

Czenczer Orsolya – Sztodola Tibor

**A biztonsági tiszti munka jogi és szakmai
vonatkozásai**

Szakmai lektor

Dr. Bogotyán Róbert

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK	2
ELŐSZÓ.....	8
I. A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI SZERVEK BIZTONSÁGI RENDSZERE.....	9
1. A biztonság fogalmának értelmezése	9
2. A bv. biztonsági rendszere és a biztonsági tevékenység fogalma, területei és tartalma	10
2.1. Az őrzés, a felügyelt és az ellenőrzés fogalma	11
2.2. A statikus és a dinamikus biztonság	15
2.3. A bv. biztonsági rendszerének feltételei (elemei).....	16
3. A biztonsági feladatokat közvetlenül ellátó végrehajtói állomány jogállása	20
4. Az együttműködő szervek	22
5. A biztonsági tevékenységet ellátók feladatait tartalmazó okmányok	22
6. A szolgálatteljesítési helyek	23
II. A BIZTONSÁGI TEVÉKENYSÉG IRÁNYÍTÁSA ÉS ELLENŐRZÉSE	25
1. A biztonsági tevékenység irányítása	25
1.1. A biztonsági tevékenység irányításának szintjei.....	25
1.2. A biztonsági tevékenység ellenőrzése	26
2. A bv. szervezet külső kontrollrendszere	29
2.1. A büntetés-végrehajtási törvényességi felügyeleti és jogvédelmi ügyészi tevékenység	29
2.2. Az OPCAT	33
2.3. Nemzetközi és hazai civil kontroll a büntetés-végrehajtási intézetekben.....	34
III. A BIZTONSÁGI FELADATOKAT ELLÁTÓK ÁLTALÁNOS ÉS SPECIÁLIS ELIGAZÍTÁSA.....	35
1. Az eligazítás szabályai	35
1.1. Az általános eligazítás.....	35

1.2.	A speciális eligazítás.....	39
2.	A biztonsági tisztek szolgálat átadásának és átvételének szabályai.....	40
2.1.	Az általános eligazításhoz szükséges információk átadása átvétele.....	40
2.2.	Szolgálati okmányok vezetése váltáskor.....	41
IV.	A SZOLGÁLATTERVEZÉS- ÉS SZERVEZÉS.....	43
1.	A szolgálattervezésről általában.....	43
1.1.	A szervezéssel szemben támasztott követelmények.....	43
1.2.	A szervezés és a vezetés kapcsolata.....	44
2.	A szolgálatteljesítési idő.....	45
2.1.	A munkaközi szünet, a pihenőidő, a pihenőnapok.....	46
2.2.	A munkarendek.....	47
3.	A szolgálattervezés és a szolgálatszervezés folyamata.....	49
3.1.	A napi szolgálatszervezés.....	52
3.2.	A túlszolgálat.....	53
3.3.	A pótlékok.....	55
3.4.	A rendvédelmi alkalmazottakra vonatkozó eltérő szabályok.....	55
V.	A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI OBJEKTUMOK ŐRZÉSE, VÉDELME.....	56
1.	Az objektumórzés.....	56
1.1.	A bv. objektum fogalma és az objektumórzés célja.....	56
1.2.	A büntetés-végrehajtási objektumok sajátosságai.....	57
1.3.	A büntetés-végrehajtási intézetek őrzése.....	58
1.4.	A büntetés-végrehajtási szerv működésének, a fogva tartás rendjének és biztonságának fenntartása érdekében alkalmazott biztonsági létesítmények, berendezések és technikai eszközök.....	60
1.5.	Az objektumórzésben résztvevő személyek köre (az őrzést ellátók).....	62
1.6.	A büntetés- végrehajtási intézetbe történő be- és onnan történő kilépés, valamint a bent tartózkodás szabályai.....	63

2.	Az objektumvédelem.....	75
2.1.	Az objektumvédelemmel szemben támasztott követelmények	76
2.2.	Az objektumvédelem felépítésének sajátosságai	76
2.3.	Az objektumvédelem fokozatai	77
VI.	A VÉGREHAJTÁS RENDJÉNEK ÉS A FOGVATARTÁS BIZTONSÁGÁNAK FENNTARTÁSA (A BIZTONSÁGI INTÉZKEDÉSEK).....	81
1.	Az intézkedési jog és kötelezettség.....	81
2.	Biztonsági intézkedések	83
2.1.	A biztonsági elkülönítés.....	83
2.2.	A biztonsági zárkába vagy részlegre helyezés.....	85
2.3.	A mozgáskorlátozó eszközök alkalmazása	86
2.4.	Az elektronikus távfelügyeleti eszköz	88
2.5.	Az elektronikus megfigyelési eszköz alkalmazása	88
2.6.	A motozás	90
2.7.	A biztonsági ellenőrzés, a biztonsági vizsgálat és a biztonsági szemle.....	92
2.8.	Az ajtók zárva tartásának elrendelése	93
2.9.	Egyes jogok gyakorlásának felfüggesztése.....	94
VII.	A KÉNYSZERÍTŐ ESZKÖZÖK ALKALMAZÁSÁNAK SZABÁLYAI.....	96
1.	A kényszerítő eszközök alkalmazásának általános szabályai	96
1.1.	Az arányosság és szükségesség a kényszerítő eszközök alkalmazása esetén.....	97
1.2.	A rendszeresített kényszerítő eszköz helyettesítése.....	98
1.3.	A kényszerítő eszköz alkalmazását megelőző intézkedések	98
1.4.	A kényszerítő eszköz alkalmazását tiltó, valamint korlátozó rendelkezések.....	99
1.5.	A kényszerítő eszköz alkalmazását követő jelentési kötelezettség.....	100
1.6.	A kényszerítő eszköz alkalmazásának jogszerűségi vizsgálata	100
1.7.	Az intézkedés alá vont személy jogorvoslati lehetőségei	102
2.	A kényszerítő eszköz alkalmazásának általános feltételei	102

3.	Az egyes kényszerítő eszközök alkalmazására vonatkozó speciális szabályok.....	106
3.1.	A testi kényszer.....	106
3.2.	A bilincs.....	107
3.3.	A könnygáz, az elektromos sokkoló, a gumibot.....	109
3.4.	Traumatikus és irritáló lőszer.....	109
3.5.	A szolgálati kutya.....	109
3.6.	A lőfegyverhasználat.....	110
VIII.	A BIZTONSÁGI TEVÉKENYSÉG DIFFERENCIÁLÁSA.....	120
1.	A szabadságvesztés végrehajtásának rendje.....	120
2.	A biztonsági szempontú differenciálás fogalma és célja.....	121
3.	A Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer (a továbbiakban: KEK Rendszer).....	121
3.1.	A fogvatartott rezsibe sorolása.....	122
3.2.	A progresszív rezsiszabályok alkalmazása röviden.....	123
4.	Az elítéltek biztonsági kockázatának elemzése és besorolása.....	125
5.	Az elhelyezési részleg, körlet, a zárka és a lakóhelyiség.....	125
6.	A letartóztatottak.....	127
IX.	A FOGVATARTOTTAK ELŐÁLLÍTÁSÁRA VONATKOZÓ BIZTONSÁGI SZABÁLYOK.....	130
1.	Az előállításról általánosságban.....	130
1.1.	Az előállítás végrehajtását befolyásoló körülmények.....	131
1.2.	Az előállítási feladatokra beosztottak speciális eligazítása.....	132
1.3.	Az előállítást megelőző biztonsági intézkedések és feladatok.....	134
1.4.	Az előállítás végrehajtásának általános szabályai.....	135
1.5.	A fogvatartott előállítása bírósági tárgyalásra, ügyészégi meghallgatásra, egyéb célból.....	140
1.6.	A bírósági tárgyaláson elrendelt előzetes letartóztatás foganatosításához kapcsolódó biztonsági feladatok végrehajtása.....	144

1.7.	A fogvatartott előállításának közeli hozzátartozó temetésére	145
1.8.	A fogvatartott előállításának súlyos beteg közeli hozzátartozójának meglátogatására	146
1.9.	A fogvatartott előállításának szakorvoshoz, polgári egészségügyi intézménybe	147
1.10.	Az előállítást végrehajtó feladata váratlan helyzet esetén	149
X.	A FOGVATARTOTTAK SZÁLLÍTÁSA	151
1.	A szállításról általában	151
2.	A szállítás előkészítése	152
2.1.	Felkészülés a szállítás végrehajtására	152
2.2.	A feladatban részt vevők eligazítása	153
2.3.	A szállításban résztvevő személyi állomány feladatai	155
2.4.	A szállításra kerülő fogvatartottak átvétele és átvizsgálása	157
2.5.	A fogvatartottak mozgásának, mozgáskorlátozásának szabályai	158
2.6.	A szállítójárművel kapcsolatos biztonsági intézkedések, a fel- és leszállítások..	158
XI.	AZ EGYÉB BIZTONSÁGI FELADATOK VÉGREHAJTÁSÁNAK SZABÁLYAI....	161
1.	Egyéb biztonsági feladatok	161
2.	A szabadlevegőn tartózkodás biztonsági szabályai.....	161
2.1.	A tiltott tárgyak bejuttatása, továbbadása	162
2.2.	A fogolyszökés bekövetkezése	163
2.3.	A fogvatartottak egymás sérelmére elkövetett cselekmények	163
2.4.	A szabadlevegőn tartózkodás speciális szabályai	163
2.5.	A szabadlevegőn tartózkodás felügyeletét ellátó személyek	164
3.	A látogatás közbeni biztonsági tevékenység	166
3.1.	A látogatás felügyeletét ellátó felügyelő feladatai	168
4.	A beteg fogvatartott polgári egészségügyi intézménybe történő elhelyezésével kapcsolatos szabályok	168

4.1.	Az őrzéssel történő kihelyezés.....	170
4.2.	Az ellenőrzéssel történő kihelyezés	171
XII.	A FOGVATARTOTTAK MUNKÁLTATÁSÁNAK JOGI ÉS BIZTONSÁGI SZABÁLYAI	173
1.	A fogvatartottak munkáltatásának jogi szabályozása.....	173
2.	A fogvatartottak munkáltatásának biztonsági szabályozása	176
2.1.	Személyi és tárgyi feltételek, a munkáltatás alanyai, területei	176
2.2.	A munkaterületek biztonsági jellemzői	180
2.3.	A munkahelyek minősítése	182
2.4.	Biztonsági feladatot ellátók köre	183
2.5.	Veszélyes szerszámok, eszközök, anyagok kezelése.....	187
XIII.	A FOGVATARTÁS BIZTONSÁGÁT VESZÉLYEZTETŐ RENDKÍVÜLI ESEMÉNYEK.....	189
1.	A rendkívüli eseményekről általánosságban	189
2.	A rendkívüli események csoportosítása	195
3.	A rendkívüli események bekövetkezésének okai.....	198
4.	A rendkívüli események elkövetését segítő tárgyak, eszközök, anyagok.....	198
5.	A rendkívüli események megszakításának, felszámolásának követelményei.....	199
5.1.	Az egyes rendkívüli események megszakítása, felszámolása.....	200
5.2.	A fogolyzendülés felszámolása.....	201
5.3.	Terrorcselekmény és túsul ejtett személy kiszabadítása	204
5.4.	A fogolyszökés bekövetkezése esetén teendő intézkedések	209
XIV.	IRODALOMJEGYZÉK ÉS JOGFORRÁSOK	213
1.	Felhasznált Bibliográfia	213
2.	Jogforrások	213

ELŐSZÓ

Tisztelt Olvasó!

Ez a könyv, amelyet Ön most a kezében tart a büntetés-végrehajtási biztonság egyik meghatározó személyéről és annak feladatrendszeréről szól. Ez a személy a **biztonsági tiszt**, aki a büntetés-végrehajtási szerv személyi állományának azon hivatásos szolgálati jogviszonyban álló tagja, aki a biztonsági osztályvezető közvetlen alárendeltségében, a biztonsági tevékenységet – a vonatkozó szabályozók, a kapott parancsok, utasítások és a munkaköri leírása alapján – közvetlen módon folyamatosan irányítja és ellenőrzi, továbbá a rendkívüli események megelőzése, megszakítása, valamint felszámolása érdekében a szükséges intézkedéseket megteszi.

Igyekeztünk úgy összeállítani jelen könyv tartalmát, hogy abban megtalálható legyen a büntetés-végrehajtási szervek biztonsági rendszerének minden eleme, továbbá az annak működtetéséhez szükséges összes feladat végrehajtására vonatkozó jogi és biztonsági szabály. A biztonsági tiszt működését és a büntetés-végrehajtási biztonsági tevékenységet a maga folyamatában, komplexitásában mutatjuk be. A tankönyv elsősorban azokhoz az egyetemi hallgatókhoz szól, akik a tiszti pályafutásukat biztonsági tisztként kezdik meg, de szól más büntetés-végrehajtási szakemberekhez is, és azokhoz is, akik érdeklődnek a börtönök falain belül és azon kívül folyó biztonsági feladatok iránt.

Jelen mű hiánypótló munkának számít, ugyanis ezidáig a büntetés-végrehajtási biztonságról, valamint annak a mindennapi gyakorlatát megvalósító biztonsági tiszti tevékenységről szóló tankönyv még nem készült. Éppen ezért jelen tankönyv írása során arra törekedtünk, hogy a meghatározott terjedelmi korlátok és a tananyagként való funkcionálás megtartása mellett, a lehető legtöbb, a gyakorlati tevékenység ellátását szolgáló információval lássuk el az olvasót. Olyan jogi és biztonsági összefüggésrendszerbe helyeztük az egyes biztonsági fogalmakat és feladatokat, amelyből azok szerepe könnyen érthetővé válik a biztonsági tiszti tevékenység vonatkozásában.

Tisztelt Olvasó! Fogadja e tankönyvet szeretettel és segítségével ismerje meg a biztonsági tisztek munkájának jogi és biztonsági aspektusait. Kívánjuk, hogy a könyvben lévő ismereteket használja fel minél eredményesebben.

A szerzők

I. A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI SZERVEK BIZTONSÁGI RENDSZERE

1. A biztonság fogalmának értelmezése

Az emberekben mindig megvolt a biztonságra való igény, már az ősközösségi társadalomban is alapvető érdek volt, hogy megvédjék a saját és a közösségükhöz tartozó személyek életét, testi épségét, valamint a megszerzett anyagi javakat és az általuk uralt területeket. Természetesen ez az igény jelenleg is megvan minden emberben és minden általuk létrehozott és működtetett rendszerrel kapcsolatban is alapvető elvárás, hogy az biztonságosan működjön. A Magyar Értelmező Kéziszótár meghatározása szerint: „*a biztonság veszélyektől vagy bántódástól mentes (zavartalan) állapot.*” A meghatározás alapvetően tükrözi az elvárt állapotot, de azt mindenképpen meg kell jegyezni, hogy ennek elérése lényegében lehetetlen. Könnyen belátható, hogy annak megteremtése, hogy egy ember által működtetett rendszert ne veszélyeztesse semmi elérhetetlen.

A biztonság alapvetően **két területre** bontható: *személybiztonságra* és *vagyonbiztonságra*. A személybiztonság körébe tartozik az emberi élet, a testi épség és egészség, valamint a személyi szabadság. Az élet a legfontosabb érték, annak tisztelete, védelme alapvető és mindent felülíró igénye minden embernek, társadalomnak meg kell, hogy legyen. Ott, ahol az ember kiszolgáltatottabbá, jogaiban korlátozottabbá válik, annak, aki ezt a helyzetet teremti – még akkor is, ha az jogszerű – mindent meg kell tennie, hogy ezen alapérték, minden egyéb jogok forrása, biztonságban legyen. Az élet védelme tehát alapvető kötelezettsége a büntetés-végrehajtás szervezetének is. Magától értetődőnek kell továbbá tekinteni azt is, hogy ez a követelmény magában foglalja a testi épség, egészség megóvását is. A büntetés-végrehajtási biztonság egyik és mindent átható princípiuma az olyan állapot mindenkori megteremtése és folyamatos fenntartása, amelyben az emberi élet a lehető legnagyobb biztonságban van.

A vagyon egy jogalanyt megillető jogok és kötelezettségek összessége. A vagyonba tartozik a büntetés-végrehajtás tulajdonát képező minden dolog, de ezen kívül más dologi jogok is. A vagyontárgyak bizonyos mértékű jelenléte nélkülözhetetlen a büntetés-végrehajtási tevékenységben. Azzal együtt, hogy a tevékenység alapvetően emberi, mégis számos olyan eleme, területe van, ahol a különböző tárgyak, eszközök nélkül nem látható el, illetve jelentősen megkönnyíti, hatékonyabbá teszi azt. Ezzel a területtel a külső őrzés témakörben fogunk részletesen foglalkozni, de annyit mindenképpen meg kell itt jegyezni, hogy különösen nagy hangsúlyt kell fektetni a tárgyi feltételek biztonságára. Ezért például új intézet létesítésénél már a tervezéskor figyelembe kell venni minden körülményt, az épületek és az abban elhelyezett

vagyon tárgyak biztonságával kapcsolatosan, majd a működtetés során is fokozott figyelmet kell fordítani a vagyonbiztonságra. Ez vonatkozik az objektum és egyes épületek, létesítmények elhelyezésre, a megközelítésre, a falazatokra, a födém szerkezetekre, a tetőzetre, a nyílászáró szerkezetekre, a zárakra, a bekerítésre, a megvilágításra, a közlekedési részekre és valamennyi helyiségre.

Összességében elmondható, hogy a büntetés-végrehajtásnak egy olyan állapotot kell kialakítania, majd folyamatosan fenntartania, szavatolja a szükséges szintű személy- és vagyonbiztonságot. Ugyanakkor ez még egyáltalán nem elégséges, mivel hiányzik a szakmai követelménynek való megfelelés, ami a fogvatartás biztosítása.

2. A bv. biztonsági rendszere és a biztonsági tevékenység fogalma, területei és tartalma

A büntetés-végrehajtási szerv biztonsági rendszere azon szabályok, valamint tárgyi, személyi és szervezeti elemek összessége, amely biztosítja a bv. szervezet jogszabályokban meghatározott feladatainak biztonságos körülmények közötti ellátását.

A bv. szervnek olyan **biztonsági rendszert** kell kialakítania, amely folyamatosan biztosítja:

- a) a fogvatartottak őrzését, felügyeletét, ellenőrzését,
- b) a bv. szerv őrzését, védelmét,
- c) a személyi állomány tagjainak és a bv. szerv területén tartózkodók (életének) testi épségének megóvását,
- d) a jogszabályban meghatározott feladatok biztonságos körülmények közötti ellátását.

A bv. szerv biztonsági rendszerének elemei:

- a) a bv. szervezet tevékenységére vonatkozó jogszabályok és alacsonyabb szintű rendelkezések,
- b) a szervezeti egységek,
- c) a rendelkezésre álló személyi állomány,
- d) a biztonsági létesítmények, biztonsági berendezések, technikai- és kényszerítő eszközök, okmányok.¹

A biztonsági rendszer – és ebből következően biztonsági tevékenység is – egy komplex cselekvési rendszer, amely túlnyomórészt megelőző jellegű. Totális biztonsági rendszer nem létezik, a preventív jellegéből adódóan a döntéshozatal valószínűségeken, rizikó-értékeléseken, mérlegeléseken alapul. A különböző veszélyforrásokat fel kell kutatni, azokat értékelni kell,

¹ A büntetés-végrehajtási szervezet Biztonsági Szabályzata 2., 3.pont

majd a megelőzésekre, illetve felszámolásukra meg kell tenni a szükséges intézkedéseket. A biztonsági tevékenység és a biztonsági rendszer közötti szoros kapcsolat nyilvánvaló, így az kijelenthető, hogy a biztonsági tevékenység ellátásával működtetjük a biztonsági rendszert. Számtalanszor használjuk a biztonsági tevékenység kifejezést is, ezért fontosnak tartjuk annak tisztázását.

Biztonsági tevékenységnek minősül a bv. szerv biztonsági rendszerének működtetéséhez szükséges biztonsági feladatok végrehajtása, így különösen:

- a) a fogvatartott őrzése, felügyelete vagy ellenőrzése,
- b) a bv. szerv, valamint a bv. intézet mellett működő gazdasági társaság, továbbá a fogvatartottak bv. szervén kívüli foglalkoztatására szolgáló területek őrzése,
- c) a fogvatartottak előállítása, szállítása és egyéb célból történő kísérése,
- d) a bv. szerv házirendjében, azon belül a napirendben meghatározott feladatok szervezése, végrehajtása,
- e) a fogvatartottaktól a rájuk vonatkozó szabályok betartásának megkövetelése, ellenszegülés esetén a szabálykövető magatartás kikényszerítése,
- f) a rendkívüli események megelőzése, megszakítása, a következmények felszámolása és a megfelelő működést biztosító állapot visszaállítása,
- g) a bv. szerv zavartalan működéséhez szükséges belső rend biztosítása.²

2.1. Az őrzés, a felügyelt és az ellenőrzés fogalma

A biztonsági tevékenység ellátása során az alapvető feladat a biztonságos fogvatartás biztosítása, amit differenciáltan kell végrehajtani. **A differenciálás alapvetően három szinten** valósul meg, amely alapján beszélhetünk *őrzésről, felügyeletről*, valamint *ellenőrzésről*.

A biztonsági tevékenység legszigorúbb formája az őrzés, amit a Rendelet a következőképpen határoz meg:

Az őrzés az elítélt meghatározott helyen való tartására, életének és testi épségének megóvására, a bv. szerv és az ahhoz tartozó létesítmények, illetve területek védelmére irányuló tevékenység, amelyet jogszabály alapján rendszeresített lőfegyverrel, technikai eszközzel vagy szolgálati kutyával látnak el.

A fogalom első fordulata azt határozza meg, hogy az őrzési tevékenységnek mi a célja. Ezek a következők:

² A büntetés-végrehajtási szervezet Biztonsági Szabályzata 10. pont

- a) az elítélt meghatározott helyen való tartása,
- b) az elítélt életének és testi épségének megóvása,
- c) a bv. szerv és az ahhoz tartozó létesítmények, illetve területek védelme.

Az elítélt meghatározott helyen való tartása: Azt, hogy az elítéltet melyik büntetés-végrehajtási intézetben (a továbbiakban. bv. intézet) kell elhelyezni, jogszabály alapján a büntetés-végrehajtási szervezet (a továbbiakban: bv. szervezet) dönti el. Az bv. intézet meghatározása, majd az elítélt befogadása után a fogvatartottat az elhelyezési részlegre kell kísérni és részére megfelelő zárkát vagy lakóhelyiséget kell kijelölni, ahová az elítélt köteles bemenni, valamint ott tartózkodni. Ugyanakkor számos olyan helyzet fordul elő, amikor az elítéltnak el kell hagynia a zárkát, vagy lakóhelyiséget, ezért nagyon fontos, hogy ezen esetekben is pontosan meghatározásra kerüljön a kényszertartózkodási hely. Különösen igaz ez a bv. intézeten kívüli feladat-végrehajtás során, (pl.: előállítás, munkavégzés stb.), mivel ezen esetekben jelentősen megnövekszik a rendkívüli események – különösen a fogolyszökés – bekövetkezésének veszélye.

Az elítélt életének és testi épségének megóvása: A definícióban konkrétan megjelenik a személyvédelem, a vagyon-, valamint a területvédelem. Az élet és a testi épség olyan alapvető emberi jogok, amelyeket még a jogerős bírósági ítélet sem vonhat el, illetve korlátozhat. Számos nemzetközi egyezmény, valamint az Alaptörvény is deklarálja az élet és a testi épség védelmét:

- Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.³
- Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.⁴

Megjegyezzük, hogy az élet és a testi épség védelmének követelményét csak az őrzés fogalma tartalmazza konkrétan, így a felügyelet, valamint az ellenőrzés ilyen kötelezettséget nem határoz meg. Ugyanakkor – ahogyan azt már az előzőekben kifejtettük –, az emberi élet és az ahhoz szorosan hozzátartozó testi épség és egészség biztosítása és védelme általános kötelezettségként értelmezhető, még akkor is, ha ezt a szervezet számára törvény nem határozza meg azt kifejezetten, azonban a Bv. tv. szellemiségéből egyértelműen levezethető.

„Az elítélt és az egyéb jogcímen fogvatartott az Alaptörvényben meghatározott alapvető jogait, valamint egyéb jogait és kötelezettségeit – a törvényben, a bíróság ítéletében, valamint a bíróság és az ügyészség egyéb határozatában meghatározott korlátozásokkal vagy tilalmakkal – a

³ Magyarország Alaptörvénye II. cikk.

⁴ Magyarország Alaptörvénye XX. cikk.

büntetés-végrehajtás rendjével összhangban gyakorolja, illetve teljesíti. A jogkorlátozás során az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt kell alkalmazni.”

A bv. szerv és az ahhoz tartozó létesítmények és területek védelme: Összességében ezt a feladatot mondhatjuk objektumőrzésnek- és védelemnek, amelynek fontos elemét képezi a külső őrzés. A bv. szervezetnek nagy hangsúlyt kell fektetnie a vagyonvédelemre, mivel a büntetés-végrehajtási feladatok ellátásához a tárgyi feltételek megléte, működőképessége elengedhetetlen. A fogalom második fordulata tartalmazza azt, hogy az őrzési tevékenységet, milyen eszközökkel lehet ellátni. Külön ki kell emelni, hogy csak a jogszabály alapján rendszeresített lőfegyverrel, technikai eszközzel vagy szolgálati kutyával lehet őrzést végrehajtani.

A lőfegyver⁵ lényegében azóta jelen van a büntetés-végrehajtás eszközrendszerében, amióta csak létezik. Ugyanakkor az elmúlt években – ha nem is gyors ütemben – elindult egy olyan tendencia, amelyet a lőfegyverek szerepének csökkentése, racionalizálása jellemez. Szakmailag ez az irány megfelelőnek mondható, ugyanis a lőfegyvereknek csak a legszükségesebb mértékben kell jelen lenniük a büntetések végrehajtásában és csak azon típusoknak, amelyek a legalkalmasabbak az egyes feladatok végrehajtására. A hangsúlyt a dinamikus biztonságra kell helyezni, a kényszerítő eszközöket pedig – különösen a lőfegyvert – csak a legvégső esetben kell alkalmazni, lényegében csak akkor, ha élet és/vagy testi épség van közvetlen veszélyben. A technikai eszközöknek komoly szerepe van a büntetés-végrehajtási feladatok ellátásában, a biztonsági rendszer pedig egyszerűen nem létezne azok nélkül. Az őrzés szempontjából fontos technikai eszközöket és berendezéseket a Biztonsági Szabályzat az alábbiak szerint tartalmazza: A bv. szerv biztonsági berendezései és technikai eszközei:

- a) védelmi építmények, őrhelyek és azok technikai berendezései,
- b) jelző, riasztó technikai eszközök és rendszerek,
- c) elektronikus megfigyelési eszközök,
- d) bástyafal,
- e) biztonsági kerítés,
- f) nyomsáv,
- g) biztonsági ajtók, záruk, zárrendszerek,
- h) biztonsági rács, jelzőrács,
- i) kilátásgátló,

⁵ *lőfegyver*: a tűzfegyver, valamint az a légfegyver, amelyből 7,5 joule-nál nagyobb csőtorkolati energiájú, szilárd anyagú lövedék lőhető ki;

- j) műszaki akadály,
- k) világítástechnikai berendezések, áramfejlesztő,
- l) különleges gépjárművek, és egyéb járművek,
- m)hír-összeköttetést biztosító berendezések,
- n) elektronikus távfelügyeleti eszközök,
- o) vezeték nélküli személyi riasztó rendszer,
- p) fémkereső, csomagvizsgáló berendezések.

Azt azonban meg kell jegyezni, hogy a technika nem mindenható, és amennyiben nem a megfelelő mennyiségben, minőségben van jelen, vagy szakmailag nem megfelelően alkalmazzák, akár negatív hatással is lehet a feladatellátásra. Gondoljunk csak a túlzott mennyiségű kamera alkalmazására, vagy a kezelhetetlenül magas, téves riasztást adó mozgás érzékelőkre stb. Továbbá azt sem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a technikai eszközök nem képesek intézkedni, arra csak a szakszerűen kiképzett, megfelelő létszámban jelenlévő személyi állomány lehet képes.

A szolgálati kutyák alkalmazhatósága a büntetés-végrehajtás őrzési rendszerében jogszabályok által részletesen körülhatárolt. A bv. szervezetről szóló 1995. évi törvény (a továbbiakban: Sztv.) 2007-ben történt módosítása következtében a szolgálati kutya lett a legsúlyosabb kényszerítő eszköz, amelyet fogvatartott szökésének megakadályozására, vagy megszökött fogvatartott elfogására alkalmazni lehet. A szabályozás igen szigorú feltételeket határoz meg ahhoz, hogy egy kutya, szolgálati kutyaként alkalmazásra kerüljön a büntetés-végrehajtásnál. Természetesen nem csak a kutyával szemben vannak szigorú követelmények, hanem a kutyavezetővel szemben is. Összességében elmondható, hogy a szolgálati kutya alkalmazásához számos, speciális feltételnek kell megfelelni, mind a kutya, mind a kutyavezető tekintetében.

Az őrzésnél meg kell még említeni, hogy a szabályozás nem követeli meg az eszközök együttes alkalmazását, azaz akkor is megvalósul az őrzés, ha csak lőfegyverrel, vagy csak technikai eszközzel, illetve csak szolgálati kutyával hajtják végre. Azonban ez a helyzet igen ritka, ugyanis az esetek többségében mindhárom eszköz biztosított, de a lőfegyver és a technikai eszköz minden bv. intézetben rendelkezésre áll.

„A *felügyelet* az elítélt meghatározott helyen való tartózkodásának, tevékenységének folyamatos – közvetlen vagy közvetett – irányítása.”

„Az *ellenőrzés* az elítélt meghatározott helyen való tartózkodásának, tevékenységének az időszakos figyelemmel kísérése.”

A felügyelet és az ellenőrzés jelentős mértékben különbözik az őrzési tevékenységtől. Egyfelől az őrzés fogalma meghatározza azokat az eszközöket is, amelyekkel a tevékenységet el lehet látni, valamint sokkal szigorúbb feltételeket teremt a fogvatartás biztosítására. Addig, míg az őrzés során egy, a büntetés-végrehajtás által meghatározott helyen kell tartani a fogvatartottat, a felügyelet vagy az ellenőrzés esetében a meghatározott helyen való tartózkodásról van szó. Természetesen azt, hogy a három alaptevékenység közül melyiket kell alkalmazni a biztonságos fogvatartás érdekében, számos, a fogvatartottal, valamint a fogva tartó intézettel, valamint a végrehajtandó feladattal kapcsolatos szempont figyelembevételével kell eldönteni, amely döntést az intézet parancsnoka hozza meg.

„Az őrzési, felügyeleti és ellenőrzési feladatok ellátásának rendjét, a kockázatértékelési összefoglaló jelentés, az elítélt végrehajtási fokozata és a fogvatartás biztonságára való veszélyessége, továbbá a bv. intézet sajátosságainak a figyelembevételével a bv. intézet parancsnoka határozza meg.”⁶

2.2. A statikus és a dinamikus biztonság

A statikus biztonság azon eszközöknek, eljárásoknak és tevékenységeknek az összessége, amelyek a fogvatartottak (és más személyek) biztonságra veszélyes cselekményei fizikai megakadályozására és megszüntetésére irányulnak. Ide tartozik a személyi állomány ilyen irányú tevékenysége – pl.: őrhelyeken történő szolgálatellátás – is. Az egyik legfontosabb jellemzője a területnek, hogy az ide tartozó elemekben igen ritkán történik változás. A dinamikus biztonság alapvetően a fogvatartottakkal való kommunikáción, bánásmódon alapul. A fizikai korlátok és egyéb technikai eszközök segítségével fönntartott biztonságot a rájuk bízott fogvatartottakat jól ismerő, készenlétben álló személyzet által nyújtott dinamikus biztonsággal kell kiegészíteni.

Ez a rendszer magában foglalja a fogvatartottak személyiségének, viselkedésének, társas viszonyainak megismerését, megértését és befolyásolását. A rendszernek két alapvető pillére van: a személyi állomány állandó jelenléte a fogvatartottak között, valamint a megfelelő szintű kommunikációs készségek. A rendszert alapvetően azok a személyek működtetik, akik folyamatosan a fogvatartottakkal foglalkoznak, így a körletfelügyelők, reintegrációs tisztek, pszichológusok stb. Természetesen önállóan egyik sem létezik, ugyanis mind kettőt folyamatosan és a szükséges differenciálás szerint alkalmazni kell.

⁶ A szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 49.§ (4) bekezdése.

2.3. A bv. biztonsági rendszerének feltételei (elemei)

A biztonsági rendszer legfontosabb feltétele a megfelelő szinten kiképzett és a szükséges létszámban rendelkezésre álló **személyi állomány**. Mindazok a személyek ebbe a körbe tartoznak, akik biztonsági tevékenységet látnak el és ezzel közreműködnek a szükséges mértékű biztonság kialakításában. Természetesen egy bv. intézetben *minden állománytagnak vannak biztonsági vonatkozású feladatai*, de vannak olyanok, akik kifejezetten biztonsági tevékenységet látnak el.

Amennyiben tágabban értelmezzük a személyi állományt, akkor a bv. szervezet állománya mellett meg kell említeni az *együttműködő szerveket*, (pl.: rendőrség, ügyészség, katasztrófavédelem stb.), valamint fontos szerepe van a különböző társadalmi, karitatív szervezeteknek is. A továbbiakban a bv. szervezet személyi állományának biztonsági feladatait részletezzük.

Ahhoz, hogy valaki biztonsági tevékenységet láthasson el, először *jogviszonyt kell létesítenie* a bv. szervvel. Az Sztv. meghatározza azokat a jogviszonyokat, amelyek létrejöhetnek egy természetes személy és a bv. szervezet között.

A bv. szervezet személyi állománya *hivatásos büntetés-végrehajtási szolgálati jogviszonyban* (a továbbiakban: hivatásos szolgálati jogviszony), továbbá *rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyban* és *munkaviszonyban* álló személyekből állhat.

A rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyban álló, illetve munkaviszonyban álló személy csak olyan munkakört láthat el, amelyhez a hivatásos szolgálati jogviszony létesítésének sajátos feltételei nem szükségesek.

A bv. szervezetben működtetett fegyveres biztonsági őrség a következő tevékenység ellátásában működhet közre:

- a) a bv. szervek területére történő be- és kiléptetés végrehajtása,
- b) objektumvédelmi tevékenység,
- c) járőrözési tevékenység,
- d) területőrzés a bv. szervek határán kívül elhelyezkedő területen a bv. szervek anyagi javainak vagy az ott tartózkodó fogvatartottak őrzése érdekében,
- e) fogvatartotti foglalkoztatás biztosítása a bv. szervek területén belül vagy kívül.

A bv. szervezet állománya olyan személyekből áll, akik rendelkeznek a munkakör betöltéséhez szükséges — más jogszabályokban meghatározott — személyi, egészségi, fizikai feltételekkel, megfelelő iskolai végzettséggel (szakképzettséggel) és azokkal a pszichikai adottságokkal,

amelyek alkalmassá teszik őket arra, hogy feladatukat a fogvatartott emberek között emberséges módon lássák el.

Összességében **három féle jogviszonnal találkozhatunk** a bv. szervezetén belül, melyek a következők:

- *hivatásos szolgálati jogviszony,*
- *rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszony,*
- *munkaviszony.*

A felsorolt jogviszonyokkal tartalmát külön jogszabályok határozzák meg. A biztonsági tevékenység ellátása szempontjából a legjellemzőbb a hivatásos szolgálati jogviszony, ezért először azt tekintjük át. A hivatásos szolgálati jogviszony létesítésre vonatkozó, valamint a rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyra vonatkozó szabályokat *a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. tv.* (a továbbiakban: Hszt.) tartalmazza. Ezen törvény alapvetően meghatározza a szolgálati jogviszony jellegét, és azokat a feltételeket, amelyeknek meg kell felelnie a természetes személynek ahhoz, hogy a jogviszony létre jöjjön.

A szolgálati viszony jellege: A szolgálati viszony az állam nevében eljáró rendvédelmi szerv és a hivatásos állomány tagja között létrejött különleges közszolgálati jogviszony, amelyben mindkét felet a sajátos szolgálati körülményeknek megfelelő, a szolgálati viszonyra vonatkozó szabályban és más jogszabályban meghatározott kötelezettségek terhelik és jogosultságok illetik meg.⁷

További fontos rendelkezéseket tartalmaz a 154/2015. (VI. 19.) Korm. rendelet a Hszt. végrehajtásáról, valamint a belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományát érintő személyügyi igazgatás rendjéről szóló 31/2015. (VI. 16.) BM rendelet.

A parancsnok biztonsági feladatok ellátásával és a fogvatartott tevékenységének figyelemmel kísérésével – felügyelet, ellenőrzés – a bv. szervvel rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyban, illetve munkaviszonyban álló személyt is megbízhat. Munkaviszonyt a gazdálkodó szervezetekkel létesíthet a természetes személy. A rájuk vonatkozó rendelkezéseket a *munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény* tartalmazza. Biztonsági tevékenységet az ilyen jogviszonyban álló személy is elláthat.

⁷ A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. tv.13.§ (1) bekezdése.

A biztonsági tevékenység ellátásához a jogviszony szükséges, de nem elegendő. Ugyanis a Biztonsági Szabályzat *további feltételeket* határoz meg azokkal a személyekkel szemben, akik biztonsági feladatot látnak el.

Biztonsági feladatot a bv. szervezet állományának az a tagja láthat el, aki:

- a) kiképzett,
- b) ismeri az adott feladat végrehajtására vonatkozó szabályokat, valamint a feladatra ellátásához szükséges mértékben a kényszerítő eszközök, fegyverzeti és egyéb szakanyagok, a biztonsági berendezések, technikai eszközök alkalmazásának és kezelésének szabályait,
- c) a napi szolgálatteljesítésre egészségügyi szempontból alkalmas.⁸

Tehát ahhoz, hogy a bv. szervezet tagja biztonsági feladatot lásson el, együttesen rendelkeznie kell a fentebb felsorolt feltételekkel.

A kiképzettség az egyik legalapvetőbb feltétele a biztonsági tevékenység ellátásának. A biztonsági feladatok számos olyan képességet kívánnak meg, amelyet csak speciális kiképzés során sajátíthat el a személyi állomány tagja. Itt kell megemlíteni az *intézkedési képességet*, ami az egyik legfontosabb eleme a biztonsági feladatok ellátásának, a biztonsági tevékenységnek. Az, hogy a személyi állomány tagja jogszerűen és szakszerűen tudjon intézkedni, ahhoz bizonyos tevékenységeket *készség szintjén* kell elsajátítania. Vannak bizonyos képességeink, amelyek lényegében velünk születnek, azaz képesek vagyunk megtenni, de ezek közül bizonyos képességeket készség szintre lehet – és kell is – fejleszteni annak érdekében, hogy a mindennapi életünket minél hatékonyabban tudjuk bonyolítani. A készség szintű tudás azt jelenti, hogy bizonyos folyamatokat annyira begyakorlunk, hogy a tudatosság kikapcsolásával, automatikusan is meg tudjuk bármikor tenni, így pl.: az írás, olvasás, úszás, biciklizés is ilyen tevékenységek. Ez a készség szintű tudás a biztonsági tevékenység során is számos esetben szükséges, különösen a kényszerítő eszközök, a motozás, a mozgáskorlátozó eszközök alkalmazása esetén.

A feladatismeret szintén alapvető követelmény a napi szolgálatellátáshoz, aminek biztosítására az eligazítás hivatott, vagyis minden biztonsági feladat megkezdése előtt el kell igazítani a személyi állomány tagját. Az eligazítás mellett szükséges a különböző eszközök alkalmazásának, használatának ismerete is, amit szintén elméleti és gyakorlati oktatás keretében kell elsajátítania az állománynak.

⁸ A büntetés-végrehajtási szervezet Biztonsági Szabályzata 5. pontja

Az egészségügyi alkalmasság szintén szükséges ahhoz, hogy a személyi állomány tagja napi szolgálatot elláthasson. Ebben az esetben nem a jogviszony létrejöttéhez szükséges egészségügyi alkalmasságról van szó, hanem arról, hogy a szolgálatba lépés idején a személyi állomány tagja ne rendelkezzen olyan betegséggel, amely akadályozza a munkavégzésben. A betegség mellett itt kell még megemlíteni az alkoholos, és más bódítószeres befolyásoltságot is. Természetesen, aki ilyen szerek hatása alatt van, az szolgálatba nem állítható, ezért az ilyen körülményeket nagyon precízen ki kell szűrni. Amennyiben felmerül annak a gyanúja, hogy az állomány tagja alkoholos befolyásoltság alatt áll, akkor a belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálatképes állapota megállapítása érdekében a befolyásoltság kiszűrése céljából elvégezhető vizsgálatok köréről és a vizsgálat végrehajtásának szabályairól szóló 22/2015. (VI. 15.) BM rendelet alapján kell eljárni.

Ha a vizsgálat valamely hatóanyagra pozitív jelzést ad, a vizsgálatot végzőnek kontroll előszűrő vizsgálatra kell intézkedni. Másodszori pozitív jelzés esetén, továbbá abban az esetben, ha az eszköz negatív jelzése ellenére a kábítószer-fogyasztás egyértelmű és szemmel látható gyanúja fennáll, a ht. állomány vizsgálat alá vont tagjának szolgálatba lépését meg kell tagadni, illetve további szolgálatot nem láthat el.

Az előszűrés eredményéről, valamint a bűncselekmény gyanújáról haladéktalanul egyeztetni kell a katonai ügyésszel is. A feljelentés megtételére, illetve a fegyelmi eljárás megindítására, továbbá a vizsgálat alá vont ht. állományú tag szolgálati beosztásából történő esetleges felfüggesztésére az intézetparancsnok az egyeztetésnek megfelelően intézkedik, a Rendeletben foglalt, mintavétellel kapcsolatos feladatokat azonban abban az esetben is a lehető legrövidebb időn belül végre kell hajtani, ha az egyeztetés bármely okból akadályba ütközik.

Az elsősegélynyújtás képessége szintén egy alapvető követelmény a személyi állomány részére. A bv. intézetben – különösen a nagy létszámból, valamint a speciális személyi összetételből adódóan – számos olyan eset fordulhat elő, amikor az állomány tagjának más személy számára egészségügyi segítséget kell nyújtani. Különösen igaz ez olyan időpontokban, amikor nincs az adott intézetben egészségügyi szolgálat. Minden intézetben elsősegélynyújtó helyet kell kijelölni, amely kialakítását a FESZ (foglalkozás-egészségügyi szolgálat) és a munkavédelmi vezető határozza meg.

A tevékenység és a munkafolyamatok veszélyességétől, illetve az ott dolgozók számától függően elsősegélynyújtó felszerelést vagy mentődobozt és kiképzett, elsősegélynyújtásra kijelölt személy jelenlétét kell biztosítani. Az elsősegélynyújtó felszerelést a szolgálat által

meghatározott mennyiségben és minőségben, jól látható, könnyen elérhető, védett helyen kell készenlétkben tartani. Az eszközök meglétét, lejártát, használhatatlanná válását, pótlását a kijelölt ápoló ellenőrzi negyedévente. Az egészségügyi szolgálat gondoskodik a kijelölt elsősegélynyújtók képzéséről és továbbképzéséről. Az „alap elsősegély-nyújtási ismeretek”-et kötelező oktatás keretében sajátítja el. Az alap elsősegély-nyújtási ismereteket kötelezően a teljes személyi állomány részére oktatni kell. A kijelölt elsősegélynyújtó kizárólag a személyi állomány tagja lehet, képzésének megszervezéséről két évente gondoskodni kell.

Az általános és a speciális feltételek bemutatása után ki kell térni azon fogalmakra, amelyek konkrétan meghatározzák azokat a követelményeket, amelyeknek meg kell felelniük azoknak a személyeknek, akik a biztonsági tevékenységet közvetlenül végrehajtják.

3. A biztonsági feladatokat közvetlenül ellátó végrehajtói állomány jogállása

A biztonsági feladatokat közvetlenül a biztonsági-, a körlet-, és a foglalkoztatási felügyelők látják el. „A *biztonsági felügyelő* a bv. szervezet hivatásos állományú tagja, aki a szolgálatban lévő biztonsági tiszt – bv. gazdasági társaság esetén a munkáltatás-biztonsági vezető – közvetlen alárendeltségében, lőfegyverrel vagy egyéb rendszeresített kényszerítő eszközzel, eligazítás és őrutasítás vagy szolgálati utasítás alapján biztonsági tevékenységet lát el.”⁹

A biztonsági feladatokat alapvetően a biztonsági felügyelők látják el. A fenti fogalom tartalmazza mindazon feltételeket, amelyekkel egy biztonsági felügyelőnek rendelkeznie kell, ezek a következők:

1. jogviszony: csak hivatásos szolgálati jogviszonyban álló személy lehet,
2. a közvetlen szakmai irányítás: a szolgálatban lévő biztonsági tiszt látja el,
3. alapeszközellátottság: a szükséges kényszerítő eszközök,
4. a feladatellátáshoz szükséges adatok, információk: eligazítás és őrutasítás vagy szolgálati utasítás,
5. a végrehajtandó feladat: bármely biztonsági feladat.

A *körletfelügyelő* a bv. szervezet hivatásos állományú tagja, aki ellátható kényszerítő eszközzel és – ha a bv. szerv vezetője eltérően nem rendelkezett – a szolgálatban lévő körlet-főfelügyelő közvetlen alárendeltségében, eligazítás és szolgálati utasítás alapján biztonsági tevékenységet lát el.¹⁰

⁹ A büntetés-végrehajtási szervezet Biztonsági Szabályzata 11. pont

¹⁰ A büntetés-végrehajtási szervezet Biztonsági Szabályzata 12. pont

A körletfelügyelő alapvetően a belső őrzéssel, felügyelettel és ellenőrzéssel kapcsolatos feladatokat látja el, azaz a biztonsági felügyelőhöz hasonlóan biztonsági feladatokat, de a felállítási helye és mozgási körzete sokkal meghatározottabb, ugyanis az főként a fogvatartotti részlegekre, körletrészekre korlátozódik. A fogalom ugyanazon szempontokat határozza meg, mint a biztonsági felügyelőnél, azaz a jogviszonyt, az alárendeltséget, az eszközökkel való ellátottságot, a feladatellátásra vonatkozó információforrást, valamint a feladatot.

A *foglalkoztatási felügyelő* a bv. szervezet azon tagja, aki az előjáró által meghatározott személy közvetlen alárendeltségében, eligazítás és őrutasítás, szolgálati utasítás, vagy munkaköri leírás, valamint annak biztonsági mellékletében meghatározottak szerint a fogvatartottak munkavégzését irányítja, vagy figyelemmel kíséri.¹¹

A fogvatartottak munkáltatásánál biztonsági tevékenységet ellátó állomány részletes feladatait:

- őrutasításban,
- szolgálati utasításban,
- munkaköri leírásban, illetve annak biztonsági mellékletében kell rögzíteni.

Láthatjuk, hogy a jogviszonyt tekintve nem rendelkezik konkrétan a fogalom, ebből az következik, hogy az általános szabályok lépnek életbe, vagyis lehet hivatásos, rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyban és munkaviszonyban álló személy is. A gyakorlatban a hivatásos jogviszony és a munkaviszony a jellemző. Továbbá annak sincs jelentősége, hogy az adott személy a bv. intézettel, vagy a gazdasági társasággal áll-e jogviszonyban, ami alapvetően abból következik, hogy mindkét területen folyhat (folyik is) fogvatartotti munkáltatás. A foglalkoztatási felügyelő biztonsági feladatait őrutasításban, szolgálati utasításban vagy munkaköri leírás biztonsági mellékletében kell meghatározni. Abban az esetben, ha a felügyelő a gazdasági társasággal áll jogviszonyban, akkor annak a vezetője határozza meg, és az intézetparancsnok hagyja jóvá, ha pedig az intézettel áll jogviszonyban és a munkáltatást az intézet szervezi, az intézetparancsnok határozza meg.

A *biztonsági tiszt* fogalma nem került még megalkotásra, ugyanakkor a fentebb meghatározott szempontok alapján elég pontosan körülhatárolható. Jogviszonyát tekintve, *csak a hivatásos jogviszony* jöhet szóba, ugyanis az ő feladatrendszere átfogja az egész biztonsági tevékenységet. Alárendeltségét a Biztonsági Szabályzat pontosan meghatározza, eszerint közvetlenül a *biztonsági osztályvezetőnek* van alárendelve. Felszerelését tekintve nincs konkrét szabályozás, ugyanakkor, mivel hivatásos szolgálati jogviszonyban áll, lényegében *bármilyen kényszerítő*

¹¹ A büntetés-végrehajtási szervezet Biztonsági Szabályzata 13. pont

eszközzel fel lehet szerelni, az arra vonatkozó szabályoknak megfelelően, továbbá rádióval minden esetben el kell látni, ha elhagyja a biztonsági blokkot. A feladatainak ellátásához szükséges adatokhoz és információkhoz több csatornán keresztül jut hozzá, de főleg a biztonsági osztályvezetőtől. További forrás még a *munkaköri leírás és az őrutasítás*. Végül a feladat tekintetében a legtágabb értelemben vett *biztonsági tevékenységet* kell érteni.

4. Az együttműködő szervek

A bv. szervezet feladatának ellátásában jogszabály által meghatározottak szerint más állami szervek is közreműködnek. Jogszabályi kötelezettség nélkül is lehetőség van egyes szervezetekkel (pl.: karitatív szervezetek), az egyházakkal, alapítványokkal, illetve magánszemélyekkel való együttműködésre. Az együttműködés célja a bv. szervezet feladatvégrehajtásának a segítése, amely számos formában (pl.: a fogvatartottak anyagi segítésében, lelki gondozásában, a szabadulás után a társadalom életébe való beilleszkedés elősegítésében stb.) megnyilvánulhat. Az együttműködés kétoldalú kötelezettségvállalás, ezért amennyiben az említett szervezet, alapítvány stb. a bv. szervezet rendjére és biztonságára vonatkozó szabályokat, vagy az együttműködési megállapodásban foglaltakat megszegi, a bv. szervezet megszüntetheti az együttműködést. Természetesen nagyon fontos szerepe van az együttműködésnek a biztonság szempontjából is. Az Sztv. a következőket határozza meg:

Ha az intézkedések a személyi állomány vagy a fogvatartottak életének és testi épségének a megvédésére, a fogvatartás törvényes biztosítására, a fogolyszökés megakadályozására nem elegendők, a bv. szerv köteles más rendvédelmi szerv közreműködését kérni.

A biztonsági szempontú együttműködés alanyai tehát más rendvédelmi szervek, így különösen a rendőrség, illetve a Nemzeti Adó- és Vámhivatal.

Itt jegyeznék meg, hogy az Európai Börtönsszabályok azt meghatározzák, hogy a más rendvédelmi szervek személyi állománya csak kivételes körülmények között vonható be a fogvatartottak kezelésébe a bv. intézeteken belül és az azzal kapcsolatos szabályokat részletesen le kell fektetni.

5. A biztonsági tevékenységet ellátók feladatait tartalmazó okmányok

A szóbeli eligazítások mellett elengedhetetlen információforrásnak kell tekinteni az *írásos dokumentumokat*. Ide tartoznak a *munkaköri leírások és azok biztonsági mellékletei, az őrutasítások, valamint a szolgálati utasítások*. Általánosságban elmondható, hogy ezek az

okmányok azokat az információkat tartalmazzák, amelyek állandók, illetve az adott feladat-végrehajtásra leginkább jellemzőek.

A munkaköri leírás az adott munkakör betöltőjének figyelembevétele nélkül tartalmazza egy adott munkakör feladatait, megadva a részletes feladat-meghatározást, hatás- és felelősségi kört. A hivatásos állomány tagja részére legkésőbb az első szolgálat megkezdésekor a munkaköri leírását át kell adni, és tájékoztatni kell őt a szolgálat teljesítéséhez szükséges munkavédelmi szabályokról, valamint a szolgálatteljesítés rendjéről.

„A szolgálati viszony keretében a munkáltatói jogkört gyakorló előljáró köteles

– a hivatásos állomány tagjának feladatait munkaköri leírásban rögzíteni, őt a szolgálati viszonyra vonatkozó szabályok és az egyéb jogszabályok szerint foglalkoztatni, részére az egészséges és biztonságos szolgálatteljesítés feltételeit biztosítani, annak követelményeiről őt tájékoztatni.”

„A munkaköri leírás biztonsági melléklete az a szolgálati okmány, amelyben a bv. szerv azon személyi állományának, akik nem őr-, vagy szolgálati utasítás alapján látják el a tevékenységet, a fogvatartás biztonságával összefüggő feladatait meghatározzák.”¹²

„Az őrutasítás az a szolgálati okmány, amelyben meg kell határozni az őrhelyre beosztottak jogállását, kötelességeit, feladatait – azon belül általános és különös feladatokat –, az annak ellátásához szükséges felszerelést, illetve az összeköttetés rendjét.”¹³

„Szolgálati utasításban kell meghatározni a szolgálati helyre beosztott biztonsági-, vagy körlet felügyelők feladatait. A szolgálati utasítás az a szolgálati okmány, amelyben meg kell határozni szolgálati helyre beosztottak jogállását, kötelességeit, feladatait, az annak ellátásához szükséges felszerelést, illetve az összeköttetés rendjét.”¹⁴

Általánosságban szeretnénk megjegyezni, hogy a fenti dokumentumoknak nem az a funkciója, hogy az adott feladattal kapcsolatos jogszabályi és egyéb, magasabb szintű rendelkezéseket szó szerint tartalmazza, hanem azok figyelembevételével a helyi sajátosságoknak megfelelő, konkrét feladat végrehajtását kell azokban meghatározni.

6. A szolgálatteljesítési helyek

Az esetek jelentős részében a szolgálat teljesítésének helye, területe konkrétan meghatározható, illetve meg is kell határozni, mivel biztonsági és jogi szempontból is alapvető jelentőséggel bír.

¹² A büntetés-végrehajtási szervezet Biztonsági Szabályzata 20. pont

¹³ A büntetés-végrehajtási szervezet Biztonsági Szabályzata 18. pont

¹⁴ A büntetés-végrehajtási szervezet Biztonsági Szabályzata 19. pont

Az egyik legjobb példa erre a fogolyszökés befejezettségének megállapítása, amikor az őrzött terület meghatározásának kiemelten fontos szerepe van mind büntetőjogi, mind biztonsági szempontból.

„A szolgálatteljesítési hely az a helyiség, illetve terület, ahol a bv. szerv személyi állományának tagja feladatait eligazítás és őrutasítás, szolgálati utasítás, vagy munkaköri leírás alapján látja el. A szolgálatteljesítési helyhez tartozik a felállítási hely és a kijelölt mozgási terület. A szolgálatteljesítési hely lehet őrhely vagy szolgálati hely.”¹⁵

„Az őrhely az a szolgálatteljesítési hely, ahol a bv. szerv hivatásos állományú tagja a bv. szerv védelmét és a fogvatartottak őrzését eligazítás, illetve őrutasítás alapján lőfegyverrel látja el.”¹⁶

„A szolgálati hely az a szolgálatteljesítési hely, ahol a bv. szerv személyi állományának tagja a biztonsági tevékenységet eligazítás, szolgálati utasítás, illetve munkaköri leírás biztonsági melléklete alapján lát el.”¹⁷

¹⁵ A büntetés-végrehajtási szervezet Biztonsági Szabályzata 15. pont

¹⁶ A büntetés-végrehajtási szervezet Biztonsági Szabályzata 16. pont

¹⁷ A büntetés-végrehajtási szervezet Biztonsági Szabályzata 17. pont

II. A BIZTONSÁGI TEVÉKENYSÉG IRÁNYÍTÁSA ÉS ELLENŐRZÉSE

1. A biztonsági tevékenység irányítása

Az *irányítás*, a *felügyelet* és az *ellenőrzés* három meghatározó tevékenység, amelyek nélkül nem képzelhető el a jogszerű és szakszerű büntetés-végrehajtási tevékenység. Különösen igaz ez a biztonsági tevékenységre, amelynek alapfeladata, hogy a fogvatartás biztonságát folyamatosan fenntartsa. Az irányításnak van egy általánosan elfogadott fogalma, ami az alábbiak szerint szól.

Irányítás az irányító és az irányított közötti olyan hatalmi viszony, amelyben az irányító – közvetlen vagy közvetett úton – az irányított viszonyaira meghatározó befolyást gyakorol.

Tehát egy alanya és egy tárgya van a tevékenységnek, van egy irányító, aki/ami lehet személy vagy szerv, és van egy irányított, ami szintén lehet személy (személyek) vagy szerv, szervezet. Ezen alanyok közötti viszonyról van szó, aminek fontos jellemzője a *hatalom*, ami megalapozza a viszony létrejöttét. A hatalom valamilyen jogszabályon kell, hogy alapuljon. pl. az Sztv. felhatalmazza a belügyminisztert arra, hogy irányítsa a bv. szervezetét.

Az irányítás lehet *közvetlen* vagy *közvetett*. Általánosságban azt lehet mondani, hogy a beosztások tekintetében minél közelebb van egymáshoz az irányító és az irányított, a tevékenység annál közvetlenebb, továbbá az irányítás formáját is meghatározza, ami történhet szóban és írásban is.

1.1. A biztonsági tevékenység irányításának szintjei

1.1.1. A kormányzati szint

A bv. szervezet működését a Kormány a büntetés-végrehajtásért felelős miniszter (a továbbiakban: miniszter) útján irányítja. Ez jelenleg a belügyminisztert jelenti, aki a bv. szervezetet alapvetően jogszabályok megalkotásával irányítja. Így a fenti fogalomból kiindulva, a miniszter a biztonsági tevékenységet *közvetett módon* irányítja. Az irányítási tevékenységet az Sztv. alapján látja el, amely jogszabály meghatározza azokat a konkrét feladatokat, amelyek ellátásával meghatározó befolyást gyakorol a szervezet működésére. A miniszter mellett meg kell említeni egy *új intézményt*, amely a Belügyminisztériumon belül működik, és fontos szerepe van a bv. szervezet irányításában. Ez a szervezeti egység Közbiztonsági

Főigazgatóság¹⁸, amelynek élén a közbiztonsági főigazgató áll, aki közvetlenül irányítja a rendvédelmi szerveket, így a bv. szervezetet is.

1.1.2. Az országos parancsnoksági szint

A bv. szervezet központi vezető szerve a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (a továbbiakban: BVOP), élén a büntetés-végrehajtás országos parancsnokával (a továbbiakban: országos parancsnok). A bv. szervezet biztonsági tevékenységének irányítását az országos parancsnok, illetve az általa megbízott személy látja el, aki az országos parancsnok biztonsági és fogvatartási helyettese (a továbbiakban: biztonsági helyettes). A biztonsági helyettes közvetlen irányítása alapján a Biztonsági Szolgálat irányítja a bv. szervek biztonsági tevékenységét.

1.1.3. A végrehajtói szint

A bv. szerv biztonsági tevékenységének irányítását és ellenőrzését a bv. szerv vezetője látja el általánosságban. Az ezzel kapcsolatos feladatokat a biztonsági tevékenységet ellátó szervezeti egységek vezetőin keresztül is gyakorolhatja, így elsősorban a biztonsági osztályvezető által.

1.2. A biztonsági tevékenység ellenőrzése

1.2.1. A biztonsági tiszt

A biztonsági tiszt a biztonsági rendszer működtetésének egyik legfontosabb eleme. A napi biztonsági tevékenység közvetlen irányítása, ellenőrzése az ő feladata.

a) közvetlenül a biztonsági osztályvezetőnek van alárendelve, szolgálatban előljárója,

- az alárendeltségébe tartozó főfelügyelőknek, felügyelőknek, hivatali munkaidőn kívül a bv. szerv vezetője által meghatározott körben a személyi állománynak,
- rendkívüli eseménnyel összefüggésben az igénybe vett személyi állománynak, amíg előljárója az intézkedést át nem veszi,

b) haladéktalanul intézkedik a biztonságot veszélyeztető körülmény megszüntetésére, arról előljárójának jelentést tesz,

¹⁸ A minisztériumban a Kit. 29. § (1) bekezdése szerinti feladat ellátására Közbiztonsági Főigazgatóság működik, amelyet a közbiztonsági főigazgató vezet.

c) előjáróinak távollétében a bv. szerv vezetője által meghatározott hatáskörrel és felelősséggel rendelkezik,

d) helyettesítésére csak arra alkalmas személy jelölhető ki.

A biztonsági tiszt általános feladatai:

a) a napi biztonsági feladatot ellátó állomány felkészültségének, alkalmasságának ellenőrzése,

b) a biztonsági feladatokat ellátó állomány eligazítása, tájékoztatása,

c) az előállítási, szállítási és egyéb intézeten kívüli őrzési, felügyeleti és ellenőrzési feladatra kijelöltek útba indítása, visszaérkezéskor fogadása,

d) szükség esetén az alárendeltségébe tartozó személy leváltása,

e) indokolt esetben a jogszabályban meghatározott biztonsági intézkedések foganatosítása,

f) a fegyverzeti szakanyagokkal kapcsolatban részére meghatározottak elvégzése,

g) szükség esetén a napirendtől eltérő időpontban létszámenőrzés elrendelése,

h) a fogvatartottak mozgatásakor – a létszámra is tekintettel – a biztonsági körülmények figyelemmel kísérése, a szükséges intézkedések megtétele,

i) gondoskodik a fogvatartott szabadításáról, hivatali időn kívül a befogadásról, visszafogadásról,

j) lőfegyverhasználat, illetve sérülést vagy halált okozó kényszerítő eszköz használata esetén intézkedik a helyszín biztosítására, a sérült ellátására és haladéktalanul jelentést tesz az előjárójának,

k) a fogvatartott rosszullete esetén intézkedik az orvosi vizsgálatra, ha szükséges a kórházba szállításra,

l) a fogvatartott halála esetén intézkedik a helyszín biztosítására, az orvos, az ügyész és a nyomozó hatóság értesítésére,

m) az események jelentés rendjéről szóló szabályozásban meghatározottak teljesítése.

A fentebb felsorolt feladatok részletes ismertetésére – a befogadás és szabadítás kivételével – a későbbiekben kitérünk.

A biztonsági tiszt speciális feladatai: Hivatali időn kívüli *Befogadás és Szabadítás*

A biztonsági tiszt fogvatartott hivatali időn kívül történő fogvatartotti befogadása során előforduló feladatai nincsenek egy konkrét szakutastásban vagy más jogforrásban részletezve, ezért összeszedtük azokat a főbb mozzanatokat, amelyek lényegesek egy ilyen speciális helyzet során. A biztonsági tiszt tehát ilyenkor köteles:

1. Meggyőződni a befogadás jogszerűségéről, valamint a befogadáshoz szükséges iratok meglétéről.
2. A kísérést végrehajtó rendőröktől érdeklődik a fogvatartott viselkedéséről, az elfogásakor és a rendőrségi fogdán tanúsított magatartásáról, esetlegesen média jelenlétéről, illetve minden egyéb lényegi információkról.
3. A fogvatartottat röviden eligazítja még a bejáratnál az alapvető szabályok betartásáról, illetve be nem tartás esetén a következményekről. (kényszerítő eszközök használatának lehetőségéről, alapinformációk, hogy mi fog történni).
4. A dokumentumok ellenőrzése után a befogadottat átkísérik az egészségügyi részlegre, majd az egészségügyi ápoló (amennyiben van a bv. intézetben hivatali munkaidőn kívül) végrehajtja eü. szempontból a befogadást, továbbá nyilatkoztatja a fogvatartottat esetleges bántalmazásról, betegségről. Ennek jogszerű lezajlása is a biztonsági tiszt felelőssége.
5. Amennyiben mindent rendben talált az egészségügyi ápoló, akkor a rendőröket erről tájékoztatja a biztonsági tiszt, majd csak ezt követően távozhatnak az objektumból.
6. Ezt követően teljes motozás történik, ahol jellemzően a körlet-főfelügyelő letétezi a fogvatartottnál nem tartható tárgyakat. (A letékezés a fogvatartott jelenlétében, lehetőleg kamerával megfigyelt területen kerül végrehajtásra), a letétezett tárgyakról ideiglenes letéti szelvény kiállítása. (ez is a biztonsági tiszt felelőssége, hogy megtörténjen és hogy jogszerűen zajlik-e).
7. A biztonsági tiszt az iratok alapján rögzíti a fogvatartott alapadatait a Fogvatartotti Alap Nyilvántartó (a továbbiakban: FANY) rendszerben, az esetlegesen felmerülő fontos és kiemelt információ esetén többletinformációt is rögzít.
8. A körlet-főfelügyelő elkészíti az befogadott ideiglenes mutatókartonját, létszámba veszi, amit a biztonsági tiszt ellenőriz.
9. A letékezést követően a fogvatartott fektetési anyaggal történő felszerelése és hidegélélemmel ellátása után zárkára helyezés történik az elkülönítési szabályok betartása mellett.
10. A letétek a biztonsági tisztnek kerülnek átadásra az erre rendszeresített dokumentumon, melyet a következő munkanapon a gazdasági osztály illetékes tagja dokumentált módon átvesz.

A biztonsági tisztnek a szabadítás körében is van felelősségi köre. Ennek megfelelően a:

1. nyilvántartási szakterület a szabadulási igazolást és a másolati példányt, továbbá a gazdasági szakterület az elítélt értékletétjét a biztonsági tisztnek átadja. Ezt az eljárást kell követni a hivatali időn túli szabadítás esetén is.
2. A biztonsági szakterület a szabadulási igazolást egyezteteti a fogvatartotti nyilvántartásban szereplő – szabadításra vonatkozó – adatokkal. Az egyeztetés időpontját a másolati példányra rá kell vezetni és az egyeztető személy aláírásával, valamint egyeztető bélyegzővel kell ellátni. A szabadítás megtörténtét a fogvatartotti nyilvántartás erre kijelölt menüpontjában rögzíteni kell. Ezt is a biztonsági tiszt ellenőrzi.
3. A biztonsági tiszt a szabadulási igazolás eredeti példányát átadja a fogvatartottnak, a másolati példányt a bv. iratban kell elhelyezni. (A szabadulási igazolás aláírás és iratmintáját a bv. intézet azon kijáratánál kell elhelyezni, ahol a tényleges szabadítás történik).
4. A szabadítást bonyolító biztonsági felügyelő valamennyi szabadítás esetén köteles azt egyeztetni. Eltérés esetén a fogvatartott bv. intézetből történő kiléptetését végrehajtani nem szabad, és haladéktalanul értesíteni kell a biztonsági tisztet, aki a továbbiakban a szükséges intézkedést megteszi.

Tehát a nyilvántartási szakterülettől átvett okmányok megfelelő kitöltöttségének, aláírások, bélyegzők meglétének ellenőrzését követően, a biztonsági tiszt – amennyiben hiányosságot nem tapasztal – a feltüntetett adatokra vonatkozóan egyeztet a fogvatartott részére átadásra kerülő – a hatósági ellenőrzés során igazolásként szolgáló – okmányokat érintően. Továbbá ellenőrzi a fogvatartott érték-, okmány-, tárgy letétjeinek átadását.

5. Fokozottan figyel arra, hogy külsérelmi nyom tapasztalható-e a fogvatartotton, továbbá, hogy civil ruházatát megkapta-e.
6. S végül pedig a szabadítást követően soron kívül a FANY rendszerben történő rögzítést is figyelemmel kíséresí.

2. A bv. szervezet külső kontrollrendszere

2.1. A büntetés-végrehajtási törvényességi felügyeleti és jogvédelmi ügyészi tevékenység

Az *ügyészség* a büntető igazságszolgáltatásban betöltött jogállami szerepének, a bűnözés elleni küzdelemben kifejtett alkotmányos feladatának meghatározó és folyamatosan növekvő jelentőségű részét képezi az a *felügyeleti és jogvédelmi tevékenység*, amelyet a büntetés-

végrehajtás törvényessége felett ellát. A büntetés-végrehajtásnál a törvényesség tartalmilag magában foglalja, hogy a büntetés-végrehajtási szervek rendeltetésüknek megfelelően működnek, mindent megtesznek a büntetés és a büntetőjogi intézkedés, a büntetőeljárás kényszerintézkedés céljának megvalósítása érdekében. A törvények prioritása az egyik alapvető tartópillére a jogállamnak. A törvénysértések a büntetőbírói határozatok végrehajtásának késedelmét eredményezhetik, az állam büntető igényének érvényesülését akadályozhatják, ugyanakkor a büntetés célján túlmenő hátrányokat okozhatnak a végrehajtás hatálya alatt állónak.¹⁹

A büntetés-végrehajtással kapcsolatos törvényességi felügyeleti és jogvédelmi ügyészi feladatok ellátására az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény (a továbbiakban: Ütv.) rendelkezik, kiegészülve a büntetés-végrehajtási törvényességi felügyeleti és jogvédelmi ügyészi tevékenységről szóló 20/2014. (XII. 23.) LÜ utasításával a büntetés-végrehajtási törvényességi felügyeleti és jogvédelmi ügyészi tevékenységről. Ezen jogszabályok alapján a Legfőbb Ügyészség Büntetés-végrehajtási Törvényességi Felügyeleti és Jogvédelmi Önálló Osztálya látja el a törvényességi felügyeletet a magyar büntetés-végrehajtási tevékenység tekintetében. Az Önálló Osztály a főügyészségek hatáskörében és illetékességi területén is eljárhat, vagy az eljárásra más ügyészséget, illetve ügyészt is kijelölhet.

A büntetés-végrehajtási ügyész – a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzésére létrehozott Európai Bizottság ügyészségre vonatkozó ajánlásaira is figyelemmel – valamennyi fogva tartási helyen kiemelt feladatként vizsgálja a fogvatartottakkal való bánásmód törvényességét. A főügyészségek a fogvatartottakkal való bánásmód törvényességének megyei, illetve fővárosi helyzetéről vizsgálati tapasztalataik alapján évente írásban jelentést tesznek az Önálló Osztálynak.

Az ügyész a felügyeleti tevékenysége során *bármely időpontban és helyen ellenőrizheti* a törvényekben meghatározott joghátrányok és jogkorlátozások végrehajtásának, a fogvatartottakkal való bánásmódnak a törvényességét, a végrehajtás alatt állók jogvédelmére vonatkozó rendelkezések érvényesülését. A törvényességi felügyelet és a jogvédelem eszközei Felügyeleti jogkörében az ügyész *meghallgathatja a fogvatartottakat*, illetve *megvizsgálhatja* a büntető ügyben hozott határozatok végrehajtásával kapcsolatos *panaszokat*, *megtekintheti* a

¹⁹ LAJTÁR (2008). p. 22.

fogvatartás körülményeit és rendjét szabályozó *utasításokat*, a *fogvatartási iratokat* és a végrehajtás *bármely kérdésében vizsgálatot tarthat*. A hatályos Bv. tv. mindezt lehetőségként rögzíti, azonban az ügyész felügyeleti jogkörében eljárva szinte minden alkalommal él ezzel a lehetőséggel. Ennek a legfontosabb indoka az, hogy ily módon közvetlen tapasztalás útján szerez információkat és adatokat, ami elengedhetetlen az esetleges jogsértések felderítése és orvoslása és a törvényes állapot helyreállítása érdekében. A hatályos szabályozásból kitűnik, hogy az ügyész részben kontroll, részben biztosíték szerepet tölt be.

Különös figyelmet szentel az ügyész a fogvatartottakkal való bánásmód törvényességére. Ennek keretében – a kérelem alapján meghallgatott fogvatartottak mellett – szűrőpróbaszerűen kiválasztott fogvatartottakat is meghallgat. A törvényes bánásmód kereti közé tartozik egyrészt a végrehajtó személyi állomány túlkapásaival szembeni védelem, a végrehajtási körülmények optimalizálása iránti törekvés és annak megkövetelése is, hogy nem szabad eltérni, hogy a fogvatartottak egymást bántalmazzák, sanyargassák.

A szabadságvesztés végrehajtása törvényességének felügyelete során az *ügyész* minden bv. intézetben *havonta legalább egyszer* köteles ellenőrizni

- a) a befogadás, a szabadítás, a kényszerítő eszközök alkalmazásának és a fiatalok elítéltekre vonatkozó speciális végrehajtási szabályok érvényesülésének törvényességét, valamint
- b) választása szerint a végrehajtás rendjére, a biztonsági intézkedések végrehajtására, az elítéltek elhelyezésére, az elítéltek külvilággal való kapcsolattartására, az elítéltek anyagi ellátására, az elítéltek egészségügyi ellátására, az elítéltek jutalmazására, az elítéltek fegyelmezésére, az elítéltek munkáltatására, az elítéltek oktatására, képzésére, szakképzésére, az elítéltek jogorvoslati jogának gyakorlására vagy a nem magyar állampolgárságú elítéltekre vonatkozó egyes jogszabályi rendelkezések megtartását.

Az ügyész a bv. intézet valamennyi objektumában az elítéltekkel való bánásmód törvényességét havonta legalább kétszer ellenőrzi.

Az ügyész *évenként megvizsgálja*, hogy a félbeszakítás, az eltávozás, a kimaradás, valamint az átmeneti részleg, a társadalmi kötődési program szabályainak, továbbá az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazása során engedélyezett intézet elhagyásának lejárta után intézkedtek-e a jogellenessé vált távollét megszüntetése és a szabadságvesztés büntetés hátralévő részének végrehajtása érdekében. Szintén évente köteles megvizsgálni, hogy az általa indítványozott feltételes szabadság megszüntetését követően fogamatba vették-e a szabadságvesztés büntetést. Vizsgálatai során *az ügyész különös figyelmet fordít* a fogvatartottakkal való bánásmód

törvényességének, a fogva tartás alapjául szolgáló iratok meglétének és szabályszerűségének, a fogva tartási határidők betartásának, valamint a kényszerítő eszközök alkalmazásának az ellenőrzésére.

Az ellenőrzéssel érintett – személyi szabadságot kizáró vagy korlátozó, illetve más jogot korlátozó joghátrányokat végrehajtó – *szerv vezetője köteles* az ügyésznek a törvények megtartására és a fogva tartás körülményeire vonatkozó *rendelkezését teljesíteni*. E szerv vezetője az ügyészi rendelkezésben foglalt utasítás ellen felettes szerve útján – 15 napon belül – előterjesztést tehet a felettes ügyészhez, amelynek nincs halasztó hatálya.

Az ügyész köteles haladéktalanul szabadlábra helyezni azt, akit törvényes határozat nélkül vagy a határozatban megjelölt időponton túl tartanak fogva.

Az ügyész törvénysértő gyakorlat vagy mulasztásban megnyilvánuló törvénysértés megszüntetése érdekében *felhívással fordul az illetékes vezetőhöz*, aki ez alapján intézkedni köteles. Az illetékes vezető az ügyészi felhívás ellen 15 napon belül – felettes szerve útján – előterjesztést tehet a felettes ügyészhez, amelynek az ügyészi felhívásban foglaltak végrehajtására halasztó hatálya van.

Az ügyész a büntetés-végrehajtáshoz kapcsolódó bírósági eljárásban részt vehet, indítványt tehet, illetve jogorvoslattal élhet.

Ha az ügyész a bíróság büntetés-végrehajtási igazgatási tevékenységével összefüggésben *intézkedésre okot adó körülményt észlel*, a jogszabályi rendelkezés érvényesülésének biztosítása érdekében *az illetékes bíróság elnökének intézkedését kezdeményezi*.

Felügyeleti jogkörében az ügyész

- a) meghallgathatja a fogvatartottakat, illetve megvizsgálhatja a büntető ügyben hozott határozatok végrehajtásával kapcsolatos panaszokat,
- b) megtekintheti a fogvatartás körülményeit és rendjét szabályozó utasításokat, a fogvatartási iratokat,
- c) a végrehajtás bármely kérdésében vizsgálatot tarthat, illetve az ellenőrzött szervet vizsgálat tartására kérheti fel,
- d) a végrehajtásra illetékes szervek vezetőitől iratok és adatok rendelkezésre bocsátását, illetve megküldését, továbbá felvilágosítás adását kérheti,
- e) a végrehajtási szerveknél általános érvényű rendelkezés (intézkedés, utasítás stb.) kiadását, módosítását vagy hatályon kívül helyezését kezdeményezheti.

Az illetékes szerv vezetője az *c)* és *d)* pontban megjelölt ügyészi felkérésnek köteles haladéktalanul eleget tenni. Amennyiben az illetékes *szerv vezetője* az *e)* pontban foglalt kezdeményezéssel *nem ért egyet*, az ügyészi kezdeményezés ellen felettes szerve útján – 15 napon belül – *előterjesztést tehet a felettes ügyészhez*, amelynek nincs halasztó hatálya.

Ha az *ügyész* az érintett szervtől a bv. intézetben bekövetkezett *rendkívüli eseményről értesül*, *meg vizsgálja a rendkívüli esemény bekövetkezésének okát és körülményeit*. Az erről készült feljegyzésben értékelni kell az érintett szerv vizsgálatának megállapításait, valamint a rendkívüli eseménnyel kapcsolatban tett intézkedéseit is. *Bűncselekmény gyanúja esetén* – ha arra még nem került sor – a nyomozás lefolytatására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóságnál soron kívül *büntetőeljárást kezdeményez*. Ha az ügyész a fogvatartottal szemben alkalmazott lőfegyverhasználatról értesül, ellenőrzi, hogy megvizsgálták-e a kényszerítő eszköz használatának jogszerűségét. A vizsgálatról készült jelentést, valamint az annak alapján hozott határozatot az ügyész az ellenőrzésről készült feljegyzésében értékeli.

2.2. Az OPCAT

1984-ben az ENSZ Közgyűlése elfogadott egy egyezményt a kínzás és más kegyetlen, embertelen és megalázó bánásmódról és büntetésről (a továbbiakban: Egyezmény). Az Egyezmény kiegészítéseképpen az ENSZ 2002 decemberében elfogadta annak fakultatív jegyzőkönyvét, (Optional Protocol to the Convention Against Torture) az úgynevezett OPCAT jegyzőkönyvet. Ennek témánk szempontjából releváns része, hogy létrehoztak egy nemzeti megelőző mechanizmust (NMM), amelynek feladatait Magyarországon az alapvető jogok biztosa látja el (ombudszman). Bárki panasszal fordulhat az alapvető jogok biztosához, ha megítélése szerint valamely hazai fogvatartási helyen a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma nem érvényesül.²⁰ A nemzeti megelőző mechanizmus (NMM) a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés alkalmazásának megelőzésére a fogvatartási helyeket hivatalból köteles rendszeresen látogatni, tehát működése nem korlátozódik a panaszok vizsgálatára. Az NMM vizsgálati módszerei széles körben mozognak: dokumentumokat kérhet be, helyszíni iratbetekintést tehet, fényképfelvételeket készíthet, méréseket végezhet el. Különös figyelmet fordít az épületek, helyiségek állapotára, alkalmasságára a fogvatartottak biztonsága és szükségletei

²⁰ CZENCZER (2019). p. 135.

szempontjából, illetve a személyes higiéné biztosítására és az egészségügyi-orvosi ellátásra, a gyógyszerek biztosítására. Továbbá figyeli a fogvatartottaknak, a személyi állomány tagjainak és az intézmény vezetőinek viselkedését, különös tekintettel a bánásmódra, a foglalkoztatásra, a kapcsolattartásra a külvilággal, a konfliktuskezelésre és a fegyelmezésre, illetve a panaszkezelésre. S mint ilyen, egyfajta külső kontrollt gyakorol a büntetés-végrehajtás működése felett, mivel látogatásairól jelentést készít, amely a feltárt tényeket, az ezeken alapuló megállapításokat és következtetéseket tartalmazza, és Hivatala honlapján közzéteszi, valamint évente beszámol az Országgyűlésnek és nemzetközi szervezeteknek.

2.3. Nemzetközi és hazai civil kontroll a büntetés-végrehajtási intézetekben

Európában az emberi jogok védelmének strasbourgi rendszerét a kínzás és embertelen vagy lealacsonyító bánásmód vagy büntetés megakadályozására született 1987. november 26-i Európai Egyezmény által létesített *Kínzás Elleni Európai Bizottság* tevékenységével egészítették ki (CPT). A bizottság főként olyan jelenségeknek szentel figyelmet, amelyek a szabadságuktól megfosztott személyekkel szemben a kínzás, az embertelen vagy méltatlan bánásmód körébe tartoznak. *A kínzás megakadályozására vonatkozó Európai Egyezmény igen fontos eleme az úgynevezett preventív látogatási szisztéma bevezetése.* E szerint egy független szakértői testület arra hivatott, hogy rendszeres, vagy ad hoc látogatásokkal megátolja a fogvatartottak konvencióellenes módon történő kezelését, a méltatlan, rossz bánásmódot. A CPT látogatásai és azok alapján készült jelentései az állomány kapcsán is gyakran tartalmaznak megállapításokat, javaslatokat, s mint ilyen jelentős külső kontrollnak számítanak.

III. A BIZTONSÁGI FELADATOKAT ELLÁTÓK ÁLTALÁNOS ÉS SPECIÁLIS ELIGAZÍTÁSA

1. Az eligazítás szabályai

A pontos, eredményes és hatékony feladat-végrehajtás fundamentuma a szükséges adatok és információk birtoklása. A munkáltatót mindig terheli a munkavégzéshez szükséges körülmények megteremtésére, a szükséges információk, adatok átadására vonatkozó kötelezettség.

„A szolgálati viszony keretében a munkáltatói jogkört gyakorló előljáró köteles

a) a hivatásos állomány tagjának feladatait munkaköri leírásban rögzíteni, őt a szolgálati viszonyra vonatkozó szabályok és az egyéb jogszabályok szerint foglalkoztatni, részére az egészséges és biztonságos szolgálatteljesítés feltételeit biztosítani, annak követelményeiről őt tájékoztatni,

b) a szolgálati feladatok ellátását úgy megszervezni, hogy a hivatásos állomány tagja a szolgálati viszonyból eredő jogait gyakorolni, kötelezettségeit teljesíteni tudja,

c) a feladatok elvégzéséhez szükséges tájékoztatást és irányítást megadni, a szolgálatteljesítéshez szükséges ismeretek megszerzését biztosítani.”

A rendvédelmi szervek esetében – így a bv. szervezetnél is –, az információáramlásnak több csatornája van, melyek közül az egyik – és talán a legfontosabb – az eligazítás.

Az eligazítás az a (vezetői) szolgálati tevékenység, amely során meg kell határozni a szolgálatba lépő-, valamint szolgálatban lévő állomány feladatait és azok végrehajtásának módját. A szolgálatba lépő állomány esetében az ún. általános eligazítást kell megtartani, míg a már szolgálatban lévők esetében az ún. speciális eligazítást. Mindkettőre igaz a kötelezőség, azaz soha nem lehet azt elhagyni. Amennyiben a vezető (előljáró) ezen kötelezettségét elmulasztja, vele szemben akár büntetőjogi felelősségre vonásnak is helye lehet.

1.1. Az általános eligazítás

A biztonsági- és körlet-főfelügyelőket, felügyelőket a szolgálatba lépés előtt, a speciális biztonsági tevékenységet ellátókat a szolgálati feladatok megkezdése előtt kell eligazítani. Az eligazítást fel kell használni az állomány – a szükséges információk átadása mellett – a szakmai felkészültségének szűrőpróbaszerű ellenőrzésére és szükség szerint annak javítására. Az

eligazításon meg kell győződni arról is, hogy a szolgálatba lépő megértette-e a részére meghatározott feladatokat és azok végrehajtására alkalmas-e.

Az eligazítás helyét, idejét és módját a bv. szerv vezetőjének írásban kell meghatároznia, amit minden esetben ismertetni kell az érintett állománnyal. A személyi állomány tagja a szolgálatellátásra a bv. szerv vezetője által meghatározott időpontban, szolgálatra alkalmas állapotban, az előírásoknak megfelelő tiszta és ápoltságban köteles megjelenni.

Folyamatos, váltásos, illetve vezényléses szolgálat esetén az eligazításra kötelezettel a következő szolgálatba lépés helyét és idejét a közvetlen előjáró a bv. szerv vezetője által meghatározott módon közli.

Ha az eligazításra kötelezett szeszes italt fogyasztott, vagy más szer/anyag hatása miatt bódult állapotban van, szolgálatba nem léptethető. Ha a személyi állomány tagja önhibából eredő állapota miatt nem láthatja el szolgálatát, fegyelmi-, illetőleg büntetőjogi felelősséggel tartozik.

Az eligazítás lehet általános vagy speciális.

Az *általános eligazítás* a szolgálatba lépést megelőzően kerül végrehajtásra, amelyet a bv. szerv vezetője által meghatározott időben, helyen és módon, a kijelölt személy (általában a szolgálatba lépő biztonsági tiszt) tart a szolgálatot átvevő biztonsági tevékenységet ellátó állomány részére.

Szolgálatba lépéskor, a szolgálati feladat megkezdése előtt *általános eligazítást* kell tartani a biztonsági- és körlet-főfelügyelők, felügyelők, az egészségügy szakápolók és a fogvatartottak munkáltatásában részt vevő állomány részére.

A szolgálatot átvevő állomány a meghatározott szakanyagokat a fegyverszobából az eligazítás előtt átveszi, a lőfegyverrel vagy a traumatikus, illetve irritáló lőszerrel és a célba juttatásukra szolgáló eszközzel szolgálatba lépők betáraznak, kivéve, ha ezzel a lőfegyver vagy az egyéb kényszerítő eszköz töltött állapotba kerülne. Az eligazításon töltött lőfegyverrel, illetve célba juttató eszközzel megjelenni tilos!

Az eligazítás előtt meg kell győződni arról, hogy a szolgálatot átvevő állomány egészségügyi szempontból alkalmas-e a biztonsági tevékenység ellátására. Hiányosság vagy rendellenesség esetén a szolgálatot átvevő biztonsági tiszt a szükséges intézkedéseket köteles megtenni. Az alkalmasság megállapítása sok esetben nem egyszerű, ezért fontos annak megértetése az állománnyal, hogy bármilyen, a szolgálat ellátást befolyásoló tényről van tudomása, azt

haladéktalanul köteles jelenteni a közvetlen előljárójának. Ugyanakkor vannak olyan körülmények is, amelyek a kívülállók számára is felismerhetők.

A szolgálatot átvevő biztonsági tiszt által tartott általános eligazításon részt kell vennie mind a biztonsági, mind a körletfelügyelőknek, majd a körletfelügyelőket – a körletre vonatkozó részletszabályokról – a körlet-főfelügyelő igazítja el.

Az általános eligazítás tartalmazza:

a) az előző szolgálat ellátásának, valamint az azzal kapcsolatos lényeges események tapasztalatait,

A biztonsági tisztnek ki kell térnie az előző szolgálat értékelésére. Mivel az eligazításra rendelkezésre álló idő nem túl hosszú, ezért részletezni csak a hibákat, hiányosságokat javasolt, továbbá a helyes feladatellátást kell közölni. Az elemzés, értékelés elsődlegesen segítségnyújtó jellegű legyen, melynek célja a helyes gyakorlat kialakítása, megerősítése.

b) az előző szolgálat óta a bv. szervezetnél történt súlyosabb rendkívüli események tanulságait, (de csak azokat, amelyek ténylegesen kapcsolódnak a napi feladatellátáshoz, azaz nem kell a napi jelentést az első szótól az utolsóig felolvasni.),

A BvOP főügyeleteinek, adott időszakot összefoglaló és a bv. szervek felé megküldött jelentései tartalmazzák a szervezet életében történt, jelentősebb tárgyi súlyú jelentésköteles eseményeket, a tiltott tárgyak előtalálási helyeit. Az események tanulságairól és a megtett intézkedésekről a szolgálatba lépő személyi állományt tájékoztatni szükséges. Amennyiben az adott intézetben történt rendkívüli esemény, akkor a biztonsági tiszt köteles az eseményről és az elrendelt intézkedésekről a beosztotti állományt az előjáró által meghatározottak szerint tájékoztatni.

c) az előjárónak a szolgálat ellátására vonatkozó rendelkezéseit, utasításait,

A személyi állománnyal közölni kell az egyes szolgálati feladatokkal kapcsolatban született, vagy módosult előjárói rendelkezéseket, utasításokat. Ezek lehetnek szóbeli, vagy írásban meghatározottak, azonban – a szolgálati okmányokban történő megjelenésükig – javasolt haladéktalanul az erre a célra rendszeresített „Vezetői utasítások” füzetbe a közvetlen előjáró által aláírva is berögzíteni, majd eligazításon felolvasni. Jelentősége kiemelkedő, mert ezen ismeretek hiányában a személyi állományszolgálatellátása során – a változások ismeretének hiányából – felmerülhet a kötelességszegés is.

d) az eligazításon résztvevők szolgálati beosztását (ki, mikor, hol, milyen szolgálatot teljesít, mikor van váltás stb.),

- e) a bv. szervet, a személyi állományt, a fogvatartottak őrzését, felügyeletét, ellenőrzését érintő lényeges információkat (pl.: szuicid veszélyeztetett fogvatartottak),
- f) a napi aktuális feladatokat,
- g) a személyi állomány szakmai felkészültségének szűrőpróbaszerű ellenőrzését,
- h) a szolgálatot átvevő állomány szóbeli nyilatkoztatását arra vonatkozóan, hogy alkalmasnak érzik-e magukat a szolgálat ellátására.

Az általános eligazítással kapcsolatosan lényeges, hogy a fenti tartalmi elemek nincsenek „kőbe vésvé”, azaz a biztonsági tisztnek minden eligazításra külön fel kell készülnie. A felkészüléshez szükséges adatokat, információkat a vonatkozó szabályozókból, a saját tapasztalataiból – pl. az előző szolgálatban történtek –, az előjárók szóbeli és írásos utasításaiból, a szolgálatban lévő biztonsági tiszt által elmondottakból, továbbá a főügyeletes által készített napi jelentésből tudja összegyűjteni.

Az eligazítás tartamát tekintve kb. 10-15 perc áll biztonsági tiszt rendelkezésre, ami egyértelműen szükségessé teszi, hogy annak tartalmát és szerkezetét részletesen előkészítse.

Általános hibaként az alábbiak említhetők meg:

- rossz időfelhasználás, azaz vagy túlzottan rövid az eligazítás tartama, vagy indokolatlanul hosszú, ami általában abból adódik, hogy olyan témákat is felvet a biztonsági tiszt, amelyek az adott szolgálati napon nem relevánsak, illetve a túl rövid eligazítás pedig néhány sablonos mondatból áll, de nem tér ki a fontosabb információkra. Mindkettő rossz, de az utóbbi jóval nagyobb veszélyt jelent, mivel az információk, adatok át nem adása, akár rendkívüli esemény bekövetkezéséhez is vezethet, aminek a büntetőjogi felelősségre vonás is folyománya lehet.

- felkészületlenség, természetesen az eligazítást megelőző néhány percben nem lehet az általános, szakmai hiányosságokat pótolni, ezért jó eligazítást csak az a vezető tud tartani, akinek a szakmai tudása kiterjedt és alapos.

- rossz kommunikációs képesség, a szükséges információkat pontosan, a végrehajtók számára érthetően kell átadni, továbbá olyan mennyiségben, amely megjegyezhető. Számos esetben volt olyan tapasztalat, hogy egy-egy eligazításon jóval több – főleg számszerű adat hangzott el, mint amennyit az érintettek meg tudnak jegyezni.

Eligazításra a szolgálatba szervezett állományt a biztonsági főfelügyelő sorakoztatja fel szolgálati beosztások szerint, ennek során ellenőrzi a szolgálatba lépők ruházatát, egyéni ápoltságát és felszerelését.

Az általános eligazítás részét képezheti – amennyiben azt a bv. szerv vezetője meghatározza – a váltást követően, a szolgálatot átadó állomány eligazítása, amelyet a szolgálatot átadó biztonsági tiszt tart a bv. szerv vezetője által meghatározott módon és időben. Ez az általános eligazítás a következőket tartalmazza:

- a) a szolgálat rövid értékelését,
- b) a következő szolgálatba lépés helyének és időpontjának ismertetését.

1.2. A speciális eligazítás

A speciális eligazításnak minősül minden eligazítás, ami nem az általános eligazítás részeként kerül végrehajtásra. Ahogy fentebb már említettük, az általános eligazításnak igen szigorú idő korlátai vannak, amiből egyfelől az következik, hogy annak keretei között nem lehet minden feladatra részletesen kitérni, másfelől keletkezhetnek olyan feladatok a szolgálat ellátása alatt, amelyekről az általános eligazítás során nem volt a biztonsági tisztnek tudomása.

A speciális eligazítást a szolgálatban lévő biztonsági tisztnek, vagy az általa meghatározott személynek a tevékenységet megelőzően, annak jellegéből adódó feladatokra irányulóan kell megtartania.

A speciális eligazításon ismertetni kell:

- a) a végrehajtandó biztonsági feladatot, annak helyét és idejét, a feladat végrehajtásának módját,
- b) az összeköttetés módját,
- c) a feladatot végrehajtó állomány öltözetét, fegyverzetét, felszerelését,
- d) amennyiben a feladat végrehajtásban fogvatartott is érintett: annak alapadatait, biztonsági kockázat értékelését és a rendelkezésre álló adatok alapján a várható magatartását, az alkalmazandó mozgáskorlátozó, illetve az alkalmazható kényszerítő eszközök típusát és alkalmazásának módját.
- e) az esetleges veszélyforrásokat,
- e) rendkívüli esemény megelőzése, megszakítása, következményeinek felszámolása érdekében teendő elsődleges intézkedéseket,
- f) más szervvel történő együttműködés esetén a kapcsolattartás módját, a végrehajtandó feladatok megosztását.

Speciális eligazítást kell tartani különösen:

- a) a biztonsági- és körletfelügyelők feladatairól a közbenső váltások előtt,
- b) az előállítást vagy szállítást végrehajtók részére a feladat végrehajtása előtt,
- c) a foglalkoztatási feladat végrehajtása előtt,
- d) a szabad levegőn tartózkodással kapcsolatos feladatokról,
- e) a látogatással kapcsolatos feladatokról,
- f) rendkívüli esemény megelőzése érdekében, annak megszakításakor, következményeinek felszámolásakor,
- g) a bv. szerv vezetője által meghatározott egyéb esetekben.

2. A biztonsági tisztek szolgálat átadásának és átvételének szabályai

A szolgálat átadás átvétel azon szolgálati feladat, amely során a szolgálatellátás folyamatosságának biztosítása mellett a szolgálatban lévő teljes állomány váltása végrehajtásra kerül. A szolgálatba lépő biztonsági tiszt a – szolgálatszervezés alapján –, a bv. szerv vezetője által meghatározott helyen, időpontban és módon jelentkezik szolgálatra a szolgálatot átvevő biztonsági tisztnél. Ezt követően átöltözik a meghatározott szolgálati öltözetbe, majd a fegyverszobából átveszi a szolgálat ellátásához részére meghatározott szakanyagokat. Ezt követően meg kell kezdeni az eligazításra és a váltásra való felkészülést.

2.1. Az általános eligazításhoz szükséges információk átadása átvétele

Az eligazítást megelőzően a szolgálatban lévő biztonsági tiszt 10-15 percen tájékoztatja a szolgálatba lépőt az érdemi eseményekről, így különösen az alábbiakról:

- a) a szolgálat ideje alatt történt és tudomására jutott eseményekről és a megtett intézkedésekről,
- b) a szolgálat ellátásával, a szolgálatteljesítési helyekkel kapcsolatos változásokról,
- c) a folyamatban lévő feladatokról,
- d) a szolgálatszervezésben történt módosításokról,
- e) az előjáró szolgálat ellátásra vonatkozó és egyéb rendelkezéseiről és utasításairól,
- f) a biztonsági tevékenységgel összefüggő egyéb lényeges tudnivalókról.

Alapvetően a fenti információk alapján készül fel a biztonsági tiszt az általános eligazításra.

Az eligazítást követően a két biztonsági tiszt között elkezdődik a szolgálatátadás-átvétel folyamata. Ennek keretében az alábbiakat kell átadniuk és átvenniük:

- a) a nyilvántartás alapján létszám szerint a körleten (részlegeken), a munkahelyeken, illetve az intézeten kívül tartózkodó fogvatartottakat,
- b) a szolgálati okmányokat, iratokat,
- c) a kezelésére bízott kulcsokat és kulcsdobozokat,
- d) a megkezdett és soron következő feladatokat,
- e) a fogvatartottaktól átvett tárgyakat, értékeket, illetve a fogvatartottak részére kiadandó pénz- és értékletéteket, a szabadulást igazoló iratokat, továbbá a biztonsági osztály részére egyéb célra kiadott pénzeszközöket,
- f) a biztonsági tisztek kezelésében lévő egyéb eszközöket.

Végül a szolgálatot átvevő biztonsági tiszt ellenőrzi, vagy ellenőrizteti különösen az alábbiakat:

- a) a szolgálatba lépő állomány szolgálatra való alkalmasságát,
- b) a fegyverszoba átadás-átvételét,
- c) a biztonsági főfelügyelő kezelésében lévő biztonsági berendezések, és a technikai eszközök meglétét, működését, állapotát és a tűzbiztonsági berendezéseket,
- d) a biztonsági osztály helyiségeinek rendjét, tisztaságát, a berendezések és felszerelések meglétét és állapotát,
- e) a váltás időszakában a szolgálati elöljárója által meghatározottakat, elsősorban a biztonsági, illetve körletfelügyelők váltását.

Amennyiben mindent rendben talál, akkor a továbbiakban a többi szolgálatteljesítési hely váltását kíséri figyelemmel.

2.2. Szolgálati okmányok vezetése váltáskor

A váltás dokumentálása komoly jelentőséggel bír, ugyanis számos – főleg jogi – relevanciával bíró adatot kell rögzíteni. A legfontosabb okmány a szolgálati napló, de más okmányokat is – pl.: körletek szolgálati naplói, az egyes szolgálatteljesítési helyeken rendszeresített átadás-átvételi naplók stb. – hasonló pontossággal kell vezetni és lezárni. Amennyiben ezen okmányok bármelyike nem kerül a szolgálatba lépők részéről aláírásra, azaz átvételre, a váltás nem történik meg.

A szolgálati napló vezetésével kapcsolatosan az alábbiakat kell megtenni:

- a) a szolgálatot átadó biztonsági tiszt bejegyzi a szolgálati napló megfelelő rovatába:
 - a fogvatartottak létszámát a szolgálat átadás időpontjában,
 - a váltás időtartama alatt történt eseményeket (amennyiben volt ilyen),
 - a szolgálat átadás időpontját, majd mindezt aláírásával igazolja.

- b) a szolgálatot átvevő biztonsági tiszt ellenőrzi a szolgálati naplóban bejegyzett adatok és tények valóságtartalmát, amennyiben mindent rendben talált, aláírja a szolgálati naplót, amellyel igazolja a szolgálat átvételét, az esetleges megállapításait a szolgálati napló megfelelő rovatában rögzíti.

Amennyiben a szolgálatot átvevő biztonsági tiszt közli a szolgálatot átadó biztonsági tiszttel, hogy „a szolgálatot átvettem”, a szolgálatot átadó váltás távozhat. Ha a váltás ideje alatt rendkívüli esemény következik be, akkor a szolgálatot átadó biztonsági tiszt köteles és jogosult a meghatározott intézkedési- és jelentési kötelezettségnek eleget tenni. Az esemény jellegétől függően, amennyiben az – vagy a szükséges intézkedés – a váltás tervezett időtartamánál tovább tart, kizárólag a biztonsági osztályvezető engedélyével kerülhet sor az időközbeni szolgálat átadás-átvétel végrehajtására.

IV. A SZOLGÁLATTERVEZÉS- ÉS SZERVEZÉS

1. A szolgálattervezésről általában

A szervezés minden jövőben elvégzendő feladat, tevékenység fundamentuma. A tevékenység a jelenben zajlik, a múlt és jelen adatait, információit elemzi, értékeli annak érdekében, hogy a jövőben végrehajtandó feladatok a lehető leghatékonyabb és legeredményesebb módon kerüljenek elvégzésre.

*A szervezés olyan alkotó tevékenység, amely meghatározott cél érdekében, az adott kor ismeretanyagának (múlt és jelen ismeretei), tudományos eredményeinek és eszközeinek felhasználásával munkafolyamatok és azok ellátására hivatott szervezetek működési rendjének kialakítására, a személyi és tárgyi tényezők célszerű összehangolására irányul.*²¹

A szervezés során több szempontot is figyelembe kell venni, így

- a szervezeti feladatokat, célokat,
- a szervezeti egységek közötti feladatokat, célokat,
- a szervezeti egységen belüli feladatokat, célokat.

A szervezeti feladatokat a büntetés-végrehajtási szervezet részére jogszabályok határozzák meg, így alapvetően a Sztv-t. és Bv.tv-t, de természetesen számos más jogszabályt is figyelembe kell venni. Ezen alapvető feladatok koordinálása, felügyelete, és ellenőrzése az országos parancsnokság feladata.

A szervezeti egységek feladatai a bv. szervek között oszlanak meg, amelyek végrehajtása során a szervezeti érdekek figyelembevételével az adott bv. szerv konkrét feladatainak megvalósítását kell alapvetően megszervezni.

A szervezeti egységen belüli, azaz a bv. szerv egy-egy szakterületének feladatait kell elsősorban figyelembe venni és megszervezni, természetesen az előző két szint érdekeinek figyelembevételével.

1.1. A szervezéssel szemben támasztott követelmények

A törvényesség a szervezés kereteit adja meg, azaz a szervezési tevékenység folyamán teljes mértékben be kell tartani a vonatkozó jogszabályokat. Itt lényegében minden normának meg kell felelni, így elsősorban a szervezet működését, feladatrendszerét tartalmazó szabályokat, továbbá a munkaviszonnyal kapcsolatos előírásokat kell maximálisan figyelembe venni.

²¹ <https://doksi.hu/get.php?order=DisplayPreview&lid=13084>, Letöltés ideje: 2018.07.23.

A *költséghatékonyság* azt fejezi ki, hogy azonos hatásosság (eredményesség) milyen költséggel (ráfordítással) érhető el. A leginkább költséghatékony az az eljárás, technológia, amelyik a legkisebb ráfordítással a legnagyobb eredményt éri el. Másként fogalmazva: az a szervezés tekinthető költséghatékonynak, amely a rendelkezésre álló forrásokból a legeredményesebb feladat-végrehajtást teremti meg.

A *flexibilitás* (rugalmasság, hajlékonyság) az egyik legalapvetőbb követelmény a szervezési tevékenységgel szemben, e nélkül nem beszélhetünk szervezési tevékenységről. Minden szervezetnek – így a büntetés-végrehajtásnak is – figyelnie kell a körülötte zajló jogi-, gazdasági-, politikai körülményekre, azok bármilyen mértékű változása rövid időn belüli – sok esetben azonnali – reagálást igényel. Másfelől a szervezeten, illetve szervezeti egységen belüli változásokat is azonnal értékelni és kezelni kell.

Eredményesség vagy minőség a szervezésnek csak akkor van értelme, ha az alapján a meghatározott feladatokat eredményesen és megfelelő színvonalon el lehet végezni.

1.2. A szervezés és a vezetés kapcsolata

Minden közös munka megköveteli a munkában résztvevők összefogását. Minden közös tevékenységnél vezetőre, vezetésre van szükség, így a szervezetek vezetőinek is össze kell hangolnia a rendelkezésre álló eszközöket, munkaerőt és cselekvéseket, hogy a kitűzött célokat megvalósíthassa. Tehát a szervezés egy vezetői tevékenység.

Tervezés és döntéshozatal. A tervezés részletes útmutatással szolgál a vezetőnek jövőbeli teendőire vonatkozóan, innen derül ki, hogy milyen feladatok hárulnak a szervezetre és vezetőire. A döntéshozatal mind közül az egyik legnehezebb vezetői feladat és döntések nélkül nincs vezetői tevékenység. Ugyanakkor megfelelő tervezés nélkül, sokkal nehezebb jó és megfelelő döntést hozni.

Szervezés a mindenkori helyzethez illeszkedő tevékenységek, illetve ezek erőforrásainak logikus csoportosítása. A célok eléréséhez szükséges tevékenységek munkakörökbe, a munkaköröket szervezeti egységekbe, a szervezeti egységeket egységes szervezeti rendszerbe kell foglalni.

Közvetlen irányítás. A személyi állomány mozgósítása: kommunikálás az alkalmazottal; motiválás; csoportfolyamatok irányítása; konfliktusok és változások kezelése.

Ellenőrzés. A szervezeti tevékenységek megfigyelése és azok pontosítása a célérés érdekében. Ez a folyamat önszabályozó és gyakran ciklikus.²²

²²https://penzugysziget.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=2561:01tetel&catid=295&Itemid=78, Letöltés ideje: 2018. 07.23.

A szervezés tehát egy olyan tevékenység, amely kitűzött célok elérése érdekében alakítja a szükséges munkafolyamatokat, az ezeknek megfelelő szervezeteket, meghatározza és elrendeli az ezekhez szükséges munkaerőt és munkaeszközöket. A szervezés a vezetési folyamat része, vezetési funkció. A vezetés kitűzi a szervezési célokat, szervezéssel kapcsolatos döntéseket hoz, biztosítja a végrehajtást és ellenőrzést. A vezetés határozza meg a szervezési munkát, feltételeit, elveit. Minden vezető szervez, de nem minden szervező vezet. A szervezés gyakorlata egyidős a munkamegosztással. Ahol munkamegosztás van, szükséges a feladatok megosztása is, így fennáll a szervezőtevékenység szükségessége.²³

2. A szolgálatteljesítési idő

A szolgálatteljesítési idő *heti negyven óra* (a továbbiakban: általános heti szolgálatteljesítési idő). A részben vagy egészben készenléti jellegű szolgálati beosztásban (a továbbiakban: készenléti jellegű szolgálati beosztás) ennél hosszabb, de *heti negyvennyolc* órát meg nem haladó szolgálatteljesítési idő állapítható meg.

A szolgálatteljesítési idő – a heti szolgálatteljesítési idő figyelembevételével – többheti, de legfeljebb négyhavi vagy tizenhat heti keretben is meghatározható. A folyamatos ügyeleti szolgálat ellátására szervezett, valamint a készenléti jellegű²⁴ szolgálati beosztásban a szolgálatteljesítési időt a heti szolgálatteljesítési időtartam figyelembevételével legfeljebb hathavi keretben is meg lehet határozni.

A miniszter rendeletben állapítja meg a készenléti jellegű szolgálati beosztásoknak minősülő szolgálati beosztások körét.

A szolgálatteljesítési idő a munkanapokra egyenlőtlenül is beosztható. A napi szolgálatteljesítési idő ilyen esetben sem lehet *négy óránál rövidebb*, és *tizenkét óránál hosszabb*, kivéve:

- a folyamatos ügyeleti szolgálat ellátására szervezett beosztásokat,
- az ör- és a készenléti jellegű szolgálati beosztásokat, valamint

²³ HAJÓS-PAKURÁR-BERDE (2015), 12. p.

²⁴ Készenléti jellegű szolgálati beosztás az a szolgálati beosztás, amelyben

a) a hivatásos állomány tagja szolgálati feladatainak jellege miatt – hosszabb időszak alapulvételével – a heti szolgálatteljesítési idejének legalább egyharmadában fizikai vagy szellemi erőkifejtéssel járó, vagy fokozott figyelmet igénylő szolgálatteljesítés nélkül áll a rendvédelmi szerv rendelkezésére, vagy

b) a szolgálatteljesítés – különösen a szolgálati beosztás sajátosságára, a szolgálatteljesítés feltételeire tekintettel – a hivatásos állomány tagja számára az általánoshoz képest lényegesen alacsonyabb igénybevétellel jár, és a hivatásos állomány tagja állandó készenléti helyzetben, a szolgálatteljesítés helyén látja el a szolgálatát.

- a napi 12 órás szolgálatteljesítési idő 30 perccel történő meghosszabbítása az eligazítás, a váltás, valamint a felszerelések felvétele és leadása miatt.

A hivatásos állomány tagjának beosztás szerinti napi vagy heti szolgálatteljesítési meghatározott időtartamot *legfeljebb egy órával meghaladhatja*, ha a *téli időszámítás* kezdete a beosztás szerinti szolgálatteljesítési időre esik.

Az egyes rendvédelmi szerveknél alkalmazható szolgálati időrendszereket és azok kereteit a miniszter állapítja meg.

A szolgálatteljesítési időbeosztást – ide nem értve a túlszolgálat elrendelését – a szolgálati előjáró a szolgálatba lépést megelőzően *legalább egy héttel előbb közli* a hivatásos állomány tagjával. A hivatásos állomány tagjával közölt szolgálatteljesítési időbeosztástól – a túlszolgálat elrendelésének kivételével – csak akkor lehet eltérni, ha azt rendkívüli eset szükségessé teszi, továbbá a hivatásos állomány tagjának erre irányuló, indokolt kérelme esetén, ha az a szolgálati érdekekkel összeegyeztethető. A közölt szolgálatteljesítési időbeosztástól történt *eltérést legalább huszonnégy órával* a szolgálat tervezett megkezdését megelőzően kell közölni a hivatásos állomány tagjával.

A hivatásos állomány

- a) nő tagját várandóssága megállapításától gyermekének egyéves koráig, továbbá
- b) gyermekét egyedül nevelő tagját gyermekének tízéves koráig, ha annak felügyeletét más nem tudja ellátni, éjszakai szolgálatteljesítésre, valamint huszonnégy órás szolgálatra nem lehet beosztani.

2.1. A munkaközi szünet, a pihenőidő, a pihenőnapok

A hivatásos állomány tagja részére, ha teljesített szolgálata a hat órát meghaladja, *munkaközi szünetet* kell biztosítani. A munkaközi szünetet *a napi szolgálatteljesítési időn belül kell kiadni*.

A hat órát meghaladó szolgálatteljesítési idő esetén *harminc perc*, a tizenkét órát elérő szolgálatteljesítési idő esetén *negyvenöt perc*, a huszonnégy órát elérő szolgálat teljesítése esetén *hatvan perc* munkaközi szünetet kell biztosítani.

A hivatásos állomány tagja részére a napi szolgálati tevékenység befejezése és a következő napi szolgálatteljesítés megkezdése között *legalább nyolc óra egybefüggő pihenőidőt* kell biztosítani, amelybe a lakásról a szolgálatteljesítési helyre és az onnan való visszautazás időtartama nem számít bele. A napi pihenőidő, ha az a nyári időszámítás kezdetének időpontjára esik, legalább hét óra.

A hivatásos állomány tagját *hetenként két pihenőnap illeti meg*, ezeket lehetőleg együtt kell kiadni. A folyamatos ügyeleti szolgálat ellátására szervezett szolgálati beosztásokban

szolgálatot teljesítők esetében az egy hónapra eső pihenőnapok közül *legalább az egyiknek vasárnapra kell esnie.*

Az eltérően fentiektől eltérően *a pihenőnap* – a fokozottan veszélyes szolgálati beosztást kivéve – a szolgálati elfoglaltság miatt *havonta összevontan is kiadható.*

A munkaszüneti napot pihenőnapként kijelölni nem lehet. A váltásos szolgálati időrendszerben szolgálati feladatot ellátó ht. állományú tagnak, amennyiben a nappali szolgálat befejezésétől a következő éjszakai szolgálat kezdetéig *24 óránál rövidebb idő* áll rendelkezésre, az *pihenőnapként nem jelölhető ki.*

Munkaszüneti nap a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvényben (a továbbiakban: Mt.) meghatározott munkaszüneti nap, valamint az egyes rendvédelmi szervek ünnepnapja, ami a bv. szervezet esetében a szeptember 8-a, Szent Adorján napja. Munkaszüneti napon, valamint húsvét- vagy pünkösdvasárnapon teljesített szolgálatért a hivatásos állomány tagját a munkájáért járó illetményén felül távolléti díj is megilleti.

A pihenőnapokat és a tervezett szabadság napjait a szolgálati előjáró a szolgálati időrendszernek megfelelően, legalább négy hetes időszakra előre tervezi.

2.2. A munkarendek

A bv. szerveknél *hivatali, rugalmas, vezényléses, váltásos, kombinált*, valamint – az országos parancsnok egyedi engedélye alapján – folyamatos szolgálati időrendszer határozható meg.

A büntetés-végrehajtási szervezet legfeljebb kéthavi keretet alkalmaz a szolgálatszervezés, munkaidő-beosztás meghatározása során. *A kötelező havi szolgálatteljesítési időt az egy hónapban lévő munkanapok 8 órával való szorzata adja meg, ez alól kivételt képez a hivatali szolgálati időrendszerben foglalkoztatott személyi állomány, akik esetében az adott napra előírt szolgálatteljesítési idő – a heti 40 órás szolgálatteljesítési idő figyelembevételével – az irányadó.*

A bv. szervnél alkalmazott *szolgálati időrendszert*, munkarendet *a bv. szerv vezetője határozza meg.* A szolgálati időrendszerek, munkarendek közötti váltás a munkaköri leírás módosítása nélkül nem engedélyezett.

Hivatali szolgálati időrendszer azokban a szolgálati beosztásokban alkalmazható, ahol a szolgálati feladatok csak a nappali időszak meghatározott részében igénylik a szolgálat ellátását. A hivatali szolgálati időrendszerben a hivatásos állomány tagja a hét munkanapján, hétfőtől csütörtökig 7.30 órától 16.00 óráig vagy 8.00 órától 16.30 óráig, pénteki munkanapon 7.30 órától 13.30 óráig vagy 8.00 órától 14.00 óráig teljesíti a heti szolgálatteljesítési idejét. A

szolgálatkezdés és a szolgálat befejezésének időpontját az állományilletékes parancsnok szolgálati érdekből vagy kérelemre – a heti negyven órás szolgálatteljesítési idő figyelembevételével – ettől eltérő időpontban is megállapíthatja.

A váltásos szolgálati időrendszer a folyamatos szolgálatteljesítést igénylő, folyamatos beavatkozási vagy intézkedési feladatok ellátására rendszeresített, továbbá a részben vagy egészben készenléti jellegű szolgálati beosztásokban alkalmazható.

A váltásos szolgálati időrendszerben a szolgálatot napoktól, napszakoktól függetlenül 12/24-12/48 vagy 12/48-12/48, illetve a BVOP főügyeletési szolgálata (a továbbiakban: főügyeletési szolgálat) esetében 24/72 szolgálati időrendszerben szervezik és teljesítik. A szolgálatok átadás-átvétele 12, illetve a főügyeletési szolgálat esetében 24 óránként történik, a váltások száma négy vagy öt. A ht. állományú tag részére szolgálati felszerelés felvétele, leadása miatt túlszolgálat nem ismerhető el.

Vezényléses szolgálati időrendszer azokban a szolgálati beosztásokban alkalmazható, amelyeket olyan feladatokra rendszeresítettek, ahol a szolgálatteljesítési feladat ellátása időszakonként eltérő létszámot igényelhet, továbbá ahol a szolgálati feladatok rendes szolgálatteljesítés keretében történő ellátása előreláthatóan a hét bármely napján, annak bármely időpontjában szükségessé válhat. A vezényléses szolgálati időrendszer a hét bármely napján teljesíthető, egyenlőtlenül beosztható, amelyben a napi szolgálatteljesítési idő – a heti negyven órás szolgálatteljesítési idő figyelembevételével – legalább négy óra és legfeljebb tizenkét óra időtartamban határozható meg.

A vezetők szolgálati időrendszere, munkarendje megválasztása során figyelemmel kell lenni arra, hogy a hivatali munkaidőn kívül, tervezetten végrehajtott vezetői ellenőrzések lehetőség szerint ne keletkeztessenek túlszolgálatot. Abban az esetben, ha a vezetői ellenőrzésre túlszolgálat keretében kerül sor, kizárólag a ténylegesen ellenőrzésre fordított idő számolható el szolgálatteljesítési időként. A ht. állományú tag szabad-, pihenő vagy munkaszüneti napon történő berendelése esetén keletkezett túlszolgálat esetén kizárólag a tényleges munkavégzésre fordított időt lehet elszámolni.

Rugalmas szolgálati időrendszer azokban a szolgálati beosztásokban alkalmazható, ahol a szolgálati beosztással járó feladatok nem kötődnek kizárólag a hivatali szolgálati időrendszerben meghatározott időszakhoz, illetve amelyeknél a napi szolgálatteljesítés időtartama előre nem meghatározható és hullámzó jellegű. A rugalmas szolgálati

időrendszerben a hivatásos állomány tagja naptári hetenként vasárnap kivételével a hét bármely öt napján teljesít szolgálatot, amelyben a napi szolgálatteljesítési időt – a heti negyven órás szolgálatteljesítési idő figyelembevételével – úgy állapítják meg, hogy a napi szolgálatteljesítési idő nem lehet öt óránál rövidebb és tizenkét óránál hosszabb. A napi szolgálatteljesítési időben meg kell határozni azt az öt órás időszakot, amelyet a hivatásos állomány tagja a szolgálatteljesítési napon szolgálatban köteles tölteni, a fennmaradó időtartamot a hivatásos állomány tagja az általa vagy a szolgálatszervezést végző szolgálati elöljáró által meghatározott időpontban tölt szolgálatban.

Rugalmas szolgálati időrendszer alkalmazása esetén a törzsidőnek 8.30 és 13.30 óra közé kell esnie, és a szolgálati feladatok teljesítését nem késleltetheti és nem akadályozhatja.

A kombinált szolgálati időrendszer a váltásos, vezényléses és a hivatali szolgálati időrendszer kombinációjának függvényében alakul. A szolgálati időrendszer váltását a szolgálatteljesítési napot követő szabadidő letelte után lehet végrehajtani.

A kombinált szolgálati időrendszer bevezetése nem járhat a ht. állományú tag aránytalan szolgálati leterhelésével, a szolgálati időrendszerek közötti váltások során a pihenőidők betartása kötelező.

Kombinált szolgálati időrendszer esetén ki kell jelölni az alap szolgálati időrendet. A ht. állományú tag kombinált szolgálati időrendszerben az annak alapjául szolgáló időrend szerinti szolgálatokon felül havonta maximum négy, más időrendnek megfelelő szolgálatra osztható be. A kombinált szolgálati időrendszerre történő áttérés során a ht. állományú tag bevezetést megelőző szolgálati időrendszerét minden esetben figyelembe kell venni, és alapként kezelni.

Folyamatos szolgálati időrendszer azokban a szolgálati beosztásokban alkalmazható, ahol a megszakítás nélküli működést igénylő feladatok ellátása fokozott figyelmet igényel és a munkaterhelés viszonylag állandó, egyenletes.

A tervezett napi szolgálatteljesítési idő szolgálati érdekből korábbi kezdéssel vagy későbbi befejezéssel meghosszabbítható, ennek indokát a RobotZsarú Szolgálatvezénylés Modulban (a továbbiakban: Modul) megjegyzésként rögzíteni kell.

3. A szolgálattervezés és a szolgálatszervezés folyamata

A szolgálatok tervezését, valamint a napi szolgálat szervezését és teljesítését a Modulban kell végrehajtani. *A szolgálatteljesítési időbeosztás tervezését tárgyhónapot megelőzően egy héttel*

korábban, egy hónapra előre el kell készíteni. Gondoskodni kell arról, hogy azt az érintettek megismerjék, akadályoztatásuk esetén (egészségügyi szabadság, egyéb távollét) kiértékelésük a bv. szerv vezetője által meghatározottak szerint megtörténjen. *A szakterület szolgálattervét a szakterületi vezető, a szakterületi vezetőkre vonatkozó szolgálatterveket a bv. szerv vezetője hagyja jóvá.*

A Modulban a tervezett szolgálatteljesítési időbeosztást rögzíteni kell. A szolgálatteljesítési időt – amennyiben a tervezethez képest eltérés történt – a szolgálat befejezését követően, de legkésőbb a következő munkanapon a szolgálati napló vagy a túlszolgalat elrendelő, illetve szabadidő kivételét igazoló dokumentum adatai alapján a Modulban is rögzíteni kell.

A pihenőnapokat a tervezési időszakra vonatkozóan előre ki kell jelölni, melyeket a programban úgy kell rögzíteni, hogy az *egybefüggő 24 óra* egyértelműen megállapítható legyen.

Amennyiben a szolgálatra berendelés a kijelölt pihenőnapra esik, azt a Modulban túlszolgalatként kell rögzíteni.

A ht. állományú tag szolgálatteljesítését a részére meghatározott munkaidőkeretnek megfelelő óraszám figyelembevételével kell tervezni. *Ha a tárgyidőszakban a ht. állományú tag szolgálatteljesítése az összesített kötelező óraszámot nem éri el, az a következő elszámolási időszakban túlszolgalat elrendelésével nem kompenzálható.*

Szabadságot és egészségügyi szabadságot kizárólag a ht. állományú tag szolgálati időrendszerének megfelelő napokra lehet a Modulban rögzíteni, az azon felüli, helyettesítés miatt betervezett napokra távollétet elszámolni tilos.

A váltásos vagy az azon alapuló kombinált szolgálati időrendszerben a ht. állományú tag egészségügyi szabadságát a szolgálati időrendszernek megfelelő alapszolgalatra kell kijelölni, kivéve, ha előre ütemezetten hivatali munkarendben (pl. rehabilitációs szabadság, rekreáció stb.) tölti egészségügyi szabadságát. Abban az esetben, amennyiben a ht. állományú tag nem előre ütemezetten/tervezhetően tartózkodott egészségügyi szabadságon, azonban egy hónap vonatkozásában legalább 2 teljes naptári hetet töltött betegállományban, úgy az elszámoláskor a napi 8 óra szolgálatteljesítési idő az irányadó a hivatali munkarend szerinti munkanapokra tekintettel.

A rugalmas, vezényléses és az azon alapuló kombinált szolgálati időrendszerekben a ht. állományú tag egészségügyi szabadságát a szolgálati időrendszerének megfelelő alapszolgalataira kell kijelölni és 8 órában elszámolni. Amennyiben már a szolgálat tervezésekor ismert az egészségügyi szabadság ténye, akkor azt 8 órában szükséges rögzíteni, egyéb esetben a már tervezett óraszámot szükséges felülírni.

A hivatali munkarend esetében az adott napra vonatkozóan, az intézetparancsnok által meghatározott/engedélyezett szolgálatteljesítési időt kell a távollét napjaira elszámolni.

A váltásos szolgálati időrendszerben szolgálatot teljesítő ht. állományú tag esetében a szabadságon vagy betegszabadságon töltött napokra az eligazítás és váltás idejével csökkentett óraszámokat kell a távollét napjaira a Modulban rögzíteni, illetve a havi szolgálatteljesítési idő összesítésénél elszámolni.

Hivatali munkaidőn kívül a szolgálatban lévő biztonsági tiszt – előzetes egyeztetést követően – a bv. szerv vezetője jogkörében eljárva, kizárólag szolgálati érdekből, a berendelhető létszámát figyelembe véve *a napi szolgálatszervezést megváltoztathatja*, a ht. állományú tagot szolgálatba legalább 24 órával előbb, rendkívüli esetben azonnal – dokumentáltan – berendelheti.

Hivatali munkaidőben a szakterület vezetője, azon túl a szolgálatban lévő biztonsági tiszt a szolgálati feladatok végrehajtását követően – a tervezettől eltérően, az ott megjelölt időponttól korábban – elrendelheti a szolgálat befejezését, azonban az elrendelt túlszolgálat pénzügyi megváltását igénylő ht. állományú tag esetében a későbbi szolgálati napokra előre tervezett órákat a szolgálati érdekre hivatkozva csökkenteni nem lehet.

Hivatali munkaidőben a szolgálatból engedéllyel történő korábbi távozás tényét a szakterületi vezető, azon túl a biztonsági tiszt a Modulban, és azon szakterületeknél, ahol szolgálati napló vezetése kötelező, a szolgálati napló „A szolgálat alatt történt események” rovatában is köteles időpont megjelölésével rögzíteni.

Az éves oktatásra, fizikaiállapot-felmérésre, valamint egészségügyi és pszichikai vizsgálatra fordított időt a szolgálatszervezés során előre tervezetten kell jelölni. Annak végrehajtását szolgálatteljesítési időként kell elismerni.

A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény 105. § (1) bekezdés *a)* és *f)* pontja szerinti szolgálatteljesítési kötelezettség alóli mentesülésre, illetve a 105. § (2) bekezdése szerinti távolléti díjra jogosultságra vonatkozó szabályok akkor alkalmazhatók, ha a személyi állomány tagja a kötelezettség teljesítése időpontjában egyébként is be volt osztva szolgálatteljesítésre.

Amennyiben a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 706. §-a értelmében a terheltnek – tényleges szolgálati viszonya fennállása alatt – szolgálatmentességet kell biztosítani, ha olyan

eljárási cselekményen vesz részt, amelyen a jelenlétét a törvény lehetővé vagy kötelezővé teszi, az nem minősül a Hszt. 105. § (2) bekezdése hatálya alá tartozó szolgálatmentességnek.

Ha a ht. állományú tag az adott hónapban kizárólag átrendeltként teljesített szolgálatot, akkor – amennyiben arról a szolgálatterv elkészítését megelőzően a szolgálati előljárónak tudomása van – a távollétet a hivatali szolgálati időrendszernek megfelelően kell jelölni. Abban az esetben, ha a fogadó bv. szerv írásos értesítése szerint az átrendelt a heti pihenőnapon vagy munkaszüneti napon is szolgálatot teljesített, vagy munkanapon 8 órát meghaladó szolgálatteljesítési ideje keletkezett, akkor annak megfelelően kell a teljesített óraszámokat összesíteni.

3.1. A napi szolgálatszervezés

A napi szolgálat meghatározására a Modul szerinti szolgálatszervezési kimutatást (személyi szolgálattervezet) kell alkalmazni. Amennyiben a Modul szerinti szolgálatszervezési kimutatás alkalmazása – a tervezett szolgálatok gyakori változása, a meghatározott napi szolgálati létszám biztosítása miatt – akadályba ütközik, az 1. melléklet szerinti szolgálatszervezési napló alkalmazható. A naplót minden olyan szakterület köteles vezetni, ahol vezényléses, váltásos munkarendet, illetve ahol ór-, ügyeleti és készenléti szolgálatot alkalmaznak. A napi szolgálatszervezést a szolgálatba lépést megelőzően legalább 72 órával el kell készíteni, ki kell nyomtatni, és jóvá kell hagyni. A soron következő szolgálat időpontjának tudomásulvételét az érintettek aláírásukkal igazolják a bv. szerv vezetője által egyedileg rendszeresített okmányban. Amennyiben arra távollét miatt nincs mód, akkor a kiértesítés megtörténtét dokumentálni kell. Az 1. melléklet szerinti szolgálatszervezési napló tartalmi jegyeiben a helyi sajátosságoknak megfelelő módosítást a bv. szerv vezetője engedélyezi.

Szolgálatcserére a tárgynap előtt legalább 48 órával, indokolt esetben 24 órával megelőzően van lehetőség, egyéni kérelem alapján. A kérelemnek tartalmaznia kell az elcserélendő szolgálat pontos helyét, idejét, illetve a cserét kérő és a cserét biztosító aláírását. A szolgálatcserét a bv. szerv vezetője vagy az általa megbízott szakterületi vezető engedélyezheti, amely nem okozhat sem túlszolgálatot, sem a kötelező óraszámotól kevesebb szolgálati időt.

Amennyiben a soron következő szolgálat helyének és időpontjának közlése a megelőző szolgálatból történő lelépéskor nem lehetséges, az érintett ht. állományú tagot arról – a bv. szerv vezetője által meghatározott módon – értesíteni kell.

Más szakterületre történő áthelyezés, ideiglenes átrendelés esetén a Modulban a ht. állományú tag szolgálati időrendszerét, besorolását a szolgálattal összefüggő idők rögzítésével a szolgálatteljesítés utolsó napjával le kell zárni.

3.2. A túlszolgálat

Ha a *szolgálati érdek vagy rendkívüli eset* – így különösen tömegbaleset, elemi csapás, katasztrófa vagy súlyos kár megelőzése, elhárítása, következményeinek felszámolása, továbbá egyéb, a köz- és vagyonbiztonságot veszélyeztető, előre nem látható körülmény bekövetkezése – szükségessé teszi, a *hivatásos állomány tagja* a Hszt. 134. §-ban meghatározott *szolgálatteljesítési időn túl, valamint a munkaszüneti és pihenőnapon is kötelezhető arra, hogy szolgálatot teljesítsen.*

A nem hivatali szolgálati időrendszerben dolgozónál *a munkaszüneti napon teljesített szolgálat önmagában nem jelent túlszolgálatot.* A túlszolgálat akkor keletkezik, ha a hivatásos állomány tagja részére meghatározott szolgálatteljesítési idő keretét az e napon teljesített szolgálat részben vagy egészben túllépi, vagy ha a hivatásos állomány tagját a szolgálatteljesítési időbeosztáson túl szolgálatteljesítésre szolgálatba rendelték.

A napi tervezett szolgálati időn felül, az adott szolgálati időrendszerben meghatározható napi óraszám felső határát meghaladóan, a munkaidőkeret alapján meghatározható óraszám felül, vagy a heti pihenőnapon, illetve munkaszüneti napon dokumentáltan elrendelt szolgálat túlszolgálatnak minősül.

A szolgálati érdekből elrendelhető túlszolgálat maximális időtartamát úgy kell meghatározni, hogy a heti szolgálatteljesítési idő és a túlszolgálat együttesen nem haladhatja meg a munkaidő-szervezés egyes szempontjairól szóló 2003. november 4-i 2003/88/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 6. cikk *b)* pontjában meghatározott heti időtartamot, a Hszt.134. § (2) bekezdése szerinti időkeret alkalmazása esetén négyhavi átlagban nem haladhatja meg az irányelvben meghatározott heti időtartamot. *E szerint az egy naptári évben elrendelhető túlszolgálat legfeljebb 416 óra.* A 416 órás korlátozás nem alkalmazható, ha a túlszolgálatra tömegbaleset, elemi csapás, katasztrófa vagy súlyos kár megelőzése, elhárítása, következményeinek felszámolása vagy egyéb, a köz- és vagyonbiztonságot veszélyeztető előre nem látható körülmény bekövetkezése miatt kerül sor.

A túlszolgálatot az állományilletékes parancsnoknak vagy az általa felhatalmazott szolgálati elöljárónak írásban kell elrendelnie. A teljesített túlszolgálatról nyilvántartást kell vezetni.

A rendvédelmi szerv vezetőjének és helyetteseinek, valamint a szervezeti egység vezetőjének és helyetteseinek nem jár a túlszolgálatért ellentételezés, ha a tárgyévben teljesített túlszolgálat ideje nem haladta meg a háromszázötven órát. Az egyéb beosztásban lévő hivatásos állományú tagoknak a túlszolgálattal azonos tartamú szabadidőt kell biztosítani. Ha a túlszolgálatot heti

pihenőnapon vagy munkaszüneti napon teljesítették, a túlszolgálat kétszeresének megfelelő szabadidő jár.

A túlszolgálatért járó szabadidőt lehetőség szerint *harminc napon belül kell kiadni*. Ha a szabadidő kiadása veszélyezteti a szolgálatellátást, a szabadidő kiadását hat hónapon belül kell biztosítani. Ha a túlszolgálat havi vagy többhavi szolgálatteljesítési idő keretében történt, a szabadidő kiadása történhet hat hónapon túl is, de legkésőbb a következő év első félévében ki kell adni.

A napi tervezett szolgálati időn felül, az adott szolgálati időrendszerben meghatározható napi óraszám felső határát meghaladóan, a munkaidőkeret alapján meghatározható óraszám felül, vagy a heti pihenőnapon, illetve munkaszüneti napon dokumentáltan elrendelt szolgálat túlszolgálatnak minősül.

A rugalmas és vezényléses szolgálati időrendszerben szolgálatot teljesítő állomány napi 12 órát meghaladó szolgálati ideje túlszolgálatnak minősül, melyet ennek megfelelően kell rögzíteni a Modulban. Túlszolgálatot írásban kell elrendelni, mely elsősorban a Modul által generált nyomtatvány alkalmazásával történhet a bv. szerv vezetője, valamint az SZMSZ-ben meghatározott, túlszolgálat elrendelésére jogosult személy aláírásával.

Amennyiben a túlszolgálat elrendelése előzetesen a Modulban nem rögzíthető, vagy annak előzetes rögzítése érdeksérelemmel járhat, az elrendelés az alábbi dokumentumok alkalmazásával is történhet, de a teljesítést a Modulban utólag rögzíteni szükséges, és a generált nyomtatványt ki kell tölteni és ki kell nyomtatni:

- a) havi és a napi szolgálatszervezési okmány,
- b) belföldi kiküldetési utasítás és költségelszámolás.

Túlszolgálatra való berendelés esetén az érintettel való közlés módját, formáját a bv. szerv vezetője határozza meg. Annak tényét – amennyiben annak vezetése meghatározásra került – a napi szolgálatszervezési napló „megjegyzés” rovatában rögzíteni kell. A túlszolgálat elrendeléséről a ht. állományú tagot *legalább 48 órával korábban értesíteni kell*, ettől eltérni csak rendkívül indokolt esetben lehet. Túlszolgálat elrendeléskor a ht. állományú tagot írásban nyilatkoztatni kell, hogy a túlszolgálat ellentételezését szabadidőben vagy díjazás formájában igényli, majd ezt követően a Modulban rögzíteni kell, és a modul által generált nyomtatványon aláírással igazolja az ellentételezés általa választott módját. Szabadidőben történő megváltásra a ht. állomány tagjának nyilatkozata alapján is csak a már teljesített túlszolgálat esetén van lehetőség, túlszolgálatot megelőzően, annak kompenzálására jóváírni nem lehet. A túlszolgálat szabadidőben történő megváltása kizárólag a Modul által generált nyomtatvány aláírásával

valósulhat meg. A túlszolgálat szabadidővel történő megváltása nem tekinthető havi kötelező óraszám alatti teljesítésnek.

Amennyiben szolgálati érdekből a ht. állomány tagjának szolgálati ideje már a tervezéskor meghaladja a havi kötelező óraszámot, az azon felüli szolgálatokat túlszolgálatként kell rögzíteni. Ha a kötelező óraszám elérése egy adott napra tervezett szolgálati időn belülre esik, az aznapi szolgálatot megbontva rendes szolgálat és túlszolgálat egyidejű elrendelésével kell rögzíteni.

A rendkívüli események megelőzése, megszakítása, felszámolása érdekében elrendelt szolgálatteljesítést, továbbá a készenléthez helyezési vagy értesítési gyakorlaton és a törzsfoglalkozáson való részvételt szolgálatteljesítési időként kell elismerni. A rendkívüli eset (pl. baleset, elemi csapás stb.) miatt elrendelt szolgálat túlszolgálatnak minősül. Rendkívüli esetben túlszolgálatra a fokozottan veszélyes beosztást betöltők is kötelezhetők. A ht. állományú tag részére szabadságának ideje alatt szolgálatteljesítés nem engedélyezhető. Amennyiben a ht. állományú tag bármely oknál fogva berendelésre kerül, az csak a szabadság egyidejű megszakításával történhet. A túlszolgálat nyilvántartása, elszámolása a 2. melléklet szerint történik.

3.3. A pótlékok

A szolgálatteljesítési idő korábbi berendeléssel vagy visszatartással való meghosszabbítása a pótléokra való jogosultságot munkarendtől függetlenül megnyitja.

3.4. A rendvédelmi alkalmazottakra vonatkozó eltérő szabályok

A rendkívüli munkaidőt írásban kell elrendelni, elsősorban a Modul által generált nyomtatvány alkalmazásával történhet a bv. szerv vezetője, valamint az SZMSZ-ben meghatározott, túlszolgálat elrendelésére jogosult személy aláírásával. A nyilvántartás és elszámolás rendjét a rendvédelmi szerv vezetője határozza meg.

A rendvédelmi alkalmazottak munkarendjére, rendkívüli munkaidejére, a rendkívüli munkaidő elszámolására a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény 289/I–289/L. §-ai, valamint 289/N. §-a az irányadók. A rendvédelmi alkalmazottak esetén a rendkívüli munkaidő nyilvántartása, elszámolása a 3. melléklet szerint történik.

V. A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI OBJEKTUMOK ŐRZÉSE, VÉDELME

1. Az objektumőrzés

1.1. A bv. objektum fogalma és az objektumőrzés célja

Az objektum az egyes szervezeteknél, rendvédelmi szerveknél, vagy a személy- és vagyonvédelmi területen használt fogalom. Általános értelemben jelenthet tárgyat, dolgot, de ugyanígy érthetünk alatta épületet, létesítményt is. A mi szempontunkból csak azokat az épületeket és létesítményeket soroljuk ide, amely a büntetés-végrehajtás tulajdonában vannak.

A büntetés- végrehajtási objektum alatt

- a szervezet személyi állományának, fegyverzeti felszerelésének és egyéb anyagi javainak elhelyezésére és
- a rendeltetésszerű működés biztosítására szolgáló épületeit, valamint
- a fogvatartottak elhelyezésére, munkáltatására, foglalkoztatására szolgáló létesítményeit kell érteni a hozzátartozó területekkel együtt.

Mezőgazdasági bv. intézetek esetében a rendeltetésszerű működéshez elengedhetetlenül szükséges létesítmények és a hozzájuk tartozó területek is védendő objektumnak minősülnek.

A veszélyeztetettség minden objektum tekintetében jelentkezik. Ezek lehetnek olyan emberi cselekmények, vagy természeti események, melyek a működést zavarják, illetve az objektum biztonságát negatívan érintik. A „veszélyek” ellen tehát védekezni kell.

A bv. intézetek sajátossága, hogy őrzésük eltér az általános objektumőrzési és objektumvédelmi elvektől, mivel az objektumőrzési feladatok mellett fogva tartott személyek őrzését és védelmét is biztosítani kell. Az egyik alapvető követelmény a bv. intézetekre nézve az, hogy a fogvatartottakat biztonságosan őrizzék, és így biztosítsák a társadalomtól való elszigetelésüket, továbbá az, hogy a büntetés végrehajtásával kapcsolatos feladatok zavaroktól mentes állapotban elláthatók legyenek. E követelmény teljesítéséhez szükséges, hogy minden bv. intézetben, intézményben és gazdálkodó szervezetnél biztonsági rendszert alakítsanak ki, aminek fontos és szerves részét képezi az objektumőrzés és védelem.

Az objektumőrzés célja, hogy a bv. intézetek működőképessége, az esetlegesen előforduló zavaró körülmények megszüntetése folyamatosan biztosított legyen.

A bv. biztonsági rendszere több alrendszerből áll, az egyik leglényegesebb ezek közül a szűk értelemben vett biztonsági rendszer. Ez az őrhelyeken, és egyéb szolgálati helyeken teljesített

biztonsági tevékenység a rendelkezésre álló biztonsági berendezések, technikai eszközök, szolgálati állatok alkalmazásának meghatározott rendje. Ennek folyamán valósul meg többek között az objektumvédelem is.

1.2. A büntetés-végrehajtási objektumok sajátosságai

Ahhoz, hogy a bv. objektum biztonságos őrzését és védelmét meg lehessen szervezni, figyelembe kell venni több, az adott objektumra és annak környezetére jellemző sajátosságot. Ezen sajátosságokból négyet kell mindenképpen megemlíteni, ugyanis ezek nélkül nem képzelhető el a hatékony objektumőrzés.

1. Földrajzi jellegű sajátosságok:

- az adott objektum területi elhelyezkedése (településen kívüli vagy belüli),
- az adott objektum domborzati elhelyezkedése (a külső beláthatóság miatt fontos),
- az adott objektum megközelíthetősége (úthálózat és annak a minősége),
- az adott területen milyen éghajlati viszonyok az uralkodók,
- az adott objektumot körülvevő növényzet.

2. Építészeti jellegű sajátosságok:

- az objektum mérete, magassága, az épületek és a tetőszerkezet anyaga,
- az objektumon belül mennyi az épületek száma, és milyen az elhelyezkedésük,
- milyen a belső úthálózat az egyes területek megközelíthetősége szempontjából,
- milyen az egyes területek elszigeteltsége egymástól,
- milyen az objektum megvilágítottsága,
- az objektum környékén lévő épületek jellege,
- az őrzés-védelem érdekében kialakított építmények (örtornyok, védelmi építmények: őrtorony alatt, lőrészekkel ellátva, lövészlyukak földbe süllyesztett betongyűrűk).

3. Személyi jellegű sajátosságok:

Itt alapvetően két csoportot kell figyelembe venni, az egyik a személyi, a másik pedig a fogvatartotti állomány.

Személyi állomány:

- életkor,
- nemek szerinti megoszlás,
- munkaviszony szerinti összetétel,
- stb.

Fogvatartotti állomány:

- veszélyességük,
- végrehajtási fokozatuk,
- létszámuk,
- nemük, és életkoruk,
- stb.

Figyelembe kell még venni az együttműködésben résztvevő más rendvédelmi szervek segítségnyújtási képességét, valamint az objektum közelében lévő lakosság összetételét.

A büntetés-végrehajtási szervezet szervezeti egységei lehetnek intézetek, intézmények és gazdálkodó szervezetek. Az intézetek a jogszabályok, az országos parancsnok utasításai, parancsai, valamint a szervezeti és működési szabályzatban foglaltak alapján ellátják a büntetések és intézkedések végrehajtásával járó feladatokat – köztük a kóros elmeállapotúak, valamint a kábítószerfüggőket gyógyító kezelésen résztvevők – gyógykezelését, elmemegfigyelését és kivizsgálását.

Intézet a büntetés és intézkedés jellegére, a végrehajtási fokozatára, a fogvatartottak életkorára, nemére, és a végrehajtás sajátos körülményeire tekintettel alapítható.

1.3. A büntetés-végrehajtási intézetek őrzése

A veszéllyel minden esetben számolnunk kell, még akkor is, ha úgy érezzük, hogy mindent megtettünk a veszélyek elhárítása érdekében. Az objektumok biztonságát különböző emberi magatartások, valamint természeti események, körülmények sérthetik, vagy veszélyeztethetik. Ezeket a szakirodalom általánosan rendkívüli eseménynek nevezi. Az objektumokat súlyosan veszélyeztető természeti eseményeket természeti és civilizációs katasztrófáknak hívjuk.

A természeti katasztrófák az emberi cselekvéstől függetlenül következnek be. Ezek lehetnek: tűzvész, árvíz, vihar, szélvihar, földrengés, villámcsapás stb.

A civilizációs katasztrófák sem állnak minden emberi magatartástól függetlenül. Lehet, hogy éppen az ember a kiváltó ok (mely lehet szándékos, vagy gondatlan magatartás), de az is előfordul, hogy az emberi tevékenység jelen van, de közvetlen összefüggés nem mutatható ki, pl. anyagszerkezet meghibásodása is vezethet katasztrófhhoz. Ezek lehetnek: üzemzavar, közúti baleset, terrorcselekmények stb.

1.3.1. Az objektumőrzés

Az objektumőrzés, olyan biztonsági személyzettel, mechanikai- és technikai eszközökkel, illetve ezek kombinációival végzett tevékenység, amely fő feladatául megelőzi,

megakadályozza az objektum biztonságát veszélyeztető cselekményeket. Az objektumőrzés alatt állandó, folyamatos tevékenységet kell érteni. Ez az állandó jelenlét talán a legfontosabb, hiszen ez önmagában megelőző jellegű tevékenység.

1.3.1.1. Az objektumőrzés módjai

Jelzőrendszer nélküli, (vagy más néven hagyományos őrzés). Ennél az őrzési módnál az őrzésre főként az élő erőt használják fel, vagyis a felállított biztonsági felügyelők érzékelésein, gyakorlati tevékenységén alapul.

Jelzőrendszeres mód, amikor a technikai őrzés minden eleme alkalmazott, nem feltétele a külső személyi őrzés, de készenléti erő szükséges arra az esetre, mikor a technikai berendezések jelzését ki kell vizsgálni, valamint, ha intézkedni kell.

Nagyon fontos követelmény, hogy a jelzőrendszer alkalmasságát rendszeresen ellenőrizni kell, és folyamatosan karban kell tartani, ehhez a technikai rendszer és a készenléti erő tagjainak magas fokú képzettsége szükséges.

Szolgálati kutyával megerősített őrzés, mikor a szolgálati kutyát – kiképzéstől függően – alkalmazzuk objektumőrzésre. A szolgálati kutyát csak olyan feladat végrehajtására lehet alkalmazni, amelyre kiképezték és minősítése alapján annak ellátásra alkalmas. Szolgálatba a szolgálati kutya csak állományparancsban kinevezett – kivételesen megbízott – kutyavezetővel állítható. A kutyavezető feladatait örutasításban vagy szolgálati utasításban kell rögzíteni.

1.3.1.2. Az objektumőrzés formái

A külső őrzés az őrzendő terület határaitra telepített (bástyafal, kerítés, bejárati kapuk, stb.) őrzési és védelmi tevékenységet jelenti.

A *pontőrzés* a külső őrzésnek az a formája, amikor a felállított biztonsági felügyelő az őrzendő terület meghatározott részét őrzi. Ezek a pontok az objektum fontosabb részei, ilyen például egy lőszerraktár, az objektum bejárata vagy az objektum egymástól távol eső épületei, épületcsoportjai, de nem a teljes objektumra terjed ki. Az előnye ennek a formának, hogy kevés élőerőre van szükség. Hátránya, hogy az objektum egyes részei őrzés nélkül maradnak, és így kevésbé biztosítja az összefüggő objektumvédelemre való áttérést, ugyanakkor az adott területen igen magas szintű – szinte mindenre kiterjedő – őrzés valósul meg. Ezért kell az őrzés ezen formáját az objektum működése szempontjából kiemelkedő helyet betöltő részein alkalmazni.

A *körkörös őrzés* a külső őrzésnek az a formája, ahol a felállított biztonsági felügyelők figyelési és tüzelési sávjai keresztezik egymást. Az objektum, a kerítés, illetve az épületfalak vonalában

őrhelyeket létesítenek és így lesz összefüggő az őrzés. Olyan esetekben alkalmazzák, ha nagy az objektum területe és minden irányból fennáll a kitörés, illetve a behatolás lehetősége. A körkörös őrzés az objektum hézagmentes külső őrzését biztosítja, a belső területek minimális mértékben vannak őrzés alatt.

Előnye, hogy biztosítja az objektumőrzését a külső-belső támadással szemben. Hátránya, hogy csak részben biztosítja a belső területek őrzését – az építészeti sajátosságoktól függően – jelentős lehet azon területek, épületek, létesítmények száma, amelyekre nem terjed ki az őrzés, továbbá viszonylag nagy létszámú élőerőt igényel.

A kombinált őrzés az előző kettő ötvözete, az objektum határvonalát körkörös őrzéssel, a fontosabb belső és külső részeit pedig pontőrzéssel őrzik. Alkalmazása ott célszerű, ahol nemcsak nagy az objektum területe, hanem a belső területen lévő létesítmények őrzése is fontos, amikor nem elegendő a külső védelem és a falak belső részeinek a védelme. Mivel a bv. intézetek jelentős része ilyen objektumnak mondható, ezért lényegében mindegyik esetében ezt az őrzési formát kell alkalmazni.

Előnye, hogy az objektum területe mentén az ellenőrzés teljes és az objektumvédelemre való áttérés lehetőségét ez az őrzési forma biztosítja a legjobban.

Hátránya, hogy a legnagyobb élőerőt ez az őrzési forma igényli, továbbá az, hogy az objektum belterületén az ellenőrzés nem teljes, csak részleges a veszélyes pontokra korlátozódik.

Összességében elmondható, hogy a bv. objektumok esetében nem beszélhetünk maximális őrzésről, védelemről, de a leghatékonyabb és legeredményesebbnek a jelzőrendszeres plusz szolgálati kutyával megerősített mód és kombinált őrzési forma együttes alkalmazása mondható.

1.4. A büntetés-végrehajtási szerv működésének, a fogva tartás rendjének és biztonságának fenntartása érdekében alkalmazott biztonsági létesítmények, berendezések és technikai eszközök

A technikai eszközök és berendezések az elmúlt években egyre nagyobb fejlődésen mentek át, így egyre nagyobb lett a jelentőségük is. A megfelelő minőségű és mennyiségű technikai eszközök és berendezések alkalmazása nagymértékben tudja növelni az objektumőrzés és védelem hatékonyságát. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy nem lehet a végtelenségig növelni a technikai eszközök mennyiség, illetve nem igaz az, hogy a technikai eszközök számának emelésével egyenes arányban csökkenthető a személyi állomány létszáma. Ennek több oka is van, így a nagyobb mennyiségű technikai eszköz telepítése nagyobb számú kezelő- és karbantartó személyzetet is igényel, akiket folyamatosan oktatni és képezni kell. Meg kell

azt is gondolni, hogy mekkora az az adat mennyiség, amelyet még megfelelő hatékonysággal kezelni tud az állomány. Végül komoly hiányossága a technikai eszközöknek, hogy az esetek jelentős részében csak jelezni tudják a problémát, de a szükséges intézkedéseket nem képesek megtenni – pl.: a szökési cselekményt érzékelik, kamerák közvetítik, bizonyos mértékben nehezítik –, de az elfogáshoz szükség van a személyi állományra. Tehát a technikai eszközök telepítésénél nagy hangsúlyt kell fektetni a megfelelő minőségre és mennyiségre, mert ha ezek nem megfelelőek, könnyen előfordulhat, hogy megnehezítik a körülményeket, sőt akár még rendkívüli események bekövetkezését is előidézhetik.

Az intézet biztonsági berendezései és technikai eszközei

- védelmi építmények, őrhelyek és azok technikai berendezései,
- jelző, riasztó technikai eszközök és rendszerek, zárláncú televízió rendszer,
- bástyafal,
- biztonsági kerítés,
- nyomsáv,
- biztonsági ajtók, zárok, zárrendszerek,
- biztonsági rács, jelzőrács,
- kilátás gátló,
- műszaki akadály,
- fix-, vagy mobil testhőmérséklet érzékelők,
- testszkennerek,
- mobiltelefon detektorok,
- világítástechnikai berendezések, áramfejlesztő,
- különleges gépjárművek és egyéb járművek,
- hír- összeköttetést biztosító berendezések,
- fémkereső, csomagátvizsgáló és anyagazonosító berendezések és eszközök.

A felsorolt eszközök és berendezések segítségével valósítható meg a technikai őrzés, amit az alábbiak szerint lehet megfogalmazni.

Technikai őrzés, az érzékszervekkel történő figyelésnek, olyan biztonsági berendezéssel vagy technikai eszközzel való kiegészítése, amely a külső felállított biztonsági felügyelőnek, a biztonsági ügyeletnek jelzi az őrzött területről kifelé irányuló mozgás, illetve a behatolási kísérlet helyét. A szolgálatteljesítési helyeket úgy kell kialakítani, hogy az védjen a közvetlen támadástól és szükség esetén, védelmi állásként is használható legyen.

1.5. Az objektumőrzésben résztvevő személyek köre (az őrzést ellátók)

Az objektumőrzés közvetlen megvalósítása négy szolgálatteljesítési hely folyamatos működtetésével valósul meg, ezek a külső őrhelyek, a személy- és járműbejáratok, valamint a járőrtevékenység.

A külső őrhelyeken szolgálatot ellátó személy az a biztonsági felügyelő, aki a szolgálatban lévő biztonsági tiszt – bv. gazdasági társaság esetén a munkáltatás-biztonsági vezető – közvetlen alárendeltségében, lőfegyverrel vagy egyéb rendszeresített kényszerítő eszközzel, eligazítás és őrtutasítás alapján látja el a biztonsági tevékenységet.

Feladatai:

- a) a fogvatartottak, a rábízott épület, illetve terület őrzése, védelme,
- b) az őrhely és a szolgálat szabályos átadás-átvétele,
- c) az őrtutasítás, az eligazítás és a szolgálati előjáró utasítása alapján történő szolgálatellátás,
- d) megakadályozni, hogy a bv. objektumba, illetve onnan illetéktelen személy, illetve a bv. rendjére, biztonságára veszélyes tárgy vagy anyag jogellenesen be-, illetve kijusson,
- e) haladéktalanul intézkedni, valamint jelentést tenni a bv. objektum rendjére, biztonságára veszélyes körülmények észlelése esetén.

Az őrhelyen tilos minden olyan tevékenység, ami az őrhelyen szolgálatot ellátó biztonsági felügyelő figyelmét a szolgálati feladata ellátásáról elvonja. Így különösen:

- a) az őrhelyét engedély nélkül elhagyni,
- b) lőfegyverét, felszerelését illetéktelen személynek átadni, szabályellenesen hordani, őrizetlenül hagyni, rendeltetésellenesen kezelni,
- c) tiltott tárgy átadás-átvételét megengedni, tiltott kapcsolatot engedélyezni,
- d) aludni, bódult állapotot előidéző szert fogyasztani,
- e) szórakoztató elektronikai, nem szolgálati hírközlő, kommunikációs és egyéb technikai eszközt (számítógép, játékgép, mobiltelefon stb.), valamint az ilyen jellegű szolgálati eszközt nem szolgálati célból használni,
- f) a feladat ellátásával nem összefüggően – különösen szórakozás céljából – olvasni.

Az objektumőrzés bizonyos esetekben, nem biztosítható a kötött őrhelyek működtetésével, ezért szükség van egy olyan objektumőrzési elemre, amely képes azokat megfelelő módon helyettesíteni. Ezt a célt szolgálja a járőrtevékenység alkalmazása.

Járőrtevékenységet ellátó személy az a biztonsági felügyelő, aki a szolgálatban lévő biztonsági tiszt közvetlen alárendeltségében lőfegyverrel és/vagy egyéb kényszerítő eszközzel a számára eligazításban és/vagy őrutasításban meghatározott területen figyellel lát el biztonsági tevékenységet. Feladatai:

- a) az őrutasítás, szolgálati utasítás és az eligazítás alapján haladva figyelje a kijelölt épületeket, területet, valamint útvonalat,
- b) amennyiben a meghatározott területen illetéktelen személyt észlel, szólítsa fel megállásra vagy távozásra, ha szükséges intézkedjen és jelentsen,
- c) a meghatározottak szerinti helyen, illetve időben a rendszeresített technikai eszközön jelentkezzen be a szolgálati előljárójának,
- d) amennyiben többen hajtanak végre járőrtevékenységet, a járőrök tartsanak egymással folyamatos látó- és/vagy halló kapcsolatot, intézkedés esetén segítsék, illetve biztosítsák egymást.

A járőr alkalmazható *állandó* jelleggel a bv. intézet biztonsági rendszerleírásában rögzített módon, továbbá alkalmazható *eseti* jelleggel is, ami azt jelenti, hogy egy-egy – általában ad hoc jelleggel kialakuló – esemény kezelésére kerül bevetésre.

Állandó járőrszolgálat estén az őrutasítás (szolgálati utasítás) mellékleteként útiránytervet kell készíteni. Járőrszolgálat formái: gyalogos, kerékpáros, gépjárművel, szolgálati állattal végrehajtott.

1.6. A büntetés- végrehajtási intézetbe történő be- és onnan történő kilépés, valamint a bent tartózkodás szabályai

A bv. intézetek biztonsági – ezen belül objektumőrzési és védelmi – szempontból legérzékenyebb pontjai a személy- és járműbejárati kapuk. Azt mondhatjuk, hogy ezek a bejáratok egyfajta szükséges és mesterségesen kialakított „rések” a biztonsági rendszer – ezen belül a külsőőrzés – folyamatosságán. Ezért ezeket a pontokat kiemelt figyelemmel kell kezelni biztonsági szempontból. Ezt támasztja alá az a tény is, hogy alapvetően törvényi szinten – a Sztv.– szabályozta a jogalkotó, további részletes szabályokat tartalmaz a 44/2007. IRM rendelet, valamint a Biztonsági Szabályzat.

Az alábbiakban a fent megjelölt szabályozók együttes figyelembevételével vázoljuk fel a beléptetés szabályait.

1. *A bv. szerv területére belépő személy köteles a bv. szerv rendjére és biztonságára vonatkozó előírásokat betartani.*

2. *A bv. szerv területére belépni szándékozó személyt a személyazonosságának és a belépés indokának megállapítása céljából igazoltatni kell.*
3. *A bv. szerv rendjére és biztonságára veszélyes – külön jogszabályban meghatározott – tárgyak bevitelének a megakadályozása érdekében a belépni szándékozó személy ruházata és csomagja átvizsgálható.*

A bv. szerv területére belépni szándékozó személyt a személyazonosságának és a belépés indokának megállapítása céljából igazoltatni kell. A bv. szerv területére belépő személy köteles

- a) a személyazonosságát igazolni és a belépés indokát közölni;
- b) betartani a bv. szerv rendjére, a házirendre és a fogva tartás biztonságára vonatkozó előírásokat.

A személyazonosság megállapítására csak a személyigazolvány, útlevel, szolgálati igazolvány, kártyaformátumú vezetői engedély fogadható el, de ha ezek bármelyike megvan, akkor más nem lehet kérni, pl. lakcímkártyát.

A belépni szándékozó személyektől a személyazonosításra az alábbi egyéb okmányok fogadhatók el:

- A fogvatartotthoz látogatási céllal érkező személytől „látogatási engedély” a személyazonosításra alkalmas okmánnyal együtt.
- A szakorvosi vizsgálatra jelentkező, engedéllyel távol lévő fogvatartottól a büntetés-végrehajtás egészségügyi intézményei által kiadott írásos értesítés a személyazonosításra alkalmas okmánnyal együtt.
- A fogvatartott képviselőjétől, a fogvatartott által aláírt „Meghatalmazás” a személyazonosításra alkalmas okmánnyal együtt.

A fentiek hiányában az érintett személy beléptetése, illetve a bv. szerv területén való további tartózkodása *megtagadható*, és az érintett személy onnan *eltávolítható*. Az ittas vagy bódult állapotban lévő személy beléptetését meg kell tagadni. Az ittas állapot ellenőrzéséhez annak megállapítására alkalmas eszköz igénybe vehető.

A bv. szerv területére belépő személyt a belépési engedélyre utaló, a *ruházaton elhelyezhető jelzéssel kell ellátni*.

A nap bármely szakában, időkorlátozás nélkül léphetnek a bv. szerv területére:

- a) a védett személyek és a kijelölt létesítmények védelméről szóló 160/1996. (XI. 5.) Korm. rendeletben meghatározott állandó személyi védelemben részesülő védett személy,
- b) az alapvető jogok biztosa, illetve munkatársa,

- c) a büntetés-végrehajtási bíró,
- d) a büntetés-végrehajtási törvényességi felügyeletet ellátó ügyész,
- e) a Belügyminisztérium vezetői- és az ellenőrzésre kijelölt munkatársai,
- f) a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka, helyettesei és az ellenőrzési feladattal megbízott munkatársaik,
- g) a fogvatartás körülményeivel foglalkozó nemzetközi szervezet megbízott képviselője,
- h) a hatósági eljárás, nyomozati cselekményeket, illetve a fogvatartottak bv. szervbe történő szállítását végző, továbbá a futárszolgálatot teljesítő rendvédelmi szerv dolgozója;
- i) a személyi állomány és a fogvatartottak sürgősségi vagy egyéb egészségügyi ellátásában szükségszerűen vagy engedéllyel résztvevő személy;
- j) a rendkívüli esemény felszámolásában résztvevő – külön tervekben meghatározott – személyek.

Az a) – g) alpontjaiban felsorolt személyek – a belépéskor történő bejelentés mellett – külön engedély nélkül is jogosultak a mobiltelefon bv. szerv területére történő bevitelére.

Fontos szempont, hogy az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény 98.§ (2) bekezdése szerint az *országgyűlési képviselők* képviselői jogosultság gyakorlása nem eredményezheti a bv. szervek rendeltetészerű működésének sérelmét. A bv. szervek rendeltetészerű működéséhez tartozik, hogy oda csak munkaidőben lehet belépni és bent tartózkodni. A TÜK irodákba, a fegyverszobákba történő belépésre, valamint a TÜK iratokba történő betekintésre külön szabályok érvényesek. Ezek tekintetben engedélyt kizárólag az országos parancsnok adhat.

A bv. szerv személyi állományának tagjai munkavégzés céljából, meghatározott szolgálati időrendszerüknek megfelelően léphetnek be a bv. szerv területére. Beléphetnek továbbá szabadidőben, szabadnapon, szabadság ideje alatt személyes ügyintézés (orvosi rendelés, pénztár, étkezés, kondicionáló terem használat stb.) céljából is, azonban a bv. szerv területén való mozgást kizárólag az ügyintézés helyszínére kell korlátozni. A fogvatartottak elhelyezésére, foglalkoztatására és munkáltatására szolgáló helyszíneken történő ügyintézésre a bv. szerv vezetője által szabályozott formában kerülhet sor.

Nem a bv. szerv, de a bv. szervezet állományába tartozók a bv. szerv parancsnokával, vagy az illetékes szakterület vezetőjével előre egyeztetett időpontban léphetnek be a bv. szerv területére (pl.: szakmai tapasztalatcsere, sportolás, egyéb hivatalos vagy személyes ügy rendezése miatt).

1.6.1. A látogatókra, valamint a fogvatartott képviselőre érkezőkre vonatkozó szabályok

A fogvatartotthoz látogatási céllal érkező, és az bv. szerv látogatási értesítésén feltüntetett kapcsolattartó léptethető be a bv. szerv területére. Ha a nem magyar állampolgárságú fogvatartottat az illetékes külképviselet tagja nem az általános látogatási időben kívánja meglátogatni, akkor a látogatásra a bv. szerv vezetőjével előzetesen egyeztetett időpontban kerülhet sor. A nem magyar állampolgárságú fogvatartotthoz külföldről érkezett személy látogatását – a bv. szerv vezetőjének hatáskörében – *oron kívül engedélyezni kell.*

A letartóztatott, ha a kapcsolattartói körbe nem tartozó személyt akar megbízni ügyeinek intézésével, a kapcsolattartói körbe történő felvétel engedélyezését magának kell kérnie a rendelkezési jogkör gyakorlójától. A fogvatartott e feltétel teljesülése után adhat ügyeinek intézésére írásos meghatalmazást, melyet a fogvatartott képviselője a bv. szerv területére történő belépéskor köteles felmutatni. A fogvatartott képviselőjének beléptetését meg kell tagadni, ha a rendelkezési jogkör gyakorlója a fogvatartottal való kapcsolattartását korlátozta vagy kizárta, illetve akkor is, ha az előző látogatás alkalmával, akár a bv. szervvel, akár a megbízójával szemben tanúsított magatartása, illetve a vele kapcsolatosan rendelkezésre álló adatok alapján arra lehet következtetni, hogy beléptetése esetén a bv. szerv biztonságát, rendjét veszélyeztetheti.

Bűnmegelőzési célú látogatásra hivatali időben, a bv. szerv vezetőjével előre egyeztetett időpontban kerülhet sor. Az *5 fős létszámot meghaladó* tanulói vagy hallgatói csoportot az oktatási intézmény által előzetesen megküldött névjegyzék alapján kell beléptetni. A névjegyzék tartalmazza a hallgatók nevét, anyja nevét, a születési dátumát, illetve a személyazonosításra használt igazolvány számát. A belépők adatait a Navigátor program e-napló moduljának bv. szervbe belépő személyek nyilvántartására elektronikus dokumentumába nem kell bejegyezni, csak létszámadataikat, azonban a névjegyzéket az ügyrendi szabályoknak megfelelően kell tárolni és megőrizni.

A bv. szervhez szakmai látogatás céljából érkező nem magyar állampolgár belépését az országos parancsnok biztonsági és fogvatartási helyettese engedélyezi.

A bv. szerv rendjére és biztonságára veszélyes – külön jogszabályban meghatározott – tárgyak bevitelének a megakadályozása érdekében a belépni szándékozó személy ruházata és csomagja átvizsgálható.

A bv. szerv rendjére és biztonságára veszélyez tárgyak és anyagok taxatív felsorolása nem végezhető el, azonban a legfontosabbakat a vonatkozó jogszabályok és belső rendelkezések meghatározzák. A bv. szerv területére nem vihető be

- lőfegyver, lőszer,
- robbanószer,
- szűrő- vagy vágóeszköz,
- robbanóanyag,
- biztonságra veszélyes gyúlékony anyagok és gyújtóeszközök, lúgok, savak, maró hatású anyagok,
- sugárzó anyag;
- gáz- és riasztó fegyver, hidegfegyver (pl.: íj, nyílpuska stb.),
- hegyes végű vagy éles szélű tárgyak,
- bódító- és pszichoaktív szerek,
- infokommunikációs eszközök.
- alkohol, kábítószer, a közbiztonságra²⁵, valamint egyéb, a bv. szerv rendjére és a fogva tartás biztonságára veszélyes tárgy,
- adó-vevő készülék, telefon, fényképezőgép, illetve hang és kép rögzítésére alkalmas más készülék bevitelét a bv. szerv vezetője engedélyezheti.

A *hatósági eljárást*, illetve *nyomozati cselekményt* végző személy a feladata elvégzéséhez szükséges fényképezőgép, illetve hang és kép rögzítésére alkalmas más készülék, hordozható számítógép bevitelére – a belépéskor történő bejelentés mellett – *külön engedély nélkül is jogosult*. Valamint az *infokommunikációs eszközök* (pl. laptop, notebook, tablet, pendrive, külső

²⁵ A közbiztonságra különösen veszélyes eszközöket a 75/2003. (X. 28.) Korm. rendelet határozza meg. Így pl.: a közbiztonságra különösen veszélyes eszköznek minősül: az olyan szűrő- vagy vágóeszköz, amelynek szűrő hosszúsága vagy vágóéle a 8 cm-t meghaladja, továbbá a szűrő hosszúság vagy a vágóél méretétől függetlenül a dobócsillag, a rugóskés és a szűrő-, vágóeszközt vagy testi sérülés okozására alkalmas egyéb tárgyat kilövő készülék (különösen: felajzott íj, számszerű, francia kés, szigonypuska, parittyá, csúzli);
b) a jellegzetesen ütés céljára használható és az ütés erejét, hatását növelő eszköz (különösen: ólmosbot, boxer);
c) a láncsal vagy egyéb hajlékony anyaggal összekapcsolt botok, nehezekek;
d) az olyan eszköz, melyből a szem és a nyálkahártyák, illetve a bőrfelület ingerlésével támadásra képtelen állapotot előidéző anyag permetezhető ki (gázspray);
e) az olyan eszköz, amely az utánzás jellege és méretarányos kivitelezése miatt megtévesztésre alkalmas módon hasonlít a lőfegyverre (lőfegyverutánzat);
f) az olyan eszköz, amely elektromos feszültség útján védekezésre képtelen állapot előidézésére alkalmas (elektromos sokkoló);
g) az olyan eszköz, amely a zárszerkezetek illegális kinyitására vagy feltörésére szolgál (különösen: álkulcsok, mechanikus vagy elektromos elven működő zárnyitó szerkezetek).

merevlemez, CD, DVD, Blu-ray lemez, egyéb adattárolók, mobil stick stb.) bv. szerv területére történő bevitelét a bv. szerv vezetője engedélyezheti.

Meg kell még itt említeni a szolgálat alatt birtokban tartható vagyontárgyakra, magáncélú telekommunikációs eszközre, készpénzre és készpénzt helyettesítő eszközökre vonatkozó korlátozást. A hivatásos állomány szolgálatban lévő tagja a bv. intézet

- a) fogvatartott elhelyezésére szolgáló részlegén,
- b) a fogvatartottak foglalkoztatására kijelölt területén,
- c) az őrhelyen, továbbá,
- d) a bv. objektumon kívüli őrzési, felügyeleti és ellenőrzési feladat ellátásakor

magáncélú telekommunikációs eszközt, tízezer forintot vagy ennek megfelelő összegű külföldi fizetőeszközt meghaladó készpénzt, és – bankkártya, valamint a Széchenyi Pihenőkártya kivételével – és készpénz-helyettesítő fizetési eszközt nem tarthat magánál.

A fent meghatározott tilalom alá eső tárgyakat a hivatásos állomány szolgálatba lépő tagja az ott meghatározott beviteli korlátozásoknak megfelelően köteles az *értékmegőrzőben elzárni*. Ha az értékmegőrző szekrényben való elhelyezés nem lehetséges, a tilalom alá eső tárgyat az átadó által aláírt borítékban, az állományilletékes parancsnok által kijelölt – kizárólag az átvevő személy által kezelt – lemezszekrényében kell tárolni a szolgálat végéig. Az átadás-átvétel tényét, a nyilatkozatot külön erre a célra megnyitott, sorszámmal ellátott nyilvántartásban kell dokumentálni.

Az állományilletékes parancsnok a magáncélú telekommunikációs eszköz tilalom alá nem eső szolgálatellátás során történő használatát akkor is korlátozhatja, ha az általános tiltás feltételei nem állnak fenn, de a végrehajtandó szolgálati feladatok tartalma alapján a szolgálat ellátásával az nem fér össze. A korlátozás vonatkozhat a teljes szolgálat időtartamára, annak meghatározott időszakára vagy egyedileg meghatározott szolgálati feladat végrehajtásának időtartamára.

Különös méltánylást érdemlő körülmény esetben a szolgálati előljáró a hivatásos állomány tagjának magáncélú telekommunikációs eszköz útján való elérhetőségét meghatározott időszakra engedélyezheti. A kérelmet és az engedélyezést dokumentálni kell.

Az állományilletékes parancsnok köteles helyi intézkedésben meghatározni:

- a) a fent említett a-c) alpont szerinti tilalom alá eső területeket,
- b) az átvevő személyt és a tárolásra kijelölt lemezszekrényt,
- c) azokat a helyszíneket, ahol a szolgálati célú telekommunikációs eszközzel való folyamatos elérhetőség hiányában a magáncélú telekommunikációs eszköz használata engedélyezhető,

d) a magáncélú telekommunikációs eszköz időszaki és eseti engedélyezésének, valamint a korlátozási rendelkezések adminisztrálási és nyilvántartási rendszerét.

1.6.2. A ruházat és csomag átvizsgálás

A bv. szervek személy- és gépjármű bejáratok kapuinak zsiliptereiben, egy időben annyi személy, illetve gépjármű tartózkodhat, amennyi a biztonsági tevékenységet végző személyi állomány részére biztosítja a be- és kiléptetések biztonságos végrehajtásához szükséges átláthatóságot.

A bv. szerv területére be nem vihető tárgyak tekintetében a beléptetésre váró személytől *szóbeli nyilatkozatot is kérni kell*. A beviteli tilalom alá eső eszközöket a belépni szándékozó személy önként, vagy a beléptetést végrehajtó személyi állomány tagjának felszólítására *köteles a megőrzésre kijelölt helyen elzárni*.

Alapvető követelmény, hogy a bv. szerv területére belépő személy ruházatának, csomagjának közvetlen átvizsgálása *nem történhet megalázó, szemérem sértő módon*. Ugyanakkor, ha szükséges, a személyi állomány azonos nemű tagja a ruházatot külön átvizsgáló helyiségben közvetlenül is átvizsgálhatja.

Amennyiben az érintett személy az ellenőrzéshez *nem járul hozzá, a belépését meg kell tagadni*, ezzel egyidejűleg a helyszín azonnali elhagyására kell felszólítani, továbbá, aki a felszólításnak nem tesz eleget, az eltávolítására a rendőrség segítségét kell kérni.

Abban az esetben, ha a *belépni szándékozó személy* a személyazonosságának igazolásában, a ruházata és személyi poggyásza átvizsgálásában *nem működik közre*, a bv. szerv területére történő *beléptetését meg kell tagadni*. Továbbá, nem léptethető be zavart állapotban lévő személy, valamint, aki az előzetes figyelmeztetés ellenére is tiltott tárgyat kísérel meg bejuttatni a bv. szerv területére.

Abban az esetben, ha a belépésre jelentkező személy közli, hogy „*szívritmus mesterséges fenntartására szolgáló készüléket*” visel és azt hivatalos irattal is igazolja, a ruházata *csak kézzel* vizsgálható át, technikai eszköz az ellenőrzéshez nem alkalmazható.

A bv. szerv területére belépni kívánó személy, aki beléptetése során közli, hogy egészségi állapota miatt életmentő gyógyszer tartására van szüksége és azt orvosi igazolás alapján hitelesen igazolni tudja, az abban megjelölt mennyiségű gyógyszert magánál tarthatja. Az érintettnek nyilatkoznia kell a gyógyszer felhasználási formájáról, továbbá annak ellenőrzését lehetővé kell tennie a személyi állomány részére.

Amennyiben a beléptetett személy *olyan magatartást tanúsít*, amellyel a fogvatartás rendjét és biztonságát megsérti, *a bv. szerv területéről ki kell utasítani*.

Azokban a bv. szervezetekben, ahol egymástól elkülönítetten működnek a személy-és gépjármű bejáratok, a gépjárműbejáratnál a személybejárat kapura meghatározott módon kell a ruházat és csomagátvizsgálást végrehajtani. A gépjármű bejárat kapun beléptetett gépjármű ellenőrzésével egy időben kell a járművel érkező személy(ek) átvizsgálását is elvégezni.

A járműveket és rakományukat biztonságtechnikai, illetve egyéb eszközök alkalmazásával (kamera, alvázvizsgáló tükör, létra stb.) – akár speciálisan kiképzett kutya igénybevétele mellett – alapos ellenőrzésnek kell alávetni. Ennek során vizsgálni kell a gépjármű motor-, utas-, és szállító terét, valamint alvázat is.

A bv. szerv területére belépő, *futárszolgálatot teljesítő rendőr* – a belföldi Állami Futárszolgálat tevékenységének szabályozásáról szóló 44/1998. (X. 14.) BM rendelet 7. § (3) bekezdése alapján – a személyazonossága megállapítása és lőfegyvere leadása után további *ellenőrzés céljából nem tartóztatható fel*, a ruházata, csomagja (futártáskája) *nem ellenőrizhető*. Amennyiben gépkocsival hajt be a területre, a jármű belseje nem kutatható át, tőle a be nem vihető tárgyak tekintetében szóbeli nyilatkozatot kell kérni.

Mezőgazdasági jellegű bv. szervezetnél a beléptetést a külső zónában (az illetékességi terület határán) a parancsnok a helyi sajátosságok figyelembevételével szabályozza.

A be- és kiléptetés rendjét minden *bv. intézet és intézmény vezetője* a helyi sajátosságok figyelembevételével köteles *helyi intézkedésben szabályozni*. A helyi intézkedésben nem lehetnek ellentétesek a vonatkozó jogszabályokban rögzítettekkel.

Nem ellenőrizhető a be- és kilépés során:

- a) állandó személyi védelemben részesülő állami vezető (a továbbiakban: védett személy) és a védelmét ellátó;
- b) a bíró, az ügyész, a bírósági és ügyészségi dolgozó,
- c) a pártfogó felügyelő,
- d) a közjegyző, valamint
- e) az önálló bírósági végrehajtó, végrehajtó-helyettes és kézbesítési végrehajtó;
- f) a hatósági eljárást, nyomozati cselekményeket, illetve a fogvatartottak intézetbe szállítását, előállítását és terhelt elfogása és megtalálása esetén meghatározott bíróság, ügyész, nyomozó hatóság elé állítását végző személy;
- g) diplomáciai és a nemzetközi jogon alapuló egyéb mentességet élvező személyek.

Átvizsgálás módja

- szemrevételezéssel és technikai eszközzel ellenőrizhető, indokolt esetben közvetlenül is átvizsgálható;

- az intézet területére be nem vihető tárgyak tekintetében tőlük szóbeli nyilatkozat kérhető;
- az ellenőrzéshez szolgálati kutya is igénybe vehető;
- a ruházat közvetlen átvizsgálását csak a személyi állomány belépő személlyel azonos nemű tagja végezheti.

A hivatalos vagy szolgálati ügyben eljáró személy a feladata ellátására feljogosító igazolvány, okmány, határozat, megbízólevél vagy meghatalmazás felmutatása mellett léphet be a bv. szerv területére.

A *védő* – a belépéskor történő bejelentés mellett – külön engedély nélkül is jogosult *hangfelvevő készüléknek* a bv. szerv területére történő bevitelére.

A hivatalos vagy szolgálati ügyben eljáró személy

- a jogszabályban meghatározott feladata végrehajtása, illetve
- a bv. szervezettel vagy a bv. szervvel kötött együttműködési megállapodásban foglaltak teljesítése érdekében léphet a bv. szerv területére.

A hivatalos vagy szolgálati ügyben eljáró személy a bv. szerv *azon területén tartózkodhat*, ahol a feladata ellátásához jelenléte szükséges.

A büntetés-végrehajtás felügyeletét ellátó *ügyész a bv. szerv bármely területén tartózkodhat*.

A védő, valamint a fogva lévő sértett, a magánvádló és az egyéb érdekelt képviselője, továbbá a fogva lévő pótmagánvádló, illetve tanú érdekében eljáró ügyvéd;

- kirendelésről szóló határozat vagy meghatalmazás felmutatása mellett léphet be a bv. szerv területére.
- A belépést engedélyezni kell, ha a védő a meghatalmazásnak a fogvatartottal való aláíratása érdekében keresi fel az intézetet. A védő a meghatalmazásnak a Be. 45. § (2)-(3)²⁶ bekezdése szerinti benyújtásáig a fogvatartottal csak ellenőrzés mellett beszélhet. Ha a bíróság a *védőt az eljárásból kizárta*, az adott büntetőeljárásban *nem engedélyezhető* a kizárt védő bv. szerv területére történő *belépése*.

A *védett személy* és a *védelmét ellátó* be- és kiléptetése, személye, járműve és mozgásának biztosítása, a védelemhez szükséges eszközök bevitele a bv. szerv vezetője és a védelmet ellátó szervezet képviselője közötti *előzetes egyeztetés* szerint történik.

A bv. szerv területére behajtó vagy onnan távozó járműveket át kell vizsgálni.

²⁶ 45. § (2) A meghatalmazott ügyvéd védőként akkor járhat el, ha - a (3) bekezdésben foglalt kivétellel - eredeti meghatalmazását vagy annak hitelesített másolatát az eljáró bírósághoz, ügyészséghez vagy nyomozó hatósághoz benyújtották.

Rendkívüli esemény gyors megelőzése, megszakítása, felszámolása érdekében a *Terrorelhárítási Központ, a Rendőrség, a Katasztrófavédelem* és az *Országos Mentőszolgálat* (a továbbiakban: közigazgatási szervek) tagjainak a bv. szerv területére történő beléptetése alkalmával, a bv. szerv személyi állománya *ellenőrzést nem hajthat végre*. Az Országos Mentőszolgálat tagjainak a közvetlen életveszély elhárítása érdekében történő beléptetése során is ugyanezt az eljárást szükséges alkalmazni. A belépő közigazgatási szerv beosztotti állományának illetékességét, létszámukat, az általuk alkalmazott, használt eszközök, anyagok legalitását *a csoport vezetőjének felelőssége összesítve igazolni*.

A beléptetés speciális körülménye még az *operatív akció*. A bv. szervezet tekintetében **operatív akciónak minősül** – az országos parancsnok, vagy az általa megbízott személy részéről elrendelt – a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának szakszolgálati, vagy szakfőosztályai által vezetett, irányított és a tiltott tárgyak felkutatására irányuló, előzetes bejelentés nélküli akció.

Egyéb szabályok:

- *A bv. szerv területéről kilépő személy ellenőrzésére a (2)–(3) pontokban foglaltakat megfelelően alkalmazni kell.*
- *Amennyiben nem tesz eleget, a személy belépésének és a jármű behajtásának az engedélyezését meg kell tagadni, a kilépésre és a jármű kihajtására csak a szükséges intézkedések megtétele után kerülhet sor.*
- *A bv. szerv rendjére és a biztonságára vonatkozó legfontosabb előírásokról szóban, illetve a részletes szabályokról – ideértve a be nem vihető tárgyak jegyzékét is – a belépni szándékozó személyeket írásban tájékoztatni kell.*

A bv. szervek személy- és gépjármű bejáratok kapuinak zsiliptereiben, egy időben annyi személy, illetve gépjármű tartózkodhat, amennyi a biztonsági tevékenységet végző személyi állomány részére biztosítja a be- és kiléptetések biztonságos végrehajtásához szükséges átláthatóságot.

A bv. szervek területére való belépés, a tartózkodás és a kilépés részletes szabályait, továbbá a bv. szerv területén hivatali (szolgálati) tevékenységet végző személyekre vonatkozó sajátos rendelkezéseket külön jogszabály tartalmazza.

A személybejáratok biztonsági felügyelő feladata:

- a) a személybejárati kapu őrzése és védelme, a szolgálatteljesítési hely fegyveres biztosítása,
- b) a bv. szerv tulajdonának védelme,
- c) a be-, és kiléptetések végrehajtása, erről nyilvántartás vezetése, a belépési engedélyek kiállítása, ajtók működtetésére alkalmas belépő kártyák, kitűzők, kulcsok, illetve a személyi riasztók kiadása-visszavétele,
- d) a kapu közelében csoportosulás, vagy más rendellenesség észlelése esetén jelentéstétel a szolgálatba lévő biztonsági tiszt felé,
- e) a személybejárati kapun illetéktelen személy bejutásának, fogvatartott szökésének, továbbá tárgyak jogtalan be-, illetve kivitelének, valamint a bv. szerv biztonságára veszélyes tárgyak bevitelének megakadályozása,
- f) a be-, és kilépő személyazonosságának, a belépés indokának, valamint a be- és kilépésre jogosító iratainak ellenőrzése,
- g) a be- és kilépők táskáinak, csomagjainak, ruházatának ellenőrzése, átvizsgálása, szükség esetén alkoholos befolyásoltságának ellenőrzése a vonatkozó rendelkezések szerint,
- h) a be-, és kilépők ellenőrzésére szolgáló, rendszeresített berendezések, technikai eszközök alkalmazása,
- i) a fogvatartottakhoz érkező látogatók belépési jogosultságának, személyazonosságának ellenőrzése,
- j) a bv. szerv területén ideiglenes jelleggel dolgozó, nem a büntetés-végrehajtás alkalmazásában lévő személy(ek) be- és kiléptetése a bv. szerv vezetője által jóváhagyott névsor alapján,
- k) a beléptetés érdekében intézkedés az ügyintéző személy megkereséséről,
- l) a belépő személy beléptetés megkezdése előtti tájékoztatása a beléptetési eljárás menetéről, a jogairól, feladatairól és kötelezettségeiről,
- m) érvényt szerezni tiltó rendelkezéseknek, illetve alkalmazni a be- és kiléptetésre vonatkozó helyi rendelkezéseket,
- n) az őrhelyen elhelyezett szolgálati okmányok pontos vezetése,
- o) a kapu- és az áramtalanító kulcsot megőrizni, illetve azt meghatározott időpontban a szolgálatban lévő biztonsági tisztnek átadni.

A személybejárati biztonsági felügyelő a fogvatartottak be- és kiléptetése során megvizsgálja:

- a) a rövid tartamú eltávozás, az eltávozás, a kimaradás, továbbá büntetésfélbeszakítás vagy szabadítás esetén a távozásra jogosító okmány, valamint visszaérkezéskor az okmányban feltüntetett adatok valódiságát,
- b) okmányok alapján a szabadságvesztés megkezdésére vagy folytatására, és az elzárás végrehajtásának megkezdésére jelentkező, illetve a rendőrség által átkísért fogvatartott személyazonosságát,
- c) ha a fogvatartott szállítása, előállítása, illetve egészségügyi intézménybe való kihelyezése a személybejáraton keresztül történik, akkor az erről szóló okmány valódiságát.

A gépjármű bejáraton biztonsági felügyelő feladata:

- a) megegyezik a személybejáraton biztonsági felügyelő feladataival (a gépjármű-kapura értelemszerűen alkalmazva),
- b) a gépjárművek be- és kiléptetésének végrehajtása,
- c) anyagszállításkor az okmányok vizsgálata, tárolása, a jogtalan szállítás megakadályozása, illetve ennek haladéktalan jelentése a szolgálatban lévő biztonsági tisztnek,
- d) a be- és kihajtó jármű átvizsgálása, a vezetőfülke, az alváz-, valamint a jármű minden elrejtőzésre vagy anyagszállításra alkalmas egyéb részeinek ellenőrzése,
- e) a járműforgalmat zavaró személyről, járműről vagy egyéb körülményről azonnali jelentéstétel a szolgálatban lévő biztonsági tisztnek.

A személy-, illetve a gépjármű bejáraton biztonsági felügyelő a bv. szervbe érkező, onnan távozó személy be-, illetve kiléptetése előtt meggyőződik:

- a) a személy személyazonosságáról,
- b) a be-, vagy kilépés jogosultságáról,
- c) a belépés okáról, arról, hogy az ügyintéző fogadja-e a belépésre jelentkezőt,
- d) a belépésre jogosító igazolvány, engedély, határozat meglétéről, érvényességéről, valódiságáról.

Abban az időszakban, amikor nincs személybejáraton-, illetve gépjármű-bejáraton biztonsági felügyelő, feladatait a szolgálatban lévő biztonsági tiszt, bv. gazdasági társaság esetén a munkáltatás-biztonsági vezető által kijelölt biztonsági felügyelő látja el.

1.6.3. A jármű rakodásának ellenőrzése

A gépjármű kíséréssel megbízott személynek a jármű bv. szerv területén való tartózkodása alatt meg kell akadályoznia, hogy

- a) a járművön fogvatartott elrejtőzzön,
- b) a szállítójegyen feltüntetettől eltérő mennyiségű vagy minőségű anyagot szállítsanak be-, illetve el a bv. szervből,
- c) a járművel érkező személy és bármely fogvatartott tiltott kapcsolatot létesítsen,
- d) tiltott tárgy a bv. szerv területére be-, illetve onnan kijusson,
- e) a jármű, vagy az azzal érkező személyek az engedélyezett útvonalat elhagyják, a bv. szerv számukra nem engedélyezett területére belépjenek.

2. Az objektumvédelem

Az őrzés és a védelem biztonsági értelemben egymással szorosan összefüggő, ugyanakkor két különböző dolog. Az őrzés egy megelőző állapot, a különböző cselekmények, veszélyek bekövetkezésének a megelőzésére irányul. Az előbbieken ismertetettek szerint az objektum biztonságát igen sokféle cselekmény sértheti, vagy veszélyeztetheti. Ez irányulhat személyek, illetve vagyontárgyak ellen, vagy az ott végzett tevékenység megzavarására ellen. Amikor a veszély közvetlenül jelentkezik az objektumőrzés objektumvédelemmé alakul át. Az őrzési feladatokat továbbra is el kell látni, ugyanakkor újabb feladatok ún. védelmi feladatok is jelentkeznek. Az őrzési és a védelmi rendszer tehát egymásra épül. Addig, amíg az őrzés a „rendes” állapot, addig a védelmi rendszer rendkívüli állapotnak tekinthető.

Objektumvédelemnek a rendvédelmi szervek olyan fegyveres biztosítási tevékenységét nevezzük, amellyel védik az őrzésükre és védelmükre bízott objektumokat a támadó, illetve az egyéb sértő vagy veszélyeztető tevékenységek ellen.

A bv. objektumok esetében az objektumvédelem célja, hogy biztosítsa az objektum sérthetlenségét, felderítse a külső támadók, illetve a szökést megkísérlők szándékát, megakadályozza személyek vagy csoportok erőszakos behatolását, visszaverje támadását és kedvező feltételeket teremtsen a szökni, kitörni szándékozó elkövetők elfogásához.

Az objektumvédelem szempontjából a fogvatartottakat úgy kell tekinteni, mint akik potenciálisan csatlakozhatnak a támadó tevékenységhez.

A támadás eszközei lehetnek:

- fegyverek, az élet kioltására alkalmas más eszközök,
- robbanóanyaggal, vagy más rongálásra alkalmas eszközzel.

A támadó tevékenység jellemzői:

- rövid-, vagy hosszú ideig elhúzódó,
- nyílt vagy rejtett,
- rejtve indulók majd nyílttá váló,
- váratlan vagy várható,
- az egész objektumra irányuló, vagy csak annak egy részére kiterjedő.

2.1. Az objektumvédelemmel szemben támasztott követelmények

Az objektumot őrző és védő erőknek olyan kiképzettségi szinten kell állniuk, hogy bármikor készen legyenek a hatékony alkalmazásra.

A hatékony alkalmazás feltételei:

- a) az objektumőrzés és védelem pontos megszervezése, az őrzésvédelmi okmányok kidolgozása, naprakészen tartása;
- b) a védelmi tevékenységek begyakorlása;
- c) a személyi állomány magas szintű képzése;
- d) az éberség fenntartása;
- e) a naprakészen szervezett együttműködés.

2.2. Az objektumvédelem felépítésének sajátosságai

A védelem felépítése sík terepen elhelyezkedő objektum esetében:

- a) a sík terep a támadók szempontjából megnehezíti az objektum rejtett megközelítését, viszont kedvező feltételeket biztosít a távolabbról történő figyelésre és felderítésre. A védőerők szempontjából aránylag könnyű megszervezni a figyelési és tüzelési rendszert;
- b) figyelembe kell venni azt is, hogy az évszakok változása jelentős befolyást gyakorol a védelem megszervezésére, különösen akkor, ha a védőkörlet közelében kultúrnövények termesztése folyik. A magas kultúrnövények majdnem olyan előnyöket biztosítanak a támadóknak, mint az erdős terep.

Lakott területen lévő objektumaink védelmének sajátosságai:

- a) a lakott területeken lévő objektumaink általában épülettömbből vagy épületrészekből állnak, egy részük különálló, másrészük pedig közvetlenül csatlakozik a szomszédos épületekhez.

Amennyiben az objektum közös épületben helyezkedik el, vagy közvetlenül

csatlakozik társszervek (bírótság, ügyészség, rendőrség) objektumaihoz, akkor az objektumvédelmet, vagy annak egyes részelemeit közösen is meg lehet szervezni;

- b) a védelem kialakításánál abból kell kiindulni, hogy az objektum nincs úgy elszigetelődve a környezettől, mint a lakott területen kívüli. Az objektum környékét utak, utcák, terek övezik, épületek veszik körül. A felszín alatt csatornák, alagutak vezethetnek az őrzött terület alá. Az objektum közelében pedig viszonylag nagy közúti forgalommal is kell számolni.

2.3. Az objektumvédelem fokozatai

Az objektumvédelem jellegét mindig az adott helyzet határozza meg, a védelmet, az erőket és eszközöket attól függően kell alkalmazni. Az objektumőrzés ettől a helyzettől függően alakul át objektumvédelemmé, amely különböző védelmi fokozatok elrendelésében nyilvánul meg.

A különböző fokozatok elrendelése vagy elérése függ:

- a) a támadó tevékenység jellegétől (várható vagy váratlan támadás);
- b) az objektumon belüli ellenséges tevékenységtől;
- c) a támadó erők megjelenési formájától (pl. fegyvertelen vagy felfegyverzett tömeg);
- d) a támadók erejétől;
- e) a rendelkezésre álló erők es eszközök mennyiségétől.

A védelem fokozatát a védelem elrendelés körülményei határozzák meg. Ennek megfelelően megkülönböztetünk:

- a) megerősített őrzést;
- b) elsőfokú objektumvédelmet;
- c) másodfokú objektumvédelmet.

2.3.1. A védelmi fokozatok elrendelésének, illetve életbe léptetésének esetei

Megerősített őrzést kell elrendelni akkor, amikor az elsőfokú és másodfokú védelmet nem igénylő rendkívüli esemény, ok, körülmény szükségessé teszi.

Elsőfokú védelmet kell elrendelni, ha:

- a) az külsőőrzést ellátót vagy az őrhelyeket megtámadták;
- b) rövid időn belül várható a támadás;
- c) az objektumon belül súlyos rendkívüli esemény történt;
- d) az objektum közvetlen környékén rendzavarás, tüntetés, illetve csoportosulás van kialakulóban.

A *másodfokú* védelem a háborús időszak védelmi fokozata. Abban az esetben kell életbe léptetni, ha a megerősített őrzés ereje kevésnek bizonyul eredményes ellentevékenység kifejtésére.

A védelem szolgálati tagozódása

A védelem az elrendelt fokozattól függően az alábbi elemekből tevődik össze:

- a) a védő csoportból;
- b) biztosító csoportból;
- c) tartalékból.

A *védő csoport* a felállított örökből, járőrökből, roham csoportból és megerősítésükre küldött erőkből áll.

A *biztosító csoport* a biztosítási övezetben tevékenykedő járőrök, figyelők, előretolt tüzelőállások, kihelyezett szolgálati csoportok összessége. (Ezt a csoportot csak akkor kell alkalmazni, ha a körülmények lehetővé teszik.)

A *tartalék* az őrzött terület közvetlen védelmét ellátó védőcsoport létrehozása után rendelkezésre álló, és a védelmi harc egyéb irányú biztosítását ellátó csoport.

A szolgálati elemek feladatai

A védő csoportoknak- bármilyen védelmi helyzetet kiváltó ellenséges tevékenység esetén – az alábbi feladatokat kell meghatározni:

- a) az őrhelyekről, illetve a kiépített tüzelőállásokból hajtsanak végre fokozott figyelmet;
- b) derítsék fel az őrzött terület ellen támadó személyeket;
- c) a megjelenő támadó személyeket, illetve a támadó tevékenység látható következményeit azonnal jelentsék a védelem parancsnokának;
- d) a rendelkezésükre álló eszközök alkalmazásával tartóztassák fel az őrzött területre be-, vagy onnét kitörni szándékozó támadókat, illetve a hozzájuk csatlakozókat.

Biztosító csoportot megerősített őrzésnél és másod fokú védelemben lehet alkalmazni, ha a körülmények ezt indokoltá, illetve lehetővé teszik.

Alkalmazásuk esetén feladatuk az alábbi:

- a) a biztosítási övezetben a védelem szempontjából fontos terepszakaszok megszállása;
- b) az intézet megközelítési útvonalának lezárása;
- c) a készenlétbe helyezett személyi állomány, illetve a megsegítésre érkező együttműködő erők objektumba történő bejutásának biztosítása;
- d) a visszavonuló, illetve kitört támadók menekülési irányának lezárása;
- e) a támadást megkísérlő, vagy kitört személyek foglyul ejtése;

- f) kisebb erejű fegyveres támadás elhárítása.

Tartalék harcrendi elemet minden védelmi fokozatban kell képezni, és a kialakult helyzettől függően a feladatát az alábbiakban kell meghatározni:

- a) a védő csoport részére a tartalék anyagok kiszállítása;
- b) az objektumon belüli rend biztosítása;
- c) ha szükséges tűzoltási feladatok ellátása;
- d) a meglévő szolgálati elemek megerősítése;
- e) a veszteségek pótlása
- f) új szolgálati csoportok létrehozása.

Őrségi és védő alegységbe a biztonsági osztály beosztottain kívül más osztályok és gazdálkodó szervek hivatásos állományának egy részét is be kell osztani.

Az objektumvédelmi terv elkészítése

A bv. intézet a védelmi tervet a biztonsági rendszerrel és az értesítésitervekkel együtt dolgozza ki.

A védelmi terveket az objektum sajátosságainak és a lehetséges támadási formák figyelembevételével, mindhárom védelmi fokozatra el kell készíteni, amely tartalmazza:

- a) az objektum vázlatát az egyes őrhelyekkel, azok berendezéseit, a műszaki eszközök feltűntetésével;
- b) a támadás valószínű irányait;
- c) az intézetben a védőállások, védelmi szakaszok helyét;
- d) a védő csoport és tartalék ténykedését a különböző helyzetekben (amit csak lehet grafikusan, rövid magyarázatokkal);
- e) a különböző szolgálati elemek létszámát (erők es eszközök elosztását);
- f) a híradás es az anyagi- technikai biztosítás rendjét;
- g) a megerősítő erők feladatait;
- h) a parancsnokok vezetési pontjait, segélyhely, lőszer felvételező hely telepítését.

A védőcsoport

A védő csoportba beosztottak általános feladata:

- a) a védő- és tüzelőállásokból biztosítsák az objektum körkörös őrzését és védelmét;
- b) akadályozzák meg az illetéktelen ki- és behatolást;
- c) a kapott tűzparancs alapján tartóztassák fel, verjék vissza a támadókat, illetve a kitörni szándékozó fogvatartottakat.

A védő csoportba beosztottak:

- a) külső támadás esetén:
 - biztosítsák az intézet személy és gépjármű bejáratát,
 - akadályozzák meg a parancsnoki épület megközelítését, a bástyafalon történő átjutást,
 - működjenek együtt más tüzelőállásban elhelyezett erőkkel.
- b) belülről fenyegető támadás esetén:
 - a parancsnoki épület főbejáratának, a személy és gépjármű bejáratának a biztosítása, más irodaépületek védelme, közterülettel határos ablakon való bejutás megakadályozása,
 - a bástyafalon történő átjutás,
 - együttműködés más védőállásban elhelyezett erőkkel.

A védelem parancsnokának feladata:

- a) a külső őrköt azonnal rendelje tüzelőállásba (váratlan támadás esetén önállóan hajtsák végre);
- b) rendelje el a fogvatartottak zárását, a szükséges erőt rendelje magához,
- c) intézkedjen a szükséges felszerelések felvételére;
- d) adja ki a fegyvereket és erősítse meg az intézet támadással veszélyeztetett szakaszán a felállított őrköt;
- e) ha a külső őrköt támadás érte, a tartalék tüzelőállásokból nyújtsanak tűztámogatást;
- f) a rendelkezésre álló erővel biztosítsa a fegyverek elhelyezéséül is szolgáló biztonsági blokk védelmét;
- g) a rendkívüli helyzetről tegyen jelentést a szolgálati előjárónak, tájékoztassa az együttműködő szerveket és kérjen segítséget;
- h) biztosítsa a kiértesített állomány nyílt vagy rejtett bevonulását, ha ez nem lehetséges, határozza meg a külső gyülekezési helyet;
- i) a bevonulás biztosításához az együttműködő szervektől kérjen támogatást.

VI. A VÉGREHAJTÁS RENDJÉNEK ÉS A FOGVATARTÁS BIZTONSÁGÁNAK FENNTARTÁSA (A BIZTONSÁGI INTÉZKEDÉSEK)

1. Az intézkedési jog és kötelezettség

A büntetés-végrehajtási szervezet tagjai a bv. intézet biztonságát sértő vagy veszélyeztető cselekmények felszámolása érdekében jogosultak és kötelesek a rend fenntartásához, illetve helyreállításához szükséges intézkedéseket megtenni.

Az arányosság

Az intézkedés **nem okozhat olyan hátrányt**, amely nyilvánvalóan nem áll arányban annak törvényes céljával. **Több lehetséges** és alkalmas intézkedés közül **azt kell választani**, amely az eredményesség biztosítása mellett a **legkisebb személyi korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár**.

Az egyik legfontosabb elv, ami át kell, hogy hasson minden intézkedést – különösen a kényszerítő eszközök alkalmazását – azaz, soha ne alkalmazzunk a szükségesnél súlyosabb hátrányt okozó intézkedést. Amennyiben túllépjük a szükségesség határát a jogszerűen megkezdett intézkedés a jogtalanság területére kerül és komoly, alapvetően büntetőjogi felelősségre vonást eredményezhet. Vannak olyan helyzetek is, amelyekben több lehetséges intézkedés is adódik. A kényszerítő eszközök alkalmazása során is előfordulhat, például a támadó – pl. késsel – közvetlenül veszélyezteti a személy életét. Ebben a helyzetben a törvény szerint akár lőfegyvert is lehetne használni, ugyanakkor elképzelhető az, hogy a megtámadott a jó kiképzettsége okán, testi kényszer és bilincs alkalmazásával is eredményes intézkedést tehet.

A kínzás tilalma

Az intézkedő nem alkalmazhat **kínzást, kényszervallatást, embertelen vagy megalázó bánásmódot**, az erre vonatkozó utasítást köteles megtagadni. A személyi állomány tagja az ilyen magatartás tanúsítóját a cselekmény abbahagyására felszólítani, vele szemben intézkedni, vagy az intézkedésre jogosult személynek jelentést tenni köteles.

A személyi állomány tagja **köteles megakadályozni**, hogy a fogvatartottak egymást bántalmazzák, sanyargassák, vagy egyéb, az emberi méltóságot sértő magatartást tanúsítsanak. Az intézkedés során kerülni kell a sérülés okozását, az emberi élet kioltását. Az intézkedésnél megsérült személy részére — amint az lehetséges — **segítséget kell nyújtani**, gondoskodni

kell az **orvosi ellátásáról**, kórházi elhelyezés esetén a hozzátartozó vagy más, a sérülttel kapcsolatban álló személy értesítéséről.

A *kínzás* olyan mentális vagy fizikai fájdalom, illetőleg szenvedés szándékos okozása, amelyet vagy állami szervek vagy egy harmadik fél követ el az állami szervek határozott szándékával vagy beleegyezésével. Célja lehet az áldozat személyiségének megtörése, továbbá gyakran használják büntetésre, információszerzésre vagy vallomás kikényszerítésére, bosszúból vagy egy közösség megfélemlítésére.

A *kényszervallatás* elkövetési magatartása általában erőszak, fenyegetés vagy más hasonló módszerek alkalmazása. Az erőszak személy ellen irányuló fizikai kényszer, ami rendszerint fizikai bántalmazásban nyilvánul meg. A Büntető Törvénykönyv tartalmazza ezen tényállást, így ebben különbözik a kínzástól, valamint az embertelen, megalázó bánásmódtól.

Az *embertelen vagy megalázó bánásmód*, egy igen bő tartalommal rendelkező fogalom. A fogvatartottakkal való bánásmód akkor tekinthető törvényesnek, amennyiben megfelel mind a hatályos jogszabályoknak, mind a nemzetközi egyezményekben megfogalmazott elvárásoknak. A személyi szabadságában korlátozott fogvatartott számára biztosítani kell az állami védelmet az esetleges hatalommal való visszaéléssel, az emberi jogok súlyos megsértésével szemben

Az igazolási kötelezettség

A személyi állomány egyenruha viselésére kötelezett tagját az intézkedése során az **egyenruhája** és az azon elhelyezett **azonosítószáma**, a nem egyenruhában szolgálatot teljesítő tagját a **szolgálati igazolványa** igazolja.

Együtműködési kötelezettség

Ha az intézkedések a személyi állomány vagy a fogvatartottak életének és testi épségének a megvédésére, a fogvatartás törvényes biztosítására, a fogolyszökés megakadályozására nem elegendők, a **bv. szerv köteles más rendvédelmi szerv közreműködését kérni**.

Ebből az alapelvből következik, hogy a szolgálatban lévő személyi állomány köteles szabályosan viselni az egyenruháját és azon mindig fel kell tüntetni az azonosító számát, aki pedig nincs egyenruhában, köteles magánál tartani a szolgálati igazolványát, és azt felmutatni az intézkedés megkezdése előtt, vagy – ha arra nincs idő –, az intézkedés befejezését követően.

A végrehajtás rendjének és a fogvatartás biztonságának fenntartása érdekében foganatosított intézkedéssel érintett személyről, valamint az intézkedés szempontjából lényeges körülményről, tárgyról mobil elektronikus megfigyelési eszközzel képfelvétel, hangfelvétel

vagy kép- és hangfelvétel készíthető. A mobil elektronikus megfigyelési eszközzel rögzített felvétel és az abban szereplő személyes adat felhasználására és kezelésére a Bv. tv-nek az elektronikus megfigyelési eszköz által rögzített felvétel és az abban szereplő személyes adat felhasználására és kezelésére vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni.

2. Biztonsági intézkedések

A büntetés-végrehajtási szervezet tagjai a bv. intézet biztonságát sértő vagy veszélyeztető cselekmények felszámolása érdekében jogosultak és kötelesek a rend fenntartásához, illetve helyreállításához szükséges intézkedéseket megtenni.

Az elítélttel szemben alkalmazható biztonsági intézkedések:

- a) biztonsági elkülönítés,
- b) biztonsági zárkába vagy részlegre helyezés,
- c) mozgáskorlátozó eszközök alkalmazása,
- d) elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazása,
- e) elektronikus megfigyelési eszköz alkalmazása,
- f) motozás,
- g) biztonsági ellenőrzés, biztonsági vizsgálat és biztonsági szemle,
- h) az ajtók zárva tartásának elrendelése,
- i) egyes jogok gyakorlásának felfüggesztése.

Az a)–d) pontban meghatározott biztonsági intézkedések egyéni kockázatelemzés alapján alkalmazhatók. Indokolt esetben több biztonsági intézkedés együtt is alkalmazható. A c), f) és g) pontokban meghatározott biztonsági intézkedéseket a bv. szervezet személyi állományának arra kiképzett tagja hajthatja végre.

2.1. A biztonsági elkülönítés

Az elítélt biztonsági elkülönítésére akkor kerülhet sor, ha

- a) a bv. intézet rendjét, biztonságát súlyosan sérti vagy veszélyezteti,
- b) csoportos ellenszegülésben vesz részt,
- c) az utasítás végrehajtását, a munkavégzést megtagadja, vagy
- d) ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsít.

A biztonsági elkülönítés *elrendelésére és megszüntetésére* a bv. intézet parancsnoka vagy a személyi állomány általa megbízott tagja jogosult. A biztonsági elkülönítés csak az elrendelésre *okot adó körülmény megszűnéséig, de legfeljebb tíz napig tarthat, ezt egy alkalommal legfeljebb*

tíz nappal a bv. intézet parancsnoka meghosszabbíthatja. Az elkülönítés tartamába minden megkezdett nap beszámít.

A biztonsági elkülönítés az elítélt külön e célra szolgáló helyiségben történő elhelyezése. Nem kell az elhelyezést megváltoztatni, ha az elítélt egyszemélyes zárkában van, és ez a biztonsági elkülönítés célját nem veszélyezteti.

Az elkülönítésre magánelzárás végrehajtására kialakított zárka is igénybe vehető, de ebben az esetben az elítélt részére a jogszabályban meghatározott felszerelési tárgyakat biztosítani kell.

A biztonsági elkülönítés ideje alatt az elítélt

- a) állandó felügyelet alatt áll,
- b) az intézet területén engedéllyel és felügyelettel mozoghat, zárkáját zárva kell tartani,
- c) látogatójával biztonsági beszélőfülkében vagy biztonságtechnikai eszközön keresztül érintkezhet,
- d) az intézet csoportos művelődési, sportolási és szabadidő eltöltésének lehetőségeit nem veheti igénybe,
- e) önképzést folytathat,
- f) saját ruhát nem viselhet,
- g) magánál tartható tárgyainak köre és mennyisége korlátozható.

A fentiekben meghatározott korlátozások együttesen vagy külön-külön alkalmazhatók, erről az elrendelőnek írásban kell határoznia.

A biztonsági elkülönítés indokoltságát a bv. intézet parancsnoka vagy annak jogkörében eljáró személy *szükség szerint, de legalább háromnaponta köteles felülvizsgálni.*

Az ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsító elítéltet az erre a célra kialakított helyiségben kell elhelyezni, és *haladéktalanul intézkedni kell orvosi vizsgálata iránt.* Az elkülönítés *legfeljebb hat óra időtartamú lehet,* és annak *szükségességét kétóránként felül kell vizsgálni.*

Az elítéltet az elrendelő köteles írásban tájékoztatni a biztonsági elkülönítés tartama alatti korlátozó intézkedések bevezetéséről, a jogairól és a kötelezettségeiről. A tájékoztatást a biztonsági elkülönítés elrendelését követően haladéktalanul meg kell tenni, a tájékoztatás tudomásulvételét az elítélt aláírásával igazolja. Ha az elítélt az aláírást megtagadja, a tájékoztatás megtörténtét két tanú aláírásával kell igazolni. Az ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsító elítélt tájékoztatását szóban, a személyi állomány két tagja jelenlétében kell végrehajtani.

Büntetőeljárás alatt álló elítélt az ahhoz kapcsolódó jogainak gyakorlásában a biztonsági elkülönítés alatt sem korlátozható. A biztonsági elkülönítésre okot adó körülmény megszűnésével a biztonsági intézkedést haladéktalanul meg kell szüntetni.

2.2. A biztonsági zárkába vagy részlegre helyezés

Biztonsági zárkába vagy részlegre helyezhető az elítélt, akinek különösen az előélete, bűncselekménye, büntetési ideje, magatartása, informális kapcsolati rendszere, az intézet rendjéhez és biztonságához való viszonya, valamint személyi körülményei alapján alapos okkal arra lehet következtetni, hogy

a) a bv. intézet rendjét és biztonságát súlyosan sértő cselekményt vagy bűncselekményt készíthet elő, vagy ilyen cselekményt már megkísérelt vagy elkövetett,

b) saját vagy mások életét, testi épségét, illetve vagyontárgyakat sértő vagy veszélyeztető magatartást fog tanúsítani vagy ilyen cselekményt már elkövetett, nyíltan vagy rejtetten agresszív viselkedésű.

Az elítélt biztonsági zárkába vagy részlegre helyezését a bv. intézet parancsnoka *indokolt határozattal legfeljebb három hónapra* rendelheti el, amelyet alkalmanként *három hónappal*, legfeljebb azonban *egy év* időtartamig meghosszabbíthat. Ezen időtartamot *meghaladóan* a biztonsági zárkába helyezés – alkalmanként – legfeljebb hat hónappal való meghosszabbításáról, valamint az elítéltnak legfeljebb hat hónapra biztonsági részlegre helyezéséről, vagy annak – alkalmanként – legfeljebb hat hónappal való meghosszabbításáról az *országos parancsnok indokolt határozattal dönt*.

A biztonsági zárkába vagy részlegre helyezésről való döntés, valamint annak felülvizsgálata során az elítéltet meg kell hallgatni. Az alkalmazásáról való döntés során a meghallgatás a bv. intézet biztonsága, illetve bűncselekmény megelőzése érdekében mellőzhető. A bv. intézet parancsnoka és az országos parancsnok határozata ellen az elítélt bírósági felülvizsgálati kérelmet nyújthat be. A biztonsági zárkába vagy részlegre helyezés tartamába minden megkezdett nap beszámít.

A szabadságvesztés végrehajtási fokozatára vonatkozó általános szabályok a biztonsági zárkába vagy részlegre helyezés esetén annak végrehajtási rendjéhez igazodnak. A biztonsági zárkába vagy részlegre helyezés esetén az elítélt

a) állandó őrzés és felügyelet alatt áll,

b) az intézet területén engedéllyel és felügyelettel mozoghat, zárkáját zárva kell tartani,

c) zárkájában indokolt esetben belső biztonsági rács alkalmazható,

d) látogatóval biztonsági beszélőfülkében vagy biztonságtechnikai eszközön keresztül érintkezhet, melytől a parancsnok engedélyével el lehet térni,

e) munkát a biztonsági zárkában, illetve a biztonsági részleg területén belül, valamint a parancsnok által kijelölt helyen végezhet,

f) önképzést folytathat, az intézet csoportos művelődési, sportolási és szabadidő eltöltésének lehetőségeit csak a biztonsági részlegen belül, illetve a parancsnok engedélyével veheti igénybe,

g) lelkeszi gondozásban egyénileg, közösségi lelki gondozásban a parancsnok engedélye szerint részesülhet,

h) magánál tartható tárgyainak köre és mennyisége korlátozható.

A meghatározott rendelkezések, valamint a szükséges további biztonsági intézkedések együttesen vagy külön-külön alkalmazhatók, melyről a bv. intézet parancsnoka írásban dönt.

Az elítélt – kérelmére, vagy hivatalból – biztonsági zárkába vagy részlegre helyezhető, ha személyes védelme érdekében más elítéltektől való elkülönítése szükséges, és más módszer nem vezet eredményre. Ez esetben a fentebb meghatározott korlátozó rendelkezések a behelyezés indokának figyelembevételével, ha pedig a fogvatartást sértő, veszélyeztető feltételek is fennállnak, szükség szerint alkalmazhatók.

2.3. A mozgáskorlátozó eszközök alkalmazása

A bv. szervezetnél rendszeresített bilincset lehet alkalmazni kényszerítő eszközként, továbbá mozgáskorlátozó eszközként. Ha a bilincs kényszerítő eszközként való alkalmazásának törvényben meghatározott feltételei *nem állnak fenn*, az elítélt mozgásának a korlátozása azonban a fogvatartás biztonságát sértő vagy veszélyeztető cselekmény *megelőzése érdekében* szükséges, mozgáskorlátozó eszközként bilincs vagy a végtagra helyezett, testi sérülést nem okozó más eszköz alkalmazható.

Mozgáskorlátozó eszközként – testi sérüléssel nem járó módon – rögzítő övvel vagy anélkül bilincs, vezetőbilincs vagy a végtag rögzítésére alkalmas más eszköz az intézkedésre okot adó *körülmény megszűnésig, de legfeljebb folyamatosan tizenkét óra* időtartamra alkalmazható, ha az elítélt egészségi állapota azt megengedi. Nem minősül folyamatos alkalmazásnak, ha a mozgáskorlátozó eszköz levétele és újabb alkalmazása között *két óra* eltelt. A tizenkét óra időtartamú korlátozás nem vonatkozik az elítélt *bv. intézeten kívüli kísérésére vagy őrzésére*.

A mozgáskorlátozó eszköz alkalmazásáról szóló döntést az érintett elítéltre vonatkozó adatok és információk alapján kell meghozni, amelynek során figyelembe kell venni az elítélt biztonsági kockázati besorolását és a kockázatelemző és értékelő összefoglaló jelentés tartalmát is. Tehát főszabály szerint nem a végrehajtandó feladathoz kell a mozgáskorlátozást igazítani, hanem a fogvatartottra vonatkozó adatokhoz, információkhoz.

A mozgáskorlátozó eszköz alkalmazása során különös tekintettel kell lenni a törvényes bánásmód és az emberi méltóság tiszteletben tartására.

A mozgáskorlátozó eszközt *utasításra vagy saját elhatározásból* lehet alkalmazni, amit minden esetben írásban kell rögzíteni. Ha a személyi állomány tagja saját elhatározásból alkalmaz mozgáskorlátozó eszközt, annak indokoltságát a bv. intézet parancsnoka nyolc napon belül köteles kivizsgálni.

Mozgáskorlátozó eszköz alkalmazásának, előállítás esetén pedig a vezető bilincs és a lábbilincs elrendelésére és megszüntetésére a bv. intézet parancsnoka vagy az által kijelölt személy jogosult. Ez a személy elsősorban a biztonsági osztályvezető, másodsorban pedig a szolgálatban lévő biztonsági tiszt. A mozgáskorlátozás a *feladat megkezdésétől annak befejezéséig tart*, tehát egy előállítás esetén az útbaindítástól a bv. intézetbe történő visszaérkezésig. Ez alatt az idő alatt csak kivételes esetben lehet a mozgáskorlátozást megváltoztatni. Az egyik ilyen eset a büntetőügyben történő előállítás, amikor az eljáró ügyészség vagy a bíróság elrendelheti az alkalmazott mozgáskorlátozó eszköz eltávolítását. Az előállító biztonsági felügyelő az erre vonatkozó rendelkezést köteles végrehajtani. Az intézkedés nem vonatkozhat a vezető és a lábbilincs eltávolítására.

A mozgáskorlátozás többféle módon történhet, így a kezek előre vagy hátra bilincselésével, két vagy több személy egymáshoz rögzítésével, bilincs és bilincsrögzítő öv együttes alkalmazásával, vezetőszárral ellátott bilincstag (a továbbiakban: vezető bilincs), valamint egyéb, a végtag rögzítésére alkalmas eszköz használatával is.

Lábbilincs elsősorban azzal az elítélttel szemben alkalmazható,

a) akinek kezére sérülés vagy a kézfej hiánya miatt mozgáskorlátozó eszköz nem helyezhető, vagy

b) akinél alapos okkal feltételezhető, hogy kíséreskor a fogvatartás biztonságát sértő vagy veszélyeztető cselekményt szándékozik megvalósítani, különösen, ha szökésétől, az életet és testi épséget sértő vagy veszélyeztető támadásától, önkárosító magatartásától, valamint a bv. intézet működésének súlyos megzavarására irányuló cselekmény megvalósításától kell tartani.

Ha az elítélt meghatározott helyen tartása másként nem biztosítható – a járművön való szállítást kivéve – átmeneti intézkedésként *végtagja tárgyhoz is rögzíthető. Szállításkor az elítéltet tilos tárgyhoz rögzíteni, valamint kezeit hátra bilincselni.* Ez alól kivételt képez, ha a jármű valamilyen ok miatt hosszabb időre várakozásra kényszerül és a biztonságos őrzés más módon nem biztosítható. Az elítélt foglalkoztatása során nem lehet mozgáskorlátozó eszközt alkalmazni.

2.4. Az elektronikus távfelügyeleti eszköz

Az elektronikus távfelügyeleti eszköz az elítélttel szemben alkalmazható olyan biztonsági intézkedés, amely alkalmas az elítélt *bv. intézeten kívüli mozgásának és tartózkodási helyének* technikai rendszer általi nyomon követésére.

Az elítéltek intézeten kívüli mozgásának nyomon követése érdekében elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazható

- a) az elítélt *bv. intézet* területén kívül történő foglalkoztatása,
 - b) a nem a büntetés-végrehajtási szervezet kezelésében lévő egészségügyi intézményben (a továbbiakban: egészségügyi intézmény) elhelyezett elítélt őrzése, felügyelete,
 - c) a súlyos beteg közeli hozzátartozóját meglátogató elítélt felügyelete,
 - d) a közeli hozzátartozója temetésén részt vevő elítélt felügyelete,
 - e) csoportos kimaradás felügyelete
- esetén.

Az elektronikus távfelügyeleti eszköz *alkalmazásáról* – egyéni kockázatelemzés alapján egy kivétellel – a *bv. intézet parancsnoka* a *bv. intézet* ideiglenes elhagyását engedélyező határozatában *dönt*. A kivétel a *bv. intézeten kívüli foglalkoztatás*, ebben az esetben az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazásáról a *BFB dönt*.

A *bv. intézet* ideiglenes elhagyását engedélyező határozatban rendelkezni kell az elítélt magatartására, a technikai eszköz ellenőrzésére, karbantartására vonatkozó szabályokról. Biztonsági intézkedésként elrendelt elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazásáról a *bv. intézet* értesíti az eltávozási úti cél szerint illetékes rendőrkapitányságot.

Az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazásának elrendelése esetén az intézkedés alá vont elítélt köteles azt rendeltetésszerűen használni, és az eszközben bekövetkezett bármely meghibásodást késedelem nélkül a távfelügyeleti tevékenységirányító központ felé bejelenteni. Az elítélt az eszköz nem rendeltetésszerű használata miatt fegyelmi és kártérítési felelősséggel tartozik. Az elítéltet az eszköz használatáról ki kell oktatni, amelyet írásban rögzíteni kell.

2.5. Az elektronikus megfigyelési eszköz alkalmazása

Az elítéltek *intézetén belüli mozgásának* megfigyelése, valamint a büntetés-végrehajtás rendjének biztosítása céljából a *bv. intézetnek* elítéltek részére fenntartott, közös használatú helyiségeiben, a *bv. intézet* udvarán, folyosóin, valamint a *bv. intézet* területét határoló külső falakon és kapujánál elektronikus megfigyelési eszköz helyezhető el.

A büntetés-végrehajtás rendjének biztosítása, valamint bűncselekmények, szabálysértések és fegyelmi vétségek vagy más jogsértések megelőzése céljából a biztonsági zárkában és

részlegesen, a biztonsági elkülönítőben, a HSR részlegesen, a fegyelmi elkülönítőben és a magánelzárás fenyítés végrehajtására kialakított zárkában, valamint az elítéltek szállítására szolgáló járműben is elhelyezhető elektronikus megfigyelési eszköz.

A korábban öngyilkosságot megkísérlő vagy a saját testi épsége elleni önkárosító cselekményt elkövető elítélt zárkájában az elítélt életének, testi épségének megóvása érdekében helyezhető el elektronikus megfigyelési eszköz, ha az elítélt viselkedésének folyamatos nyomon követése szükséges, valamint, ha az elítélt életének és testi épségének megóvása érdekében az egyébként szükséges. Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy fentebb meghatározott helyszínen elhelyezett elektronikus megfigyelési eszköz nem alkalmazható külön légtérű illemhely, vagy fürdőhelyiség megfigyelésére.

Az elektronikus megfigyelési eszköz által rögzített felvétel és az abban szereplő személyes adat az alábbiakban használható fel:

- a) az eszköz alkalmazásának a helyszínén elkövetett bűncselekmény vagy szabálysértés miatt indult eljárásban,
- b) az eszköz alkalmazásának a helyszínén az elítélt vagy a büntetés-végrehajtási szervezet állományába tartozó személy által elkövetett jogsértés miatt indított fegyelmi eljárásban, és
- c) az eszköz alkalmazásának a helyszínén a büntetés-végrehajtási szervezet állományába tartozó személy eljárása jogszerűségének a megállapítására irányuló eljárásban

Az elektronikus megfigyelési eszköz által rögzített felvétel és az abban szereplő személyes adat a felvételen szereplő személy által, jogainak gyakorlása érdekében indított eljárásban is felhasználható. Az a *felvételen szereplő személy*, akinek a felvételre a jogainak gyakorlása érdekében van szüksége, a *rögzítéstől számított harminc napon belül* jogának vagy jogos érdekének igazolásával kérheti, hogy az adatot annak kezelője ne törölje. A jogainak gyakorlása érdekében indított eljárás során a felvétel a bíróság vagy más szerv megkeresésére továbbítható.

Az elektronikus megfigyelési eszközzel rögzített felvételt legfeljebb a *rögzítést követő hatvan nap* elteltével törölni kell, ha a fentiekben megjelölt okok miatt nem kezdeményezték az adatok felhasználását. Ha a meghatározott célból az adat felhasználására kerül sor, akkor a meghatározott eljárás befejezését követően kell az elektronikus megfigyelési eszközzel rögzített felvételt törölni. Ha büntetőeljárás indult, a rögzített kép-illetve hanganyagot vagy ezek másolatát az eljáró hatóság kérésére az iratokhoz csatolás érdekében meg kell küldeni.

Ha az adatokat a felvételen szereplő személy kérte, de a meghatározott célból az adat felhasználására nem kerül sor, akkor a *kérelemtől számított kilencvenedik napon* az elektronikus megfigyelési eszközzel rögzített felvételt törölni kell.

A büntetés-végrehajtási szervezet a felvétel kezelése során köteles megtenni az ahhoz szükséges szervezési, technikai és egyéb adatbiztonsági intézkedéseket, hogy az érintett személy személyes adatait, így különösen magántitkait és magánéletének körülményeit illetéktelen személy tudomására jutásától megóvja.

A bv. szerv területére való belépésre szolgáló minden bejáratnál jól láthatóan elhelyezett, jól olvasható felirattal, illetve minitoron futó kép – Egységes Tájékoztató Rendszer – alkalmazása mellett, fel kell hívni a figyelmet arra, hogy elektronikus megfigyelőrendszer működik, valamint arra, hogy a kép- és hangfelvételt a bv. szerv rögzítheti.

2.6. A motozás

A motozás az elítélt testének és ruházatának, valamint a nála lévő személyes tárgyainak az átvizsgálása. A motozás célja a fogvatartás rendjét vagy biztonságát sértő vagy veszélyeztető cselekmények megelőzése vagy megakadályozása, rendkívüli esemény elkövetésére alkalmas tárgyak előtalálása, tiltott tárgyak felkutatása, büntetőeljárással vagy fegyelmi eljárással összefüggő tárgyi bizonyítási eszközök megszerzése.

Az elítélt motozását – ide nem értve a motozásnál közreműködő orvost és egészségügyi szakszemélyzetet, valamint a technikai eszközzel történő ruházatátvizsgálást végző személyt – *az elítélttel azonos nemű személy végezheti*. A motozásnál technikai eszköz és szolgálati kutya is igénybe vehető. A szívritmus-szabályozóval élő fogvatartott technikai eszközzel nem ellenőrizhető.

Az altesten lévő testnyílások szemrevételezését is csak orvos vagy egészségügyi szakszemélyzet végezheti. A motozás nem történhet megalázó, szeméremértő módon.

A test üregeinek átvizsgálását – a szájüreg szemrevételezéssel történő ellenőrzését kivéve – csak orvos végezheti. A szájüreg szemrevételezéssel történő ellenőrzését a bv. intézet állományának az elítélttől eltérő nemű tagja is végrehajthatja.

Az elítélt személyes tárgyainak átvizsgálása során, az elítéltnél nem tartható tárgyak elvételéről, illetve megsemmisítéséről jegyzőkönyvet kell felvenni.

A motozás végrehajtása során fokozott figyelmet kell fordítani a helyszín és a módszer megválasztására. Célszerű kihasználni a váratlanság lélektani hatását, ugyanakkor fel kell készülni az intézkedés alá vont személy esetleges támadására vagy ösztönszerű viselkedésére. A végrehajtás során a fogvatartott személyiségi - különösen a szeméremhez, intimitáshoz - kapcsolódó jogait csak indokolt esetben és kizárólag az intézkedés jogszerű céljának eléréséhez szükséges mértékben lehet korlátozni. A motozás során kerülni kell az indokolatlan károkozást. A motozás végrehajtásának megkezdése előtt - amennyiben arra lehetőség van - az érintettet a végrehajtás alatti együttműködő magatartásra figyelmeztetni kell. A motozás során oktatási céllal a talált tiltott tárgyakat, a felfedett rejtkehelyeket indokolt fényképpel vagy videó felvétellel dokumentálni.

A motozás végrehajtható:

- a) kézzel,
- b) az e célra rendszeresített technikai eszközökkel,
- c) speciálisan kiképzett szolgálati kutyával.

A motozás fajtái:

- a) ruházat átvizsgálása,
- b) testfelület átvizsgálása,
- c) testüreg átvizsgálása.

A felsorolt elemek önállóan és együtt is alkalmazhatók.

A ruházat átvizsgálás történhet:

- a) a fogvatartotton lévő ruházat tapintásos módszerrel való végrehajtásával,
- b) a ruházat levételére irányuló utasítást követően, a levett ruházat, tapintásos módszerrel, technikai eszközzel, vagy speciálisan kiképzett szolgálati kutyával való végrehajtásával.

A felsorolt elemek önállóan és együtt is alkalmazhatók.

Ha a testfelület és ruházat átvizsgálására – amennyiben a ruházat nem kerül levételre – irányuló motozás kézi fémkereső alkalmazásával történik, a fogvatartottal ellentétes nemű személy csak úgy hajthatja végre a vizsgálatot, hogy a technikai eszköz *semmilyen fizikai kontaktusba* nem kerülhet a vizsgálat alá vont személy testével, ruházatával. A testüreg orvos általi átvizsgálásának biztosítását csak a megmotoszottal azonos nemű és az intézkedés biztonságos végrehajtásához szükséges létszámú személyzet végezheti. A vizsgálat során a személyi állomány biztosítási feladatokat végrehajtó tagja(i) a helyiségben csak indokolt esetben lehet(nek) jelen.

2.7. A biztonsági ellenőrzés, a biztonsági vizsgálat és a biztonsági szemle

A biztonsági ellenőrzés célja a rongálások, valamint a fogolyszökés előkészületének felderítése, tehát nem a tiltott tárgyak és anyagok felkutatása. Az ellenőrzés kiterjed a nyílászáró szerkezetek, a berendezési- és felszerelési tárgyak állapotára, a falak, a mennyezet, a padozat és a rácsok épségére is. A zárkák, a lakóhelyiségek, a munkaterületek, az egészségügyi helyiségek és az elítéltek tartózkodására szolgáló egyéb helyiségek biztonsági ellenőrzését *naponta kell* végrehajtani. Az ellenőrzésnél elítélt nem lehet jelen.

A biztonsági ellenőrzést alapvetően *szemrevételezéssel* kell végrehajtani, de a bv. szerv vezetője az intézkedés hatékonyabbá tétele érdekében további módszereket is meghatározhat.

A biztonsági ellenőrzést olyan időben kell végrehajtani, amikor az ellenőrizendő helyiségeket a fogvatartottak elhagyták, vagy a napirend szerint még nem használják. Olyan helyiségek esetében, amelyeknél az ellenőrzést az előző pont szerint nem lehet végrehajtani, annak időtartamára a fogvatartottakat a bv. szerv előre meghatározott részére kell kísérni és a felügyeletükről gondoskodni kell. Amennyiben erre – a helyiségben elhelyezett fogvatartott egészségügyi állapota miatt – nincs lehetőség, a biztonsági körülmények feltárása érdekében rendszeresen biztonsági vizsgálatot kell tartani.

A biztonsági ellenőrzést *naponta legalább egyszer* kell végrehajtani. Azt a fogvatartottak munkáltatására szolgáló helyiségek vonatkozásában a munkakezdés előtt és annak befejezése után a bv. szerv vezetőjének rendelkezése szerint kell elvégezni. Fokozott figyelemmel és körültekintéssel kell a biztonsági ellenőrzést végrehajtani a magas biztonsági kockázatú fogvatartottak körletrészen, zárkáiban és munkahelyein.

A biztonsági ellenőrzést a zárkákban és a lakóhelyiségekben a körletfelügyelő, a munkahelyeken a foglalkoztatási biztonsági felelős, más helyiségekben (kórterem, tanterem, stb.) a bv. szerv vezetője által meghatározott személyek kötelesek végrehajtani. A biztonsági ellenőrzés végrehajtójának nevét, a végrehajtás idejét és tapasztalatait a bv. szerv vezetője által meghatározott módon dokumentálni kell.

A bv. intézet biztonságának fenntartása, a rendkívüli események megelőzése, megszakítása, felszámolása érdekében a napi biztonsági ellenőrzésen túl a bv. intézet helyiségei, területei a nap bármely szakaszában átvizsgálhatók. A biztonsági vizsgálat célja a fogvatartás rendjét vagy biztonságát sértő vagy veszélyeztető, tiltott tárgyak felkutatása. A vizsgálatnak ki kell terjednie az elítélt személyes használati tárgyainak, valamint az elítélt által használt helyiségek átvizsgálására. A vizsgálatlal egyidejűleg az elítélt motozását is végre kell hajtani. A biztonsági vizsgálat a nap bármely szakában végrehajtható, de a jogszabályban meghatározott *pihenőidőn* belül *csak halaszthatatlan* esetben végezhető. Ha az elítélt a személyes használati tárgyainak

az átvizsgálásánál nincs jelen, az intézkedést – jegyzőkönyv felvétele mellett – két tanú jelenlétében kell végrehajtani. A jegyzőkönyv egy példányát az elítéltnak át kell adni.

A biztonsági vizsgálattal szemben támasztott alapvető követelmény a rendszeresség, a kiszámíthatatlanság és a hatékonyság. A biztonsági vizsgálatok szervezéséért és végrehajtásáért a biztonsági osztályvezető, valamint a munkáltatás-biztonsági vezető felelős. A vizsgálatról készült jelentéseknek tartalmaznia kell a vizsgálat célját, idejét, helyét, a végrehajtók létszámát, a megállapításokat, a tett és a javasolt intézkedéseket. A biztonsági vizsgálat végrehajtásának szabályait (gyakoriság, végrehajtók létszáma, eljárás tiltott tárgyak előtalálásakor, stb.) a bv. szerv vezetője határozza meg.

A bv. intézet valamennyi helyiségére és létesítményére - személyzet irodái, vállalkozásoknak bérbe adott helyiségek stb.) kiterjedő biztonsági szemlét *szükség szerint, de legalább négyhavonta* kell tartani. A biztonsági szemle célja a biztonságra veszélyes körülmények felderítése, valamint az elítélt birtokában lévő tárgyak egyidejű és teljeskörű ellenőrzése. A szemle során el kell végezni az elítélt motozását, ellenőrizni kell a biztonsági berendezési és felszerelési tárgyak meglétét, rendeltetésszerű használatát. A biztonsági szemle során a biztonsági vizsgálat is végrehajtható.

A biztonsági szemlét – figyelemmel a jogszabályban meghatározott időtartamra, a végrehajtási fokozathoz és a rezsimhez igazodóan – a bv. szerv vezetője által meghatározott időpontban és létszámmal kell végrehajtani. A szemle előkészítésével, vezetésével, a dokumentumok összeállításával a biztonsági osztály vezetőjét, a bv. gazdasági társaságnál a munkáltatás-biztonsági vezetőt kell kijelölni. A biztonsági szemle végrehajtásáról és tapasztalatairól jegyzőkönyvet kell felvenni, a feltárt hiányosságok jelentős száma vagy súlyossága esetén pedig a megszüntetést előirányzó intézkedési tervet is kell készíteni. Jóváhagyásáról a bv. szerv vezetője rendelkezik. A jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell az előző szemle során feltárt, de még meg nem szüntetett hiányosságokat és annak okait is.

Ha a biztonsági ellenőrzés, biztonsági szemle vagy átfogó biztonsági vizsgálat során az elítélt személyes tárgyai között az elítéltnél nem tartható tárgyat találnak, annak elvételéről, illetve megsemmisítéséről jegyzőkönyvet kell felvenni.

2.8. Az ajtók zárva tartásának elrendelése

A bv. intézet parancsnoka *biztonsági okból, rendkívüli esemény bekövetkezésének a megelőzése, megszakítása vagy felszámolása érdekében* – a kiváltó ok megszűnéséig, a végrehajtási fokozattól függetlenül – elrendelheti az elítéltek elhelyezési részlegén az ajtók

zárva tartását. Az ajtók zárva tartásának elrendelésére és megszüntetésére a bv. intézet parancsnoka jogosult. Ha az intézkedés alkalmazása rendkívüli esemény bekövetkeztének a megelőzése, megszakítása vagy felszámolása érdekében történt, az elrendelésről a *törvényességi felügyeletet ellátó ügyészséget haladéktalanul értesíteni kell.*

Az ajtók zárva tartásának elrendelése a jogszabályban meghatározott okból, a bv. szerv vezetője által történhet. Ez a jogkör nem ruházható át. Az ajtók zárva tartásának elrendelésekor létszámmellenőrzést kell tartani. Az elrendelés ideje alatt minden érintett fogvatartott a számára kijelölt zárkában vagy lakóhelyiségben köteles tartózkodni. Az intézkedés végrehajtását dokumentálni kell, amelyben rögzíteni szükséges a kiváltó ok rövid leírását, az elrendelés és a megszüntetés időpontját, és azt, hogy mely fogvatartottakat, fogvatartotti csoportokat érint. Az elrendelés lehet részleges vagy teljes (egy zárkára, egy részlegre, vagy a teljes fogvatartotti körletre kiterjedő). A bv. szerv vezetőjének mindent meg kell tennie annak érdekében, hogy a kiváltó ok mielőbb megszűnjön. Amennyiben az intézkedés tartama elhúzódik és nincs lehetőség meleg étel elkészítésére vagy kiosztására, akkor hideg élelmet kell a fogvatartottak számára biztosítani. Az ajtók zárva tartásának elrendelését az országos parancsnok részére haladéktalanul jelenteni kell.

2.9. Egyes jogok gyakorlásának felfüggesztése

A bv. intézet rendjét, a fogvatartás biztonságát közvetlenül és súlyosan sértő vagy veszélyeztető *események felszámolásának idejére – legfeljebb öt napig* – a bv. intézet parancsnoka az elítéltek meghatározott csoportjára nézve elrendelheti a Bv. Tv. 122. § *b), e), n) és o)* pontjában²⁷ foglalt jogok gyakorlásának teljes vagy részleges felfüggesztését. Az országos parancsnok az intézkedés időtartamát *további öt nappal* meghosszabbíthatja.

Az intézkedés elrendeléséről vagy meghosszabbításáról *az ügyészséget haladéktalanul értesíteni kell.* Az ügyészség az intézkedés indokoltságát haladéktalanul megvizsgálja, annak tartalmát megváltoztathatja, a jogok gyakorlásának felfüggesztését megszüntetheti. Az

²⁷ Az elítélt jogosult:

b) a hozzátartozóival, valamint az általa megjelölt és a bv. intézet által engedélyezett személyekkel, szervezetekkel az e törvényben meghatározottak szerint kapcsolatot tartani,

e) testi és szellemi állapotának fenntartása, illetve fejlesztése érdekében

ea) naponta (..) szabad levegőn tartózkodásra,

eb) önképzésre, sajtótermékek megrendelésére, a bv. intézet művelődési és sportolási lehetőségeinek igénybevételére,

ec) tanuláshoz való jogát e törvényben meghatározottak szerint gyakorolni (..)

n) önkéntes vállalása alapján (..) oktatási, képzési, valamint reintegrációt elősegítő személyes fejlődését biztosító programokon való részvételre,

o) büntetés-végrehajtási szervezeten belüli fogvatartotti fórumon való véleménynyilvánításra.

intézkedést kiváltó ok előidézésében vétlen elítélt részére az elmaradt jogainak gyakorlását utólag lehetővé kell tenni.

A terrorfenyegettség miatt a büntetés-végrehajtási szerveknél elrendelt 1–2-es fokozatok esetén a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka – a terrorfokozat elrendelésének idejére – az elítéltek

- a) 122. § *b), e), n)* és *o)* pontjában, 123. § (1) bekezdésében meghatározott jogait,
- b) bv. intézeten kívüli munkavégzését,
- c) szakképzésben és felnőttképzésben való részvételét, valamint
- d) a magánál tartható tárgyainak körét

korlátozhatja.

Az intézkedés elrendeléséről az ügyészséget haladéktalanul értesíteni kell. A terrorfokozat megszüntetését követően az elítéltek *elmaradt jogainak gyakorlását utólag lehetővé kell tenni.*

VII. A KÉNYSZERÍTŐ ESZKÖZÖK ALKALMAZÁSÁNAK SZABÁLYAI

1. A kényszerítő eszközök alkalmazásának általános szabályai

A büntetés-végrehajtásnak a törvényben meghatározott feladatai ellátásához szükséges rend és fegyelem fenntartása alapvető kötelessége. Ennek a követelménynek csak akkor tud megfelelni, ha rendelkezik olyan eszközökkel, amelyek alkalmasak arra, hogy ha a szükséges rend és fegyelem megbomlik az visszaállítható legyen, továbbá a súlyosabb következmények megelőzhetőek legyenek. A fogvatartás rendjét és biztonságát a fogvatartott önkéntes jogkövetésre való ösztönzésének a jogszabálynak megfelelő őrzéssel, felügyelettel és ellenőrzéssel, a szükséges intézkedések megtételével, végső esetben kényszerítő eszköz alkalmazásával kell megvalósítani.

A rend fenntartását, megzavarása esetén helyreállítását az elítéltek jogkövető magatartásra készítetést szolgáló, a büntetés – végrehajtási szervezet rendelkezésére álló eszközrendszerével tudja biztosítani.

Az eszközrendszer a következő elemekből áll:

- ösztönzés (elérhető előnyök kilátásba helyezése),
- a rend megszegőivel szemben hátrányok kilátásba helyezése,
- közvetett kényszerítés, a szerzett, vagy elért előnyök megvonása,
- közvetlen kényszerítő eszköz alkalmazása.

A büntetés-végrehajtási szervezet tagja hivatásának jogszerű teljesítése során az intézkedéseinek a megengedett kényszerítő eszközök alkalmazásával is jogosult érvényt szerezni. A kényszerítő eszközök alkalmazási feltételeit a Sztv. határozza meg.

„A kényszerítő eszköz fogalmát rendészeti szempontból megközelítve úgy célszerű meghatározni, hogy az a közrend, közbiztonság fenntartása érdekében eljáró szervek által jogszabályban meghatározott módon alkalmazható olyan hatósági aktus, amely szükségszerűen, az intézkedés törvényes céljának megvalósulása érdekében az alapvető emberi jogok (így különösen az emberi méltóság, személyes szabadság, testi épség, végső esetben az élethez fűződő jogok) korlátozásával, illetve sérelmével jár.”²⁸

A bv. szervezet hivatásos szolgálati jogviszonyban álló tagja feladata jogszerű teljesítése során – amennyiben más intézkedés nem vezet eredményre –, az e törvényben meghatározott kényszerítő eszközök alkalmazására **jogosult és köteles**.

²⁸ HAUTZINGER (2002) 33. p.

A hivatásos szolgálati jogviszony alapvető követelmény, kényszerítő eszközt alkalmazni csak a büntetés-végrehajtás személyi állományának ilyen jogviszonyban álló tagja jogosult és köteles. Más jogviszonyban lévő személy ezen eszközökkel el sem látható. Ugyanakkor meg kell említeni a fegyveres biztonsági őröket, akik a rájuk vonatkozó külön jogszabályok alapján elláthatók bizonyos kényszerítő eszközökkel.

Kényszerítő eszközt alkalmazni csak a jogszerű feladatellátás során lehet, azaz, olyan feladatról van szó, amelyet jogszabály, vagy más alacsonyabb szintű rendelkezés kötelezettségként, vagy jogosultságként meghatároz. A jogszerűség, illetve a vele szemben álló jogszerűtlenség objektív kategória. Annyit jelent, hogy az adott cselekmény megtételét megengedi, vagy tiltja a törvény.

A más – enyhébb – intézkedés megtétele nem vezet eredményre, azt jelenti, hogy mindent meg kell próbálni annak érdekében, hogy a helyzet kényszerítő eszköz alkalmazása nélkül kerüljön megoldásra – pl.: kommunikáció feltéve, hogy ha erre lehetőségünk van.

A negyedik feltétel, hogy csak a Sztv-ben meghatározott eszközök alkalmazhatók, kivéve, a helyettesítés esetét.

Az ötödik feltétel, hogy kényszerítő eszközzel ellátni csak azt a személyt lehet, akit annak alkalmazására kiképeztek.

Kényszerítő eszköz a bv. szervezetet irányító miniszter által Sztv. 3. § (2) bekezdés j.) pontja alapján rendszeresített eszköz, amelyeknek típusát és készletnormáit az országos parancsnok a Szervezeti tv. 4. § h) pontja alapján meghatározott.

A büntetés – végrehajtás szervezeténél rendszeresített kényszerítő eszközök az alábbiak:

- testi kényszer,*
- bilincs,*
- könnygáz, elektromos sokkoló, gumibot,*
- traumatikus és irritáló lőszer,*
- szolgálati kutya,*
- lőfegyver.*

1.1. Az arányosság és szükségesség a kényszerítő eszközök alkalmazása esetén

A törvényben meghatározott kényszerítő eszközök közül csak azok, addig és olyan mértékben alkalmazhatók, amelyek az intézkedés eredményességéhez szükségesek. Az arányosság az intézkedésekkel szembeni általános feltétel is, amit az Sztv. tovább szűkít a kényszerítő

eszközök alkalmazására vonatkozóan. Az arányosság és szükségesség mértékének átlépése komoly jogi következményekkel is járhat, ezért azok betartása kiemelten fontos.

1.2. A rendszeresített kényszerítő eszköz helyettesítése

Ha a rendszeresített kényszerítő eszköz nem áll rendelkezésre vagy a használatára nincs lehetőség, más eszköz is igénybe vehető, amennyiben a helyettesített eszköz alkalmazásának a feltételei fennállnak és az alkalmas az intézkedéssel elérni kívánt cél megvalósítására.

A rendszeresített kényszerítő eszköz helyettesítésének konjunktív (együttes) feltételei:

- a rendszeresített kényszerítő eszköz nem áll rendelkezésre, vagy a használatára nincs lehetőség;
- a „más eszköz” alkalmas legyen a kényszerítő eszköz helyettesítésére;
- a helyettesített kényszerítő eszköz alkalmazásának törvényi feltételei fennálljanak;
- az alkalmazott eszközzel a kívánt célt el tudjuk érni, az intézkedést be tudjuk fejezni.

A törvény szövegében konkrétan nem szerepel, de mindenképpen fontosnak tartjuk feltételként azt is meghatározni, hogy a helyettesítő eszköz alkalmazása során az, *ne okozzon súlyosabb sérülést*, mint a rendszeresített eszköz okozna.

1.3. A kényszerítő eszköz alkalmazását megelőző intézkedések

A kényszerítő eszköz alkalmazására az érintettet – ha az eset körülményei lehetővé teszik – előzetesen figyelmeztetni kell. A figyelmeztetésnek, valamint a kényszerítő eszköz készenlétbe helyezésének csak akkor van helye, ha az e törvényben meghatározott alkalmazási feltételek fennállnak.

A törvényi meghatározásból egyértelműen kiderül, hogy a kényszerítő eszköz *alkalmazása előtt figyelmeztetni kell* az intézkedés alá vont személyt. A figyelmeztetésnek a „*törvény nevében*” előre bocsátásával kell megtörténnie, továbbá *hangosan és érthetően* kell azt közölni.

Amennyiben a helyzetből fakadóan – pl.: egy azonnali támadásról van szó – a figyelmeztetést nem lehet megtenni, mert az, az intézkedő vagy más életét, testi épségét veszélyeztetné, a *figyelmeztetést el lehet hagyni*. Ugyancsak fontos az, hogy az adott *eszköz készenlétbe* helyezése is – pl. gumibot, lőfegyver kézbevétele –, csak akkor szabályos, ha annak *alkalmazási feltétele megjelenik a külvilágban*. Egyébként ezen eszközök hordmódjait meghatározza az öltözködési szabályzat, és azokat annak megfelelően kell viselni.

1.4. A kényszerítő eszköz alkalmazását tiltó, valamint korlátozó rendelkezések

Vannak olyan helyzetek, körülmények, amelyek fennállása esetén tilos kényszerítő eszközt alkalmazni. Ezen belül beszélhetünk teljes tiltásról és részleges tiltásról. A teljes tiltás azt jelenti, hogy semmilyen kényszerítő eszközt nem lehet alkalmazni, a részleges esetén pedig csak az enyhébb eszközök alkalmazhatók.

1. **tilos** kényszerítő eszközt alkalmazni *magatehetetlen személlyel* szemben, Magatehetetlennek kell tekinteni minden olyan személyt, aki kényszerítő eszköz alkalmazását megalapozó, aktív (fizikai) támadásra testi állapotánál fogva nem képes.

2. **tilos** kényszerítő eszközt alkalmazni – a testi kényszer és a bilincs kivételével – *a terhes nővel és a gyermekkorú személlyel* szemben, ha e körülményekről az intézkedőnek tudomása van, vagy azok számára nyilvánvalóan felismerhetők; Csak korlátozza (részleges tiltás) a kényszerítő eszköz alkalmazásának lehetőségét a törvény a terhes nő és a gyermekkorú személy esetében. Velük szemben csak testi kényszert és bilincset lehet alkalmazni, viszont ez a korlátozás csak akkor lép életbe, ha az intézkedőnek ezen körülményekről tudomása van, vagy azok számára nyilvánvalóan felismerhetők.

Fogvatartott esetében a szükséges információkat az eligazításon, valamint fogvatartottra vonatkozó dokumentumokból lehet megismerni. A nem fogvatartott személy esetén nehezebb a helyzet, itt az intézkedőre van bízva, hogy hogyan értékeli a releváns körülményeket.

Gyermekkorú az a személy, aki a 14. életévét még nem töltötte be. A 14. életév betöltése a születésnapot követő nappal veszi kezdetét. A 14. életévét be nem töltött személy általában fizikai, testi jellemzőiről, megjelenéséről ismerhető fel. Természetesen, ha a személy fizikailag, testileg jóval fejlettebb az átlagosnál, de az intézkedőnek tudomása van arról, hogy még nem töltötte be a 14. életévét, a korlátozó intézkedéseket alkalmazni kell. Megjegyeznénk, hogy egy speciális eligazításnak az ilyen körülményekre mindenképpen ki kell terjednie akkor, ha a feladat végrehajtás során – pl.: előállítás – a fenti helyzet előfordulhat.

3. **csak korlátozott testi kényszer** (megfogás, lefogás) alkalmazható a *kényszergyógykezelttel, az előzetes kényszergyógykezelttel és a kóros elmeállapotúvá vált fogvatartottal* szemben,

A Bv. tv. tovább szűkíti az alkalmazás lehetőségét: beteggel szemben az egészségügyi jogszabályokban meghatározott okok miatt és az ott meghatározott módokon van helye korlátozó intézkedések alkalmazásának. A beteggel szemben a szabadságvesztés végrehajtása során alkalmazható kényszerítő eszközök közül kizárólag korlátozott testi kényszer alkalmazható, és csak abban az esetben, ha az IMEI-ből vagy a felügyelet mellett az intézetben

kívüli tartózkodása színhelyéről az engedély nélküli távozását másként nem lehet megakadályozni. Korlátozott testi kényszernek minősül a megfogás és a lefogás.

Ezek a fogvatartottak (betegek), az elmeműködésük kóros állapota miatt állandó egészségügyi felügyeletre szorulnak, ezért az Igazságügyi Megfigyelő és Elmeógyógyító Intézetben (a továbbiakban: IMEI) kórházi körülmények között kell őket elhelyezni.

4. **nincs helye** kényszerítő eszköz **további** alkalmazásának, ha az *ellenszegülés megtört vagy az intézkedés eredményessége e nélkül is biztosítható,*

A törvény e rendelkezése megegyezik az arányosság elvével, miszerint csak addig alkalmazható kényszerítő eszköz, amíg az szükséges ahhoz, hogy az intézkedést eredményesen végrehajtsák, illetve a veszélyt elhárítsák. A törvényben meghatározott kényszerítő eszközök közül csak azok – addig és olyan mértékben – alkalmazhatók, amelyek az intézkedés eredményességéhez szükségesek.

5. az intézkedésnek **passzívan** ellenszegülő személlyel szemben **csak testi kényszer** alkalmazható.

A passzívan ellenszegülő személy magatartására az a jellemző, hogy nem fejt ki fizikai ellenállást, a kötelezettségének nem teljesítését szóban fejezi ki. Ilyen esetben nem indokolt a testi kényszernél súlyosabb intézkedés.

1.5. A kényszerítő eszköz alkalmazását követő jelentési kötelezettség

A kényszerítő eszköz alkalmazását a szolgálati előjárónak *haladéktalanul szóban*, a szolgálat befejezése után *két órán belül írásban* is jelenteni kell.

A kényszerítő eszköz alkalmazásának kivételessége, továbbá annak esetleges súlyos következményei indokolják, hogy a kényszerítő eszköz alkalmazását a szolgálati előjárónak jelenteni kell. A biztonsági felügyelő esetében a közvetlen szolgálati előjáró általában a szolgálatban lévő biztonsági tiszt, a körletfelügyelő esetében pedig a körlet-főfelügyelő.

Amennyiben az állomány tagja nem teljesíti a jelentési kötelezettségét, úgy bűncselekményt követ el.

1.6. A kényszerítő eszköz alkalmazásának jogszerűségi vizsgálata

A kényszerítő eszköz alkalmazásának jogszerűségét a bv. szerv parancsnoka *köteles megvizsgálni*, majd álláspontjáról a kényszerítő eszköz alkalmazásától *számított nyolc napon belül* értesíti azt, akivel szemben a kényszerítő eszközt alkalmazták.

Az intézkedés jogszerűségének kivizsgálását egyfelől az indokolja, hogy egy olyan intézkedésről, amely akár az ember életét, testi épségét is sértheti, veszélyeztetheti, minden

kétséget kizárólag kiderüljön, hogy az törvényszerű volt-e vagy sem. Ha az intézetparancsnok a vizsgálat eredményeként a jogtalanságot látja bizonyítottnak, egyfelől jogellenesnek minősíti a kényszerítő eszköz alkalmazását, másfelől a jogtalanságból fakadóan büntetőeljárást kezdeményez. Ezen esetek nagy részében az intézkedő a bántalmazás hivatalos eljárásban, büntetőjogi törvényi tényállást valósítja meg, de akár súlyosabb bűncselekmény is megvalósulhat.

Ha a kényszerítő eszközt a bv. szerv parancsnoka alkalmazta, vagy azt az utasítására alkalmazták, annak jogszerűségéről az országos parancsnok foglal állást.

Természetesen a parancsnok nem vizsgálhatja meg a saját intézkedésének vagy utasításának jogszerűségét, ezért az ő közvetlen szolgálati előjárója végzi el a vizsgálatot, és dönt jogszerűségről.

A jogszerűtlennek minősített kényszerítő eszköz használatáról az ügyészt nyolc napon belül, ha pedig a kényszerítő eszköz használata testi sérülést, vagy halált okozott, haladéktalanul értesíteni kell.

A jogszerűtlennek minősített alkalmazásról minden esetben értesíteni kell a bv. ügyészt függetlenül attól, hogy az okozott-e testi sérülést vagy sem. A jogszabály nem mérlegel testi sérülés és testi sérülés között, azaz a legenyhébb sérülést is jelenteni kell az bv. ügyésznek. A haladéktalan jelentési kötelezettség azt jelenti, hogy az elsődleges intézkedések (orvosi ellátás, helyszínbiztosítás stb.) megtétele után azonnal.

Ha a bv. ügyész a fogvatartottal szemben a fogvatartás során alkalmazott lőfegyverhasználatról értesül – amit minden esetben haladéktalanul jelenteni kell – ellenőrzi, hogy megtörtént-e a kényszerítő eszköz használat jogszerűségének vizsgálata.

A lőfegyverhasználat jogszerűségének vizsgálatáról készült jelentést, valamint az annak alapján hozott határozatot a bv. ügyész értékelni köteles. Amennyiben bűncselekmény alapos gyanúja merül fel, meg kell tennie a szükséges intézkedést.

A jogalkotó kiterjeszti az értesítési kötelezettséget a törvényes képviselőre és minden esetben a bv. ügyészre is, ha kényszergyógykezeléssel, vagy előzetes kényszergyógykezeléssel szemben alkalmazták a kényszerítő eszközt.

Ha a kényszerítő eszközt kényszergyógykezeléssel vagy előzetes kényszergyógykezeléssel szemben alkalmazták, a 16. § (6) bekezdés szerint kialakított állásfoglalásról az érintett személyen kívül értesíteni kell a betegjogi képviselőt, a beteg törvényes vagy meghatalmazott képviselőjét és a törvényességi felügyeletet ellátó ügyészt is.

A kényszergyógykezelt személy érdekeinek védelme azt kívánja, hogy a kényszerítő eszköz alkalmazásának jogosságáról készült jelentést a betegjogi képviselő, valamint a meghatalmazott képviselő is megkapja.

A betegjogi képviselő ellátja a betegek Eü. törvényben meghatározott jogainak védelmét, és segíti őket e jogaik megismerésében és érvényesítésében.

A jogszerűségvizsgálat eredményéről külön értesítés készül két példányban. Egy példányt a fogvatartott részére kell átadni, aki az átvétel tényét az aláírásával igazolja. A másik példányt a fogvatartott bv. iratainál kell elhelyezni. Az értesítés számát a jelentés vonatkozó rovatába be kell jegyezni.

1.7. Az intézkedés alá vont személy jogorvoslati lehetőségei

Az intézkedést elszenvedett személynek – függetlenül a parancsnok állásfoglalásától – joga van az intézkedéssel kapcsolatban *feljelentést, keresetet, bejelentést vagy panaszt tenni az illetékes hatóságnál.*

A feljelentés, megtételével büntetőeljárást lehet kezdeményezni, a bejelentést akkor indokolt tenni, ha az adott ügy rendelkezik büntetőjogi és polgári jogi vetülettel is, a keresettel polgári peres eljárás indul. A fogvatartott a határozat ellen az országos parancsnokhoz fordulhat panasszal. A panaszt a fogvatartott a döntés közlésétől, illetve a döntés elmulasztásától számított tizenöt napon belül terjesztheti elő. Ha a fogvatartott a panasz megtételében akadályoztatva volt, a tizenöt napot az akadály megszűnésétől kell számítani. A panaszt tizenöt napon belül kell elbírálni, e határidő indokolt esetben harminc nappal meghosszabbítható. A panasz elbírálásáról a fogvatartottat tájékoztatni kell. Jogszabályban meghatározott esetekben a döntés ellen a fogvatartott a bv. bíróhoz fellebbezhet, illetve keresettel fordulhat a bírósághoz.

2. A kényszerítő eszköz alkalmazásának általános feltételei

A törvény általános értelemben megfogalmazza és felsorolja azt, hogy milyen feltételek fennállása esetén lehet kényszerítő eszközt alkalmazni fogvatartottal és/vagy más személlyel szemben.

Fogvatartottal szemben kényszerítő eszköz alkalmazható, ha:

a) a bv. szerv rendjét, biztonságát sértő vagy veszélyeztető magatartást tanúsít,

A bv. szerv rendje azon állapot, amelyben a törvény által meghatározott feladatok végrehajtása zavartalanul megvalósulhat. Lényegében megegyezik a fogvatartás rendjével, amit a rendelet a következőképpen határoz meg: a büntetések és a kényszerintézkedések végrehajtására

vonatkozó jogszabályok, valamint az azok alapján megállapított más rendelkezések érvényesülésének összessége, amely biztosítja a büntetés-végrehajtási feladatok zavartalan ellátását, valamint az elítéltek és az egyéb jogcímen fogvatartottak jogainak érvényesülését és kötelezettségeinek teljesítését.

Ezt a rendet a bv. szervnek kell kialakítani és fenntartani. A fogvatartottak számára a jogszabályokon kívül, az intézet házirendjében kell meghatározni a fogvatartás rendjét. A bv. szerv rendjébe minden hatályos jogszabály, valamint belső rendelkezés beletartozik.

A fogvatartás (bv. szerv) biztonsága olyan állapot fenntartását jelenti, amelynél az intézetben, illetve a büntetés-végrehajtási feladat teljesítése miatt az intézet területén kívül tartózkodó személyek élete, testi épsége, személyes szabadsága, az intézetben lévő anyagi javak sértetlensége, illetve a büntetés – végrehajtási feladatok zavartalan ellátása a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően biztosított.

Rendkívüli eseménynek minősül minden olyan esemény, amely a fogvatartás biztonságát súlyosan sérti vagy veszélyezteti, és külön intézkedések bevezetését teszi szükségessé, így különösen

- a terrorcselekmény,
- a fogolyzendülés,
- a bv. szerv létesítményét, eszközeit, járműveit, valamint a személyi állomány tagját vagy az elítéltet ért támadás,
- a bv. szerv létesítményéből vagy járművéből való erőszakos kitörés,
- a fogolyszökés,
- az elítélt öngyilkossága,
- az elítélt halála,
- a bv. szerv létesítményét vagy járművét veszélyeztető elemi csapás vagy jelentős tűzeset.

Minden olyan magatartás esetében, amely ezt az állapotot sérti vagy veszélyezteti kényszerítő eszközt lehet alkalmazni.

Sértő magatartás esetében olyan cselekményről van szó, amikor az eredmény valamilyen konkrét sérelem – pl.: testi sérülés, halál, vagy kár stb. –, ilyenkor a jog által védett tárgy (jogi tárgy) tényleges sérelme mutatható ki.

A veszélyeztető magatartást több szempontból meg lehet fogalmazni. Egyfelől vannak olyan bűncselekmények, amelyeknél a tényállás megvalósulásához elég, ha a jogi tárgy veszélyeztetése történik meg, azaz nem szükséges a sérelem. Ezt konkrétan kifejezi a törvényi

tényállás, ilyen bűncselekmény, pl.: a közúti veszélyeztetés. Másfelől veszélyeztetésről beszélünk akkor is, ha a sérelem bekövetkezésének a lehetőségét már megteremtette az elkövető, azaz a sérelem még nem következett be, de a lehetősége fennáll. A veszélyeztetésnek van olyan stádiuma, amikor a veszély olyan közeli, hogy az elhárítására tett intézkedések megtétele az időveszteség miatt, már kétségessé teszik az elhárítást. Más oldalról megközelítve azt mondhatjuk, hogy a közvetlen veszélyeztetés esetében az elkövető a maga részéről mindent megtett annak érdekében, hogy a sértés, mint eredmény bekövetkezzen.

b) bármely személy életét, testi épségét, személyes szabadságát sérti vagy veszélyezteti,

Ebben a pontban a jogalkotó felhatalmazza a személyi állomány tagját arra, hogy a fogvatartottal szemben minden olyan esetben alkalmazhat kényszerítő eszközt, ha az bárkinek sérti vagy veszélyezteti az életét, testi épségét, valamint a személyes szabadságát.

c) bűncselekmény megakadályozása érdekében szükséges.

A bűncselekmények elkövetésének megakadályozása minden rendvédelmi szerv, így a bv. szervezet részére is kötelesség. Ezért a fogvatartottat, akár kényszerítő eszköz alkalmazásával is, de meg kell abban akadályozni, hogy bűncselekmény kövessen el. Ugyanakkor megjegyezzük, hogy amennyiben ennek eleget tesz a személyi állomány, akkor lényegében az első két pontban meghatározott cselekményeket is nagy valószínűséggel megelőzi.

Kényszerítő eszköz alkalmazható azzal a személlyel szemben, aki

- a) a bv. szerv által fogva tartott személy életét, testi épségét, személyes szabadságát vagy a fogva tartás biztonságát sérti, illetve veszélyezteti;
- b) a bv. szerv területén annak rendjét, biztonságát sértő vagy veszélyeztető magatartást tanúsít;
- c) a bv. szerv, illetve a személyi állomány tagja ellen támad, a személyi állomány tagját a feladatának ellátásában akadályoz vagy intézkedésre kényszerít;
- d) a bv. szerv vagyonát rongálja, és azt felhívásra sem hagyja abba.

A fenti rendelkezésekben a jogalkotó azon személyekkel szembeni kényszerítő eszköz alkalmazását szabályozza, akik nem fogvatartottak. Az a) pont első fordulatában a fogvatartott életét, testi épségét és a személyes szabadságát sértő, illetve veszélyeztető magatartás tanúsítójával szemben ad lehetőséget kényszerítő eszköz alkalmazására, valamint azokkal a személyekkel szemben, akiknek a magatartása a fogvatartás biztonságát sérti, illetve veszélyezteti.

A személyes szabadság a személyhez fűződő jogok közé tartozik, tartalma a következő elemekből áll:

- cselekvési szabadság,
- mozgási szabadság,
- tartózkodási hely, lakóhely, munka szabad megválasztása.

A *b)* pontban területi szempontból szabályozza a jogalkotó a kényszerítő eszköz alkalmazásának lehetőségét, azaz a bv. szerv területén bárkivel szemben, aki a bv. rendjét sértő, vagy veszélyeztető magatartást tanúsít.

A *c)* pontban a bv. szerv, illetve a személyi állomány tagja elleni konkrét támadás esetében történő kényszerítő eszköz alkalmazását szabályozza a jogalkotó. A támadás fogalmát konkrétan hatályos rendelkezés nem határozza meg, ezért itt is a már említett tágértelemben kell alkalmazni. A bv. szerv elleni támadás lehet minden olyan cselekmény, ellenséges tevékenység – általában csoportos vagy tömeges –, amelynek a célja arra irányul, hogy súlyosan sértse, vagy veszélyeztesse a bv. szerv működésének rendjét és biztonságát.

A *c)* pont második fordulata – a feladat ellátásban való akadályozás – igen sokféle módon megvalósulhat. Leginkább a bv. intézeten kívüli biztonsági feladatok ellátása – előállítás, szállítás, kísérés – alkalmával képzelhető el, de előfordulhat a bv. intézeten belül is.

A *d)* pontban a bv. szerv vagyonát rongáló²⁹ személlyel szemben teszi lehetővé a kényszerítő eszköz alkalmazását a törvény, de azzal a feltétellel, hogy előtte fel kell hívni a rongálót a tevékenységének abbahagyására. Ezt természetesen minden esetben meg kell tenni, de itt a jogalkotó külön kiemeli a fontosságát, aminek indoka az, hogy a rongálás ritkábban járhat olyan közvetlen veszéllyel, hogy az idővesztés miatt a felszólítást részben vagy egészben el kellene hagyni az intézkedőnek.

A kényszerítő eszközök alkalmazása szempontjából a bv. szerv elleni támadásnak vagy rongálásnak minősül az olyan magatartás, amely a területén lévő vagy az üzemeltetését (működését) biztosító létesítmények, tárgyak, berendezések, járművek, egyéb eszközök megszerzésére, használhatatlanná tételére, megrongálására vagy megsemmisítésére irányul.

²⁹ A rongálás idegen dolog – vagyontárgy – megsemmisítésével vagy megrongálásával (működésképtelenné tétel) okozott kár. Saját tulajdon megrongálása nem minősül rongálásnak.

3. Az egyes kényszerítő eszközök alkalmazására vonatkozó speciális szabályok

Az Sztv. a kényszerítő eszközök alkalmazására vonatkozó általános szabályok meghatározása után az egyes eszközök alkalmazásának speciális szabályait is meghatározza. Az alábbiakban ezeket részletezzük.

3.1. A testi kényszer

A kényszerítő eszközök közül a legenyhébb a testi kényszer, ezért a leggyakrabban is alkalmazzák a gyakorlatban. Ugyanakkor azt is meg kell jegyezni, hogy talán ezen eszköz a legösszetettebb az alkalmazás szempontjából. Egy jól kiképzett személy, akár az életet, testi épséget közvetlenül sértő, veszélyeztető helyzetekben is hatékonyan tudja a testi kényszert alkalmazni.

Az intézkedéssel ellenszegülő személlyel szemben az **ellenszegülés megtörésére** testi kényszer (megfogás, lefogás, ellökés, elvezetés, önvédelmi fogás) alkalmazható.

A testi kényszer alkalmazása aktív, fizikai erő alkalmazását jelenti, különböző technikai elemek felhasználásával. Ilyen technikai elemek a megfogás, lefogás, ellökés és elvezetés, valamint az önvédelmi fogások alkalmazása. A jogszabály a testi kényszer alkalmazását az ellenszegülés mindkét megnyilvánulási formája esetében lehetővé teszi. Így egyaránt alkalmazható passzív³⁰ és aktív³¹ ellenszegülés megtörésére is.

Az első négy elem alkalmazása nem szorul különösebb magyarázatra, azokat szó szerint kell érteni, viszont az önvédelmi fogások alkalmazása egy rövidebb értelmezést azért igényel. Jogszabály nem tartalmazza azt, hogy mit kell érteni önvédelmi fogások alkalmazásán, így azt a legtágabb módon kell értelmezni. Önvédelmi fogás során az intézkedő az intézkedés alá vont végtagján, testfelületén, ruházatán olyan rendvédelmi közelharc technikát, illetve harcművészeti rendszer elemet alkalmaz, amely arányban áll az ellenálló személy tevékenységével és alkalmas az intézkedés eredményes befejezéséhez. Természetesen az alapelvek itt is határt szabnak, így különösen fontos az arányos intézkedés. Előfordulhat, hogy akár ütés vagy rúgás is alkalmazásra kerülhet önvédelmi fogásként, de csak abban az esetben, ha azok szükségesek az eredményességhez és például egy lefogás, vagy ellökés nem elegendő. Külön ki szeretnénk térni egy, a testi kényszer alkalmazásával kapcsolatos helytelen értelmezésre, amellyel rendszeresen találkozunk. Ezen értelmezés azt tartalmazza, hogy

³⁰ Passzív ellenszegülésnek minősül, amennyiben az ellenszegülő a jogszabályban, a bv. szerv házirendjében meghatározott kötelezettséget, vagy az arra jogosult utasításának végrehajtását nem tevéssel tagadja meg.

³¹ Aktív ellenszegülésnek minősül, amennyiben az ellenszegülő a jogszabályban, a bv. szerv házirendjében meghatározott kötelezettséget vagy az arra jogosult utasításának végrehajtását tevőleges magatartás tanúsításával tagadja meg.

amennyiben megfogjuk a fogvatartott valamely testrészét (pl.: a karját), akkor az egy jogosulatlan testi kényszer alkalmazása lesz, mert a megfogást alkalmaztuk. Nézetünk szerint ez a gondolkodás helytelen, ugyanis számtalan olyan helyzet fordulhat elő a napi szolgálat ellátás során, amikor jogszerűen hozzáérünk a fogvatartott testéhez, megfogjuk valamelyik végtagját. Gondoljunk csak a motozásra, vagy a mozgáskorlátozó eszközök felhelyezésre, levételére, ezen feladatokat igen nehéz lenne úgy végrehajtani, hogy nem fogjuk meg a fogvatartott végtagját. De miért nem minősül egy ilyen helyzet jogosulatlan testi kényszer alkalmazásnak? A válasz nagyon egyszerű és azt a törvény adja meg, ugyanis a testi kényszer alkalmazásához szükséges az intézkedéssel szembeni ellenszegülés. Amennyiben nincs ellenszegülés, akkor egy, egyébként jogszerű motozásnál, mozgáskorlátozó eszköz felhelyezésnél stb. fel sem merülhet sem a jogos, sem a jogtalan testi kényszer.

3.2. A bilincs

Bilincs alkalmazható a fogvatartott **támadásának, szökésének, engedély nélküli eltávozásának és önkárosításának a megakadályozására**, továbbá bármely személy jogszerű intézkedéssel szembeni **ellenszegülésének megtörésére**.

A bilincs használatára és a bilincselés módjára az elítélt mozgását korlátozó eszközök alkalmazására vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

A kényszerítő eszközök alkalmazásának területén sokszor használja a jogalkotó a *támadás* fogalmát. Mivel egy hatályos jogszabály sem határozza meg pontosan a fogalom tartalmát, ezért a magunk részéről fontosnak tartjuk minél pontosabb megfogalmazni azt. Véleményünk szerint a támadás az esetek többségében *aktív magatartást*, azaz tevékenységet feltételez, amely a megtámadott *életét, testi épségét, egészségét, személyes szabadságát* sérti, vagy veszélyezteti. A *támadás irányulhat dolog ellen* is, ilyenkor az adott dolog megrongálásáról, működésképtelenné tételéről van szó általában. További feltétel, hogy a magatartása *jogszerűtlen* legyen, ami lényegében elhatárolja az intézkedéstől. Ugyanis előfordulhat, hogy a két magatartás között csak azok jogszerűsége vagy jogszerűtlensége tesz különbséget. Példával illusztrálva, ha a fogvatartott megüti egy székkal a felügyelőt, akkor egy jogtalan tevékenységről beszélünk, mert ezen magatartás megtételét a jog tiltja. Ugyanakkor, ha a felügyelő ezen tevékenység megtörésére gumibottal a támadó kezére üt (intézkedik), akkor jogszerű magatartásról beszélünk, mert a törvény szerint jár el.

Tehát a támadás szükséges elemei a következők:

- személy által elkövetett,
- aktív, tevékeny magatartás,

- személy ellen vagy dolog ellen irányul,
- jogosulatlan.

Ezt a véleményt támasztja alá a Biztonsági Szabályzat is, amelynek 29. pontja a személy elleni támadást az alábbiak szerint fogalmazza meg: *Személy elleni támadás* az a jogosulatlan és aktív emberi magatartás, amely az emberi életet, testi épséget vagy a személyes szabadságot sérti vagy veszélyezteti.

Nagyon lényeges az a körülmény is, hogy a támadás közvetlennek vagy távolabbinak minősíthető. A közvetlen támadás a Biztonsági Szabályzat szerint az alábbi: *Közvetlen a támadás*, amennyiben a támadó és a megtámadott közötti térbeli elhelyezkedésre, közelségre, valamint a támadó magatartására tekintettel a sérelem azonnali bekövetkezésével kell számolni. Az esetek többségéről elmondható, hogy a támadás távolabbi, azaz van arra lehetőség (idő), hogy megpróbáljuk meggyőzni a támadót arról, hogy álljon el a cselekményétől, illetve arra is, hogy figyelmeztessük a kényszerítő eszköz alkalmazására.

A bilincselés módjai:

- a) előre, vagy hátra történő bilincselés, (gépjárművön tilos tárgyhoz és a hátra történő bilincselés),
- b) több fogvatartott egymáshoz történő bilincselése,
- c) bilincs és bilincsrögzítő öv együttes alkalmazása,
- d) indokolt esetben lábak egymáshoz bilincselése,
- e) indokolt esetben kezek, lábak egymáshoz bilincselése,
- f) láb- és kézbilincs együttes alkalmazása,
- g) időlegesen tárgyhoz történő bilincselés.

A bilincs kényszerítő eszközként való alkalmazása a gyakorlatban általában együtt jár más kényszerítő eszköz alkalmazásával. Amennyiben a bilincset támadás elhárítására, megakadályozására alkalmazzák a kényszerből történő bilincselést más kényszerítő eszközzel kell alkalmazni, mivel a gyakorlatban csupán bilincs alkalmazásával támadást megakadályozni szinte lehetetlen. Ha viszont már más kényszerítő eszközzel az adott magatartást megtörtük és azt követően alkalmazzuk a bilincset, akkor a bilincs mozgáskorlátozó eszközként kerül alkalmazásra.

3.3. A könnygáz, az elektromos sokkoló, a gumibot

A bv. szervezetnél rendszeresített könnygáz, elektromos sokkoló eszköz, illetve gumibot alkalmazható

- a) az életet, a testi épséget, a személyi szabadságot, illetve a vagyonbiztonságot közvetlenül sértő vagy veszélyeztető **támadás elhárítására**,
- b) az intézkedéssel szembeni **aktív ellenszegülés megtörésére**.

A jogalkotó a három eszköz alkalmazhatóságát ugyanazon cselekmények bekövetkezése esetén teszi lehetővé. Ennek ellenére azt mindenképpen ki kell emelni, hogy az eszközök között a jogszerű alkalmazás során is jelentős különbség van a lehetséges eredmények tekintetében. Így egy szabályos könnygáz alkalmazás sokkal kisebb kárt tud okozni a testi épségben, egészségben, mint egy gumibot. Ezért az alkalmazás során erre kiemelt figyelmet kell fordítani.

3.4. Traumatikus és irritáló lőszer

A bv. szervezetnél rendszeresített speciális, nem az élet kioltására tervezett traumatikus lőszerrel, valamint irritáló töltetű lőszerrel leadott lövés alkalmazható

- a) az életet, a testi épséget közvetlenül sértő vagy veszélyeztető **támadás elhárítására**;
- b) a fogvatartott szökésének megakadályozására, megszökése esetén **elfogására**.

A bv. szervezet hivatásos állományú tagja az intézkedése során – a Sztv-ben meghatározott esetekben – kényszerítő eszközként kizárólag a bv. szervezetnél rendszeresített speciális, nem az élet kioltására tervezett traumatikus és irritáló töltetű lőszert (a továbbiakban: speciális lőszer), és kizárólag az azok célba juttatása érdekében rendszeresített – a bv. szervezetnél rendszeresített éles lőszerek kilövésére alkalmatlan – eszközt (a továbbiakban: célba juttató eszköz) alkalmazhat. Célba juttató eszközzel, illetve speciális lőszerrel ellátni csak az alkalmazásukra kiképzett, továbbá a lőszerek hatásaira felkészített hivatásos állományú személyt lehet. A személyi állomány speciális lőszerrel és azok célba juttatására szolgáló eszközzel való felszereléséről a bv. szerv vezetője, vagy az általa megbízott személy dönt.

3.5. A szolgálati kutya

A szolgálati kutya kényszerítő eszközként való alkalmazása csak abban az esetben lehetséges, ha a kutya arra kiképzett és a bv. által minősített. Továbbá csak kiképzett kutya vezetővel lehet a szolgálati kutyát alkalmazni.

Szájkosárral ellátott szolgálati kutya – pórázon vagy anélkül – akkor alkalmazható, ha a **testi kényszer** alkalmazásának feltételei fennállnak.

Mivel a testi kényszer passzív magatartással, ellenszegüléssel szemben is alkalmazható, itt meg kell jegyeznünk, hogy a szolgálati kutya alkalmazása ilyen esetben logikailag kizárt.

Szájkosár nélkül szolgálati kutya pórázon, akkor alkalmazható, ha a bv. intézet, illetve a fogva tartás biztonságát veszélyeztető **csoportosulás** enyhébb kényszerítő eszközzel nem oszlatható szét, vagy ha az a személyi állomány tagjának az intézkedéssel szemben tanúsított **aktív ellenállás** leküzdéséhez szükséges.

Szájkosár és póráz nélkül a szolgálati kutya

- személyi sérüléssel fenyegető **támadás**, illetve az életet vagy a testi épséget közvetlenül fenyegető magatartás elhárítására,
- az elzárást töltő személy kivételével a fogvatartott **szökésének** a megakadályozására és a megszökött fogvatartott **elfogására** alkalmazható.

Az intézkedő csak kiképzett, megfelelő minősítéssel rendelkező, egészséges, ápolt és jó erőnlétű kutyával láthat el szolgálatot. A szolgálati kutya az intézkedésnek passzívan ellenszegülő személlyel szemben nem alkalmazható. Az intézkedő szolgálati kutyát nyilvános helyre csak szolgálati feladata ellátása céljából viheti be. Szolgálati kutya kényszerítő eszközként csak kiképzett kutyavezetővel együtt alkalmazható.

3.6. A lőfegyverhasználat

Szolgálati lőfegyverrel a ht. állomány azon tagja látható el, aki a fegyverhasználatra, valamint a lőfegyver³² tárolására és kezelésére vonatkozó szabályok ismeretéből sikeres vizsgát tett, és szolgálati beosztása indokolja a lőfegyverrel történő ellátását. A szolgálati lőfegyver viselésére vonatkozó jogosultságot a ht. állomány tagjának szolgálati igazolványában fel kell tüntetni.

A ht. állomány tagja szolgálati lőfegyverét *csak a bv. szervek épületében*, az ott kialakított *fegyvertároló helyen tárolhatja*. A polgári ruhában teljesített szolgálat esetén a lőfegyvert rejtve kell viselni. A szolgálati lőfegyvert és lőszer kizárólag szolgálati célokra lehet használni. A személyi felszerelésként kiadott szolgálati lőfegyvert vagy fegyverzeti anyagot *másnak átadni, mással cserélni nem szabad*. A szolgálati lőfegyver, lőszer vagy bármilyen fegyverzeti anyag

³² Lőfegyver: a tüzfegyver, valamint az a légfegyver, amelyből 7,5 joule-nál nagyobb csőtorkolati energiájú, szilárd anyagú lövedék lőhető ki. A lövedék a lőfegyverhez használt lőszer egyik alkotó eleme, így a lőszer olyan egybeszerelt töltény, amely lövedéket, lőport, továbbá gyúelegyet tartalmaz.

elvesztését, illetve eltűnését azonnal jelenteni kell az előjárónak. A ht. állomány tagja a szolgálati feladat ellátásához kiadott lőfegyvert a vonatkozó szabályok maradéktalan betartása mellett, a legnagyobb felelősségérzettel köteles kezelni, azt az előírt módon karbantartani és tárolni. A bv. szer területére *idegen lőfegyvert bevinni tilos*, azt az erre kijelölt tároló helyiségben le kell adni, nyilvántartásba vételéről és biztonságos tárolásról gondoskodni kell. Nem minősül idegen lőfegyvernek a védett személyek biztosítását ellátó, valamint a rendkívüli esemény felszámolásában közreműködő más fegyveres szerv hivatásos állományú tagja által viselt fegyver.

Lőfegyverhasználat a hivatásos állomány tagjának saját elhatározásából, vagy az arra jogosult előjáró utasítására történhet. Kötelékben való fellépés esetén lőfegyver csak az előjáró utasítására használható.

A lőfegyver-használati jog azt a hivatásos állományú intézkedőt illeti meg, akinek szolgálati igazolványában a „fegyverviselésre jogosult” felhatalmazás fel van tüntetve.

A lőfegyver-használati jog gyakorlása független attól, hogy az intézkedő egyenruhát vagy polgári öltözetet visel, de polgári öltözet viselése esetén a lőfegyvert rejtve kell hordani. Az intézkedő a lőfegyverhasználat során a büntetés-végrehajtásnál rendszeresített lőfegyvert és lőszerrel használhatja. Ha a lőfegyverhasználatra kerül sor, akkor lehetőleg kerülni kell a súlyos sérülés okozását, illetve az élet kioltását, a lövés(ek), lehetőleg a végtagokra irányuljon. A lőfegyverhasználat után az intézkedést elszenvedő személyt *haladéktalanul elsősegélyben*, valamint *orvosi ellátásban* kell részesíteni, továbbá a helyszínt biztosítani kell.

Lőfegyverhasználatnak csak a szándékos, személyre leadott lövés minősül. Nem minősül lőfegyverhasználatnak a figyelmeztető lövés, továbbá a tömegosztatás, rendfenntartás céljából alkalmazott riasztólövés, valamint a speciális, nem élet kioltására tervezett traumatikus lőszerrel, irritáló töltetű lőszerrel leadott lövés.

A jogalkotó konkrétan megfogalmazza azt, hogy jogi szempontból mi minősül lőfegyverhasználatnak a büntetés-végrehajtási feladatok ellátása során: „csak a szándékos személyre leadott lövés”. Azaz, egyfelől a szándékot kell vizsgálni – csak a szándékos magatartás minősül lőfegyverhasználatnak, ebből logikailag következik, hogy a gondatlan magatartás gondatlan fegyverkezelésnek minősül –, másfelől a lövésnek személyre kell irányulnia.

Nem minősül lőfegyverhasználatnak a figyelmeztető lövés és a rendfenntartás és tömegosztatás céljából leadott riasztólövés, a traumatikus és irritáló lőszerrel leadott lövés. Röviden ki kell

térni arra, hogy hogyan értelmezzük a jogalkotó azon rendelkezését, miszerint a figyelmeztető lövés nem minősül lőfegyverhasználatnak. Véleményünk szerint, ezen rendelkezés nem emelhető ki önmagában a lőfegyverhasználatot megelőző intézkedések közül, azaz figyelmeztető lövésnek csak akkor van helye, ha a lőfegyverhasználat törvényi feltételei fennállnak. Azokban az esetekben mikor a szándékos személyre irányuló lőfegyverhasználatnak nincsenek meg a törvényi feltételei, nincs helye lőfegyverhasználatnak, így figyelmeztető lövésnek sem. Az egyetlen logikus értelmezés az lehet, hogy abban az esetben, mikor a lőfegyverhasználat törvényes feltételei fennállnak – például életelleni közvetlen támadás – és az intézkedő biztonsági felügyelő a megelőző intézkedések sorában eljut a figyelmeztető lövés leadásáig és annak hatására az érintett befejezi a jogellenes cselekményét, azaz felhagy a támadással, a figyelmeztetésként leadott lövés – mivel nem a támadást végrehajtó személyre irányult – jogilag nem minősül lőfegyverhasználatnak. Ezt a logikát erősíti a Biztonsági Szabályzat 293. pontja is: **Figyelmeztető lövést alkalmazni csak abban az esetben lehet**, amennyiben a lőfegyverhasználat törvényi feltételei maradéktalanul fennállnak. A figyelmeztető lövés alkalmazása során kerülni kell az emberi élet, testi épség veszélyeztetését, valamint a vagyoni károkozást. A figyelmeztető lövést általában függőleges irányba, a légtérbe kell leadni. Ha ez nem biztonságos, a lövés irányát úgy kell megválasztani, számolva a becsapódást esetlegesen követő gurulattal, hogy a lövedék életet, testi épséget ne veszélyeztessen, és lehetőleg ne okozzon anyagi kárt.

A szándékos személyre leadott lövést meg kell előznie bizonyos – a törvényalkotó által meghatározott – megelőző, figyelmeztető intézkedéseknek. Ezeket a jogalkotó által meghatározott sorrendben kell megtenni, a sorrendtől eltérni, továbbá azt felcserélni nem szabad.

A lőfegyverhasználatot a következő sorrendben meg kell előznie

- felhívásnak, hogy a felhívott személy az intézkedésnek tegyen eleget;

A felhívást határozottan, érthetően és megfelelő hangerővel kell megtenni!

- más kényszerítő eszköz alkalmazásának;

A lőfegyverhasználat „**ultima ratio**” jellegére tekintettel, meg kell próbálni a törvénytörő magatartást más, enyhébb kényszerítő eszközzel megakadályozni.

- figyelmeztetésnek, hogy lőfegyverhasználat következik;

Ennek a figyelmeztetésnek is érthetőnek és határozottnak kell lennie. A figyelmeztetéssel egyidőben a lőfegyvert tüzelésre kész (csőre töltés) állapotba kell helyezni. Természetesen ezen

figyelmeztetésre is csak akkor kerülhet sor, ha a lőfegyverhasználat törvényi feltételei fennállnak.

– figyelmeztető lövés.

A figyelmeztető lövés, csak 1957 óta van jelen a hazai kényszerítő eszközök alkalmazási szabályaiban. A magyar királyi Csendőrség – 1881-ben kiadott – szervezeti és szolgálati szabályzata még azt rögzítette, hogy a csendőrnek fegyverét férfiasan, erélyesen kell használnia, hogy azzal is megőrizze tekintélyét, továbbá az ellenszegülést megtörje, valamint a támadóját harcképtelenné tegye.³³

A jogalkotó a többi kényszerítő eszköz alkalmazásához hasonlóan, a lőfegyverhasználat esetében is gondolt az előre nem látható körülményekre, helyzetekre és megteremtette annak a jogszabályi lehetőségét, hogy a megelőző intézkedések törvényben meghatározott rendjétől az intézkedő eltérhessen.

A lőfegyverhasználatot megelőző intézkedések részben vagy teljesen mellőzhetők, ha az eset összes körülményei miatt ezek megtételére nincs idő, és a késedelem az élet közvetlen veszélyeztetésével járna.

Az intézkedések részben vagy egészben történő elhagyása nem jelenti a sorrend felcserélést, a sorrendtől nem lehet eltérni. A mérlegelést az intézkedő személynek, kötelékben pedig az előljárónak kell megtennie. Két feltételnek kell együttesen megvalósulnia, az egyik feltétel az idő rövidsége, a másik feltétel pedig az, hogy a késedelem az élet közvetlen veszélyeztetésével járna. A mérlegeléskor abban is dönteni kell, hogy az összes megelőző intézkedést el kell-e hagyni, vagy csak azoknak egy részét.

A bv. szerv területén belül a fogvatartottak elhelyezésére, munkáltatására és egyéb tartózkodására szolgáló helyiségbe vagy területre lőfegyvert bevinni tilos. A tilalom nem vonatkozik a rendkívüli esemény felszámolása érdekében alkalmazott lőfegyverekre, valamint a nem élet kioltására tervezett, speciális lőszer alkalmazása során használt lőfegyverekre.

A bv. szerv területére a bv. szervezet kezelésében lévő lőfegyveren kívül más lőfegyvert – a védett személyek biztosítását ellátó, valamint a rendkívüli esemény felszámolásában közreműködő más fegyveres szerv hivatásos állományú tagja által viselt fegyvert kivéve –

³³ 1881. évi új magyar, királyi Csendőrség szervezeti és szolgálati szabályzata 11. § (Forrás: Sallai János: A fegyverhasználat szabályozása a határőrizetben a XX. században, 10. o. in. Határőrségi Tanulmányok Különszám 2000/4)

bevinni tilos, azt az erre kijelölt tároló helyre le kell adni, nyilvántartásba vételéről és biztonságos tárolásáról gondoskodni kell.

Vannak olyan körülmények, amikor a lőfegyverhasználatot a törvény tiltja. Természetesen a lőfegyverhasználatra is igazak az általános részben meghatározott tilalmak, ezek mellett vannak még speciális, csak a lőfegyverhasználatra vonatkozó szabályok.

Nincs helye lőfegyverhasználatnak

- ha olyan személy életét vagy testi épségét veszélyeztetné, akivel szemben a **lőfegyverhasználat feltételei nem állnak fenn** (vétlen személy),
- ha az intézkedés célja **tárgyra** vagy **állatra** leadott lövéssel is elérhető.

Ha a támadás közvetett, a támadó ahhoz tárgyat vagy állatot alkalmaz, akkor az intézkedő elsősorban a tárgyra, az állatra adjon le lövést. Szolgálati feladata teljesítésének érdekében az intézkedő a testi épségét közvetlenül veszélyeztető állatot lelőheti. A tárgyra, állatra irányuló lövésnek feltétele, hogy az ember életét, testi épségét ne veszélyeztesse. Mint látható a tárgyra vagy állatra leadott lövés egy tiltó rendelkezés, azaz tilos az emberre lőni, ha az intézkedés célja így is elérhető.

- a fogvatartott szökésének megakadályozására, illetve szökése esetén elfogására.

A tiltó szabályok mellett, igen komoly oldó szabályt is tartalmaz a vonatkozó törvény, ugyanis, ha a lőfegyverhasználatra azért van szükség, mert az *fegyveresen*³⁴ vagy *felfegyverkezve*³⁵ elkövetett támadás vagy ellenállás leküzdése miatt szükséges, a tiltást nem kell figyelembe venni.

A jogalkotó az Sztv. 22.§ (3) bekezdésében taxatív felsorolja azokat az eseteket, (feltéteket) amikor – ha más kényszerítő eszköz alkalmazása nem vezet eredményre – lőfegyver használható.

- *az élet elleni közvetlen fenyegetés vagy támadás elhárítására,*
- *a testi épséget súlyosan veszélyeztető közvetlen támadás elhárítására,*

A jogalkotó elkülönítette az élet elleni és a testi épség elleni közvetlen támadást, ami az esetek nagy részében nehezen határolható el. A gyakorlatban előfordulhat olyan támadás, ami a testi épség veszélyeztetésével az életet is veszélyezteti.

³⁴ Fegyveresen követi el a támadást, aki lőfegyvert vagy robbanóanyagot tart magánál, a fegyveres elkövetésre vonatkozó rendelkezéseket alkalmazni kell akkor is, ha a bűncselekményt lőfegyver vagy robbanóanyag utánzatával fenyegetve követik el.

³⁵ Felfegyverkezve követi el a támadást, aki az ellenállás leküzdése vagy megakadályozása érdekében az élet kioltására alkalmas eszközt tart magánál.

Természetesen a támadás veszélyességét mérlegelni kell, abból kell kiindulni, hogy mi lehet a legsúlyosabb következménye a támadásnak. Ezt alapvetően a támadó által használt eszköz veszélyességéből, a támadók létszámförlényéből és a támadás intenzitásából lehet felmérni. A megtámadottnak nem kell kivárnia azt, hogy a támadás teljesen kifejlődjék, és egyértelműen világossá váljék, hogy mire irányul a támadó szándéka. A támadást el kell hárítania az intézkedőnek, mielőtt még a sértés bekövetkezne. Ha a törvény csak a közvetlen fenyegetés vagy támadás elhárítása céljából teszi lehetővé a lőfegyverhasználatot és a közvetlen fenyegetés vagy támadás bármely oknál fogva megszűnt, a lőfegyver-használati jogosultság is azonnal megszűnik.

- *a terrorcselekmény, a jármű hatalomba kerítése vagy a közveszély okozása bűncselekmény megakadályozására vagy megszakítására,*

Ezen bűncselekmények esetében a különösen nagy társadalomra veszélyesség, ezen belül a súlyos eredmény bekövetkezésének veszélye indokolja a lőfegyver használatát.

- *bűncselekmény lőfegyverrel, robbanóanyaggal, vagy az élet kioltására alkalmas más eszközzel való elkövetésének a megakadályozására,*

Bűncselekménynek kell tekinteni minden olyan magatartást, amely a Btk. Különös részben leírt tényállások valamelyikébe ütközik. Ezen pont azokra a bűncselekményekre vonatkozik, amelyeket lőfegyverrel, robbanóanyaggal, vagy más olyan eszközzel lehet elkövetni, amelyek alkalmasak az élet kioltására. A robbanóanyagok³⁶, robbanószer³⁷, a lőfegyverek és a lőszer a társadalom életében szükségszerűen használt veszélyes szerek és eszközök. Illetéktelen használatuknál fogva súlyos veszélyt jelentenek a közrendre és közbiztonságra, másrészt súlyos minősítésű bűncselekmények elkövetésének eszközéül szolgálhatnak.

- *lőfegyver, illetőleg robbanóanyag jogosulatlan, erőszakos megszerzésére irányuló cselekmény megakadályozására,*

Mivel ezek az eszközök, illetéktelen személyek kezében fokozott veszélyt jelentenek a közbiztonságra, minden eszközzel meg kell akadályozni azt, hogy az arra jogosulatlanok megszerezzék őket. A jogalkotás korlátozta, szűkítette az elkövetés módját, mivel csak abban az esetben lehet lőfegyvert használni, ha jogosulatlanul vagy erőszak alkalmazásával próbálják megszerezni az eszközöket.

³⁶ A robbanóanyag olyan anyag, melynek rendkívüli gyors oxidációja (elégése) során eredeti térfogatát rendkívüli mértékben meghaladó gázmennyiség keletkezik és ez a folyamat hatalmas hőt és feszítőerőt fejt ki.

³⁷ Robbantószer olyan eszköz, amely a robbanóanyag felrobbantására szolgál (pl.: gyújtózsín, gyutacs, időzítő szerkezet stb.). Robbanóanyag, vagy robbantószer felhasználására szolgáló készülék, olyan eszköz, amely magában egyesíti a robbanóanyagot és a robbantószeret (pl.: bomba, kézigránát stb.). Nem minősülnek robbantóanyagoknak a pirotechnikai anyagok.

- *a bv. szerv ellen elkövetett fegyveres támadás elhárítására,*

Abban az esetben, ha a bv. objektumot fegyveresek (lőfegyverrel, és robbanóanyaggal felszerelt) megtámadják, ezen cselekmény elhárítására lőfegyvert lehet alkalmazni. A támadók létszáma nincs meghatározva, így akár egy személy is elkövetheti a cselekményt.

- *a fogvatartott erőszakos kiszabadításának megakadályozására,*

A szervezett bűnözés egyre nagyobb térhódításával, komolyan megnőtt annak az esélye, hogy egy-egy, a bűnszervezet számára kiemelten fontos elítéltet, akár erőszak alkalmazásával is, de megpróbálnak a bv. intézetből kiszabadítani. Az ilyen esetekre gondolva, a jogalkotó lehetőséget ad, hogy a kiszabadítást lőfegyverrel is megakadályozzák.

- *azzal szemben, aki a nála lévő fegyvert, vagy más, az életre és testi épségre veszélyes eszközt felszólításra nem teszi le, és magatartása annak ember elleni közvetlen használatának szándékára utal.*

Ezen pontban azokról a helyzetekről rendelkezik a jogalkotó, mikor olyan eszközöket tart magánál a személy, amelyekkel az emberi életet és a testi épséget lehet konkrétan veszélyeztetni. Ahhoz, hogy az ilyen személlyel szemben lőfegyvert használhassanak, még két feltételnek meg kell valósulnia, egyfelől az eszközöket birtokló személy szándékának láthatóan arra kell irányulnia, hogy azokat más személy ellen közvetlenül használni akarja, másfelől megelőzően fel kell szólítani az eszköz letételére.

Az alkalmas eszközök tára igen széles lehet, a fegyveren és a robbanóanyagokon túl még nagyon sok olyan eszköz létezik, amely alkalmas az emberi élet kioltására vagy testi sérülés okozására, még olyan eszközök is, amelyek első látásra egészen más rendeltetésűek, ezért nagyon fontos az eszközt birtokló személy szándékának felismerése.

Abban az esetben, ha lőfegyverhasználat történt a bv. szerv parancsnoka köteles az ügyészt – ha testi sérülést, vagy halált okozott – haladéktalanul értesíteni.

A lőfegyverhasználat sajátos esetét jelenti az a helyzet, ha annak szükségessége **tömegben** (csoportosulásban) lévő személlyel szemben merül fel. Ilyen esetben fokozott a veszélye annak, hogy olyan személyek életét, testi épségét is közvetlenül fenyegeti a lőfegyverhasználat, akikkel szemben ezen kényszerítő eszköz alkalmazása kizárt, vagy enyhébb kényszerítő eszköz alkalmazása is elegendő lenne.

A törvény erre való tekintettel csak akkor engedi a lőfegyverhasználatot, ha az egyes személy elleni alkalmazás feltételei fennállnak és a használatnak, pedig az egyes személyre kell irányulnia. A speciális helyzetre való tekintettel a törvény külön felsorolja a megelőző

intézkedéseket, de a sorrendjében és tartalmában nem különbözik az egyes személlyel szembeni lőfegyverhasználatot megelőző intézkedésektől:

- a) a tömeg (csoportosulás) szétosztatására, illetőleg a jogellenes magatartás megszüntetésére irányuló felhívásnak;
- b) a tömeg (csoportosulás) szétosztatására irányuló egyéb kényszerítő eszköz alkalmazásának;
- c) figyelmeztetésnek, hogy lőfegyverhasználat következik;
- d) figyelmeztető lövés.

A **tömegben** (csoportosulásban) lévő személlyel szemben a lőfegyverhasználatot megelőző intézkedések mellőzésére az **egyes személy elleni lőfegyverhasználat** szabályai az irányadók. Csapaterő zárt alakzatban történő alkalmazása esetén az intézkedő saját elhatározásából is használhatja lőfegyverét amennyiben a lőfegyverhasználat törvényben meghatározott feltételei fennállnak és a zárt alakzattól elszakadt, vagy alakzaton kívüli feladat ellátására kap utasítást.

3.6.1. A lőfegyverhasználatot követő intézkedések

A lőfegyverhasználat során a sérültet elsősegélyben kell részesíteni, gondoskodni kell orvosi ellátásáról, a közvetlen hozzátartozója értesítéséről. A lőfegyverhasználatot, valamint a halaszthatatlan segítségnyújtást követően az intézkedő közvetlen előljáróját haladéktalanul értesíti és annak megérkezéséig a helyszínt biztosítja. Az előljáró intézkedik a helyszín biztosítására, függetlenül attól, hogy történt-e személyi sérülés vagy keletkezett-e kár. Az előljáró a lőfegyverhasználatról jelentést tesz a szolgálati út betartásával.

A bv. szervezet lőfegyverrel felszerelt tagjától a lőfegyver elvételét megkísérelni tilos. Amennyiben a szolgálati érdek megkívánja a lőfegyverrel felszerelt szervezeti tag a lőfegyverhasználatot követően jogszabály által feljogosított személynek, valamint szolgálati előljárójának utasítására köteles lőfegyverét és lőszerét átadni. A lőfegyver és a lőszer átadása-átvétele elismervény ellenében történik.

Lőfegyverhasználatot követően jelentést kell íratni a lőfegyvert használó intézkedővel, a lőfegyver használatára utasítást adó előljáróval és azzal a szervezeti taggal, akinek hitelt érdemlő tudomása van az eseményről. Nem vehet részt a vizsgálatban, akinek jelentésírási kötelezettsége van. Ha a bv. szerv vezetőjével szemben jelentésírási kötelezettség vagy egyéb kizáró ok áll fenn, a vizsgálatot a felettes szerv vezetője folytatja le.

A lőfegyvert használó jelentése a következőket tartalmazza:

- a) mikor, hol, kivel szemben, milyen lőfegyvert használt, hány lövést adott le, a lőfegyver típusát, gyári számát,

- b) a lőfegyverhasználat okát,
- c) a megelőző intézkedéseket, ha ezek megtételére nem volt idő, lehetőség, akkor annak okát,
- d) milyen sérülés történt, sor került-e elsősegélynyújtásra, orvosi ellátásra, hol tartózkodik a sérült,
- e) milyen kárt okozott a lövés, ki a károsult, az intézkedő, illetve a károsult mit tett a kár enyhítésére,
- f) a helyszínrre, a tanúkra, a bűnjelekre és az egyéb körülményekre vonatkozó adatokat,
- g) a lőfegyverhasználatra feljogosító törvényhelyre történő hivatkozást.

A vizsgálatot lezáró határozat rendelkező részének tartalmaznia kell a lőfegyverhasználat jogszerűsége minősítésére vonatkozó megállapítást, a lőfegyverhasználat jogellenessége megállapítása esetén a felelősségre vonási eljárás megindítására vonatkozó döntést, továbbá a fellebbezési jogra vonatkozó tájékoztatást. Az indokolásnak tartalmaznia kell a rövid tényállást, a sérüléseket, az okozott kárt, az érintett személyek adatait. A határozat 1 példányát kézbesíteni kell az érintetteknek. Amennyiben az érintett a határozatot nem hajlandó átvenni, úgy arról jegyzőkönyvet kell felvenni. Ha a lőfegyverhasználatban a bv. szerv vezetője bűncselekmény megalapozott gyanúját állapítja meg, feljelentést tesz az illetékes ügyészségi nyomozó hivatalnál, fegyelmi vétség gyanúja esetén intézkedik a fegyelmi eljárás lefolytatására. A lőfegyverhasználatnak nem minősülő (tárgyra vagy állatra irányuló, valamint a figyelmeztető, illetőleg a nem szándékosan létrejött, a tömegoszlatás, rendfenntartás céljából alkalmazott riasztólövés) lövést az intézkedő lehetőleg azonnal, szóban jelenti előljárójának, majd írásos jelentést készít, amely tartalmazza:

- a) mikor, hol, milyen célból, hány lövést adott le,
- b) a lövést kiváltó körülményeket, figyelmeztető lövésnél az alkalmazott megelőző intézkedéseket, vagy azok mellőzésének okait,
- c) a lövés irányát és következményét,
- d) ha a lövés sérülést vagy kárt okozott, annak leírását,
- e) a lövést követően tett intézkedéseit,
- f) a helyszínrre, a tanúkra, egyéb körülményekre vonatkozó adatokat.

Ha a lőfegyverhasználatnak nem minősülő lövés, sérülést vagy kárt okozott, a lőfegyverhasználatra vonatkozó rendelkezések szerint kell a vizsgálatot lefolytatni, és határozatot hozni.

Összegezve, el kell mondani, hogy az Sztv. értelmében lőfegyver akkor használható, ha más kényszerítő eszköz alkalmazása nem vezet eredményre. Az állományt arra kell kioktatni, hogy lőfegyverhasználatra – a törvényi feltételek fennállása esetén is -, csak legvégső esetben kerülhet sor. A hangsúlyt a megelőzésre, a szolgálati feladatok maradéktalan ellátására, más kényszerítő eszközök alkalmazására kell helyezni.

Különös figyelmet kell fordítani az éber szolgálatellátásra, a szabályos őrzésre, előállításra, szállításra, az eligazításra, a szakszerű bilincselésre. E feladatok maradéktalan végrehajtásának folyamatos parancsnoki ellenőrzéssel kell érvényt szerezni.

VIII. A BIZTONSÁGI TEVÉKENYSÉG DIFFERENCIÁLÁSA

1. A szabadságvesztés végrehajtásának rendje

A szabadságvesztés végrehajtásának rendje egy több tényezős, komplex rendszer, amelynek során számos szempont szerint kell differenciálni a büntetés-végrehajtási feladatokat. Az első alapvető differenciálást a *jogalkotó végzi* el, aki meghatározza a vonatkozó jogi normákat. A második szint a *bírósági differenciálás*, ahol a jogszabályok alapján kiszabásra kerül a büntetés, továbbá meghatározzák a végrehajtási fokozatot, amelyek lehetnek fegyház, börtön, fogház. Végül következik a harmadik szintje a differenciálásnak, ami a *végrehajtás* során valósul meg, és igazán itt ölt testet mindaz, amit a jogalkotó, valamint a bíróság meghatározott.

A szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának rendje formai szempontból a szabadságvesztés végrehajtását előíró szabályok összessége. Ezen szabályok köréből a Bv. tv. kiemeli, hogy a szabadságvesztés végrehajtása során biztosítani kell az elítélt

- őrzését, felügyeletét és ellenőrzését,
- elhelyezését, élelmezését, ruházatát,
- a hatályos egészségügyi, társadalombiztosítási, egészségbiztosítási jogszabályok, illetve a kötelező szakmai eljárásrend szerinti egészségügyi ellátását,
- jogainak gyakorlását,
- az oktatásához szükséges feltételeket,
- a foglalkoztatásához szükséges feltételeket,
- társadalmi visszailleszkedését segítő egyéb reintegrációs programokhoz szükséges feltételeket.

A szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának rendje tartalmilag a büntetés-végrehajtási szervezet feladatkörébe tartozó, a személyi szabadság elvonása végrehajtásának módjait, valamint folyamatát – a büntetés-végrehajtási intézetbe befogadástól a bv. intézet végleges elhagyásáig terjedő időszakban az elítélt életszakaszának valamennyi tudatosan irányított programját vagy megengedett eseményét, történését – jelenti. A végrehajtás módját döntő mértékben a végrehajtó szervezet számára kötelező feladatok, az elítéltek jogainak és kötelezettségeinek a terjedelme, a börtönszemélyzetnek az elítéltekkel kialakított viszonya, az elítéltekkel kapcsolatos bánásmód határozzák meg.

2. A biztonsági szempontú differenciálás fogalma és célja

A biztonsági tevékenység differenciálása az egyik fontos alapelv, illetve komplex tevékenység, amely áthatja a büntetés-végrehajtás egészét a szakmai feladatok rendszerében. Kifejezésre juttatja, hogy a fogvatartottak őrzését, felügyeletét és ellenőrzését a bv. intézet típusának, biztonsági helyzetének, építészeti jellegének, elhelyezkedésének, környező lakossághoz való viszonyának és a fogvatartottak büntetés-végrehajtási fokozatának, elkövetett cselekmény jellegének, ítélet tartamának, veszélyességi szintjének, viselkedésének és személyiségének figyelembevételével hogyan kell megszervezni.

Kiszélesíti az egyes büntetés-végrehajtási fokozatokon belüli veszélyességi szintek meghatározásával az őrzés, felügyelet, ellenőrzés lehetőségét és a biztonsági feladatok ennek megfelelő megszervezését. A fogvatartás differenciálása maga után vonja a különböző területeken végrehajtandó biztonsági feladat differenciálását is.

3. A Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer (a továbbiakban: KEK Rendszer)

A KEK Rendszer az elítélt visszaesési és fogvatartási kockázatának a felmérése, értékelése érdekében kialakított és működtetett szakmai rendszer. Célja a bv. hatékonyságának növelése, az eredményes reintegráció és a visszaesés számának csökkentése, minimalizálása. A rendszer magában foglalja az összes olyan differenciálási eszközt, eljárást, amelyeket a fogvatartottal szemben alkalmazni lehet.

A KEK rendszer elemei:

- a) a visszaesési és fogvatartási kockázatok mérésére szolgáló prediktív mérőeszközök,
- b) a szabadságvesztés során alkalmazott progresszív rezsimszabályok,
- c) a fogvatartási és visszaesési kockázatok csökkentésére irányuló és reintegrációs célú programok.

A *kockázat elemzés* olyan bv. szakmai tevékenység, amely során felméri a kockázati csoportok kockázati értékét. A *kockázat kezelés* pedig olyan bv. szakmai tevékenység, amely során az egyéniesített fogvatartási programterven foglaltakat biztosítják. Ezen tevékenységek kiterjednek a fogvatartott befogadásától egészen a szabadításig. Ennek megfelelően például befogadás után, de a BFB ülés előtt felméri a kockázati csoportokat és megadják a kockázati értékét egy fogvatartottnak (magas, közepes, alacsony) az alábbi szempontokra nézve:

- fogolyszökés és annak kísérlete,
- öngyilkosságra irányuló magatartás,
- önkárosítás,

- bármely személy elleni erőszakos cselekmény vagy annak kísérlete,
- a bűnözői, illetve a fogvatartotti szubkultúrában betöltött vezetői, szervezői, végrehajtói szerep, tevékenység, ha erre vonatkozóan információ áll rendelkezésre,
- pszichoaktív szerrel való visszaélés

A felmérés során tehát meghatározott kockázatcsoportokat külön-külön kell értékelni, amelynek alapján a kockázati érték magas, közepes vagy alacsony lehet. Az elítélt köteles együttműködni a visszaesési és fogvatartási kockázatok felmérését szolgáló eljárások során. Biztonsági szempontból az *öngyilkosságra való veszélyeztetés* az egyik legveszélyesebb rendkívüli esemény, mivel közvetlenül az élet kioltásával fenyeget, ezért mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy az ilyen cselekmények a lehető legkorábban felismerhetők legyenek. A megelőző tevékenységben az állomány minden tagjának van szerepe és feladata, de a szakmai szempontú felelős alapvetően a pszichológus.

3.1. A fogvatartott rezsibe sorolása

A KKMI-ben elvégzett kivizsgálást követően az elítéltet haladéktalanul a számára kijelölt bv. intézet befogadó részlegébe kell helyezni, ahol legfeljebb tíz napig tartózkodhat. A befogadó részlegben tájékoztatni kell az elítéltet a kockázatértékelési összefoglaló jelentés tartalmáról, a javasolt visszaesési és fogvatartási kockázatot csökkentő reintegrációs programok igénybevételéről.

Az elítélt együttműködésével a bv. intézeti befogadást követően a kockázatértékelési összefoglaló jelentés alapján a befogadó részleg vezetője rögzíti az elítélt beleegyezésével elkészült egyéniesített fogvatartási programtervet, majd a BFB az elítélt személyes meghallgatását követően nyolc napon belül dönt az elítélt rezsimbe helyezéséről és a bv. intézetben működő reintegrációs programokban történő részvételéről.

Ha az elítélt KKMI-ben elvégzett vizsgálatára és értékelésére e törvény szerint nem kerül sor, az elítéltet a KKMI által kiadott módszertan alapján a BFB sorolja be az adott fokozathoz tartozó megfelelő rezsimszabály alá.

Az elítélt egyéniesítéséhez igazodó rezsimbe sorolásáról és annak megváltoztatásáról, valamint a magas szintű biztonsági kockázati besorolásáról – a Bv tv. 26. § (4) bekezdésében foglaltak figyelembevételével – a BFB határozattal dönt.

Halaszthatatlan esetekben az elítélt rezsimkategóriájának, illetve elhelyezésének módosításáról a bv. intézet parancsnoka is határozhat. Halaszthatatlan az eset, ha terrorcselekmény,

fogolyzandulás, fogolyszökés, támadás, tömeges ellenállás, önkárosítás, vagy bármilyen, a bv. intézet biztonságára veszélyt jelentő más körülményről bejelentés érkezik, valamint, ha rendkívüli esemény bekövetkezésétől tartani lehet.

A fogvatartásért felelős szakterületek bevonásával a bv. intézetnél kell elvégezni – *legalább hathavonta* – az elítéltek kötelező felülvizsgálatát a rezsimbe helyezés vonatkozásában, amelyről a BFB dönt.

3.2. A progresszív rezsim szabályok alkalmazása röviden

Az egyéniesítést szolgáló rezsim szabályok a végrehajtási fokozatokon belül, a KEK rendszerre épülve az elítélt életrendjének szigorúságát, az elérhető kedvezmények körét és mértékét, valamint a szabad élethez viszonyított lehetőségeket lépcsőzetesen bővülő rendszerben valósítja meg (a továbbiakban: progresszív rezsim szabályok). A progresszív rezsim szabályok olyan tevékenység- és teljesítmény alapú osztályozási rendszer, amelyben a besorolás és az előmenetel az elítélt együttműködési hajlandóságán és motivációján alapul és annak folyamatos fenntartását, illetve fejlesztését célozza, és amely az elítélt reintegrációs folyamatban történő érdekeltté tételével hozzájárul a reintegrációs tevékenység eredményességéhez.

Rezsimeken belül lehetnek eltérések a biztonsági besorolás szerint. Viszont az elítélt rezsimbe sorolásakor a BFB a KKMI kockázatértékelési összefoglaló jelentésében foglalt javaslatoktól csak különösen indokolt esetben térhet el. Ha az elítélt kockázatértékelést a BFB végzi, az első besoroláskor az általános rezsimbe kell sorolni.

Ha az elítélt kockázatértékelést a BFB végzi, az első besoroláskor az általános rezsimbe kell sorolni, kivéve

a) szigorúbb rezsimbe sorolható, ha az egyéniesített fogvatartási programtervben foglaltakat nem fogadja el, vagy a személyi állománnyal nem működik együtt, vagy

b) enyhébb rezsimbe sorolható, ha a kockázatértékelése során mért kockázati érték alacsony.

Szigorúbb rezsimbe kell sorolni az elítéltet, ha

a) a fogvatartás rendjét vagy biztonságát súlyosan megsérti, vagy

b) a részére meghatározott egyéniesített fogvatartási programtervben foglaltakat nem tartja be, vagy az abban való együttműködést megtagadja.

Általános rezsimbe kell sorolni az elítéltet, ha

a) a fogvatartás rendjét és biztonságát nem veszélyezteti, vagy

b) a részére meghatározott egyéniesített fogvatartási programtervben foglaltak megtartása, abban való együttműködése fejlesztésre szorul.

Enyhébb rezsimbe sorolható az elítélt, ha

- a) a fogvatartás rendjét és biztonságát maradéktalanul megtartja és a bv. intézet biztonságára kockázatot nem jelent,
- b) a bv. intézet személyi állományával szembeni magatartása kifogástalan, és
- c) a részére meghatározott egyéniesített fogvatartási programtervben foglaltakat maradéktalanul megtartja, az abban való együttműködése példamutató.

Az elítélt rezsimbe sorolásának kötelező felülvizsgálata során a BFB megvizsgálja különösen

- a) az egyéniesített fogvatartási programtervben meghatározottak teljesülését,
- b) az elítélt motivációját, annak fejleszthetőségét a reintegrációs célok vonatkozásában,
- c) az elítélt magatartását, együttműködését a bv. intézet személyi állományával.

Vannak olyan helyzetek, amikor a felülvizsgálatot soron kívül kell végrehajtani³⁸ az adott rendkívüli helyzet bekövetkezésekor. Szintén soron kívül felül kell vizsgálni a rezsimbe sorolást, ha

- a) a bv. bíró a szabadságvesztés végrehajtási fokozatát megváltoztatja,
- b) olyan szabadságvesztés végrehajtásra érkezik értesítés, amely a szabadságvesztés végrehajtási sorrendjére kihatással van,
- c) a folyamatosan töltött szabadságvesztések esetén a soron következő szabadságvesztés végrehajtási fokozata eltér az előzőtől.

A rezsimbe sorolás felülvizsgálata során annak súlyosbítása korlátlanul, enyhítése csak a fokozatosság elvének figyelembevételével rendelhető el. A szabadságvesztés során az azonos rezsimbe sorolt elítélteket lehetőség szerint együttesen kell elhelyezni. A megőrzés időtartama alatt az elítéltet – lehetőség szerint – a besorolása szerinti rezsimnek megfelelően kell elhelyezni. Ha ez nem lehetséges, a szigorúbb rezsimbe sorolt elítélt kivételével az általános rezsimszabályokat kell alkalmazni.

³⁸ Terrorcselekmény, fogolyzandulás, a bv. szerv létesítményét, eszközeit, járműveit, valamint a személyi állomány tagját vagy az elítéltet ért támadás, bv. szerv létesítményéből vagy járművéből való erőszakos kitörés, a fogolyszökés, az elítélt öngyilkossága, az elítélt halála, a bv. szerv létesítményét vagy járművét veszélyeztető elemi csapás vagy jelentős tüzeset.

4. Az elítéltek biztonsági kockázatának elemzése és besorolása

A Bv. tv. 97. § (5) bekezdésében meghatározott feladatok³⁹ biztonságos végrehajtása érdekében minden elítélt esetében – a kockázatelemzés és értékelés részeként – el kell végezni a biztonsági kockázati besorolását, amely *magas, közepes vagy alacsony* szintű lehet. A kockázatelemzés során az elítéltről a fogvatartotti nyilvántartásban szereplő korábbi fogvatartása során megállapított biztonsági csoportba sorolására, az elkövetett fegyelemsértésekre és fenyegetésekre vonatkozó adatok is felhasználhatók.

Magas szintű a biztonsági kockázata annak az elítéltnak, akinél

- az elkövetett bűncselekmény jellege,
- a kiszabott büntetés tartama,
- bűnszervezetben vagy a fogvatartotti szubkultúrában betöltött szerepe,
- a bv. intézet rendjéhez és biztonságához való viszonya,
- korábbi fogvatartása során tanúsított magatartása vagy más személyi körülménye alapján megalapozottan feltehető, hogy adott helyzetben *a bv. intézet rendjét súlyosan sértő cselekményt, szökést, a saját vagy mások életét, testi épségét sértő vagy veszélyeztető magatartást tanúsítana*, és így a biztonságos fogvatartása *csak őrzéssel biztosítható*.

Közepes szintű a biztonsági kockázata annak az elítéltnak, akinél megalapozottan feltehető, illetve magatartása alapján megállapítható, hogy

- *a bv. intézet rendjével tudatosan szembe helyezkedik*,
- *az azzal kapcsolatos magatartási szabályokat megszegi*, és így a biztonságos fogvatartása *csak felügyelettel vagy őrzéssel biztosítható*.

Alacsony szintű a biztonsági kockázata annak az elítéltnak, aki

- *a bv. intézet rendjét várhatóan betartja*,
- *szökésétől vagy más bűncselekmény elkövetésétől nem kell tartani*, és így a biztonságos fogvatartása *általában ellenőrzéssel is biztosítható*.

5. Az elhelyezési részleg, körlet, a zárka és a lakóhelyiség

A fogvatartottak elhelyezése az egyik leghatékonyabb differenciálási forma, ugyanis a megfelelő szakmai és jogi szempontú elhelyezéssel számos rendkívüli eseményt meg lehet

³⁹ A végrehajtás biztonságának fenntartása érdekében az egyes fokozatokhoz tartozó rezsimszabályokon belül az elítélt biztonsági besorolása alapján az elítélt őrzésére, felügyeletére, ellenőrzésére, a zárkaajtó zárva tartására, bv. intézeten belüli mozgására, látogatónak biztonsági fiulkében vagy rácson keresztül történő fogadására, külső munkahelyen történő foglalkoztatására, az intézet elhagyására, az elítélt előállítására, szállítására vonatkozó előírások szigorúbbak lehetnek.

előzni, illetve a nem megfelelő elhelyezéssel a rendkívüli események bekövetkezésének veszélyét jelentősen meg lehet növelni.

Az elítéltek közösen helyezhetők el, de ha arra lehetőség van, az elítéltet egyedül kell elhelyezni. A bv. intézetben az elítéltek elhelyezésére részleget, körletet, ezeken belül zárkákat és lakóhelyiségeket kell kialakítani. A nyilvántartásba vett elítélt zárkáját⁴⁰ vagy lakóhelyiségét⁴¹, illetve fekhelyét a reintegrációs tiszt, munkaidőn túl a biztonsági tiszt, vagy a bv. intézet parancsnoka által kijelölt más személy jelöli ki és rögzíti a fogvatartotti alapnyilvántartásban.

A bv. intézetben az elítéltek elhelyezésére részleget, körletet, ezeken belül zárkákat és lakóhelyiségeket kell kialakítani. A zárkában – az ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsító elítéltek elhelyezésére szolgáló zárka kivételével – folyó vízzel ellátott mosdót és elkülönített, lehetőség szerint önálló szellőzésű WC-t kell kialakítani. A fegyelmi és biztonsági zárkában folyó vízzel ellátott mosdót és WC-t kell kialakítani.

A lakóhelyiségeknél a tisztálkodáshoz szükséges folyóvizet, fürdőt, illetve WC-t körletenként is lehet biztosítani.

A zárkában vagy a lakóhelyiségben elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítéltre *hat köbméter légtér* és egyéni elhelyezés esetén *legalább hat*, közösen elhelyezett elítéltek esetén személyenként *legalább négy* négyzetméter élettér jusson.

Az élettér kiszámításakor a zárka vagy a lakóhelyiség alapterületéből az illemhely és a mosdó által elfoglalt területet – függetlenül attól, hogy ezek leválasztása megtörtént-e – figyelmen kívül kell hagyni.

A zárkában vagy lakóhelyiségben elhelyezett szekrényt az elítélt a saját költségére lakattal lezárhatja, ennek kulcsát magánál tarthatja. A zárkaszekrényben elhelyezett tárgyakat az elítélt jelenlétében kell ellenőrizni. Az elítélt a *lezárt szekrényt utasításra köteles kinyitni* és az ellenőrzést lehetővé tenni. Ha – az elítélt távollétében vagy a szekrény kinyitásának megtagadása miatt – biztonsági vagy egyéb büntetés-végrehajtási okból a szekrény felnyitása válik szükségessé, erről a bv. intézet személyi állományának erre jogosult tagja jegyzőkönyvet vesz fel, majd az ellenőrzés elvégzését követően gondoskodik a szekrény lezárásáról.

⁴⁰ A *zárka*: az elítélt elhelyezésére szolgáló olyan helyiség, amelynek nyílászárói a külön rendelkezésekben meghatározott biztonsági követelményeknek megfelelnek.

⁴¹ A *lakóhelyiség*: az elítélt elhelyezésére szolgáló olyan lakhatásra alkalmas helyiség, amelynek nyílászáróinál a zárkára meghatározott biztonsági berendezés és felszerelés mellőzhető

A bv. intézetben az állandó elhelyezést biztosító zárkákon, illetve lakóhelyiségeken túlmenően befogadó, egészségügyi, fegyelmi, az ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsító elítélt elhelyezésére szolgáló zárkát kell kialakítani, illetve kijelölni.

A bv. intézetben az (1) bekezdésben meghatározottakon kívül az országos parancsnok engedélyével egyéb rendeltetésű zárkák és lakóhelyiségek is kialakíthatók. Az egyéb rendeltetésű zárkák és lakóhelyiségek az ott elhelyezett elítéltek sajátos helyzetére és különleges szükségleteire tekintettel – az országos parancsnok engedélyével – a jogszabály mellékletben meghatározottakon kívül egyéb berendezési és felszerelési tárgyakkal is helyettesíthetők, illetve kiegészíthetők.

Befogadó-egészségügyi zárkát azon elítéltek elhelyezésére kell kijelölni, akiknek az egészségügyi vizsgálatát a befogadási eljárás során még nem végezték el.

A magánelzárás végrehajtására fegyelmi zárkát kell kialakítani, melynek berendezését és felszerelését, valamint az elítéltnél tartható tárgyak körét a jogszabály 4. melléklete tartalmazza.

Ha az elítélt elkülönítése biztonsági okból vagy a fegyelmi eljárással összefüggésben szükséges, az elkülönítésre a fegyelmi zárka is igénybe vehető. Ebben az esetben a fegyelmi zárkát el kell látni a zárka általános felszerelési tárgyával.

Az ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsító elítéltek elhelyezésére külön helyiséget kell kialakítani.

A biztonsági zárka berendezését, felszerelését és – az életének és testi épségének védelme érdekében elhelyezett elítéltek kivételével – az elítéltnél tartható tárgyakat az 5. melléklet tartalmazza.

Az elítélt magánál tarthatja továbbá a bv. intézet által biztosított könyvet és újságot, valamint a bv. intézetben vásárolt élelmiszert és dohányterméket és dohányterméket kiegészítő terméket.

6. A letartóztatottak

A drogprevenció vagy a pszichoszociális részlegen elhelyezés reintegrációs programnak minősül. A letartóztatott a kijelölt részlegen lévő zárkákban az elítéltekkel közösen helyezhető el, ha az nem ellentétes a rendelkezési jogkör gyakorlójának rendelkezésével.

A letartóztatottat zárkában kell elhelyezni. A zárkában elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy *személyenként lehetőleg tíz köbméter légtér és négy négyzetméter mozgástér* jusson. Arra az időre, amikor a letartóztatott nem tartózkodik a zárkában, az ajtókat zárva kell tartani. A zárkaajtók nyitva vagy zárva tartásáról a bv. intézet parancsnoka a fogvatartás biztonsága és a rezsimszabályok figyelembevételével dönt.

Az általános rezsimbe sorolt letartóztatott

- a) látogatót alkalmanként hatvan percben fogadhat,
- b) kapcsolattartójával naponta tíz percet telefonálhat,
- c) a személyes szükségleteire fordítható összeget alkalmanként – a jogszabályban meghatározott levonásokat követően – 90%-os mértékig elköltheti,
- d) birtokában tartható tárgyak köre kizárólag az e rendeletben meghatározottakra terjedhet ki,
- e) kérésére részt vehet a bv. intézeten belüli munkáltatásban, oktatásban, szakképzésben.

Ha a rezsimbe való besoroláshoz *szükséges adatok, ismeretek hiányosak*, azok megszerzéséig a letartóztatottat az *általános rezsimbe* kell helyezni, valamint a közepes biztonsági kockázati szintre kell besorolni. A fogvatartás biztonsága érdekében a parancsnok értékelés nélkül, közvetlenül határozhat a rezsimbe helyezésről, valamint a biztonsági kockázati besorolásról.

Az enyhébb rezsimbe sorolt letartóztatott

- a) látogatót alkalmanként 60 percben fogadhat, amely további 30 perccel meghosszabbítható,
- b) kapcsolattartójával naponta 15 percet telefonálhat,
- c) a személyes szükségleteire fordítható összeget alkalmanként – a jogszabályban meghatározott levonásokat követően – 100%-os mértékig elköltheti,
- d) birtokában tartható tárgyainak köre és mennyisége bővíthető,
- e) kérésére részt vehet a bv. intézeten belüli munkáltatásban, oktatásban.

Az enyhébb rezsim alkalmazása esetén a zárka ajtó nyitvatartása csak akkor engedélyezhető, ha a kijelölt területen engedélyezett mozgás nem veszélyezteti a letartóztatottakra vonatkozó elkülönítési szabályok érvényesülését.

A szigorúbb rezsimbe sorolt letartóztatott

- a) látogatót alkalmanként 60 percben fogadhat,
- b) kapcsolattartójával naponta 10 percet telefonálhat,
- c) a személyes szükségleteire fordítható összeget alkalmanként – a jogszabályban meghatározott levonásokat követően – 70%-os mértékig elköltheti,
- d) birtokában tartható tárgyainak köre – a telefonálásra szolgáló eszköz kivételével – a jogszabályban meghatározottak tekintetében korlátozható, továbbá a birtokában tartható tárgyak mennyisége csökkenthető,
- e) kérésére részt vehet a bv. intézeten belüli munkáltatásban, oktatásban.

Ha a rendelkezési jogkör gyakorlója a letartóztatott fokozott őrzését rendelte el, a BFB az érintettet a szigorúbb rezsimbe és magas biztonsági kockázati szintre sorolja.

A fogva tartás differenciálását segítő biztonsági intézkedések

- a) biztonsági elkülönítés,
- b) biztonsági zárkába vagy részlegre helyezés,
- c) mozgáskorlátozó eszközök alkalmazása,
- d) elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazása,
- e) elektronikus megfigyelési eszköz alkalmazása,
- h) az ajtók zárva tartásának elrendelése,
- i) egyes jogok gyakorlásának felfüggesztése.

IX. A FOGVATARTOTTAK ELŐÁLLÍTÁSÁRA VONATKOZÓ BIZTONSÁGI SZABÁLYOK

1. Az előállításról általánosságban

A fogvatartottak előállításának megszervezése és lebonyolítása a büntetés-végrehajtás egyik legtöbb kockázatot magában rejtő feladatrendszere, amit a rendkívüli események megelőzése érdekében kiemelten kell kezelni. A biztonságos, rendkívüli eseményektől mentes végrehajtás az bv. intézetek eredményes működésének, szervezeti teljesítményértékelésének egyik fontos eleme.

Bv. intézeten kívül a fogvatartott előállítása történhet:

- a) bíróságra, vagy a bíróság által meghatározott helyre (büntetőügyben vagy polgári peres eljárás céljából és akár helyszíni tárgyalásra is),
- b) ügyészségre (kihallgatás, meghallgatás, nyomozati cselekmények végrehajtása, ujj- és tenyér nyomatvétel, fényképezés, DNS mintavétel stb. céljából),
- c) közjegyzőhöz (hagyatéki ügyek intézése stb.),
- d) hozzátartozó temetésére (kegyeleti jog gyakorlása),
- e) súlyos beteg hozzátartozó meglátogatására,
- f) szakorvoshoz, polgári egészségügyi intézménybe, valamint egyéb célból (pl.: igazságügyi orvos-szakértői vizsgálat),
- g) oktatási intézménybe (vizsgán való részvétel céljából),
- h) egyéb helyszínre, intézményhez (egyedi indokkal).

Az előállítást lehetőség szerint *legalább két fő hivatásos* személyi állományú tag (a továbbiakban: előállítást végrehajtó) részvételével kell végrehajtani. Amennyiben erre nincs mód, vagy az előállítás összes körülménye és a fogvatartott biztonsági kockázata ezt nem indokolja, úgy a feladatra kiválasztott előállítást végrehajtó alkalmas kell, hogy legyen az önálló végrehajtásra. Az előállítást végre lehet hajtani *gyalogmenetben* és *gépjárművel*. Azt, hogy mely helyszínre milyen módon történik az előállítás, intézetparancsnoki intézkedésben kell meghatározni. Amennyiben gyalogmenetben történik az előállítás – csak a bv. intézet közvetlen közelében, legfeljebb 400 méteren belül lévő helyszín esetén – a kísérést legalább 1 fő hivatásos személy, vagy 1 fő fegyveres biztonsági őr biztosítja. A gépjárművel történő előállítás során a járműben csak a szolgálati feladatot végrehajtó személyi állomány tagjai lehetnek jelen.

Az előállítás megszervezése a biztonsági osztályvezető, vagy helyettese, hivatali munkaidőn túl pedig a szolgálatban lévő biztonsági tiszt feladata. Ezért *ők kötelesek részletesen ismerni* a bv.

intézet hatáskörébe tartozó, rendszeresen igénybe vett *előállítási helyszíneket*. Ennek érdekében részt vesznek az *évente* megtartott helyszíni szemléken, területbejárásokon, melyek tapasztalatait alkalmanként *jegyzőkönyvben* rögzítik. Szemlét az előállítási helyeken *évente* legalább egy alkalommal, vagy a munkatervben meghatározottak szerint kell végrehajtani a szolgálati okmányok aktualizálása érdekében.

A bv. intézetek a rendszeres előállítási helyszínekről (rendszeres előállítási helyszínek: a biztonsági rendszerleírásban meghatározottak, pl.: bíróság, ügyészség, egészségügyi intézmények) – egyeztetve azok vezetőivel – fényképes és/vagy elektronikus útmutatót, tájékoztatót (a továbbiakban: *biztonsági leírás*) készítenek, melyet a végrehajtó személyi állomány szakmai felkészítéséhez és feladat-végrehajtásához felhasználnak. Ennek érdekében figyelemmel követik a helyszíneken történő átalakításokat, változtatásokat és ezek alapján a leírást folyamatosan aktualizálják. A *biztonsági leírásban szerepeltetni kell* az előállítási hely fekvését, biztonsággal kapcsolatos sajátosságait, a bv. intézettel történő kapcsolattartás lehetőségeit, a szökésre legalkalmasabb irányokat, a terepszakaszokat, az együttműködésre kötelezett szervek elhelyezkedését, távolságukat, az előállítási hely megközelíthetőségét és fényképeit, valamint a belső rendészeti szolgálat elérhetőségét, őrző helyiség igénybevételének, kulcskezelésének rendjét is.

1.1. Az előállítás végrehajtását befolyásoló körülmények

Az előállítás biztonságos végrehajtása érdekében az előkészítés során figyelembe kell venni:

- a) a fogvatartottak előállítását végrehajtó állomány létszámát, feladatra való alkalmasságát,
- b) az előállítást végrehajtó(k) testi, fizikai adottságait, önvédelmi jártasságát,
- c) az előállítás helyszínét, biztonsági, illetve őrzési körülményeit,
- d) az előállítási hely bv. intézettől való távolságát (műszaki pihenő tervezése, szállítási terv, ülésrend elkészítése),
- e) az előállítás előtti, illetve utáni várható várakozási időt,
- f) a fogvatartott testi, fizikai adottságait, küzdő és fizikai erőt igénylő egyéb sportokban való jártasságát, az esetleges katonai, vagy fegyveres múltját, képzettségét,
- g) a fogvatartott egészségi és lelki állapotát,
- h) a vád alapját képező, vagy elkövetett bűncselekményt,
- i) a várható ítélet súlyosságát, mértékét (a fogvatartott esetében milyen magatartásbeli változást válthat ki, rendkívüli esemény bekövetkezéséhez vezethet-e),

- j) a fogvatartott eddigi kriminalitását (visszaesés foka), korábbi fogvatartása alatt tanúsított magatartását,
- k) a fogvatartott biztonsági kockázati besorolását (amennyiben nem került még megállapításra, közepes biztonsági kockázatúnak kell tekinteni), rezsimbe sorolását,
- l) többletinformációval rendelkező fogvatartott esetén annak az előállítás végrehajtásához kapcsolódó tartalmát,
- m) a kapcsolattartást, annak korlátozását (az előállítási utasításon feltüntetve kapja meg az előállítást végrehajtó),
- n) a hozzátartozók (családtagok, rokonok) várható létszámát, illetve hangulatát,
- o) a média érdeklődését, jelenlétét,
- p) azt, hogy az előállítás helyén - akár hosszabb időtartamú várakozás esetére is - rendelkeznek-e a fogvatartott elhelyezésére alkalmas biztonsági szempontból megfelelő helyiséggel,
- q) a differenciálás szabályainak betartását (pl.: bűntársak, férfiak és nők elkülönítése, szállítási terv készítésekor ennek figyelembevétele),
- r) a fogvatartott veszélyessége alapján a mozgáskorlátozó eszközök alkalmazását, a szolgálati kutyával történő biztosítás szükségességét és lehetőségét,
- s) az együttműködő szerv segítségnyújtásának mértékét, a kapcsolattartók kijelölésével,
- t) a szállító gépjármű(vek) biztonságát, üzemképességét, a hírösszeköttetést,
- u) a bv. intézetnek az előállítás végrehajtását befolyásoló egyéb feladatait,
- v) a szélsőséges időjárási viszonyokat (pl.: hőségriasztás esetén védőital biztosítása).

Az előállítások végrehajtása során a fogvatartott mozgásának korlátozására *elsősorban rögzíthető állású, zsanéros patentbilincset kell alkalmazni*. A rendkívüli események megelőzése érdekében a bilincset úgy kell a fogvatartottra felhelyezni, hogy annak *kulcsnyílása* a fogvatartott felé legyen. A mozgáskorlátozás könnyítésének elrendelése esetén, csak *az egyik kézről* kell eltávolítani a bilincstagot, amit a bilincsrögzítő övhöz kell rögzíteni. Amennyiben bilincsrögzítő öv alkalmazása nem indokolt, úgy a patentbilincset mindkét kézről oldani kell.

1.2. Az előállítási feladatokra beosztottak speciális eligazítása

Az előállítási tevékenységre beosztott végrehajtó állomány részére *speciális eligazítást* kell tartani, aminek fontosabb tárgyköreit az eligazítást tartó személy köteles dokumentálni az e célból rendszeresített okmányban. Az eligazítás idejét úgy kell meghatározni, hogy lehetőleg

az előállítást érintő legfrissebb információkat lehessen átadni, de kellő idő jusson az állomány felkészítésére, felszerelésére és az ismeretszint ellenőrzésére is. Az előállítás során elsődleges kommunikációs eszköz a kézi EDR⁴² készülék. Az eligazítás során a hírösszeköttetés (EDR rádió) üzemképességét, valamint a megfelelő kommunikációs csatorna beállítását ellenőrizni kell, továbbá minden esetben készülékpróbát kell végrehajtani. Szolgálati mobiltelefonnal történő feladat-végrehajtás *akkor engedélyezhető*, ha EDR készülék nem áll rendelkezésre, vagy a külső körülmények (pl.: lefedettség problémája) miatt alkalmazásuk nem megoldható. Az előállítási feladatok végrehajtása során az előállítást végrehajtók *saját tulajdonú mobiltelefon* nem tarthatnak maguknál. Az eligazítás során az előállítás vezetőjét vagy csoportparancsnokát és az előállítást végrehajtó teljes állományt – a rendelkezésre álló biztonsági leírások alapján – szóban be kell számoltatni az előállítás helyszínének ismeretéből. Feladatul kell meghatározni az előállító csoportparancsnok részére, hogy azokon az ismeretlen helyszíneken (pl.: temető, kórház), ahol még nem hajtott végre feladatot, lehetőség szerint előzetes bejárással mérje fel a feladat biztonsági kockázatokat, jelölje ki a menekülési útvonalakat, lehetőségeket, illetve egyeztessen a belső rendészeti szolgálat munkatársaival, társszervekkel. Abban az esetben, *ha az előállítást egy fő előállító* hajtja végre, olyan személyt kell kijelölni, aki kellő helyismerettel és megfelelő gyakorlattal rendelkezik, eltérő esetben az előállítást meg kell erősíteni. Az eligazításon a végrehajtók részére át kell adni az előállítással kapcsolatos iratokat, amelyek meglétét és kitöltöttségét az eligazítást megelőzően ellenőrizni kell. *A szükséges iratok:* idézés, előállítási utasítás, tárgyaláson szabadlábra helyezett személy nyilatkozata, tárgyaláson szabadlábra helyezett személy részére tájékoztató, csatolt többletinformáció, orvos szakértői vizsgálat alkalmával "csak orvos által felbontható" egészségügyi anyag. Amennyiben hiányosság észlelhető, akkor pótlásukra haladéktalanul intézkedni kell. *Halasztást nem tűrő* esetben (pl.: fogvatartott életveszélyes egészségügyi állapota) az előállítás okmányainak teljes kitöltésétől el lehet tekinteni, *viszont azokat soron kívül pótolni kell.*

Az előzetesen begyűjtött információk alapján a végrehajtással összefüggésben meg kell határozni az alkalmazandó mozgáskorlátozó eszközöket. A meghatározásnak ki kell térni a mozgáskorlátozások szükségszerű feloldásával kapcsolatos feladatokra, továbbá – az adott helyszín körülményeit figyelembe véve – arra is, hogy a várakozások ideje alatt a fogvatartott(ak)at biztonságosan hogyan lehet elhelyezni (szükség szerint a tárgyhoz rögzítés lehetőségére, az ahhoz szükséges mozgáskorlátozó eszközök típusára, alkalmazhatóságukra).

⁴² (szerz): Egységes Digitális Rádiórendszer

Végül meg kell győződni arról, hogy az előállítást végrehajtók megértették-e a kapott feladatot, azt el tudják-e látni, továbbá egészségügyi szempontból alkalmasak-e annak végrehajtására.

1.3. Az előállítást megelőző biztonsági intézkedések és feladatok

Az előállítások során minden esetben el kell látni a felügyeletet *lőfegyverrel*. A fogvatartott tartózkodási helyére történő bevonulás előtt a lőfegyvert a bv. intézet azon területén kell – a helyi előírások szerint erre a célra kialakított, vagy őrzött tárolóhelyen – *elzárni*, amelyen keresztül a már mozgásában korlátozott fogvatartott kísérése, előállítása megtörténik. A lőfegyver elzárását követően a felügyelet a fogvatartott elhelyezési részlegére megy és ott a körlet felügyelő segítségével megkezdí a feladatvégrehajtást. Először adategyeztetést kell végezni az előállítandó fogvatartott beazonosításra, majd a fogvatartott zárkából történő kiléptetését követően meg kell őt motozni, fel kell rá helyezni a meghatározott mozgáskorlátozó eszközöket és végül el kell igazítani.

A fogvatartott motozása a ruházat teljes levételével történik. A fogvatartottat a motozás végrehajtása előtt fel kell szólítani az együttműködő magatartásra. *A motozás során különös figyelmet kell fordítani* a ruházat és a test olyan részeire, ahová a tárgyak elrejtése könnyű, kevésbé feltűnő, különös tekintettel: a kabát, zubbony, inggallér, póló, atléta, nadrág visszavarrásai, a lábbeli talpa, belseje, szára, fehérmű, zsebkendő, test felszínén: lábszár, boka környéke, tenyér, ujjak köze, combok között a nemi szerv alatt, női fogvatartott esetében a mellek között és alatt, hónalj, talp, sarok, hátközép, hajzat, szakáll, indokolt esetben a testüreg. Az ún. vetköztetéses motozást végrehajtani az előállítás megkezdése előtt és a feladat végrehajtása után is kötelező. A fogvatartott előállításra csak textil- vagy papír zsebkendőt, íróeszközt, ügyével kapcsolatos iratait, feljegyzéseit, amennyiben szüksége van rá szemüveget, 1 doboz bontott cigarettát, tüzgyújtó eszközt, egész naposra tervezett, vagy közigazgatási határon kívüli tárgyalás esetén hideg élelmet, ivóvizet (átlátszó műanyag flakonban max. 1,5 litert), illetve életmentő gyógyszereit viheti magával. Az előállítás során a fogvatartott kizárólag zsebkendőt, szemüveget, ivóvizet és életmentő gyógyszert vihet be a gépjármű szállítótérbe, minden mást az előállítást végrehajtó tárol. Tartalmilag az ügyével kapcsolatos iratait, feljegyzéseit nem lehet ellenőrizni, azonban a magánál tartható iratokat az íróeszközével együtt biztonsági szempontból ellenőrizni kell. Gyógykezelés alatt álló fogvatartott esetén az orvos által előírt szív, asztma, cukorbetegség stb. kezelésére szolgáló gyógyszert (ennek szervezetbe juttatására szolgáló készüléket), szükség esetén írásos orvosi rendelkezéssel az előállítást végrehajtónak kell magával vinni, és az orvos által meghatározottak szerint a fogvatartott részére átadni. Az előírt és életmentő gyógyszerek adagolását a fogvatartott köteles végezni.

Motozás után a fogvatartottra az elrendelt mozgáskorlátozó eszközöket fel kell helyezni, az *alábbi sorrendben*: bilincsrögzítő öv, patentbilincs, lábbilincs, vezetőbilincs. A patentbilincset minden esetben rögzíteni kell. Indokolt esetben (pl.: lépcsőzés) a lábbilincs felhelyezése – az együttműködő fogvatartott esetében, és kizárólag zárt területen – végrehajtható közvetlenül a szállítójárműbe történő beszállítás előtt is. A patentbilincset és a bilincsrögzítő övet szükség szerint – vagy ha a biztonsági körülmények miatt a fogvatartott már megbilincselte állapotban van – lakattal egymáshoz lehet rögzíteni, ennek alapján a mozgáskorlátozó eszközök felhelyezési sorrendje a következőképpen módosul: patentbilincs, bilincsrögzítő öv, lábbilincs, vezetőbilincs. A mozgáskorlátozó eszköz állapotát és működőképességét az átvételekor, valamint az alkalmazása előtt minden esetben ellenőrizni kell. Az előállítás során a rögzítést szintén – különösen a bilincs oldását követően annak ismételt felhelyezése után, valamint a fogvatartott mozgásának megkezdése előtt – minden esetben ellenőrizni kell. A mozgáskorlátozó eszközök *felhelyezésének szakszerűségét szűrőpróbaszerűen* – vagy azon fogvatartottak esetében, akiknél alapos okkal feltételezhető rendkívüli esemény kialakulása – a *szolgálatban lévő biztonsági tisztnek ellenőrizni kell*.

Az előállítandó fogvatartott eligazítását az előállítást végrehajtó, csoportos előállítás során az előállító csoportparancsnok az előállítási "Minta" alapján végzi el. Ennek felhasználásával tájékoztatást kell adni a fogvatartott részére az előállítás során tanúsítandó magatartási szabályokról, be nem tartásuk esetén annak lehetséges következményeiről, a kényszerítő eszközök szükség szerinti alkalmazásáról és a kapcsolattartásról. A fogvatartott köteles a nyomtatványon az eligazítás megvalósulását aláírásával igazolni. A nyomtatványt az előállítási utasításhoz csatolva kell tárolni.

1.4. Az előállítás végrehajtásának általános szabályai

A gépjárműben, illetve kísérés és biztosítás közben, valamint a konkrét feladat-végrehajtás során – főszabály szerint – a fogvatartottak és az előállítást végrehajtók vonatkozásában is tilos a dohányzás. A fogvatartott részére kizárólag az alábbi esetekben és formában engedélyezhető dohányzás:

- a) amennyiben az előállítás helyszínén olyan dohányzásra kijelölt hely van, melyben a fogvatartott őrzése – annak dohányzása közben is – biztonságosan végrehajtható,
- b) abban az esetben, amennyiben a fenti dohányzásra kijelölt hely polgári személyektől jól elkülönített,
- c) amennyiben a dohányzásra kijelölt hely nem közterületen van, illetve annak bejárata nem közterületre nyílik,

- d) az előállítás helyszínén a dohányzás törvényi feltételei biztosítják annak lehetőségét (pl. egészségügyi intézmények kizártak).

A végrehajtó állomány részére kizárólag az alábbi esetekben és formában engedélyezhető dohányzás:

- a) amennyiben a fogvatartott őrzése zárt várakozó helyiségben megoldható, illetve az egyben a dohányzásra kijelölt hely is,
- b) csoportos előállítás esetén az előállítási csoportparancsnok által ütemezett formában,
- c) amennyiben a dohányzásra kijelölt hely nem közterületen van, illetve annak bejárata nem közterületre nyílik,
- d) az előállítás helyszínén a dohányzás törvényi feltételei biztosítják annak lehetőségét (pl. egészségügyi intézmények kizártak).

A személyi állomány részére az alábbi esetekben engedélyezhető az étkezés:

- a) amennyiben a fogvatartott biztonságos őrzése zárt várakozó helyiségben megoldható,
- b) ha őrző helyiség nem áll rendelkezésre, akkor a fogvatartott tárgyhöz rögzítése mellett,
- c) abban az esetben, ha az adott fogvatartott előállítását egyszerre egy főnél több felügyelő hajtja végre,
- d) csoportos előállítás esetén az előállítási csoportparancsnok által ütemezett formában és kizárólag teljes felelősség vállalása mellett.

Az előállítást végrehajtó a fogvatartott kísérését a számára kiadott *lőfegyver viselésével ellentétes oldalon* hajtja végre. A fogvatartott a motozását követően az előállítás egésze során *illetéktelen személyekkel* sem verbálisan, sem fizikálisan *nem érintkezhet*. Ez alól kivételt képez a bíró vagy ügyész, illetve temetés során a bv. intézet vezetője által engedélyezett kapcsolattartás. Az előállítások alkalmával intézkedni kell arra, hogy a fogvatartott illetéktelen személytől ne vehessen át, vagy adhasson át semmit. Ezek elkerülése érdekében bírósági, ügyészségi előállítás során – végső esetben – az eljáró bíró (ügyész) segítségét kell kérni. Az egytagos vezetőbilincset a rögzített zsanéros patentbilincstől a könyök felé, a fogvatartottnak arra a kezére kell felhelyezni, amelyik oldaláról az előállítást végrehajtó kíséri. Amennyiben a fogvatartott keze be van gipszelve, kötözve, vagy egyéb sérülés van rajta, akkor az ép kézre kell felhelyezni a vezetőbilincset. Amennyiben a fogvatartott a bv. intézeti vagy a szerződéses orvos által engedélyezett járókerettel, vagy bottal jár, akkor a vezetőbilincset úgy kell biztonságosan rögzíteni (akár a kezéhez), hogy az a fogvatartottat a mozgásában ne

akadályozza. Az előállítást végrehajtó a fogvatartottat maga előtt kíséri, a vezetőbilincs csuklósíkját pedig abban a kezében köteles csuklójára fűzve tartani, amelyik oldalról a fogvatartottat kíséri. Gyalogmenetben történő előállítás alkalmával a bv. intézet elhagyását megelőzően a kijelölt helyen elzárt lőfegyvere felvételét, felhelyezését a felügyelő úgy végzi, hogy a fogvatartott ez idő alatt tőle biztonságosan elzárt, de általa lehetőleg szemmel ellenőrizhető területen tartózkodjon. Amennyiben az elzárás nem megoldható, a biztosítást úgy kell végrehajtani, hogy az előállítást végrehajtó a fogvatartottat a fegyverfelvételi helytől számított legtávolabb eső helyen várakoztatja, és lehetőség szerint addig egy másik felügyelő biztosítja a fogvatartottat. Gyalogmenetben történő előállítást, kísérést úgy kell végrehajtani, hogy a gyalogos forgalom az előállítást ne akadályozza, illetéktelen személy az előállítást végrehajtó és a fogvatartott közé ne tudjon beférkőzni. Ülve történő várakozás esetén a fogvatartottat szintén a viselt lőfegyverrel ellentétes oldalra kell ültetni, illetve a tárgyalóteremben – ha lehetőség van rá – a fogvatartott mögötti padsorban kell elhelyezkedni úgy, hogy a vezető bilincs szárát folyamatosan fogja a felügyelő. Gépjárművel történő előállításnál a gépjárművezető köteles a szállítótér átvizsgálását végrehajtani, és ha nem kíséri fogvatartottat, akkor a jármű nyitott ajtajánál várja a fogvatartottat és kísérőjét a beszállás biztosítása céljából. A fogvatartott(ak) gépjárműbe szállása után az előállítást végrehajtó lőfegyvere felvételét, felhelyezését az előírt helyen elvégzi, majd a gépjármű bejáratí zsilipben a jármű fogvatartott(ak) szállítására szolgáló utasterének fogvatartott(ak)tól elhatárolt részében a szállítás ideje alatt folyamatosan figyelemmel kíséri a szállított személy(ek) tevékenységét. *A lőfegyver felvételének ideje alatt a gépjárművezetőnek vagy az e feladat végrehajtására kijelölt személynek kell a fogvatartott(ak) tevékenységét figyelemmel kísérni.*

Gépjárműre szálláskor a vezetőbilincset az előállítást végrehajtó *csak akkor engedheti el*, ha a fogvatartott *beszállt* a jármű számára kijelölt fülkéjébe és helyet foglalt. Az ajtó reteszelését és zárását (lakatolását) követően az előállítást végrehajtó a fogvatartott magatartását, a mozgáskorlátozó eszközöket fokozott figyelemmel követi. A fogvatartotti fülkét a gépjárművezető zárja, az ő tevékenységét az előállítást végrehajtó biztosítja. Bilincselő nyílással ellátott fogvatartotti szállító járművek esetében a vezetőszárral ellátott bilincset indulás előtt a nyíláson keresztül *el kell távolítani a fogvatartottról*, az előállítás helyszínére történő megérkezést követően fel kell helyezni rá. A fogvatartott kiléptetése a járműből csak ez után kezdődhet meg. Visszainduláskor értelemszerűen ugyanígy kell eljárni. A szállítójármű külső ajtaját, továbbá a belső terében lévő fülkéket a fogvatartottak beszállítása és az előállítást végrehajtó(k) elhelyezkedése után *zárva kell tartani*. A kulcsokat a gépjárművezető kezeli. A fülkék tartalékkulcsait – a gépjármű szállítóterének a személyzet részére kijelölt részén – egy

lepecsételt – 'tartalékkulcsok' felirattal ellátott – kulcsdobozban kell elhelyezni, melyet felbontani csak rendkívüli esemény bekövetkezése, megakadályozása céljából lehet. A kulcsdobozt a biztonsági osztályvezető, osztályvezető-helyettes pecsétnyomójával kell lepecsételni, annak sértetlenségét a gépjármű vezetője indulás előtt köteles ellenőrizni. A biztonsági tisztek a helyi intézkedésben meghatározott gyakorisággal végrehajtják a kulcsdoboz és a tartalékkulcsok kezelésének, meglétüknek ellenőrzését. A doboz felnyitását, annak okát jelenteni kell.

Külső helyszínen a kiszállítás előtt az előállítást végrehajtók ellenőrzik a mozgáskorlátozó eszköz állapotát oly módon, hogy az ajtót résnyire kinyitják, és egyikük azt kívülről lábbal, vállal megtámasztja, majd a fogvatartottat felszólítják, hogy a vezetőbilincs szarát adja ki a résen. A gépjármű mellett álló előállító felügyelő ellenőrzi a vezetőbilincs szarának, csuklósíjának épségét és a felhelyezett mozgáskorlátozó eszköz állapotát. Amennyiben nem észlel rendellenességet, akkor nyitja az ajtót, majd kilépteti a fogvatartottat a szállító járműből. *A gépjárművezetőnek a fogvatartott mozgatásának biztosításában részt kell vennie.* Amennyiben szükséges, úgy az előállító csoportparancsnok utasítása szerint a járó motorú gépjárműben várakozik. A fogvatartottakat bv. intézeten kívül – a gépjárművezető biztosítása mellett – egyesével kell a jármű ajtajához kíséni és beültetni. *Addig, amíg a gépjárművezető bezárja a szállító fülke ajtaját, az előállítást végrehajtó végzi a biztosítást.* Az előállítás jellegétől függően (pl.: abban az esetben, ha a fogvatartottak egymáshoz vannak bilincselve) más módon is történhet a le- és felszállás, amit az eligazítás során kell meghatározni, de a szállító fülke nyitását és zárását követően a kulcsot a gépjárművezető kezeli. Az elkülönítési szabályokkal érintett fogvatartottak azonos járművel történő szállítása esetén külön fülkében, indokolt esetben a bűntársakat külön járműben kell szállítani. *Különböző nemű fogvatartottakat azonos járművel történő szállítás során külön fülkében kell elhelyezni.*

Közterületen lehetőség szerint úgy kell a gépjárművel megállni, hogy a fogvatartottak mozgatása rövid időtartamban, akár természetes vagy mesterséges kordon között, mögött történjen (pl.: gépjármű behajtónál lévő betonfal, korlát vagy a felügyelők sorfala). *A szállítótérben minden esetben utaznia kell legalább egy fő előállítást végrehajtónak, aki biztosítja a folyamatos őrzés, esetleg felügyelet fenntartását, és figyelemmel kíséri a fogvatartottak magatartását, tevékenységét, illetve kapcsolatot tart a gépjárművezetővel.* Éjszaka végrehajtott előállítás során a szállítótérben kötelező az ott elhelyezett fogvatartott(ak) megvilágítása.

Az előállítás megérkezésekor az előállító csoportparancsnoknak, egyszemélyes előállítás esetén a gépjárművezetőnek, vagy a kísérő járőrnek lehetőség szerint *területbejárást kell végrehajtani*, azt követően a fogvatartott(ak)at – tárgyalása, meghallgatása, egészségügyi vizsgálata kezdetéig – biztonságosan el kell helyezni. Az előállítás vezetője az elkülönítési szabályokat is figyelembe véve megszervezi, kijelöli a helyiségeket, helyeket és szükség szerint egyesével felvezeti a fogvatartott(ak)at és az ő(ke)t kísérő előállítást végrehajtó(ka)t. A biztonságos elhelyezésre szolgáló termet, őrző helyiséget az előállítás vezetőjének, egyszemélyes előállítás esetén a gépjárművezetőnek, illetve a kísérést biztosító járőrnek *át kell vizsgálnia* a tiltott tárgyak, valamint rendkívüli esemény előidézésére alkalmas eszközök előtálalása érdekében. Előállítás során *liftet* csak mozgáskorlátozott fogvatartott esetében és orvosi javaslatra, vagy rendkívüli esemény megelőzésére – az előállítást végrehajtón kívül más személyek jelenlétének kizárásával, az adott szinten a lift megérkezését biztosító előállító, vagy másik felügyelő részvételével – *lehet igénybe venni*. Állandóan körbe járó személyfelvonó (páternoszter) használata tilos.

Az előállítás megkezdése előtt az előállítást végrehajtónak – még a bv. intézetben – intézkedni kell arra, hogy a fogvatartott a személyes szükségleteit elvégezze annak érdekében, hogy az előállítás során erre minimális esetben kerüljön sor. Az előállítást végrehajtónak – biztosítás hiányában – az előállítás során a mellékhelyiség átvizsgálása előtt és annak idejére a fogvatartottat a másodlagos patentbilincsel, a mozgáskorlátozás bontása nélkül *tárgyhoz kell rögzíteni*, így elkerülheti, kizárhatja a fogvatartott támadási, illetve szökési magatartását, továbbá megakadályozhatja az előre elrejtett tiltott tárgyak, eszközök átvételét.

A mellékhelyiségben a vezetőbilincset a fogvatartotról ott tartózkodásának idejére *levenni nem lehet*. A szükségletek mértékétől függően, azok elvégzésének idejére a patentbilincs két tagja közül a vezetőbilincses kezén lévőket kell a fogvatartott kezén hagyni. Helyes taktikai eljárás lehet az is, hogy a vezetőbilincses kezéről veszi le az előállítást végrehajtó a bilincset, amit azonnal a helyiség alkalmas tárgyához (pl.: radiátorcső) rögzít. Bilincsrögzítő öv alkalmazása esetén az oldott bilincsszemet az öv láncához vagy – a láncból nem kihúzva – a vezetőbilincses kézre kell visszarögzíteni. A mellékhelyiség ajtaját a fogvatartott *nem zárhatja be*, az ajtót annyira lehet behajtani, hogy a helyzet ne legyen szeméremérsértő, azonban tevékenysége a résen keresztül *ellenőrizhető maradjon*. A vezetőbilincs szárát – a fogvatartott benntartózkodása alatt – az előállítást végrehajtó *nem engedheti el*. A fogvatartottat mellékhelyiségbe menetele előtt és kijövele után minden esetben meg kell motozni, továbbá a mozgáskorlátozó eszközök állapotát ellenőrizni kell. Ennek elvégzéséhez az előállítást végrehajtónak úgy kell

elhelyezkedni, hogy váratlan meg- vagy ellökésével se legyen lehetősége a fogvatartottnak a mellékhelyiség kijáratí ajtaján elfutni, ezért indokolt esetben tárgyhoz is lehet bilincselni.

A bv. intézet által biztosított hidegáelem elfogyasztásának idejére a mozgáskorlátozások enyhítése csak bilincsrögzítő öv alkalmazása során engedélyezhető. Ebben az esetben a mellékhelyiség, mosdó használat eseteire leírtaknak megfelelően kell eljárni.

Az előállítási feladat befejezését követően, a bv. intézetbe történő bevonulás megkezdése előtt – még az előállítás helyszínén – a személyi állomány tagjainak ellenőrizni kell az egyéni felszerelésük, fegyverzetük meglétét.

1.5. A fogvatartott előállítása bírósági tárgyalásra, ügyészségi meghallgatásra, egyéb célból

A bíróságra, ügyészségre érkezéskor a területbejárás során az előállítás vezetője meggyőződik a várakozó, őrző helyiség zárhatóságáról. Annak kulcsait magához veszi vagy a bíróság, ügyészség belső rendészeti szolgálatától elkéri. Az előállítás során a kulcsok kezelése az előállító csoportparancsnok feladata. *Elsősorban a várakozó, őrző helyiségekben kell várakozni, amit alaposan át kell vizsgálni.* Amennyiben *nincs várakozó helyiség*, akkor lehetőleg az idézésen szereplő *tárgyalóterem előtt* kell várakozni más személyektől elkülönülten, tőlük olyan távolságra, hogy ne történhessen érintkezés. Szükség esetén a tárgyalóterem előtti folyosó olyan részét jelöli ki az előállítás csoportparancsnoka, ahol a biztonságos várakozás megoldható. Ebben az esetben a bíró, ügyész segítségét kell kérni. A várakozás során – lehetőség szerint – a fogvatartottat le kell ültetni, az előállítást végrehajtó állva biztosít. A fentebb meghatározott feladatok biztonságos végrehajtásához – amennyiben rendelkezésre áll – igénybe kell venni a belső rendészeti szolgálat segítségét.

Amennyiben a bíróságon nem áll rendelkezésre sem biztonságos várakozó helyiség, sem várakozásra alkalmas terület, akkor a *bíróság zárt udvarán*, vagy a legbiztonságosabbnak ítélt helyen álló, a fogvatartott *szállítására használt gépjármű* – az előállítást végrehajtó és/vagy a gépjárművezető folyamatos őrzése mellett, a mozgáskorlátozó eszközök alkalmazásának enyhítése nélkül – a várakozásra *igénybe vehető*.

Az előállító csoportparancsnoknak jelentést kell tennie a megérkezésükről, elhelyezkedésükről, valamint minden rendellenességről a bírónak, ügyésznek, és szükség esetén segítséget kér, amennyiben a biztonságos feladat-végrehajtásban bármilyen akadály lép fel. Ha az idézésen megjelölt tárgyalóterem vonatkozásában változás történik – időközben másik tárgyalótermet

jelöltek ki – ezt a tényt a tárgyalás megkezdése előtt a biztonsági felügyelő vagy az előállítást vezető csoportparancsnok a közvetlen szolgálati elöljárónak jelenteni köteles.

A várakozás ideje alatt a fogvatartottat az előállítást végrehajtó az általa viselt lőfegyverrel ellentétes oldalára ülteti le, és folyamatosan figyelnie kell a mozdulatait, tevékenységét. Az előállítást végrehajtó a tárgyalás megkezdéséig, vagy befejezését követően – várakozó helyiség hiányában történő várakozás során – a tárgyalóteremben, illetve annak előterében *úgy helyezkedik el, hogy azzal egy lehetséges rendkívüli esemény bekövetkezésének megakadályozására intézkedni tudjon*. A nagy esetszámú előállítással érintett bírósági épületek tekintetében az bv. intézeteknek meg kell vizsgálni – az előállítások időtartamában a helyszínen tartózkodó – járőröző biztonsági felügyelő igénybevételének lehetőségét. Ezen esetben az előállítást végrehajtó(k) szükség esetén – a feladatok biztonságos végrehajtása érdekében – *kötelesek a járőr közreműködését kérni* (pl.: felvezetések, várakozások biztosítása, mozgáskorlátozó eszköz kényszerű levétele, a fogvatartott által igénybe vett helyiségek használat előtti átvizsgálása stb.).

A járőrnek *kötelessége ismerni* az épület és azon belül a helyiségek biztonsági jellemzőit (nyílászárók elhelyezkedését, rácsokat, rendészeti szolgálat létszámát, elhelyezkedését stb.), valamint hírösszeköttetése folyamatosan biztosítottnak kell lennie a bv. intézettel.

Az előállítást végrehajtó feladata megakadályozni, hogy illetéktelen személyek a közelükbe kerüljenek, illetve a fogvatartott és közé helyezkedjenek, a fogvatartottal beszélgetést, vagy bármilyen módon történő kapcsolatfelvételt kezdeményezzenek. Ha a kialakult helyzet a feladat biztonságos végrehajtását veszélyezteti, akkor az előállítást végrehajtó azonnal köteles jelezni a bírónak, ügyésznek és a továbbiakban a kapott utasítás szerint jár el. A bíró, ügyész értesítésén túlmenően, a szükséges intézkedések megtétele után jelentést tesz szolgálati elöljárójának is.

A tárgyalások során a tárgyalóteremben alkalmazható legoptimálisabb helyezkedési módok az előállítást végrehajtó(k) részére:

- a) a fogvatartott mögött ülve, annak oldalirányába kihúzódva,
- b) a fogvatartottól külön (széken) ülve és tőle úgy elfordulva, hogy részére a tárgyalóterem fogvatartott előtti és mögötti részei is láthatóak legyenek;
- c) amennyiben az a-b) alpontok szerinti elhelyezkedésre nincs lehetőség, a fogvatartott mellett ülve, a megfelelő távolság tartásával, úgy, hogy a fogvatartott a lőfegyverrel ellentétes oldalon helyezkedik el és az őrzést végző előállítást végrehajtó kissé a fogvatartott felé forduló testhelyzetben legyen és a szabadlábban védekező vádlottaktól a lehető legjobban elkülönülve, megfelelő távolságot tartva biztosítson.

Ezen elhelyezkedési módok közül az adott körülmények függvényében a lehető legalkalmasabbat kell kiválasztani úgy, hogy az előállítást végrehajtó a fogvatartottat folyamatosan figyelemmel tudja kísérni, meg tudja előzni a rendkívüli esemény kialakulását, szükség esetén pedig intézkedni tudjon. Fokozott figyelemmel köteles ellátni feladatát szembesítéskor, ítélethozatalkor, ezekben az esetekben követi a fogvatartott minden reakcióját, felkészültnek kell lennie váratlan, erőszakos megnyilvánulásokra és a vezetőbilincs szarát röviden kell fognia.

Az *ügyvéd* csak az ügyvédi igazolvány, vagy a személyazonosító igazolvány és a meghatalmazás ellenőrzése után beszélhet a fogvatartottal. Az *ellenőrzésnek* ki kell terjednie az ügyvéd (ügyvédjelölt), jogi képviselő nevére, az igazolvány érvényességére, illetve arra, hogy azok azonosak-e az előállítási utasításon szereplő kapcsolattartói nevekkkel. Az előállítást végrehajtónak az ügyvédi beszélő időtartamára úgy és olyan távolságra kell elhelyezkedni, hogy megakadályozhassa a fogvatartott esetleges rendbontó cselekményét, egyúttal a felek beszélgetését ne hallhassa. *A jogi képviselővel folytatandó beszélgetést az előállítást végrehajtó köteles ellenőrizni.* A fogvatartott a büntetőeljárásban készített feljegyzését, vázlatát magánál tarthatja, illetve azok ellenőrzése után átadhatja védőjének. A fogvatartott részére a védő a tárgyalás alkalmával – a fogvatartott ügyével összefüggő iratokon kívül – nem adhat át semmit, e tevékenység kizárólag a bv. intézeten keresztül, hivatalos (ellenőrzött) formában történhet. Az előállítást végrehajtó a fogvatartott részéről átadandó iratok esetében csak biztonsági szempontú ellenőrzést végezhet (pl.: nincs-e köztük pénz, kábítószeranyag, hangrögzítésre alkalmas egyéb eszköz stb.).

Amennyiben a védő, az eljáró bíró a tárgyaláson a fogvatartott ügyével kapcsolatos iratokat adathordozó eszközön (pl.: pendrive, CD) keresztül adja át az előállítást végrehajtónak, azt a bv. intézetbe történő visszaérkezést követően az informatikai szakterületnek biztonsági szempontból *ellenőriznie kell*, és csak azután kerülhet a fogvatartott birtokába.

Az előállítást végrehajtónak a fogvatartott rosszullete esetén a mentőszolgálat, vagy bv. intézet közelében lévő bíróságon a bv. intézeti orvos értesítéséhez a bíró segítségét kell kérni.

Csoportos előállítás esetén a tárgyalóteremben tilos a bilincseket egyidőben levenni, illetve visszahelyezni. Azt az előállítást végrehajtóknak egyenként, egymást biztosítva kell végrehajtani, mert a figyelem megosztását a fogvatartottak vagy más személyek kihasználhatják. Amennyiben a bíró utasítást ad a mozgáskorlátozás enyhítésére, akkor azt minden esetben fel kell vezetetni az előállítási utasításra. A vezetőbilincs *csuklósíjját* a bilincsek le-, illetve felhelyezésénél is *folyamatosan fogni*, illetve szorosan csuklóra fűzött, *stabil állapotban kell tartani.* Abban az esetben, ha a bíró utasítást ad a vezetőbilincs és

lábbilincs levételére, udvariasan tájékoztatni kell, hogy utasításának teljesítését a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII.19.) IM rendelet 54. § (4) bekezdése nem teszi lehetővé. Amennyiben a bíró vagy ügyész az előállítást végrehajtó távollétében akarja meghallgatni a fogvatartottat, *annak eleget kell tenni*, de az idézésre igazoltan rá kell jegyeztetni az átadás, illetve a visszavétel időpontját (óra, perc szerint), továbbá, hogy a mozgáskorlátozással vagy annak mellőzésével kéri az előállítást végrehajtó távozását. A vezető- és lábbilincset ebben az esetben is tilos levenni. Ha az előállítást végrehajtó veszélyes körülményt észlel, akkor udvariasan fel kell hívnia a bíró vagy az ügyész figyelmét (több kijárat, földszinti helyiség rács nélküli ablakokkal, fogvatartottal kapcsolatos többletinformáció tartalma), majd azt követően a bejárat ajtó előtt várakozik. Az előállítást végrehajtó a biztosításra elfoglalt *helyet nem hagyhatja el*, rendellenesség bekövetkezésekor intézkednie kell. A tárgyalóteremben a rend fenntartása a bíróság feladata (pl.: hangoskodás). Emiatt előfordulhat, hogy a bíró arra ad utasítást, hogy az előállítást végrehajtó rendbontás miatt kísérelje ki a fogvatartottat. Ekkor további utasításig a várakozó helyiségben, ennek hiányában az épület biztonságosnak ítélt szakaszán, indokolt esetben a szállító járműben kell várakozniuk.

A tárgyalási szünetben – egyéb rendelkezés hiányában – a *várakozó helyiségben* kell a fogvatartottal tartózkodni. Várakozó helyiség hiányában az épület biztonságosnak ítélt más helyiségében, területén kell tartózkodni, ahol a fogvatartott őrzését folyamatosan fenn kell tartani. A várakozás ideje alatt a mozgáskorlátozó eszköz nem vehető le a fogvatartotttól, a várakozó helyiség ajtaját zárva kell tartani, az előállítást végrehajtó ez alatt az ajtón belül kell, hogy tart.

A kapcsolattartóval engedélyezett beszélgetésre (a továbbiakban: beszélő) vonatkozó szabályokat a fogvatartott eligazítására készített minta tartalmazza. A fogvatartott tevékenységét ilyen esetben is folyamatosan figyelni kell. Amennyiben a beszélő lebonyolításának *körülményei nem biztosítottak*, akkor azt külön időpontban, külön engedély alapján a *bv. intézetben kell végrehajtani*, amelyről tájékoztatni kell az engedélyezőt és a kapcsolattartót. A beszélő végén a fogvatartottat minden esetben meg kell motozni. A várakozó helyiség ajtaját lehetőség szerint *akkor is be kell zárni*, amikor a fogvatartottat a tárgyalóterembe kísérik annak érdekében, hogy távollétükben oda mások ne rejthessenek el semmit. A *várakozó helyiséget* még a fogvatartott behelyezése előtt, minden esetben *át kell vizsgálni*.

A tárgyalás (ügyészi kihallgatás) végén az előállítást végrehajtó ellenőrzi a bírótól (ügyésztől) kapott értesítés vagy egyéb irat rovatainak olvashatóságát, majd azokat – a bv. intézetbe történő visszaérkezése utáni szóbeli jelentését követően – csatolja az előállítás végrehajtásával kapcsolatban keletkezett egyéb dokumentumok mellé. Amennyiben a bíróság az előzetes letartóztatást elrendeli vagy fenntartja, valamint a szabadságvesztés büntetést azonnal foganatba veszi, a fogvatartottat át kell szállítani a bv. intézetbe. Amennyiben az eljáró bíró a fogvatartottat szabadlábra helyezné, azonban az előállítási utasításon a "NEM SZABADÍTHATÓ" rendelkezés szerepel, akkor az előállítást végrehajtó az esetről jelentést tesz a közvetlen előjárónak és rajta keresztül *ismételt egyeztetést kell végezni* a bv. intézet nyilvántartási szakterület illetékesével. Az egyeztetés eredményétől függően kerülhet sor az esetleges helyszíni szabadításra. Szabadításra vonatkozó információ hiánya esetén a fogvatartottat vissza kell kísérni a bv. intézetbe és soron kívül egyeztetni kell a dokumentációkat.

Amennyiben az előállított fogvatartott ügye nagy sajtónyilvánosságot kapott, vagy kiemelt figyelmet érdemlő ügyben került előállításra, és a tárgyaláson jelen van a sajtó, akkor az előállítást végrehajtó köteles azt az előjárójának azonnal jelenteni. Ezen szabályok alkalmazandók akkor is, ha a fogvatartottat a bíróság jogerős, vagy nem jogerős életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélte. Ebben az esetben az elsődleges intézkedések megtételét követően e körülményeket azonnal jelenteni kell az előjárónak, és a bv. intézetbe történő visszakísérést követően intézkedni kell a pszichológusi, reintegrációs tiszti meghallgatására.

Az előállítást végrehajtó az előállításon történekről a visszaérkezést követően köteles jelentést tenni (pl.: ítélet, szabadlábra helyezés, kiutasítás, óvadék elfogadása, fegyelemsértés, rosszullét, stb.), továbbá értesíteni az illetékes szakterületeket az újabb időpontra történő idézésről, új tárgyalási nap kijelöléséről, és a keletkezett iratokat (bűnügyi nyilvántartó csoportnak, hivatali időn túl a biztonsági tisztnek) részükre átadni.

1.6. A bírósági tárgyaláson elrendelt előzetes letartóztatás foganatosításához kapcsolódó biztonsági feladatok végrehajtása

Amennyiben a bv. intézet székhelyén működő bíróság a vádirat benyújtását követően tárgyaláson rendeli el a terhelt előzetes letartóztatását, és az eljáró bíró a bv. intézet vezetőjétől kéri a letartóztatás végrehajtását, akkor azt végre kell hajtani. A feladat megszervezésével, valamint az előállítást végrehajtó(k) eligazításával, az előállítás végrehajtásával kapcsolatban az eddig ismertetett szabályok az irányadók.

Az eljáró bíró utasítása alapján – letartóztatás kihirdetését követően – a tárgyalóteremben a részéről meghatározott személlyel szemben elrendelt *mozgáskorlátozó eszközöket fel kell helyezni*. Az érintett személyt *el kell igazítani* a magatartási és viselkedési szabályokról. A bíróságtól átvett értesítőlap és a fogvatartott személyazonosító okmánya alapján a *fogvatartott adategyeztetését*, továbbá az értesítőlap – különösen a formai elemeire (alíráások, körbélyegző) vonatkozó – kitöltöttségének ellenőrzését is el kell végezni, majd a letartóztatott fogvatartottat befogadás céljából a bv. intézetbe kell kísérni. A fogvatartott tájékoztatása a magánál tartható tárgyak, ruházat, eszközök köréről a helyszínen a kísérő személy által megtörténik.

1.7. A fogvatartott előállítása közeli hozzátartozó temetésére

A biztonsági feladatok megszervezésénél az előállításokra érvényes általános előkészítésen túl az alábbiakat kell figyelembe venni:

- a) a temetés időpontját (nap, napszak, évszak),
- b) a temetés jellegét (polgári vagy egyházi szertartás),
- c) a temetés típusát (koporsós vagy urnás),
- d) az őrzési körülményeket (pl.: temető bejáratai, a ravatal elhelyezkedése, kerítés magassága, anyaga, fák, bokrok, sírhelyek elhelyezkedése, száma),
- e) a várható hozzátartozók létszámát,
- f) a fogvatartott bűncselekményét, ítéletét, amennyiben van, folyamatban lévő ügyét,
- g) a megkülönböztető jelzés használatának szabályait (pl.: gyors helyszínelhagyás esetén),
- h) a temetésen résztvevők várható létszámát, összetételét, kriminalitását,
- i) a hozzátartozók által tanúsított magatartást, együttműködést,
- j) a beszélő engedélyezésének lehetőségét, a végrehajtás módját, időtartamát,
- k) a társszervek bevonását az előállítás végrehajtásába (biztosítási feladatok),
- l) a menekülési lehetőségek ismeretét,
- m) a bekövetkezett rendkívüli esemény következményeinek felszámolási lehetőségeit, azonnali segítségkérés lehetőségét.

Az előállítás megkezdése előtt a biztonsági szakterület vezetője felveszi a kapcsolatot a területileg illetékes rendőri szervvel és tájékoztatja a feladat végrehajtásáról. Az adott helységbe érkezéskor az előállítás helyszíni megszervezését, a biztonsági körülmények kialakítását követően az előállítást végrehajtó csoport parancsnoka *felveszi a kapcsolatot a társszervekkel*, a temetői szolgálattal, a temetést végrehajtókkal, majd végrehajtja a temetés és a szertartások helyszíneinek *előzetes bejárását* lehetőség szerint a rendőrséggel közösen. A bejárás

alkalmával egyeztet a megjelenő hozzátartozók képviselőjével is, tájékoztatást ad a végrehajtás biztonsági rendszabályairól. Az előállítás szervezése során a Központi Szállítási és Nyilvántartási Főosztállyal szükséges egyeztetni a lehetséges kockázati tényezőkről.

A helyszínbejárást követően – az ott tapasztaltak alapján – az előállítást végrehajtó csoportparancsnok *eligazítást tart* a végrehajtó állomány részére, meghatározza a személyre szóló feladatokat. Az előállító csoport, alakzat felállítási helyét úgy kell kiválasztani, meghatározni, hogy az kellő távolságra legyen a többi résztvevőtől és jó figyelési lehetőséget biztosítson irányukba. A felvezetés, majd az előállítás egész ideje alatt az alakzat, csoport részére – lehetőség szerint – mindig legyen biztosított szabad terület a haladási útvonalakon, nyitott, szabad oldal a sír és a koporsó körül. A gépjárművezető a kihajtás irányába, vagy úgy parkol a gépkocsival, hogy egy azonnali indulást ne akadályozzon semmi, illetve a jármű ajtajánál biztosítani tudja a ki- és beszállás végrehajtását.

A temetés során a fogvatartott részére lehetővé kell tenni, hogy a halottól a vallási szokásoknak megfelelő végső búcsút vegyen, vagy a gyászolók távozását követően a sírnál lerója kegyeletét. Azonban ez kizárólag a biztonsági szempontok maradéktalan érvényesítésével hajtható végre. A zavartalan végrehajtást követően a bv. intézet vezetőjétől előzetesen megkért és engedélyezett – a kapcsolattartásra vonatkozó szabályzóknak megfelelő – 15 perc időtartamú beszélő bonyolítható le a temető egy kijelölt részén, a csoport parancsnoka által meghatározott formában. A fogvatartottnak a gépjármű rácsajtóval lezárt részén kell ülnie, míg a hozzátartozók a gépjárművön kívül állnak.

1.8. A fogvatartott előállítása súlyos beteg közeli hozzátartozójának meglátogatására

A biztonsági feladatok megszervezését a temetésre történő előállításhoz hasonlóan kell végrehajtani, kiegészítve az alábbiakkal:

- a) a bv. intézeti, illetve azzal szerződésben álló orvos – a fogvatartott által kért, a bv. intézet címére megküldött – a betegség súlyosságát igazoló vélemények, leletek megérkezését követően, azok áttanulmányozása után felveszi a kapcsolatot a hozzátartozó kezelő orvosával,
- b) egyeztet a beteg állapotával, elhelyezésével és a lehetséges látogatási időponttal, illetve helyszínével (eü. intézmény vagy magánlakás) kapcsolatban, majd az alapján javaslatot tesz a bv. intézet vezetőjének.

A helyszín előzetes megtekintése, bejárása alkalmával a jelenlévők részére meg kell határozni, hogy a fogvatartott a látogatás végrehajtására kijelölt helyiségbe történő vonultatásának és az ott tartózkodásának ideje alatt *kizárólag a beteg legyen jelen*, illetéktelen személy nem

tartózkodhat a látogatás helyszínén (amennyiben a beteg egészségügyi állapota folyamatos felügyeletet igényel, úgy az ellátást végző személyzet tagja jelen lehet). A bejárás során az előállító csoportparancsnoknak *meg kell győződni* az épület kijáratainak elhelyezkedéséről, a lakás tagoltságáról, a lakásban élők létszámáról, az előállítás alatti elhelyezkedésükről. A magánlakásba végrehajtandó látogatás előtt a szervezési feladatok fontos része, hogy az előállítási helyszínen a látogatás idejére a szükséges mértékben *álljon rendelkezésre rendőri jelenlét*. A magánlakásba történő előállítást a szóbeli, vagy írásbeli *hozzájárulás* megkérése után lehet végrehajtani.

A látogatás során a felállítási helyeket úgy kell meghatározni, hogy jó figyelési lehetőséget biztosítson a végrehajtók számára. A fogvatartott a látogatásra érkezésekor, illetve távozásakor a súlyos beteg hozzátartozókat csókkal, kézfogással üdvözölheti, de az előállítást végrehajtónak az őrzésére bízott személyt ebben az esetben is fokozott figyelemmel kell kísérnie. A helyszínről történő távozás előtt a fogvatartottat meg kell motozni.

1.9. A fogvatartott előállítása szakorvoshoz, polgári egészségügyi intézménybe

A biztonsági feladatok megszervezését a temetésre történő előállításhoz hasonlóan kell végrehajtani, kiegészítve az alábbiakkal:

- a) a bv. intézeti orvos a vizsgálat után dönt a kezeléssel kapcsolatban és szükség szerint egyeztet a további kezelést végző egészségügyi intézmény illetékes orvosával,
- b) az egyeztetés során meggyőződik az intézmény fogadóképességének lehetséges akadályairól (pl.: járvány miatti tilalom stb.),
- c) az előzetesen egyeztetett időpontra beutalót állít ki, ezzel egyidőben az egészségügyi szakdolgozó előkészíti a kiszállításra vonatkozó okmányt (kiszállítás szolgálati jegye) engedélyezésre,
- d) engedélyezés után az előállításra vonatkozó okmányokat átadja a biztonsági osztályvezető (szolgálatban lévő biztonsági tiszt) részére.

A fogvatartottal előre *csak indokolt esetben közölhető* az előállítás helye, dátuma és időpontja, így megakadályozható a hozzátartozók, ismerősök előzetes értesítése.

A várakozásnak az egészségügyi intézményben lehetőség szerint a *polgári személyektől elkülönülve kell történni*. A kompetens személlyel történő egyeztetés során az ellátás elsőbbségére kell törekedni, ha erre nincs lehetőség, akkor olyan időpont meghatározása szükséges, amely a várakozást a legrövidebb időre csökkenti. Különös figyelmet kell fordítani arra a kezelési folyamatra, ahol az előállítást végrehajtó nem lehet jelen, illetve enyhíteni, oldani kell a mozgáskorlátozó eszközöket (pl.: a fogvatartott műtétjénél, RTG, CT, MR, stb.

vizsgálatánál). Az előállítást végrehajtó részére az eligazításon meg kell határozni az egyes mozgáskorlátozó eszközök enyhítése esetén teendő feladatokat, kiemelve a mozgáskorlátozó eszközök kombinált alkalmazásával történő tárgyhoz rögzítés esetén felmerülő feladatokat, eljárásmodot. Az előállítást végrehajtónak a leggyorsabb intézkedést biztosító és a szökés megakadályozására legalkalmasabb útvonalon kell elhelyezkedni. Indokolt esetben hivatásos szolgálati jogviszonyban álló egészségügyi szakdolgozó is részt vesz az előállítás végrehajtásában.

Amennyiben a vizsgálatok elvégzéséhez a kezekről el kell távolítani a bilincset, úgy az előállítást végrehajtó azt csak esetleges tárgyhoz rögzítés, illetve a lábbilincs, és/vagy az egyhurkos gyorsbilincs felhelyezése után teheti meg. A felhelyezéskor úgy kell elhelyezkedni, hogy az előállítást végrehajtó a váratlan támadást el tudja hárítani. Az egyhurkos gyorsbilincs alkalmazásának szükségességét a vizsgálat jellegéből fakadóan az egészségügyi szakterület előzetes véleménye alapján a biztonsági szakterület vezetője egyedileg – a végrehajtást közvetlenül megelőző előzetes egyeztetést követően – rendelheti el. A gyorsbilincs alkalmazását az előállító állománynak módszertani oktatás tárgyává kell tenni.

Amennyiben a fogvatartott az egészségügyi beavatkozást követően fekvőbeteg ellátásban részesül, az őrzés megszervezésekor figyelemmel kell lenni különösen:

- a) az előállítást végrehajtó(k) szükséges létszámára, elhelyezkedésére (a fogvatartott folyamatosan látókörében legyen),
- b) a kórterem épületen belüli elhelyezkedésére, méretére, a kórteremben elhelyezett polgári személyek létszámára, a helyiség őrizhetőségére,
- c) a hír-összeköttetésre,
- d) a mosdó, a mellékhelyiség megközelíthetőségére, elhelyezkedésére, őrizhetőségére,
- e) az ágyhoz, tárgyhoz történő állandó, vagy ideiglenes, kombinált bilincselés módjára (az ágyon történő mozgását, a vizsgálatokat, az egészségügyi ellátást legkevésbé zavarja, a bilincs vagy lakat kulcsát a biztonsági felügyelő folyamatosan magánál tartja),
- f) a fogvatartott ruházatának elzárási lehetőségére,
- g) az előállítást végrehajtó a kórház személyzetével és a kórteremben lévő többi beteggel kapcsolatos magatartására (legyen udvarias, segítőkész, a betegeket ne zavarja).

A biztonsági szakterület vezetője vagy a szolgálatban lévő biztonsági tiszt kiemelt fogvatartott kihelyezése esetén *felveszi a kapcsolatot* a területileg illetékes *rendőri szervvel* és rendőri biztosítást kér a végrehajtásra. Az előállítást végrehajtónak fokozott figyelemmel kell eljárni a

fogvatartott illemhelyre, mosdóba történő kísérésekor, az ottani tevékenységét, viselkedését – nem szeméremsertő módon – figyelemmel kell kísérnie.

A mozgáskorlátozó eszköz(ök) alkalmazásánál (bilincselésnél) *figyelembe kell venni* a fogvatartott sérülését (pl.: kézsérülésnél a lábra történjen a mozgáskorlátozó eszköz helyezése), betegségének jellegét, biztonsági kockázati besorolását, továbbá azt, hogy a fogvatartott a mentőautóban ülő vagy fekvő testhelyzetben kerül szállításra. Fekvő helyzetben történő szállítás esetén fel kell mérni, hogy az egészségügyi személyzet az erre rendszeresített hevederrel – a magatehetetlen állapota, illetve további sérülések elkerülése miatt – rögzítette-e a hordágyhoz a fogvatartottat. Fel kell készülni arra, hogy a fogvatartott színleli a rosszulletet és a bv. intézetből történő kiszállítást követően szökést kísérel meg, melynek megelőzésére a mozgáskorlátozás különböző változatai alkalmazhatók.

Soron kívüli, sürgősségi kiszállítás alkalmával az eligazításra, az okmányok elkészítésére a helyzettől függően kell intézkedni. Azonban a fogvatartottról nyomtatott fényképes adatlap – melyen szerepel a meghatározott mozgáskorlátozás –, továbbá a kiszállítandó fogvatartottról a fontosabb információk, biztonsági kockázati besorolásának ismeretének rendelkezésre kell állnia. Az azonnali kiszállítást követően, szükség szerint – az összeköttetést biztosító hírközlő eszközökön – folyamatosan intézkedni kell az információk pótlására, biztosítására az előállítást végrehajtó részére.

1.10. Az előállítást végrehajtó feladata váratlan helyzet esetén

Várhatóan elhúzódó vagy előre jelzett egész napos tárgyalás (hat órát meghaladó) esetén a bv. intézet köteles biztosítani az előállítást végrehajtó munkaközi szünetét. Amennyiben erre a távollét időtartama alatt nincs mód, akkor azt a bv. intézetbe visszaérkezés után kell biztosítani. Váratlan helyzet bekövetkezését követően az előállítást végrehajtó az elsődleges intézkedések megtétele után haladéktalanul jelentést tesz a közvetlen szolgálati elöljárójának, amennyiben szükséges, segítséget kér. A tárgyhoz történő rögzítés során az előállítást végrehajtó meggyőződik arról, hogy a rögzítési pont alkalmas-e arra, hogy a fogvatartott által kifejtett erőhatásnak ellenálljon, illetve megvizsgál, felszámol minden körülményt, ami azt eredményezheti, hogy a fogvatartott a rögzítés helyéről ki tudja magát szabadítani. Amennyiben illetéktelen személy tiltott kapcsolatot akar létesíteni a fogvatartottal, részére bármit át akar adni, vagy tőle át akar venni, azt az előállítást végrehajtó(k)nak akár kényszerítő eszköz alkalmazásával meg kell akadályozni, az esetet jelenteni kell az eljáró bírónak, ügyésznek, illetve a közvetlen szolgálati elöljárónak.

Az előállítás során bekövetkezett váratlan élethelyzet alkalmával az előállítást végrehajtó azonnal intézkedik a fogvatartott és a saját maga biztonságba helyezésére, majd a lehető legrövidebb időn belül a bv. intézetbe történő visszaszállítására.

X. A FOGVATARTOTTAK SZÁLLÍTÁSA

1. A szállításról általában

A szállítás olyan biztonsági tevékenység, amely során a fogvatartottak mozgatása meghatározott útvonalon szolgálati gépjárművel, illetve mentőautóval (indokolt esetben mentőhelikopterrel) történik. A szállításnak két formája van, a körszállítás, amely minden hét első munkanapján kerül végrehajtásra, valamint a célszállítás. Célszállításnak minősül minden, a körszállítások kívüli szállítás.

A fogvatartottak szállítása egy bv. intézeten kívüli tevékenység, amely jellemző már önmagában is megemeli a biztonsági kockázat szintjét. A szállítás során bizonyos rendkívüli események, így elsősorban a fogolyszökés, a fogvatartott erőszakos kiszabadítása, a túszejtés, a szállító gépjárművek elleni támadás, valamint a személyi állomány elleni erőszak esélye jelentősen megnövekszik. Az elkövető szempontjából, az ilyen helyzetek nagyobb sikert ígérnek, mint a zártintézeti környezetben elkövetett események esetében.

Ezért a szállítások előkészítése és végrehajtása során az alábbi elvek figyelembevételével kell eljárni:

- a) a szállítást úgy kell megszervezni és végrehajtani, hogy az a lehető legrövidebb ideig tartson,
- b) amennyiben a szállítás biztonsága érdekében szükséges, más rendvédelmi szerv együttműködését kell igénybe venni,
- c) a fogvatartottak motozását úgy kell végrehajtani, hogy ne maradjon náluk olyan tárgy vagy eszköz, amellyel a szállítás biztonságát veszélyeztethetik, ezért törekedni kell a teljes motozás végrehajtására (vetköztetés, ruházat átvizsgálás, testüreg átvizsgálás),
- d) a magas biztonsági kockázatú fogvatartottak esetén - a jogszabályi előírások figyelembevételével - célszerű a mozgáskorlátozó eszközök olyan kombinációját alkalmazni, amellyel a rendkívüli esemény bekövetkezését minimalizálni lehet,
- e) pontos szállítási útvonal meghatározása, ha szükséges egészségügyi, vagy műszaki pihenő kijelölése,
- f) a feladat végrehajtásában megfelelő szakmai tapasztalatokkal rendelkező állomány alkalmazása,
- g) a szükséges technikai háttér biztosítása (a közúti közlekedésre megfelelő gépjármű, hírösszeköttetést biztosító eszközök, megfelelő minőségű és számú mozgáskorlátozó és kényszerítő eszközök).

2. A szállítás előkészítése

Az első igen fontos megelőző feladat a személyi állomány szakfeladatra történő felkészítése, oktatása, képzése, részfeladataik meghatározása. A személyi állomány feladatra történő felkészítése, oktatása, képzése, folyamatos eligazítása és a végrehajtás során megszerzett tapasztalatok feldolgozása, megosztása kiemelt feladat. A szállítás végrehajtására kijelölt személyi állomány részére a feladat megkezdése előtt minden esetben dokumentált módon, *speciális, személyre szóló eligazítást*, továbbá a bv. intézet oktatási tervében meghatározottak szerint rendszeresen foglalkozásokat kell tartani. Előbbiekén túl a szakaszértekezleteken, törzsfoglalkozásokon a rendelkezésre álló esettanulmányokat visszatérően fel kell dolgozni. A szakfeladatra beosztott személyi állomány részére a feladatra való felkészülés előtt, valamint oktatásokon biztosítani kell a feladat-végrehajtást szabályozó központi- és helyi rendelkezéseket tartalmazó iratok, oktatási célzatú esettanulmányok, módszertani útmutatók, fényképek, egyéb hasznos dokumentációk megismerését, azok elérhetőségét (az eligazító helyiségben, illetve elektronikusan).

A tényleges végrehajtást megelőzően személyhez kell kötni, hogy ki miért felel, kinek mi a feladata a végrehajtás során (pl.: illetéktelen személyek távol tartása a fogvatartottól, a fogvatartotti szállítójármű átvizsgálása, motozások, csomagok átvizsgálásának, mozgáskorlátozó eszközök felhelyezésének végrehajtása stb.).

A rendkívüli eseményekkel, különösen a szállítások során bekövetkezett eseményekkel kapcsolatban kiadott szakmai esettanulmányokat, feladatszabó körlevelek tartalmát meg kell ismertetni, a levont konzekvenciákat fel kell dolgozni és a tudomásul vételt haladási naplóban rögzíteni szükséges.

2.1. Felkészülés a szállítás végrehajtására

A bv. szervezet hivatásos állományú tagja szolgálatba lépést követően köteles a személyre szabott, feladat végrehajtáshoz szükséges fegyverzetét, kényszerítő és mozgáskorlátozó, valamint egyéb eszközeit dokumentáltan magához venni. A szállítás végrehajtásához meghatározott mozgáskorlátozó eszközök mennyiségét biztosítani kell, a felvétel során azok megfelelő működésének ellenőrzése szükséges.

A biztonsági tiszt körszállítás esetében a szállítás napját megelőző utolsó munkanapon, nem tervezhető célszállítás esetében soron kívül intézkedik a szállítási terv elkészítéséről, az okmány pontos, mindenre kiterjedő, részletes kitöltését priorálja. A megfelelő állományi létszám, azok felszerelése, az útvonal meghatározása (nem csak az esetlegesen közbeeső intézetek, hanem a

közlekedési útvonalon található főbb csomópontok megjelölésével), öltözetre, összeköttetés, egyéb rendelkezésekre vonatkozó meghatározás után a biztonsági osztályvezető részére felterjeszti azt jóváhagyásra.

A szállítványvezetői ezek után magához veszi a szállítási okmányokat és ellenőrzi azok kitöltöttségét. A szállítási lista segítségével elkészíti az ülésrendet, figyelemmel a megfelelő elkülönítések biztosítására, az egyéni mozgáskorlátozásra, illetve a fogvatartottak biztonsági kockázati besorolására, a többlet- és egyéb információira. Az elkészítés során súlyozottan figyelembe kell venni a *kiemelt figyelmet érdemlő fogvatartottakról* szóló információkat. A szállítványvezető a szállítás során kiemelt figyelmet érdemlő fogvatartottakról szóló feljegyzéseket a biztonsági tisztól átveszi, amelyek átadásra kerülő fogvatartott esetében két példányban készülnek. A szállítványvezető az első példányon aláírásával igazolja a feljegyzés átvételét és tartalmának megismerését, tudomásul vételét. A feljegyzés kitöltöttségéért a nyilvántartási szakterület a felelős. Az okmányok mellé a szállításban részt vevő fogvatartottak listáját indokolt mellékelni, melyen a nyilvántartási szám, biztonsági kockázati besorolás, elhelyezés, célintézet, illetve a szállítás oka (pl.: megőrzésre) szerepeljenek.

A körszállítást megelőzően az útvonal meghatározást – hogy a bv. intézet járműve mely bv. intézeteket milyen sorrendben érinti – a KSZNYFO a szállítást megelőző második munkanapon kiküldi, annak esetleges módosítását pedig a szállítást megelőző utolsó munkanapon. A szakfeladat végrehajtása közbeni útvonalváltozásokról haladéktalanul jelentést kell tenni a főosztály vezetője, illetve a BVOP Főügyelet felé.

2.2. A feladatban részt vevők eligazítása

Az adott feladatok végrehajtására történő speciális eligazítás alkalmával, az általános feladatokon és a helyszíni sajátosságokon túl *kiemelten kell értékelni minden*, a végrehajtás biztonságát befolyásoló, relevanciával bíró információt, így különösen a fogva tartás alatt, vagy azt megelőzően más rendvédelmi szerv őrizetéből történő szökéssel, engedély nélküli eltávozással, azok előkészületével, továbbá tiltott tárgy megszerzésével, tartásával kapcsolatosan rendelkezésre álló információkat, fogvatartotti többletinformációkat.

A speciális eligazítás megkezdése előtt gondoskodni kell arról, hogy a feladatot végrehajtó személyi állomány tagjai a feladat végrehajtás előtt megismerjék a vonatkozó ór-, illetve szolgálati utasításokat, melyekben foglaltak tudomásul vételét a megismerési íven aláírással dokumentálni kell. A speciális eligazítást a szolgálatban lévő biztonsági tiszt tartja. Az eligazítás megtartásához figyelembe kell venni a feladat végrehajtásának kezdő időpontját, a

feladat járulékos időigényét (pl.: a fogvatartott(ak) átvétele, motozása, kísérése, a szállítás ideje, stb.), a végrehajtók létszámát, az esetleges köztes váltások időtartamát, a napirendi pontokat. Minden esetben meg kell határozni a végrehajtó állomány öltözetét, melynek során figyelembe kell venni az évszaknak megfelelő öltözködési változásokat, és a feladat specialitásait. Meg kell követelni, hogy az adott biztonsági tevékenységet azonos csoportban végrehajtók öltözet egységes legyen.

Az egyéni fegyverzet, valamint felszerelés meghatározásánál figyelembe kell venni a feladatbiztonsági kockázatát, a személyre szabott feladatokat. Eligazításon meg kell határozni a szakanyagok rendeltetésszerű működésének ellenőrzését.

Amennyiben a feladat végrehajtással kapcsolatban *új, ismeretlen helyszín, vagy körülmény* áll fenn, akkor az előzetesen beszerzett információk alapján elemezni és értékelni kell az adott terület jellemzőit, adottságait (pl.: a környező épületek, tereptárgyak elhelyezkedését). Az ismeretlen körülmények végrehajtás előtti, előzetes ellenőrzését minden esetben meg kell határozni.

A biztonsági feladatok végrehajtásának egyik alapkövetelménye a végrehajtó személyi állomány és a bv. intézet közötti összeköttetés folyamatos fenntartása, biztosítása. Eligazításon kiemelten kell kezelni az összeköttetési módok meghatározását. A bv. intézetnek biztosítania kell a megfelelő összeköttetést EDR rádió formájában a végrehajtó számára, amelynek segítségével jelentési kötelezettségének eleget tud tenni, segítséget tud kérni, valamint a szükséges egyeztetéseket végre tudja hajtani. A rádióforgalmazás szabályairól és a készülékek működtetésével kapcsolatban a végrehajtó állományt ki kell oktatni. A technikai eszközök próbáját minden esetben meg kell határozni és végre kell hajtani, melynek során meg kell győződni arról, hogy a forgalmazás a kiadott EDR rádión tisztán és üzembiztosan végrehajtható. A forgalmazási csatorna beállítását minden szállítási feladat végrehajtása során, eligazítás alkalmával beállítani, ellenőrizni szükséges.

Az eligazításon az állomány figyelmét minden esetben fel kell hívni a szabályzóknak foglalt felelősségi körükre, feladataikra (pl.: a fogvatartottak felszállítását megelőzően a gépjármű biztonsági szempontú átvizsgálása). *Továbbá a biztonsági tisztnek meg kell győződnie arról, hogy az állomány rendelkezik-e a szükséges ismeretekkel.* Amennyiben azt tapasztalja, hogy a tudásszint nem megfelelő, akkor annak mértékétől függően pótolja a hiányosságot, vagy leváltja az adott személyt. Az eligazítások végrehajtását és a tett intézkedéseket az arra kijelölt okmányban dokumentálni kell.

2.3. A szállításban résztvevő személyi állomány feladatai

A szállítást útbaindító biztonsági tiszt feladatai:

- a) szükség szerint módosítja a szállítási tervet és az ülésrendet,
- b) eligazítja a szállítást végrehajtó állományt,
- c) ellenőrzi a gépjármű biztonsági állapotát, különös tekintettel a rácsok, nyílászárók állapotára,
- d) ellenőrzi a hírösszeköttetést,
- e) ellenőrzi a szállítás szabályos elindulását,
- f) jelentést tesz a főügyelet felé, ha olyan fogvatartottat szállítanak, akinek szállítása jelentésköteles, pl.: HSR-en elhelyezett fogvatartott.

A szállítmányvezető feladata a szállítást megelőzően:

- a) eligazítja a szállító biztonsági felügyelőket,
- b) egyezteti a szállítási névsor és mutatókarton alapján a fogvatartottak létszámát és adataikat,
- c) átveszi a fogvatartott iratait, az átadás-átvételi elismervények alapján meggyőződik az érték-, illetve tárgyletét meglétéről és sértetlenségéről, majd gondoskodik azok biztonságos elhelyezéséről,
- d) ellenőrzi a szállítás előkészítésére kiadott intézkedések végrehajtását,
- e) előkészíti jóváhagyásra a szállítási tervet és az ülésrendet,
- f) ellenőrizteti a gépjármű közúti közlekedésre való alkalmasságát,
- g) ellenőrzi a hírösszeköttetést biztosító eszközök működését,
- h) kioktatja a fogvatartottakat a szállítás, előállítás során tanúsítandó magatartási szabályokról,
- i) intézkedik:
 - a fogvatartottak tájékoztatására,
 - a fogvatartottak személyes használati tárgyainak átvizsgálására, a motozás végrehajtására,
 - az orvos által felírt gyógyszerek átvételére,
 - a mozgáskorlátozására vonatkozó rendelkezések végrehajtására,
 - a hideg élelem átvételére és az ivóvíz biztosítására.

Az útbaindító bv. szerv körlet-főfelügyelőjének feladata:

- a) intézkedik:

- a szállításra kerülő fogvatartottak felkészítésére,
- a szállítási körlet (zárka) átvizsgálására.

b) átadja:

- a fogvatartottakat,
- a hideg élelmet.

A szállítást fogadó bv. szerv biztonsági tisztjének feladata:

- a)* ellenőrzi a szállítmány fogadását,
- b)* ellenőrzi a fogvatartottak átvételét,
- c)* a szállítmányvezető jelentése alapján, amennyiben szükséges, intézkedik a fogvatartottak elkülönítésére,
- d)* ellenőrzi a fogvatartottak személyes tárgyainak átvizsgálását, a motozás végrehajtását,
- e)* ellenőrzi a fogvatartottak zárkára helyezését,
- f)* a bv. szerv vezetőjének rendelkezése szerint átveszi az érték- és okmányletétet a szállítmányvezetőtől,
- g)* eligazítja a többletinformációval érkezett fogvatartottakról a szolgálatban lévő állományt,
- h)* jelentést tesz a BVOP főügyeletesre felé, amennyiben olyan fogvatartott érkezett, akinek befogadása jelentési kötelezettség alá tartozik,
- i)* intézkedik az orvosi vizsgálatra történő előállításra, amennyiben a fogvatartotton külsérelmi nyomot tapasztalnak, vagy járványügyi gyanú merül fel.

A szállítást fogadó bv. szerv körlet-főfelügyelőjének feladata:

- a)* egyezteteti a fogvatartottak adatait és átveszi a fogvatartottakat a szállítmányvezetőtől,
- b)* intézkedik a fogvatartottak személyes tárgyainak átvizsgálására, motozására,
- c)* kijelöli a megfelelő zárkákat a fogvatartottaknak (az elkülönítési szabályok és a dohányzási szokások figyelembevételével) és intézkedik az elhelyezésükre,
- d)* intézkedik a fogvatartottak egészségügyi vizsgálatára,
- e)* a bv. szerv vezetőjének rendelkezése szerint átveszi a szállítmányvezetőtől a tárgyletétet,
- f)* ellenőrzi a fogvatartottak felszerelését,

g) letétezi a fogvatartottak bv. szervben nem tartható tárgyait.

2.4. A szállításra kerülő fogvatartottak átvétele és átvizsgálása

A fogvatartottak *azonosítását* a zárkából történő kivétel után végre kell hajtani. Az azonosítást fényképes nyilvántartás alapján kell elvégezni, az egyeztetésnek ki kell terjednie a fogvatartás, valamint a fogvatartott legfontosabb személyes adataira is. A fogvatartott részlegen történő átadását megelőzően a körletfelügyelő a feladatot végző felügyelő részére tájékoztatást ad a cél vagy körszállításban részt vevő fogvatartottak aktuális magatartásáról, hangulatáról, viselkedéséről, egyéb lényeges információkról.

A körszállítás során a körletfőfelügyelőtől a mutatókartonokat át kell venni, a jóváhagyott szállítási lista alapján az összes meglétét, valamint azokon a célintézet megjelölésének meglétét ellenőrizni szükséges. A célintézetek mutatókartonra történő felvezetése az éjszakás körletfőfelügyelő feladata. A szállítás során kiemelt figyelmet érdemlő fogvatartottakról készült feljegyzéseket a mutatókartonhoz kell csatolni.

A nyilvántartási szakterület gondoskodik a fogvatartottak bv. iratanyagainak előkészítéséről, mely tartalmazza a nyilvántartási, reintegrációs, egészségügyi dokumentációkat, valamint az előállítási utasításokat (nyilvántartási, reintegrációs dokumentumok kizárólag végszállításkor kerülnek bele az iratcsomagba). A lezárt borítékokra átadás-átvételi elismervényt kell tűzni, melyet valamennyi érintett személyi állományú tag aláír.

A feladat megkezdése előtt valamennyi érintett fogvatartott teljes vetkőztetéssel történő ruházat átvizsgálását végre kell hajtani. Ennek során kiemelt figyelmet kell fordítani a testfelületen (pl.: hónalj, hajlatok, hosszú haj, nemi szervek környéke stb.), illetve a ruházatban esetlegesen előre kialakított rejtési helyekre. Figyelemmel kell lenni továbbá arra, hogy az elítélt csak a számára meghatározott és rendszeresített ruházatot, lábbelit viselje. Ezt minden esetben meg kell, hogy előzze a személyes használati tárgyak átvizsgálása, amelyhez kézi fémkeresőt is alkalmazni kell.

A tárgyak átvizsgálását követően a fogvatartottakat folyamatos kontroll alatt kell tartani, hogy a ruházatukba esetlegesen elrejtett tiltott tárgyakat, a már átvizsgált személyes felszerelésében ne tudja elrejtteni. Az összepakolást követően, fel kell hívni a fogvatartottak figyelmét a táskáik zárására oly módon, hogy abba kibontás és észrevétel nélkül ne tudjanak helyezni semmit, amely lehetőség szerint lakattal történő lezárást kell, hogy jelentsen. Azon fogvatartottak esetében, akik nem rendelkeznek lakattal, vagy nem zsákban tárolják a személyes dolgaikat más lehetőség is megengedett a meghatározott szempontok figyelembevételével. Miután

ez megtörtént végre kell hajtani a teljes vetkőzéssel történő ruházat átvizsgálást. A tüzetes motozás, ruházat-, személyes használati tárgyak átvizsgálást követően a fogvatartottak átvételét a körlet-főfelügyelő szolgálati naplójában aláírással igazolni kell.

2.5. A fogvatartottak mozgatásának, mozgáskorlátozásának szabályai

A szállítás előtti eligazítás során a *fogvatartottak figyelmét nyomatékosan fel kell hívni* a követendő magatartás maradéktalan betartására, a tiltott tárgyak átvételének, megszerzésének, birtoklásának, valamint a tiltott kapcsolattartás formáinak tilalmára, illetve ezek be nem tartása esetén a lehetséges következményekre. *Továbbá közölni kell* a szállítás során maguknál tartható tárgyak és gyógyszerek köréről (csak papír zsebkendő, gyógyszer tartási engedéllyel kiadott, életmentő gyógyszerek, asthma sprayt, allergia pipát, valamint zárható műanyag flakonban fél liter ivóvizet), valamint figyelmeztetni őket az ülésrend betartására, rendkívüli esemény elkövetése során alkalmazható intézkedésekre, kényszerítő eszközökre.

A szállítandó fogvatartottakat a mutatókartonok alapján a szállítmányvezető egyezteteti, majd ezt követően az elkülönítési szabályok figyelembevételével elkészített ülésrendnek megfelelően sorakoztatja. A speciális eligazítás során elhangzottak szerint fel kell helyezni az egyénileg meghatározott *mozgáskorlátozó eszközöket*, úgy, hogy azok rögzítéséről minden esetben gondoskodni kell. Amennyiben lehetőség van rá, az eszközök felhelyezését megelőzően a fogvatartottakat kapukeretes fémkereső eszközzel ismételten át kell vizsgálni.

A fogvatartottakat zárt rendben, szoros felügyelet mellett kell mozgatni, tevékenységüket folyamatosan figyelemmel kísérni, hogy nem próbálnak-e a csomagjukból tárgyakat kivenni és azt a ruházatukban elrejteni.

2.6. A szállítójárművel kapcsolatos biztonsági intézkedések, a fel- és leszállítások

A gépjárművezető a szállítás megkezdése előtt minden esetben, a szállítást útba indító biztonsági tiszt körszállítás és célszállítás esetében a fogvatartottak felszállítása előtt mindig, az előállítások vonatkozásában a feladat megkezdése előtt, *szűrőpróbaszerűen átvizsgálja* a gépjármű szállítótereit, csomagtereit biztonsági szempontból (nyílászárók, rácsozat, zárok, berendezési tárgyak állapota), valamint a gépjármű szökési, önkárosítási szempontból gyenge pontjait, a tiltott tárgyak, az esetlegesen kialakított rejtési helyek felderítése tekintetében.

Ezen felül ellenőriznie kell az összeköttetést biztosító eszközök működőképességét, a tartalékkulcsok meglétét, a megfelelő mennyiségű ivóvíz és műanyag pohár rendelkezésre állását.

A körszállítást megelőző munkanapon a gépjárművek műszaki állapotáért felelős szakterületi vezető (gazdasági vezető) köteles a körszállításba induló gépjárművek *bizottsági szemléjét* végrehajtani, és erről jegyzőkönyvet készíteni, melyet továbbítani kell az intézet parancsnoka, valamint a biztonsági osztályvezető részére. A szemle végrehajtása abban az esetben is kötelező, ha az intézet új típusú szállítójárművel rendelkezik.

A csomagok csomagtérben történő elhelyezése során annak elkerülése érdekében, hogy a fogvatartott személyes, vagy tiltott tárgyai más fogvatartott birtokába kerüljenek a csomagelhelyezést folyamatos kontroll alatt kell tartani, mind a berakodás, mind pedig a kirakodás alkalmával. Szállítás közben a fogvatartott a számára kiadott mobiltelefont nem tarthatja magánál.

A szállítást megelőzően az átadás-átvételi dokumentumok előkészítését az intézetparancsok által kijelölt szakterület képviselője hajtja végre. A szállítmányvezetők az átadás-átvételi jegyzéken jelölik meg, mely fogvatartottak visznek telefonkészüléket magukkal a szállítás során. A körszállítás során a BFB és a szállítási útvonal egyéb más bv. intézeteinek szállítózárkáiból történő kiléptetést követően a célintézet szállítmányvezetői ellenőrizték a fogvatartotti mobiltelefonok meglétét, sértetlenségét.

A fogvatartott(ak) szállítójárműre helyezés előtti, ismételt motozásával, kézi fémkeresővel történő átvizsgálással akadályozzák meg, hogy a fogvatartott(ak) az utastérbe nem engedélyezett, tiltott tárgyat vigyenek fel magukkal. Az ülésrenden szereplő adatok egyeztetése után a fogvatartottakat az ülésrendnek megfelelően kell leültetni. A szállítótér fülkéinek, majd a szállítótér ajtajának zárását követően a kulcsokat a gépjárművezető tartja magánál. A fogvatartott(ak)at a gépjárműben egyedül hagyni nem lehet, még az intézet területén sem. A felügyelőknek meg kell követelniük, hogy a szállítás egésze során a fogvatartott(ak) az ülésrendben meghatározott helyen tartózkodjanak, meg kell azt akadályozni, hogy bármilyen indokkal, engedély nélkül helyet változtassanak. A felügyelőknek a szállítótérben oly módon kell elhelyezkedniük, hogy a szállított fogvatartottak tevékenységét folyamatosan figyelemmel tudják kísérni. A figyelési tevékenység hatékonyságának növelése érdekében a feladatot meg kell osztaniuk egymás között.

A szállító gépjárműre történő elhelyezés után a gépjármű kiléptetéséig is folyamatos kontroll alatt kell tartani a szállításban résztvevő fogvatartottakat. A kiléptetés során végrehajtott átvizsgálásnak ki kell terjednie a szállítással távozó fogvatartottak létszámának, a fogvatartotti csomagok elhelyezésére szolgáló rekeszeknek – az üreseket is beleértve – az ellenőrzésére is.

Az ellenőrzés után a szállítást biztosító felügyelőknek el kell foglalniuk a speciális eligazításon számukra kijelölt helyeket a szállítótérben.

XI. AZ EGYÉB BIZTONSÁGI FELADATOK VÉGREHAJTÁSÁNAK SZABÁLYAI

1. Egyéb biztonsági feladatok

Az egyéb biztonsági feladatok, három, lényegében napi rendszerességgel végrehajtott feladatot ölel magában. A megnevezés abból ered, hogy évtizedekkel ezelőtt a biztonsági tevékenységet öt nagy területre osztották fel a szakma képviselői, úgymint külsőőrzés, belső őrzés és felügyelet, munkáltatás közbeni őrzés, felügyelet, szállítás és előállítás közbeni őrzés, végül az egyéb mozgás közbeni őrzés és felügyelet. Az utolsó terület akkor még – pl. az 1982-ben kiadott Őrszolgálati Szabályzat szerint – négy biztonsági feladatot foglalt magában. Ezek az alábbiak voltak:

- a szabadlevegőn tartózkodás biztosítása,
- a látogatás biztosítása,
- a járőrszolgálat, és
- az állami egészségügyi szolgálat fekvőbeteg gyógyintézetben elhelyezett fogvatartott őrzése és felügyelete.

Az elnevezés még ma is tartja magát, így pl. a Biztonsági Szabályzat XI. Fejezete is az „Egyéb biztonsági feladatok” címet viseli. Jelenleg csak három feladat tartozik a területhez, ugyanis a járőrszolgálat szabályozása átkerült a külsőőrzés rendszerébe.

2. A szabadlevegőn tartózkodás biztonsági szabályai

A hatályos jogszabályok szerint a fogvatartottak jogosultak naponta - a szabadságvesztés végrehajtási rezsimjeinél megállapított rendelkezések szerint, de legalább egy óra - szabadlevegőn tartózkodásra. A szabadlevegőn tartózkodás idejét, helyét és módját minden intézetnek a napirendben kell meghatározni. Biztonsági szempontból fontos aspektus, hogy a szabadlevegőn tartózkodás során is be kell tartani az alapvető elkülönítési szabályokat, így a férfiakat a nőktől, a bűntársakat stb. el kell különíteni.

A tevékenység alapvetően mind a biztonsági mind a büntetés-végrehajtási területet érinti, ezért a szabályos és biztonságos végrehajtás érdekében e két területnek szorosan együtt kell működni. Így a szabadlevegőn tartózkodás szervezését és irányítását a körlet-főfelügyelő a szolgálatban lévő biztonsági tiszttel egyeztetve végzi. Az alábbiakban áttekintjük azokat a veszélyeket, amelyek leginkább jelen vannak a szabadlevegőn tartózkodás során.

2.1. A tiltott tárgyak bejuttatása, továbbadása

A tiltott tárgyak egyszerű kézzel történő bedobása vagy egyéb más módszerrel történő bejuttatásának, illetve továbbításának megakadályozása céljából a szabadlevőn tartózkodást *úgy kell ütemezni*, hogy sem a fogvatartottak, sem a kapcsolattartók *ne ismerjék ki annak időpontját, valamint az azon résztvevők körét*. Továbbá lehetőség szerint a szabadlevegőn tartózkodásra kíséreskor, vagy annak végeztével a részlegre történő visszamozgatás során a csoport más fogvatartotti csoporttal ne találkozzon. *Kötelezően meg kell motozni* a fogvatartottakat mind a sétaudvarra történő kivonulás előtt, mind a bevonulás után, amivel – a motozás minőségétől függően – hatékonyan meg lehet akadályozni a tiltott tárgyak egymásnak történő átadását, részlegre juttatását. *A zárkába visszahelyezést megelőzően* lehetőség szerint kapukeretes fémkeresőn kell a fogvatartottaknak áthaladni, majd ezt követően a szinten szolgálatot teljesítő felügyelő motozást hajt végre. Kapukeretes fémkereső hiányában kézi fémkeresővel kell a fogvatartottakat megvizsgálni.

A szabad levegőn tartózkodásra vihető tárgyak köre:

- a) évszaknak megfelelő ruházat,
- b) papírzsebkendő, anyagzsebkendő
- c) szekrénykulcs,
- d) QR kóddal ellátott azonosító kártya azokban az intézetekben, ahol telefon és automata üzemel a sétaudvar területén,
- e) életmentő gyógyszer (asztmapipa, vagy nitromint spray, tartási engedély bemutatásával),
- f) fogvatartotti mobiltelefon (abban az esetben, ha egyidejűleg egy sétaudvaron több részleg részére biztosított a szabadlevegőn tartózkodás kellő körültekintéssel kell eljárni),
- g) ivóvíz, hőségriadó idején.

Amennyiben lehetséges a szabad levegőn tartózkodás ideje alatt a sétaudvaron rendszeresített sporteszközöket a fogvatartottak saját felelősségükre, rendeltetésszerűen használhatják, az erről szóló írásos tájékoztatót a sporteszközön, vagy annak közelében jól látható helyen el kell helyezni.

2.2. A fogolyszökés bekövetkezése

A sétaudvarok jelentős része a bv. intézetek olyan területén van, amely terület a bástyafallal határos. Így – ahogyan már többször be is következett – van esély arra, hogy a fogvatartottak fogolyszökést kövessenek el. Ezért a körletfelügyelők, valamint a szabadlevegőn tartózkodást biztosító felügyelők *eligazítása során meg kell határozni a felállítási helyeket a szökésre alkalmas pontok, továbbá az egyéb veszélyt jelentő pontok, helyek* figyelembevételével és az összeköttetés módját. Fel kell hívni a figyelmet a sétaudvar, illetve a fogvatartottak útvonalának a szabadlevegőn tartózkodás megkezdése előtti és végrehajtása utáni átvizsgálására – *biztonsági ellenőrzés- és vizsgálat* –, a motozások végrehajtására, a tiltott tárgyak körletre való be- illetve kijutásának megakadályozására, ki- és bevonulás során az alakzatok kialakítására, a *pontos létszámmellenőrzésre, a fogvatartottak összetételére.*

A biztosító felügyelő a szabad levegőn tartózkodás végeztével sorakoztatja és alakzatba állítja (kettes oszlopba) a fogvatartottakat, majd létszámmellenőrzést kell tartania, a fogvatartottakat pontos létszámmal kell átadni a körletfelügyelőnek.

Amennyiben szélsőséges időjárás, illetve nem kielégítő látási viszonyok vannak, vagy ilyen körülmények a szabadlevegőn tartózkodás során következnek be, a szabadlevegőn tartózkodást nem lehet végrehajtani, illetve azt meg kell szakítani. Természetesen az ilyen körülmények igen nagymértékben megnövelheti a fogolyszökés bekövetkezésének esélyét.

2.3. A fogvatartottak egymás sérelmére elkövetett cselekmények

A szabadlevegőn tartózkodás jó alkalmat nyújt a fogvatartottaknak arra, hogy bizonyos egymásközötti „ügyeiket” elintézzék. Ezek sok esetben agresszív, bántalmazó magatartásokban merülnek ki. Ezért már a feladat megszervezéskor meg kell akadályozni, hogy olyan fogvatartottak, akikről tudott, hogy ellentétben vannak egymással, vagy általában agresszív viselkedésűek ne tartózkodjanak együtt a sétaudvaron. Továbbá arra is pontosan ki kell térni.

2.4. A szabadlevegőn tartózkodás speciális szabályai

Az egyéni kezelési utasítással rendelkező fogvatartottak szabad levegőn tartózkodását a kezelési utasításban meghatározottak szerint kell végrehajtani. A ki-, illetve bevonulás ideje a szabad levegőn tartózkodásba nem számít bele. A magánelzárást töltő fogvatartottakra vonatkozó előírások alkalmazására kiemelten figyelni kell. A szabad levegőn való tartózkodásra, valamint befejezését követően a részlegre történő visszakísérés során a fogvatartottakat mozgáskorlátozóként meg kell bilincselni. Az elítéltek kötelesek az

évszaknak megfelelő ruházatot viselni szabad levegőn tartózkodás alkalmával. Hőségriadó esetén megengedett a felsőruházat könnyítése.

A letartóztatott vagy nem jogerős ítélettel rendelkező fogvatartottak a szabad levegőn tartózkodás időtartama alatt az időjárásnak megfelelő civil ruhát viselhetnek.

Bizonyos speciális fogvatartotti csoportok tekintetében (gyógyító-terápiás részleg, pszichoszociális részleg, kábítószer-prevenációs részleg, szexuális bűncselekményt elkövetők részére kialakított részleg) a *reintegrációs tisztnak hetente legalább egy alkalommal, a részlegével kell töltenie az időt az udvaron*, a szabad levegőn tartózkodás idején kreatív- vagy sportfoglalkozásokat szervezve, melyre az ahhoz szükséges eszközök is levihetők. Ahol lehetőség van rá, ott a foglalkozás a sportudvarra is szervezhető. Ebben az esetben ez a sportudvari foglalkozás kiválthatja a szabadlevegőn tartózkodás idejét.

A biztonsági szempontok maradéktalan figyelembevétele mellett a bv. szerv vezetője rendelkezhet a szabadlevegőn tartózkodás kötött formában történő végrehajtásáról, továbbá maximalizálhatja annak létszámát. A szabad levegőn való tartózkodás szolgálati járőr kutyával felügyelhető.

A sétaudvar kialakításánál törekedni kell arra, hogy annak egy része a csapadékkal szemben védelmet nyújtson a fogvatartottak részére.

A magánelzárást és a fegyelmi elkülönítést töltő fogvatartott esetében pontosan dokumentálni kell, hogy mikor nem vette igénybe a szabad levegőn való tartózkodás lehetőségét.

Betegszobán elhelyezett, illetve időskorú fogvatartottak részére a szabadlevegőn tartózkodás idejére a sétaudvaron ülő lehetőséget kell biztosítani. Amennyiben a beteg, vagy az időskorú fogvatartott úgy nyilatkozik, hogy nem veszi igénybe teljes egészében a jogszabály által biztosított időtartamot, úgy visszakísérésére intézkedni kell. Ebben az esetben a szintes körletnaplóban dokumentálni kell, hogy a fogvatartott saját kérésére lett zárkájába, vagy a betegszobára visszakísérve.

2.5. A szabadlevegőn tartózkodás felügyeletét ellátó személyek

A szabadlevegőn tartózkodás felügyeletét ellátó felügyelő:

Közvetlenül a szolgálatban lévő körlet-főfelügyelőnek van alárendelve. Feladatát szolgálati helyen, a szolgálati utasításban meghatározottak szerint és az eligazítás alapján, az előjárója által meghatározott kényszerítő eszközökkel látja el. Feladata:

- a) a szabadlevegőn tartózkodásra kijelölt terület átvizsgálása a szabadlevegőn tartózkodás megkezdése előtt és után,
- b) a fogvatartottak létszám szerinti átvétele, illetve átadása a körleten,
- c) a fogvatartottak motozása,
- d) a fogvatartottak biztonságos kísérése a körlet és a szabadlevegőn tartózkodás helyszíne között,
- e) a szabadlevegőn tartózkodásra szolgáló terület biztonságra veszélyes pontjainak ismerete és fokozott figyelése,
- f) a magas biztonsági kockázatú fogvatartottak létszámának ismerete és tevékenységük fokozott figyelemmel kísérése,
- g) a fogvatartottak magatartásának folyamatos figyelése, ha rendbontást észlel, jelenti az előljárónak, lehetőség szerint intézkedik, szükség esetén bekíséri a rendbontót,
- h) látó- és halló összeköttetés tartása a szabadlevegőn tartózkodást biztosító biztonsági felügyelőkkel,
- i) ha bármilyen, a normálistól eltérő, vagy rendkívüli esemény bekövetkezésére utaló jelet észlel, azonnal jelentést tesz közvetlen előljárójának,
- j) a bv. szerv vezetője és közvetlen előljárója által meghatározott külön rendelkezések betartása és betartatása.

A szabadlevegőn tartózkodást biztosító biztonsági felügyelő:

Közvetlenül a szolgálatban lévő biztonsági tisztnek van alárendelve. Feladatát őrhelyen lőfegyverrel, szolgálati helyen szolgálati kutyával vagy egyéb kényszerítő eszközzel látja el, az őrutasításban vagy szolgálati utasításban meghatározottak szerint és az eligazítás alapján.

Feladata:

- a) összeköttetés tartása a technikai ügyelettel és a szabadlevegőn tartózkodás felügyeletét ellátó felügyelővel,
- b) a terület biztonságra veszélyes pontjainak ismerete és fokozott figyelése,
- c) rendkívüli esemény bekövetkezése esetén amennyiben lehetséges intézkedés fogantatosítása és jelentés a szolgálatban lévő biztonsági tisztnek,
- d) annak megakadályozása, hogy a fogvatartottak a kijelölt területet elhagyják,
- e) a szabadlevegőn tartózkodás felügyeletét ellátó felügyelő biztosítása, különösen intézkedése alatt,
- f) a fogvatartottak mozgásának, magatartásának, hangulatának folyamatos figyelemmel kísérése,

- g) ha bármilyen, a normálistól eltérő, vagy rendkívüli esemény bekövetkezésére utaló jelet észlel, azonnal tegyen jelentést közvetlen előjárójának,
- h) a bv. szerv vezetője és közvetlen előjárója által meghatározott külön rendelkezések betartása és betartatása.

3. A látogatás közbeni biztonsági tevékenység

A fogvatartott – a rezsím szabályokhoz igazodóan – havonta legalább egyszer, alkalmanként hatvan percben, de legfeljebb kilencven percben, egyidejűleg négy fő látogatót fogadhat.

A látogatásnak számos biztonsági vetülete van. Egyfelől az intézetbe olyan civil személyek lépnek be és tartózkodnak ott, akikről a szükségesnél kevesebb információval rendelkezünk, így mind az ő magatartásuk, mind az ő védelmük plusz biztonsági kockázatot jelent. Másfelől sok esetben kiszámíthatatlan mind a látogató, mind a fogvatartott viselkedése a találkozásuk esetén. Harmadsorban a látogatás az egyik jelentős csatorna a tiltott tárgyak bejuttatására. Ezért már a Bv. tv. is megad néhány alapvető lehetőséget a plusz kockázat kezelésére:

- Az elítélt és a látogató beszélgetése ellenőrizhető, amelynek lehetőségéről az elítéltet és a látogatót tájékoztatni kell.
- Ha a bv. intézet biztonsága indokolja, a bv. intézet parancsnoka elrendelheti, hogy az elítélt biztonsági beszélőfülkében, vagy rácson keresztül beszélhet a látogatóval. Ha a látogatásról szóló értesítés kiküldésekor ismertek azok a körülmények, amelyek alapján a parancsnok a beszélgetést rácson keresztül vagy zárt fülkéből távbeszélőn keresztül engedélyezi, úgy azt az értesítésen fel kell tüntetni. Ha a parancsnok elrendeli, hogy az elítélt a látogatóval csak rácson keresztül beszélhet, azt lehetőleg térben és időben a többi látogatástól elkülönítve kell megszervezni.
- *A látogatásból ki kell zárni azt, akit az ügyész vagy a bíróság a folyamatban lévő büntetőeljárás eredményessége érdekében attól eltiltott, illetve azt, akinek a magatartása a bv. intézet, valamint a fogvatartás biztonságára veszélyt jelent.*
- *A látogatás félbeszakítható, ha az elítélt vagy a látogató a látogatás rendjét megsérti, és azt figyelmeztetés ellenére sem hagyja abba.*
- *A látogatást meg kell szakítani a szükséges intézkedések megtétele mellett, ha az elítélt vagy a látogató magatartása a bv. intézet rendjét, a fogvatartás biztonságát közvetlenül sérti vagy veszélyezteti.*
- *A látogatás során meg kell akadályozni, hogy a látogató tiltott tárgyat átadhasson vagy a bv. szerv vezetője által nem engedélyezett tárgyat átvehessen, illetve azt, hogy a bv. szerv területén rendkívüli eseményt kövessen el.*

A látogatások számát, időpontját és a látogatás alkalmankénti időtartamát a rezsimszabályoknak megfelelően a bv. intézet parancsnoka határozza meg, amit az erre kijelölt helyiségben kell lebonyolítani. Az elítélt részére engedélyezhető, hogy a helyben vásárolt élelmiszert elfogyassza. A látogatás ideje alatt csak a bv. intézetben vásárolt vagy a bv. intézet által biztosított ital fogyasztható. Az elítélt a látogatónak ajándékot vagy más tárgyat csak engedéllyel adhat át.

Gyermekkorú személy(ek) felnőtt személy kíséréte nélkül nem léphet(nek) be a bv. intézetbe. A látogatásról szóló értesítés kiállítása előtt a reintegrációs tiszt nyilatkoztatja az elítéltet, hogy mely nyilvántartott kapcsolattartóit kívánja fogadni. A reintegrációs tiszt az elkészített értesítést a látogatás esedékessége előtt legalább 10 nappal átadja az elítéltnak, aki azt levele mellékleteként küldi el kapcsolattartójának. Az elítéltek kérelmére az értesítés soron kívül is kiadható. Egyidejűleg több alkalomra szóló értesítés is kiküldhető, ha a látogatás későbbi időpontjai előre programozhatók, és az elítélt megjelöli, hogy az egyes alkalmakra mely kapcsolattartóit kívánja fogadni.

Az elítélthez látogatóként érkező kapcsolattartó személyazonosságának megállapítása és a bv. intézetbe történő beléptetése a látogatási értesítő és a személyazonosságot igazoló okmány adatainak összehasonlításával történik. Ezekben az esetekben a látogató adatait nem kell a beléptetéskor külön feljegyezni. Az eljárás során figyelemmel kell lenni a hatályos adatvédelmi szabályozásban foglaltakra.

Ha olyan személy érkezik látogatási céllal, akinek neve az értesítésen nem szerepel, de az elítélt kapcsolattartói között nyilvántartott, a látogatás végrehajtásának irányításával megbízott vezető vagy a *reintegrációs tiszt* az elítélt kérelme alapján engedélyezheti a látogatást.

Külső egészségügyi intézményben őrzésben lévő elítélt látogatását a parancsnok engedélyezheti. Az elítélt közvetlen hozzátartozóit a bv. intézet értesíti, súlyos betegség, baleset, életveszélyes állapot esetén haladéktalanul. A büntetés-végrehajtási szakterület a szükséges információkat továbbítja a biztonsági osztály felé, amely a látogatófogadás lebonyolítását végrehajtja a parancsnok által meghatározott módon.

A látogatási idő az elítélt, illetve látogatójának kérelmére történő meghosszabbításáról a látogatás irányításával megbízott dönt. A látogatáson megmaradt élelmiszer körletbe történő felviteléről, annak köréről és mennyiségéről a látogatókat és az elítélteket a látogatás irányításával megbízott már a látogatás megkezdésekor tájékoztatja. Az elítélt látogatójának *ajándékot vagy más tárgyat akkor adhat át,* ha arra vonatkozóan a reintegrációs tiszt írásos *engedélyével rendelkezik,* és azt az átadással egyidejűleg bemutatja a látogatás irányításával

megbízottak. A látogatás félbeszakítására vagy megszakítására szolgáló indok észlelése esetén az azt észlelő köteles jelentést tenni a látogatás végrehajtásával megbízott vezetőnek, aki a megszakítás kérdésében dönt. Elítélt szabadságvesztés büntetést töltő hozzátartozója meglátogatását elsősorban a szülő-gyermek, házastárs vagy élettársi viszony esetén indokolt támogatni.

Ha az elítélt a más bv. intézetben fogvatartott hozzátartozójával kíván látogatást lebonyolítani, akkor engedélyezés esetén azt a körszállítás napján, a körszállítás központi elosztóhelyén kell végrehajtani. Az engedélyezés tényét a körszállítást megelőző szállításra történő előjegyzéssel kell jelezni a KSZNYFO felé.

3.1. A látogatás felügyeletét ellátó felügyelő feladatai

A látogatás irányítása a büntetés-végrehajtási osztály kijelölt beosztottjának (reintegrációs tiszt) feladata. A látogatás felügyeletét ellátók közvetlenül a látogatást irányító alárendeltségébe tartoznak, aki együttműködik a szolgálatban lévő biztonsági tiszttel. Feladatukat a látogatást vezető előjáró irányításával, eligazítása alapján, illetve a bv. szerv vezetőjének a látogatás rendjére vonatkozó írásos rendelkezéseinek betartásával végzik.

A látogatás felügyeletét ellátó felügyelő feladata:

- a) a látogató helyiség átvizsgálása a látogatás előtt és után, különös tekintettel az illemhelyekre és a látogatók által használt egyéb helyiségekre,
- b) közreműködés a látogatók szabályos be- és kiléptetésében, a személyazonosság ellenőrzésében, a látogatók kísérése,
- c) a körleten a fogvatartottak létszám szerinti átvétele, motozása, kísérése,
- d) a látogatás alatt a rend fenntartása,
- e) esemény bekövetkezésekor köteles a szolgálatba lépő biztonsági tisztnak jelenteni és az általa meghatározott feladatokat végrehajtani,
- f) a látogatás befejeztével a fogvatartotti létszám ellenőrzése,
- g) a hozzátartozók kikísérése, közreműködés a kiléptetés végrehajtásában,
- h) a fogvatartottak motozása a körletre való visszakisérésekor.

4. A beteg fogvatartott polgári egészségügyi intézménybe történő elhelyezésével kapcsolatos szabályok

Fogvatartott polgári egészségügyi intézménybe (a továbbiakban: külkórház) történő kihelyezése az összes körülmény mérlegelésével, a bv. intézet parancsnokának utasítása szerint, őrzéssel vagy ellenőrzéssel történhet, melynek megszervezése hivatali időben a biztonsági

osztályvezető, hivatali időn túl a szolgálatban lévő biztonsági tiszt feladata. *Szükség szerint vizsgálni kell az elektronikus távfelügyeleti eszközzel történő kihelyezés lehetőségét* is, amely alkalmazásának elrendelése az intézetparancsnok hatáskörébe tartozik.

A külkórházi elhelyezésre – orvos vagy ápoló javaslatára –, akkor kerülhet sor, ha a fogvatartott egészségügyi ellátása nem tűr halasztást, vagy a bv. szervezet egészségügyi intézményeibe történő szállítása az egészségi állapotában rosszabbodást eredményezhet. Ebben az esetben a fogvatartottat a területileg illetékes kórház megfelelő osztályára kell kiszállítani, szükség esetén ott elhelyezni. Egészségügyiileg indokolt esetben a külkórházi kiszállítás nem tagadható meg, minden más napirendi ponttal szemben elsőbbséget élvez.

Külkórházban történő elhelyezéskor az *őrzésről* vagy *ellenőrzésről*, illetve az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazásáról való döntés előkészítése, illetve az arra történő javaslattétel során figyelembe kell venni a fogvatartott által elkövetett bűncselekmény jellegét, az elkövetés körülményeit, a büntetés tartamát és az abból még hátralévő időt, a biztonsági kockázati besorolását, a rendelkezési jogkör gyakorlója által elrendelt korlátozásokat, a fogvatartás alatt tanúsított magatartását, egészségi állapotát.

Abban az esetben, ha az elítéltnak *folyamatban lévő büntetőügye* van, a kihelyezés *kizárólag őrzés* biztosítása mellett történhet. *Letartóztatott külkórházban csak őrzéssel* helyezhető el, és a kihelyezéshez a *rendelkezési jogkör gyakorlójának engedélyét kell kérni*, kivéve, ha arra orvosilag indokolt, sürgős esetben kerül sor, erről azonban a rendelkezési jogkör gyakorlóját haladéktalanul értesíteni kell.

A kihelyezés az erre a célra rendszeresített okmányon kerül dokumentálásra (1. melléklet), amelyet minden érintett szakterület a rendelkezésre álló, releváns adatokkal ellát. A kihelyezést – a szakterületek javaslatát figyelembe véve – az intézetparancsnok hagyja jóvá.

A kihelyezett fogvatartott őrzését vagy ellenőrzését a biztonsági osztályvezető, hivatali munkaidőn túl a szolgálatban lévő biztonsági tiszt szervezi, az intézetparancsnoknak történő egyidejű jelentés mellett.

A külkórház illetékes *osztályvezető főorvosát minden esetben tájékoztatni kell*, hogy a fogvatartott beteg őrzéssel vagy ellenőrzéssel kerül az illetékes osztályra. Kihelyezés esetén tájékoztatni kell a főorvost a külkórházi rendet is érintő őrzés vagy ellenőrzés, illetve elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazásának legfontosabb biztonsági szabályairól.

A bv. intézet egészségügyi osztályvezetője vagy főápolója, akadályoztatásuk esetén a szolgálatban lévő szakápoló vagy ápoló figyelemmel kíséri a kihelyezett beteg fogvatartott

állapotát, ennek érdekében telefonon, szükség szerint személyes megjelenéssel tájékoztatást kér az illetékes osztályvezető főorvostól vagy kezelőorvostól. Lehetőség esetén az illetékes osztályvezető főorvos vagy kezelőorvos egyetértésével haladéktalanul kezdeményezi a fogvatartott átszállítását a bv. egészségügyi intézményeibe.

A fogvatartott életveszélyes állapotba kerülése esetén a bv. intézet a közeli hozzátartozót soron kívül értesíti, és a látogatás lehetőségét biztosítja.

4.1. Az őrzéssel történő kihelyezés

Amennyiben a fogvatartott az egészségügyi beavatkozást követően fekvőbeteg ellátásban részesül, az őrzés megszervezésekor az alábbiakat kell figyelembe venni:

- a) a biztonsági felügyelők szükséges létszámára, elhelyezésére (a fogvatartott folyamatosan látókörében legyen),
- b) a kórterem elhelyezkedésére, méretére, a kórteremben elhelyezett polgári személyek létszámára, a helyiség őrizhetőségére,
- c) a mosdó, a mellékhelyiség megközelíthetőségére, elhelyezkedésére, őrizhetőségére,
- d) az ágyhoz vagy más rögzítésre alkalmas eszközhöz történő bilincselés módjára (a vizsgálatokat, az egészségügyi ellátást legkevésbé zavarja, a bilincs vagy lakat kulcsát a biztonsági felügyelő folyamatosan tartsa magánál).

A kihelyezés során kizárólag a rendszeresített kényszerítő és mozgáskorlátozó eszközök alkalmazhatóak.

Az őrzés folyamatosságát minden esetben fenn kell tartani, ennek érdekében az elrendelt mozgáskorlátozó eszközök kórtermen belüli felhelyezésénél figyelemmel kell lenni arra, hogy a fogvatartott *legalább egy végtagja* biztonsági szempontból megfelelő módon *legyen rögzítve* az arra alkalmas szilárdságú tárgyhoz. A fogvatartott vizsgálatra vagy egyéb célból történő kísérése kizárólag a vezetőszárral ellátott bilincstag szakszerű alkalmazása mellett történhet.

Az őrzést végrehajtó személyi állományi tag elsődlegesen egységes digitális rádiórendszeren (a továbbiakban: EDR) keresztül tartja a kapcsolatot a bv. intézettel. Kizárólag a megfelelő lefedettség hiányában engedélyezhető a szolgálati mobiltelefon.

Az elrendelt *mozgáskorlátozás könnyítése előtt* a személyi állomány tagja köteles a számára biztosított kézi EDR készüléken a bv. intézet biztonsági ügyelete felé *jelentést tenni*. Mozgáskorlátozás könnyítésének elrendelése esetén, a jelentés vételét követően, a szolgálatban lévő biztonsági tiszt dönt az őrzés biztosításának esetleges megerősítéséről.

A biztonsági felügyelőnek fokozott figyelmet kell fordítania a fogvatartott *mellékhelyiségbe, fürdőbe, zuhanyzóba kísérésére*, valamint annak ideje alatt a fogvatartott tevékenységére, viselkedésére, továbbá arra a kezelési folyamatra, ahol nem lehet jelen. A biztonsági felügyelőnek ebben az esetben a leggyorsabb intézkedést biztosító, a szökésre legalkalmasabb útvonalon kell elhelyezkednie.

Az őrzéssel kihelyezett fogvatartott a bv. intézet intézetparancsnokának engedélyével találkozhat nyilvántartott kapcsolattartóival. Az illetékes reintegrációs tisztnek kötelessége telefonon értesíteni a fogvatartott közeli hozzátartozóit a kihelyezés tényéről.

Annak a fogvatartottnak a végtagja, akinél alapos indokkal arra lehet következtetni, hogy fogolyszökést tervez, vagy a saját vagy más személyek életét, testiépségét veszélyeztető magatartást fog tanúsítani, a személyi állomány arra jogosult tagjának engedélye alapján *tárgyhoz rögzíthető*. Ez a gyógykezelést nem akadályozhatja, továbbá arra is kell ügyelni, hogy a tárgyhoz rögzítést úgy kell végrehajtani, hogy a rendkívüli esemény bekövetkezését megakadályozza. Ugyancsak tárgyhoz rögzíthető a fogvatartott végtagja, ha az őrzést egyedül ellátó személynek személyes szükséglete, váratlan rosszullete, szolgálati okból történő telefonálása, szolgálat átadása, vagy a fogvatartott önkárosító magatartása okán más személy segítségül hívása miatt a fogvatartottat egyedül kell hagynia.

Valamennyi külkórházba történő elhelyezés esetén alkalmazni kell a „Szolgálati napló polgári egészségügyi intézményben szolgálatot teljesítő felügyelő részére” elnevezésű okmányt. Abban az esetben, ha egy időben több fogvatartott kerül kihelyezésre, minden külkórházi őrzést végrehajtó biztonsági felügyelőt el kell látni külön naplóval.

4.2. Az ellenőrzéssel történő kihelyezés

Az ellenőrzéssel történő kihelyezésnek az egyik alapvető feltétele, hogy a fogvatartottra vonatkozó adatok alapján megalapozottan arra lehet következtetni, hogy *nem fogja kivonni magát a büntetés végrehajtása alól, öngyilkosságától nem kell tartani, továbbá az egészségügyi kezeléseknél aláveti magát és a gyógyulása érdekében együttműködik az egészségügyi személyzettel. A magas biztonsági kockázatú csoportba sorolt fogvatartott ellenőrzéssel nem helyezhető ki.*

Az ellenőrzéssel kihelyezett fogvatartottat a szolgálatban lévő biztonsági tiszt tájékoztatja a kötelezettségeivel és a jogaival kapcsolatban. A *személyes napi ellenőrzés* (mely egy alkalomnál kevesebb nem lehet) számát a kihelyezéskor meg kell határozni. Az ellenőrzések szempontjait a szolgálatban lévő biztonsági tiszt határozza meg, a végrehajtást követően jelentést kér, rendellenesség esetén intézkedést kezdeményez. A személyes ellenőrzésen kívül

a szolgálatok átvétele után a biztonsági tiszt köteles érdeklődni a fogvatartott állapotáról, magatartásáról az egészségügyi személyzettől telefonon keresztül. Természetesen a kórházi személyzetnek is meg kell adni annak a lehetőségét, hogy bármilyen rendellenesség (így különösen a kihelyezett fogvatartott engedély nélküli eltávozása, a gyógykezelés megtagadása, öngyilkossági kísérlet, vagy a külkórház rendjének sorozatos megsértése stb.) esetén haladéktalanul értesítsék a bv. szervet.

Amennyiben a kihelyezés során elrendelték az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazását, az eszköz által szolgáltatott jeleket folyamatosan értékelni kell, az információkat a fogvatartott esetleges jogellenes távozása esetén a felkutatása érdekében fel kell használni.

Ellenőrzéssel történő kihelyezés esetén az érintett fogvatartottra vonatkozó „Szolgálati napló polgári egészségügyi intézményben szolgálatot teljesítő felügyelő részére” elnevezésű szolgálati naplót a biztonsági ügyeleten kell eseményszerűen vezetni.

Az **ellenőrzést őrzésre kell változtatni**, ha a fogvatartott a kórházi rendet sorozatosan vagy súlyosan megsérti, öngyilkosságot vagy bűncselekmény elkövetését kísérel meg, ha magatartása arra utal, hogy a büntetés végrehajtása alól ki akarja vonni magát, továbbá amennyiben újabb büntetőeljárás indul ellene. Az ellenőrzéssel kihelyezett fogvatartott a külkórház látogatási rendje szerint fogadhatja a nyilvántartott kapcsolattartóit. A levelezés és a csomagküldés az őrzéssel vagy ellenőrzéssel történő kihelyezés esetén is csak a bv. intézet címén történhet.

XII. A FOGVATARTOTTAK MUNKÁLTATÁSÁNAK JOGI ÉS BIZTONSÁGI SZABÁLYAI

1. A fogvatartottak munkáltatásának jogi szabályozása

A Bv. Kódex egyik fontos – ha nem a legfontosabb – célkitűzése az, hogy megvalósuljon a teljes elítelti munkáltatás, éppen ezért a szabadságvesztés végrehajtása során a büntetés-végrehajtási szervezet adottságai szerint biztosítani kell az elítelt munkáltatását. Az elítelt munkáltatása átmenetileg, a munkába állítását akadályozó ok fennállásáig szünetelhet. A munkáltatás közbeni őrzés, felügyelet és ellenőrzés megszervezése során figyelembe kell venni a tárgyi és személyi feltételeket, így különösen az adott munkahely biztonsági feltételeit, a munkavégzés jellegét, körülményeit, továbbá a vonatkozó tűzvédelmi-, munkavédelmi-, környezetvédelmi szabályokat, valamint az energiagazdálkodási szempontokat és a fogvatartottakra vonatkozó információkat. A fogvatartottak munkáltatásának biztonsága szerves részét képezi a bv. szerv és a gazdasági társaság biztonsági rendszerének, ezért azt azzal összhangban kell megszervezni, oly módon, hogy a biztonsági kockázat a szükséges mértéket ne lépje túl.

A *munkáltatás* a reintegrációs tevékenység azon formája, amikor az elítéltek vagy más jogcímen fogvatartottak munkavégzése szervezeten, rendszeresen, haszon- vagy bevételszerzési céllal, a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) által szabályozott munkaviszonytól eltérő, jogszabályban meghatározott feltételekkel és díjazás ellenében történik. Az így létrejövő munkáltatási jogviszony alanyai munkáltatóként a bv. intézet, a fogvatartottak kötelező foglalkoztatására létrehozott gazdasági társaság vagy a bv. szerv szerződése és az elítéltek vagy a kényszerintézkedés hatálya alatt álló személy és a szabálysértési elzárásra kötelezett elkövető hozzájárulása alapján más gazdálkodó szervezet, valamint munkavégzőként az elítelt, a kényszerintézkedés hatálya alatt álló személy vagy a szabálysértési elzárásra kötelezett elkövető.

Az elíteltet munkával a bv. szerv foglalkoztatja és gyakorolja a munkáltatói jogokat. A munkáltató szerződése alapján az elítelt – írásban megadott hozzájárulásával – más gazdálkodó szervezetnél is végezhet munkát. A szerződésben a munkáltatói jogok kizárólag azon része ruházható át, amely a Kódexben szabályozott jogok és kötelezettségek gyakorlását, illetve az elítéltek személyiségi jogait nem sérti.

Az elítélt munkába állításáról és annak módosításáról a munkakör, a munkahely és a munkáltató megjelölésével a *BFB dönt*. A munkaköri alkalmasság megállapításáig az elítélt nem állítható munkába.

A munka kijelölésénél lehetőség szerint figyelembe kell venni az elítélt *szakmai* képzettségét. Az elítélt *nem végezhet* munkát olyan munkakörben, amely kapcsán *jogerősen foglalkoztatástól eltiltásra ítélték*.

A munka jellegének megfelelően az elítélteket szervezeti egységekbe lehet beosztani azzal, hogy *köztük alá-fölérendeltségi viszony nem hozható létre*.

Az elítéltek a biztonság, a munkafegyelem és a rend fenntartása érdekében a munkahelyre vagy a munkakörre *utaló jelzés viselésére* kötelezhetők. Ha az elítélt munkáltatása felügyelettel vagy ellenőrzéssel történik, az *elektronikus távfelügyeleti eszközök igénybevételével* is megvalósítható.

A munkáltató köteles

- a) az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés feltételeit a jogszabályokban előírtak szerint biztosítani,
- b) a munkavégzéshez szükséges tájékoztatást és irányítást megadni, az előírt oktatásokat megtartani,
- c) a munka jellegének és a munkában részt vevő elítéltek és egyéb jogcímen fogvatartottak összetételének megfelelő munkarendet kialakítani,
- d) a munkát folyamatosan szervezni,
- e) a végzett munkáért díjazást fizetni,
- f) *a munkafolyamatokat, illetve a munkaköröket munkavédelmi szempontból veszélyességi fokozatokba sorolni,*
- g) a munkáltatásra vonatkozó jogszabályi előírásokat betartani,
- h) a munkába állítás előtt, vagy azt követően a jogszabály előírása szerint az elítéltet munkaköri alkalmassági orvosi vizsgálatra küldeni, valamint
- i) az elítéltek számára a végzett feladatokra vonatkozó egyedi vagy csoportos munkaköri leírást készíteni.

A munkáltató köteles a munkáltatással kapcsolatos kérdések részletes szabályozására munkáltatási szabályzatot készíteni.

A munkáltatás során az elítélt köteles

- a) törvényben meghatározott kivételtől eltekintve munkát végezni,
- b) a kijelölt munkát szakismereteinek és képességeinek megfelelően, fegyelmezetten ellátni,

- c) a munkabiztonsággal és a környezetvédelemmel kapcsolatos előírásokat megtartani,
- d) a munkát
 - da) a kijelölt időben és helyen,
 - db) a munkáltató utasítása szerint,
 - dc) az elvárható szakértelemmel és gondossággal,
 - dd) a munkájára vonatkozó szabályok, előírások és technológiai utasítások szerint elvégezni.

Az elítélt köteles megtéríteni a munka-alkalmassági vizsgálatok költségét, ha neki felróható okból vált az szükségessé.

A munkavégzési kötelezettség alóli mentesülés szempontjából elháríthatatlan oknak minősül a büntetés-végrehajtási szervezetnek az elítélt jogai érvényesítésével, illetve a kötelezettségei teljesítésével kapcsolatos, valamint a fogvatartás rendjének és biztonságának a fenntartása érdekében tett intézkedése.

Az elítéltet munkával a bv. szerv foglalkoztatja és gyakorolja a munkáltatói jogokat. Munkáltatásban kizárólag az az elítélt vehet részt, aki a *tizenhatodik* életévét betöltötte.

A munkáltató szerződése alapján az elítélt – *írásban megadott hozzájárulásával* – *más gazdálkodó szervezetnél* is végezhet munkát. A szerződésben a munkáltatói jogok kizárólag azon része ruházható át, amely az e törvényben szabályozott jogok és kötelezettségek gyakorlását, illetve az elítéltek személyiségi jogait nem sérti.

Más gazdálkodó szervezetnél történő munkavégzésre kijelölése érdekében az elítéltnak az első munkába állításkor *írásban nyilatkoznia kell* arról, hogy hozzájárul-e más gazdálkodó szervezetnél történő munkáltatásához.

Ha az elítélt a hozzájárulást akár írásban, akár – jegyzőkönyv felvétele mellett – szóban utóbb visszavonja, akkor a BFB a munkahelyről az elítéltet soron kívül leváltja.

Az elítéltek munkáltatása jelenleg tehát három különböző formában történik:

- a) költségvetési munkáltatás, jellemzően a bv. intézet fenntartásában történő közreműködést jelenti (karbantartási, konyhai stb. munkálatok elvégzése),
- b) büntetés-végrehajtási gazdasági társaságoknál történő foglalkoztatás (mezőgazdasági, ruházati, fa-és vegyesipari, vagy papíripari profillal rendelkező gazdasági társaságok),
- c) külső gazdálkodó szervezet által történő foglalkoztatás (a büntetés-végrehajtási intézet és külső vállalkozás szerződése alapján történhet).

A büntetés-végrehajtási intézet és külső gazdálkodó szervezet szerződése alapján az elítélt – hozzájárulásával – a külső vállalkozónál is végezhet munkát. Az elítélt ilyen formában történő

foglalkoztatásához való hozzájárulása az ILO Egyezmény 2. Cikke miatt szükséges, ami a kényszermunka felszámolásáról és tilalmáról szól.

A munkáltatás során a büntetés-végrehajtási intézet a fogvatartásból eredő feladatokat, vagyis *az őrzéssel kapcsolatos feladatokat látja el*, míg a fogvatartottakat foglalkoztató *vállalkozás biztosítja magát az elvégzendő munkát, gondoskodik annak szervezéséről, biztosítja az eszközöket, nyersanyagokat, végzi a minőség ellenőrzést és szakmai utasítást ad.*

Az elítélt *munkadíjának* mértéke a szerződésben kerül rögzítésre, melyet a vállalkozó a büntetés-végrehajtási szerv részére utal át, és a büntetés-végrehajtási szerv abból fizeti ki az elítélt havi járandóságát.

2. A fogvatartottak munkáltatásának biztonsági szabályozása

A fogvatartottak munkáltatásának biztonsága szerves részét képezi a bv. szerv és a gazdasági társaság biztonsági rendszerének, ezért azt, azzal összhangban kell megszervezni, oly módon, hogy a biztonsági kockázat a szükséges mértéket ne lépje túl. A munkáltatás során különösen nagy hangsúlyt kell fektetni a szükséges biztonsági rendszer megteremtésére, ugyanis ezen terület számos olyan elemmel rendelkezik – főleg a bv. intézeten kívüli foglalkoztatás –, ahol jelentős mértékben megnövekszik a rendkívüli esemény (pl. a fogolyszökés) bekövetkezésének esélye.

A munkáltatás közbeni őrzés, felügyelet és ellenőrzés megszervezése kapcsán figyelembe kell venni a tárgyi és személyi feltételeket, így különösen:

- a) *az adott munkahely biztonsági feltételeit,*
- b) *a munkavégzés jellegét, körülményeit, továbbá*
- c) *a vonatkozó tűzvédelmi-, munkavédelmi-, környezetvédelmi szabályokat, valamint*
- d) *az energiagazdálkodási szempontokat és a fogvatartottakra vonatkozó információkat.*

A munkáltatás szabályait értelemszerűen alkalmazni kell a foglalkoztatás többi formáira is.

2.1. Személyi és tárgyi feltételek, a munkáltatás alanyai, területei

A személyi feltételeknek az egyik alapvető részét képezi a munkáltatást végzők jogviszonya. Ennek biztonsági szempontból is nagy jelentősége van, ugyanis bizonyos biztonsági feladatokat, illetve intézkedéseket csak hivatásos szolgálati jogviszonyban álló személyek tehetnek meg. Így például kényszerítő eszközöket csak hivatásos jogviszonyban álló személy alkalmazhat.

A hivatásos állományú személy a munkáltatás ideje alatt a három alapvető biztonsági feladat közül mind a hármát, így őrzési, felügyeleti, ellenőrzési feladatot is elláthat. A beosztása szerint lehet:

- a) foglalkoztatási biztonsági felelős,
- b) foglalkoztatási felügyelő,
- c) foglalkoztatást közvetlenül irányító művezető.

A rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyban (a továbbiakban: rendvédelmi jogviszony), vagy a bv. gazdasági társasággal munkaviszonyban álló személy a munkáltatás ideje alatt őrzési feladatot nem, csak felügyeleti és ellenőrzési tevékenységet láthat el, és beosztása szerint lehet:

- a) foglalkoztatási biztonsági felelős,
- b) foglalkoztatási felügyelő,
- c) foglalkoztatást közvetlenül irányító művezető,
- d) gépjárművezető.

A fenti beosztások az adott munkahely vonatkozásában összevontan is meghatározhatók, melyről írásban kell rendelkezni.

A munkáltatásban részt vevő személyi állomány számára az állandó jelleggel végrehajtandó biztonsági feladatokat szintén a jogviszonyhoz illeszkedően kell meghatározni.

A fogvatartottak munkáltatásánál biztonsági tevékenységet ellátó állomány részletes feladatait

- a) *őrutasításban,*
- b) *szolgálati utasításban,*
- c) *munkaköri leírásban, valamint annak biztonsági mellékletében (rendvédelmi jogviszonyban és munkaviszonyban álló munkavállaló esetén) kell rögzíteni.*

Az írott szabályok mellett természetesen megvan az **eligazítási kötelezettség** is, amit rendszeresen el kell végezni a munkáltatásban részt vevő személyi állománnyal kapcsolatosan.

Az egyik formája a **napi eligazítás**, amit minden szolgálatba lépés előtt a **szolgálatban lévő biztonsági tiszt köteles végrehajtani**, amelynek során az aznapi biztonsági feladatokat kell ismertetni, meghatározni.

A napi eligazításon kívül **havi rendszerességgel** is kell eligazítást tartani, melynek célja az állomány szakmai tapasztalatának, ismeretszintjének felmérése, fejlesztése, valamint az eltelt időszak eseményeinek értékelése. A gazdasági társaságok munkáltatásban részt vevő állománya részére a munkáltatás-biztonsági vezető, a költségvetési munkahelyek dolgozói részére pedig a **biztonsági osztályvezető köteles a havi eligazítást** megtartani, melyről foglalkozási jegyet kell készíteni.

A fogvatartottak munkáltatásában részt vevő, de nem a bv. szerv állományába tartozó személyeket a rájuk vonatkozó mértékben, írásban kell tájékoztatni a biztonsági szabályokról, valamint a bv. szerv területén betartandó rendszabályokról. Az érintettek a tájékoztatás tudomásul vételét aláírásukkal igazolják. A tájékoztatót a bv. szerv biztonsági osztályvezetője, a bv. gazdasági társaságok vonatkozásában pedig a munkáltatás-biztonsági vezető készíti el.

A biztonsági tevékenység egyik legmeghatározóbb alapelve a **differenciálás**. Az elv megvalósulása a munkáltatás során is nagyon fontos, ugyanis a munkavégzés az esetek többségében nagyon komplex tevékenységnek minősül.

A *területi differenciálás* körében a költségvetési munkahelyeket és a bv. gazdasági társaság üzembrészeit egymástól és a bv. szerv egyéb területeitől biztonsági létesítmények-, berendezések és technikai eszközök alkalmazásával, valamint a biztonsági tevékenység összehangolt megszervezésével el kell különíteni. Az adott munkaterületeken belül az egyes munkahelyeket pedig szükség szerint kell elkülöníteni egymástól.

A *fogvatartottak veszélyességi szintje* szerint is differenciálni kell, ennek alapján a *magas* biztonsági kockázatú fogvatartott csak olyan munkahelyen foglalkoztatható, ahol a *folyamatos őrzése és felügyelete* biztosított és a munkahely besorolása a minősítésének megfelel.

Az egyes munkahelyeket, munkaterületeket is *minősíteni kell*, amely minősítést párosítani kell a fogvatartott veszélyességi szintjével. A fogvatartottak munkáltatása a bv. szerv vezetője által jóváhagyott állandó és ideiglenes munkahelyeken, az engedélyezett fogvatartotti állománytábla és munkarend szerint történik.

A **munkahelyeket minden esetben a bv. szerv vezetője minősíti biztonsági szempontból**, amelynek során figyelembe kell venni az ott foglalkoztatott fogvatartottak összetételét, létszámát, biztonsági kockázat értékelését, valamint a munkaterület jellegét, sajátosságait.

A munkaterületek biztonsági kockázatának besorolásában bekövetkező változtatást kizárólag a bv. intézet, valamint a gazdasági társaság biztonságirendszerleírásának egyidejű módosítása mellett – a BVOP Biztonsági Szolgálatának, valamint Gazdasági Társaságok Főosztályának véleményezését követően – lehet végrehajtani. A biztonságirendszer-leírásban meg kell határozni az adott munkahely biztonsági besorolását, az ott foglalkoztatható fogvatartottak biztonsági kockázatát, a minimális felügyeleti létszámot és a maximálisan foglalkoztatható fogvatartotti létszámot.

A munkahelyi biztonsági kockázatok feltárása érdekében kockázat elemzést és értékelést kell végezni. Ennek során el kell készíteni a munkaterületek kockázati térképét. A munkaterületek kockázati térképe egy vagy több kockázat grafikus megjelenítésére szolgál. A hagyományos kockázati térképen ábrázolható az eredendő és maradvány kockázat, így a lehetséges kockázati válasz irányultsága is.

A kockázati térkép elkészítése során az alábbiakat kell figyelembe venni:

- a.) A jellemző veszélyforrások megszüntetésén túl, a ritkán, vagy eddig még soha meg nem történt események vonatkozásában is segítséget nyújtson.
- b.) A legnagyobb veszteségek gyakran alacsony valószínűségű, de nagy kihatású eseményekből fakadnak.
- c.) A térkép alkalmazása a vezetés figyelmét ne csak a nagy hatású és magas valószínűségű eseményekre irányítsa, hanem az események láncolatára is koncentráljon.
- d.) A kockázatviselési szint az egyedi események kapcsán is számszerűsíthető legyen.
- e.) A kapcsolódó események kompenzációs kontrollintézkedései egy egyedi esemény magas kockázatát ne tegyék elfogadhatóvá.

Az egyes munkaterületeken foglalkoztatott fogvatartottakkal szemben – a személyi állomány részéről – alkalmazott biztonsági tevékenység módját (őrzés, felügyelet, ellenőrzés) a fogvatartottak biztonsági kockázati besorolása alapján, ahhoz igazodóan kell meghatározni, az ahhoz szükséges személyi feltételek megteremtéséről folyamatosan gondoskodni kell. A munkaterületeken alkalmazott személyi állomány létszámát, összetételét, felszerelését, a biztonsági körülmények figyelembevételével kell szervezni. A munkáltatásban részvevő személyi állomány helyettesítésének rendjét ki kell alakítani, a felügyeleti létszámot utólagosan és időszakosan csökkenteni tilos.

A személyi állomány kiválasztása során az összes költségvetési, illetve a gazdasági társaságok által működtetett munkahelyen folyamatosan monitorozni szükséges a végrehajtásban részvevő személyek összetételét. A felügyelet kiválasztásánál törekedni kell arra, hogy minden munkaterülethez a megfelelő élőerőt rendeljék. A felügyelet létszámát a munkahely jellegével és az ott foglalkoztatott fogvatartottak összetételével, létszámával összhangban a bv. szerv vezetője határozza meg.

A személyi állomány mellett a fogvatartotti állomány kiválasztására is nagy hangsúlyt kell fektetni. Például a korábban kábítószergyanús anyaggal, illegális mobiltelefonnal stb. kapcsolatba került fogvatartott, különösen külső munkahelyre való beállítása csak kellően alapos, mindenre kiterjedő mérlegelés után valósulhat meg.

Az elkövetett bűncselekmény, előélet, kapcsolati rendszer vizsgálata mellett nem lehet mellőzni a függőségi kérdések, a korábbi kiszabott fegyelmi fenyítések problémakörét sem. A BFB-nek kiemelt figyelemmel kell végrehajtania – különösen a magas biztonsági kockázati csoportba sorolt munkahelyek, illetve fogvatartottak esetében – a munkába állításokat. A személykiválasztásnál figyelemmel kell lenni a KEK Rendszer főbb elemeire is. Az egyes fogvatartottak esetében a kockázati kérdések mérlegelésére a munkába állítás során is hangsúlyt kell fektetni.

Új munkahely létesítése esetén is el kell végezni annak biztonsági besorolását, majd annak megfelelően ki kell egészíteni a bv. szerv vagy gazdasági társaság biztonsági rendszerének leírását.

2.2. A munkaterületek biztonsági jellemzői

A munkaterületek méreteik és kiterjedésük szerinti az alábbiak:

- a) több épületből, létesítményből álló, nagy területen elhelyezkedő, saját úthálózattal rendelkező, kerítéssel körülvett vagy nem határolt,
- b) több épületből álló, belső úthálózattal rendelkező, kerítéssel körülvett,
- c) egy épületből, épülettömbből álló, kerítéssel körülvett,
- d) egy, vagy több különálló épületből, épülettömbből álló, a közterülettel közvetlenül
- e) érintkező,
- f) egy épületből, épülettömbből álló, más épületekkel, közterülettel közvetlenül érintkező,
- g) épülettömbön belüli, egy vagy több épületrészből álló objektumok.
- h) épülettel nem rendelkező, nagy kiterjedésű nyitott területek (pl.: szántóföld stb.)

Építészeti adottságaik szerint szükséges figyelembe venni:

- a) az épület méretét (emeletes, liftek lépcsőházak, az épület szélessége, hosszúsága, egyéb kiterjedése stb.),
- b) az épület anyagát, szerkezetét (kis-, nagyszilárdságú, könnyűszerkezetes stb.),
- c) az ajtók, ablakok, erkélyek, egyéb nyílászárók elhelyezkedését méreteit nyithatóságát,
- d) az építészeti jellegzetességeket (párkányok, átjárók, függőfolyosók stb.),
- e) az esőcsatornák, villámhárítók, antennakábelek és egyéb vezetékcsatornák elhelyezkedését,
- f) a közművek csatlakozását (csatorna- és vízhálózat, gáz és elektromos elosztók stb.).

A munkaterület működési rendje, létszáma, összetétele szerinti megkülönböztetés, védelmi szempontból lényeges tényezők:

- a) a munkaterület munkarendje (folyamatos, időszakos, hivatali, ügyeleti, egyéb),
- b) a munka (tevékenység) kezdése és befejezése (műszakváltás stb.),
- c) a személyzet létszáma,
- d) a létszám fluktuációja, változásai,
- e) a ki-, belépők, bent tartózkodók ellenőrizhetősége,
- f) a személyzet szakképzettsége, munkaköri sajátosságai stb.

A belépési jogosultság szerint megkülönböztethető:

- a) zárt munkaterület, ahová csak meghatározott személyek, meghatározott jogosultsági rendben és okmányokkal léphetnek be,
- b) nyílt (nyitott) munkaterület, ahová bárki külön engedély nélkül beléphet,
- c) részben nyitott munkaterület, amelynek meghatározott részére csak külön engedéllyel léphetnek be személyek.

A munkaterület biztonsági rendszere, elemei:

- a) a biztonsági rendszabályok,
- b) a biztonsági személyzet,
- c) a biztonság tárgyi eszközei.

2.2.1. A munkaterület biztonsági rendszabályai

A biztonsági rendszabályok olyan előírások, amelyek a munkaterület biztonságos működését szabályozzák. A biztonsági rendszabályok egy része jogszabályok formájában jelenik meg, míg másik részét az ún. egyéb normák, belső utasítások alkotják. Ezek a szabályok, előírás hatálya alá tartozó személyekre vonatkozóan kötelező érvényűek.

A legáltalánosabb biztonsági rendszabályok például:

- a) személyek be- és kiléptetésének, valamint a benntartózkodásának rendje,
- b) járművek, szállítmányok be- és kilépésének rendje,
- c) anyagok, eszközök be- és kivitelének rendje,
- d) az objektum őrzésének rendje,
- e) adat- és titokvédelmi szabályok,
- f) a belső mozgás, és helyiségekben való tartózkodás rendje,
- g) a helyiségek nyitásának és zárásának rendje,
- h) a tűz-, munka-, és polgári védelmi szabályok,
- i) egyéb biztonsági rendszabályok.

Természetesen több szempontú csoportosítás is elképzelhető, ezt a védelem megszervezésének célja határozza meg.

2.3. A munkahelyek minősítése

Alacsony biztonsági kockázatú munkahely (tehát a kockázatelemzés eredményeként alacsony a rendkívüli esemény bekövetkezésének lehetősége): a bv. szerv őrzött területén belül létesített olyan munkaterület, amelynek nyílászárói rácsozattal megfelelően levédettek, a szükséges biztonság-technikai eszközökkel ellátottak, a helyiség elektronikus megfigyelési eszközzel ellenőrizhető és biztonságosan zárható. Nem tagolt, könnyen áttekinthető, továbbá a szociális helyiségek (mosdó, étkeзде, pihenő) - lehetőleg – a munkaterületen belül kialakítottak. **Az alacsony minősítésű munkahely valamennyi biztonsági kockázatba sorolt fogvatartott foglalkoztatására alkalmas.**

A munkaterület alacsony biztonsági kockázatba történő besorolását még hatékonyabban elősegítheti az alábbi minimális feltételek megléte, rendelkezésre állása:

- a) a munkaterületet körülvevő bástyafal, biztonsági kerítés önállóan, vagy kombináltan,
- b) a munkaterületet körülvevő áthatolás jelző rendszer,
- c) a munkaterületet kívülről határoló kamerarendszer, mely teljes egészében lefedi annak külső vonalát, abban holtterek nem találhatóak,
- d) a munkaterület bejáratai a manuális nyitást csupán áramkimaradás esetén engedik, azokon alaphelyzetben kizárólag mágneskártya alkalmazásával nyílik lehetőség átlépni.

Alacsony biztonsági kockázatú munkahelyen foglalkoztathatók az alacsony, a közepes és a magas biztonsági kockázatba sorolt fogvatartottak is.

Közepes biztonsági kockázatú munkahely (tehát a kockázatelemzés eredményeként realizálható a rendkívüli esemény bekövetkezésének lehetősége): a bv. szerv őrzött területén belül és azon kívül létesített olyan munkaterület, melynek biztonsági kialakítása során elsősorban az alacsony minősítésű munkahelyeknél meghatározott feltételekre kell törekedni. Ennek értelmében olyan munkaterület, amelynek nyílászárói rácsozattal megfelelően levédettek, a szükséges biztonság technikai eszközökkel ellátottak, a helyiség lehetőség szerint elektronikus megfigyelési eszközzel ellenőrizhető és biztonságosan zárható. Könnyen áttekinthető, továbbá a szociális helyiségek (mosdó, étkeзде, pihenő) - lehetőleg - a munkaterületen belül kialakítottak, azokkal a biztonsági szempontú eltérésekkel, melyek

alkalmassá teszik a közepes és az alacsony kockázati besorolású fogvatartottak foglalkoztatása során a biztonságos fogvatartásra.

Közepes biztonsági kockázatú munkahelyen foglalkoztatható fogvatartottak: a közepes és az alacsony biztonsági kockázatba sorolt fogvatartottak.

Magas biztonsági kockázatú munkahely (tehát a kockázatelemzés eredményeként kiemelten magas a rendkívüli esemény bekövetkezésének lehetősége): a bv. szerv őrzött területén belül és azon kívül létesített olyan munkaterület, (például: mezőgazdasági jellegű intézetek esetében az épülettel nem rendelkező, nagy kiterjedésű nyitott területeken (pl.: szántóföld, vagy épülettel rendelkező, de adott bv. intézettől nagy távolságra lévő stb.,) való foglalkoztatás, melynek biztonsági szempontú kialakításai nem felelnek meg az alacsony és a közepes minősítésű munkahelyeknél meghatározott feltételeknek, azonban alkalmasnak kell lennie az alacsony, kivételes esetben a közepes biztonsági kockázati besorolású fogvatartottak foglalkoztatása során a biztonságos fogvatartásra.

Magas biztonsági kockázatú munkahelyen foglalkoztatható fogvatartottak az alacsony és kivételesen közepes biztonsági kockázatba soroltak.

2.4. Biztonsági feladatot ellátók köre

A biztonsági tevékenység irányításával megbízott elöljáró a területre beosztott foglalkoztatási felügyelők közül minden esetben foglalkoztatási biztonsági felelőst jelöl ki. A foglalkoztatási biztonsági felelős a munkáltatás közbeni biztonsági tevékenység ellátása során elöljárója az adott munkahelyre beosztott személyi állománynak.

Foglalkoztatási biztonsági felelősi feladatok ellátására elsősorban hivatásos állományú tagot kell kijelölni. Rendészeti jogviszonyban és munkaviszonyban álló munkavállaló abban az esetben láthat el ilyen feladatot, ha az adott munkahelyen hivatásos állományú tag nem teljesít szolgálatot.

A foglalkoztatási biztonsági felelős feladata:

- a) a biztonsági feladatokat ellátók **eligazítása**:
 - a munkaterület biztonsági helyzetéről,
 - a fogvatartottak összetételéről,
 - a munkarendről, a munkavégzéssel kapcsolatos követelményekről,
 - a jelzési és jelentési kötelezettségről,
 - szállítással, kíséréssel, mozgatással és motozással kapcsolatos feladatokról,

- a rendkívüli esemény bekövetkezésekor teendő intézkedésekről,
- a fogvatartottak eligazításáról.
- b) a munkára kivonuláskor és visszakíséréskor a **fogvatartottak átvétele és átadása,**
- c) a fogvatartottak **zárt rendben történő kísérésének** megszervezése a munkaterületre, a munka befejezése után a körletre,
- d) a munkakezdés előtt a munkavégzéssel összefüggő **követelmények ismertetése** a fogvatartottakkal,
- e) a **biztonságra veszélyes szerszámok és anyagok kezelésére és nyilvántartására vonatkozó szabályok betartása és betartatása,**
- f) a bv. szerv vezetőjének rendelkezése szerint a munkakezdés előtt és befejezése után a munkaterület **biztonsági ellenőrzésének,** a fogvatartott **ruházat átvizsgálásának** szervezése, a **tapasztalatok dokumentálása** a munkahelyi szolgálati naplóba, (a biztonsági ellenőrzés időpontját is),
- g) a felügyeletére, illetve az ellenőrzésére bízott **fogvatartottakról nyilvántartás vezetése,**
- h) **az ajtók zárva vagy nyitva tartására vonatkozó szabályok érvényesítése,**
- i) a munkaterületre, a munkahelyre **illetéktelenül érkező személynek** a távozásra való felszólíttatása,
- j) **részvétel** az adott munkahelyen végrehajtott biztonsági szemlén és vizsgálaton,
- k) mezőgazdasági jellegű munkáltatás esetén az **őrzéshatárok kijelölése,** betartásának folyamatos figyelemmel kísérése,
- l) a **kulcskezelési szabályok,** valamint az egyen- és polgári ruházat tárolási szabályainak betartása és betartatása,
- m) a munkaterületre a szabályos **ki- és beléptetés végrehajtatása.**

A foglalkoztatási biztonsági felelős ellenőrzi:

- a) meghatározott időközönként a fogvatartottak létszámát,
- b) a munkáltatást közvetlenül irányítók biztonsági tevékenységének az ellátását,
- c) a fogvatartotti foglalkoztatási engedély (karton) és fényképes nyilvántartásának naprakészségét.

Az ellenőrzés tapasztalatait rögzíti a munkahelyi szolgálati naplóba.

Foglalkoztatási felügyelő a bv. szervezet azon tagja, aki az előjáró által meghatározott személy közvetlen alárendeltségében, eligazítás és őrutasítás, szolgálati utasítás, vagy munkaköri leírás, valamint annak biztonsági mellékletében meghatározottak szerint a fogvatartottak

munkavégzését irányítja, vagy figyelemmel kíséri. Közvetlenül a foglalkoztatási biztonsági felelősnek van alárendelve.

Feladata:

- a) a munkára kivonuláskor és visszakíséréskor a fogvatartottak átvételének és átadásának biztosítása,
- b) a fogvatartottak zárt rendben történő kísérése a munkaterületre, a munka befejezése után a körletre,
- c) a bv. szerv vezetőjének rendelkezése szerint a munkakezdés előtt és befejezése után a munkaterület biztonsági ellenőrzése, a fogvatartott motozása,
- d) a biztonságra veszélyes szerszámok- és anyagok kezelésére és nyilvántartására vonatkozó szabályok betartása és betartatása,
- e) az ajtók zárva vagy nyitva tartására vonatkozó szabályok érvényesítése,
- f) a munkaterületre, a munkahelyre illetéktelenül érkező személynek a távozásra való felszólítása,
- g) a kulcskezelési szabályok, valamint az egyen- és polgári ruházat tárolási szabályainak betartása,
- h) a munkaterületre a szabályos ki- és beléptetés végrehajtása.

A foglalkoztatási felügyelő ellenőrzi:

- a) meghatározott időközönként a fogvatartottak létszámát,
- b) a munkaterületen lévő fogvatartottak és a fogvatartottak munkáltatásában részt vevő, de nem a bv. szerv állományába tartozó személyek tevékenységét, magatartását,
- c) a biztonsági berendezések, a technikai eszközök, valamint a berendezési tárgyak meglétét, állapotát és használhatóságát,
- d) a munkaterület rendjét, a tűzvédelmi, munkavédelmi, környezetvédelmi és energiagazdálkodási szabályok betartását.

Az ellenőrzés tapasztalatait rögzíti a számára meghatározott szolgálati okmányba.

A foglalkoztatást közvetlenül irányító művezető

Biztonsági szempontból közvetlenül a foglalkoztatási biztonsági felelősnek van alárendelve.

A foglalkoztatást közvetlenül irányító művezető feladata:

- a) a fogvatartottak szakmai munkájának irányítása, ellenőrzése,
- b) a fogvatartottak tevékenységének figyelemmel kísérése, rendellenesség esetén a szükséges intézkedések megtétele,

- c) a biztonságra veszélyes szerszámok- és anyagok kezelésére és nyilvántartására vonatkozó szabályok betartása,
- d) az ajtók zárva vagy nyitva tartására vonatkozó szabályok betartása,
- e) a munkaterületre, munkahelyre illetéktelenül érkező személynek távozásra való felszólítása,
- f) a kulcskezelési szabályok, valamint az egyen- és polgári ruházat tárolási szabályainak betartása.

A foglalkoztatást közvetlenül irányító művezető ellenőrzi:

- a) meghatározott időközönként a fogvatartottak szakszerű munkavégzését, létszámát,
- b) a munkaterületen lévő fogvatartottak tevékenységét, magatartását,
- c) a biztonsági berendezések, a technikai eszközök, valamint a berendezési tárgyak meglétét, állapotát és használhatóságát,
- d) a munkaterület rendjét, a tűzvédelmi, munkavédelmi, környezetvédelmi és energiagazdálkodási szabályok betartását.

Az ellenőrzés tapasztalatait köteles rögzíteni a számára meghatározott okmányba.

A munkáltatás során a személyi állomány tagjainak meg kell akadályozni a fogvatartottat abban, hogy:

- a) a kijelölt munkaterületet engedély nélkül elhagyja,
- b) illetéktelen személlyel kapcsolatot létesítsen, csomagot, levelet, üzenetet és tiltott tárgyat átvegyen, vagy átadjon,
- c) a munkaterületről szökéshez, támadáshoz használható eszközt, egyéb anyagot elvigyen, vagy ott olyat készítsen,
- d) a bv. szerv biztonságára fokozott veszélyt jelentő, így különösen mérget, alkoholt, az egészség károsítására vagy tűz okozására alkalmas anyagot magánál tartson, vagy elvigyen,
- e) anyagot, gépet, munkaeszközt, terméket (terményt) jogosulatlanul használjon, megrongáljon, használhatatlanná tegyen vagy megsemmisítsen,
- f) magáncélú munkát végezzen.

Mint látható a személyi állomány, különböző beosztásban lévő tagjainak nagyon hasonlóak a feladatai. Abban az esetben, ha a munkáltatást egy fő irányítja, illetve felügyeli, akkor a fentebb meghatározott feladatok is az ő kezében összpontosulnak.

2.5. Veszélyes szerszámok, eszközök, anyagok kezelése

A fogvatartást jelentősen veszélyeztető rendkívüli események nagy részénél kiemelt fontossága van bizonyos eszközöknek, mivel ezek nélkül nem, vagy nem kellő hatékonysággal, illetve gyorsasággal lehet azokat elkövetni. Ugyanakkor a munkáltatás során számos olyan eszközt kell alkalmazni, amelyek szükségesek az adott munkafeladat elvégzéséhez. Ezért ezen eszközök tárolására, kiadására, visszavételére, azokkal való feladatellátásra szigorú szabályokat kell alkalmazni, és különösen nagy hangsúlyt kell fektetni azok betartására.

A biztonságra fokozott veszélyt jelentenek azok a szerszámok, eszközök, anyagok, amelyek fizikai jellemzőiknél fogva az emberi élet, testi épség veszélyeztetésére alkalmasak, valamint a közbiztonságot veszélyeztető rendkívüli esemény – fogolyszökés, közveszély-okozás, terrorcselekmény – elkövetésére, vagy annak kísérletére, előkészületére használhatók, így különösen:

- a) amivel a biztonsági rács könnyen átvágható,
- b) amivel a falazat könnyen megbontható,
- c) amely mászásra, fal, kerítés vagy egyéb műszaki akadály leküzdésére alkalmas,
- d) amellyel tűz okozás, robbantás, mérgezés, más súlyos egészségkárosítás végrehajtható,
- e) amellyel személy elleni támadás végrehajtható.

A bv. szerv vezetője intézkedésben köteles meghatározni a "biztonságra fokozott veszélyt jelentő" eszközök, anyagcsoportok körét, kezelésük, felhasználásuk rendjét.

A biztonságra fokozott veszélyt jelentő szerszámok, eszközök, anyagok tárolásáról, kiadásáról, visszavételezéséről, felhasználásáról **pontos nyilvántartást kell vezetni** úgy, hogy azok útja, mozgása a beszerzéstől (beszállítástól) a felhasználásig, illetve a selejtezést követő megsemmisítésig (elszállításig) nyomon követhető legyen. **Abban az esetben, ha bármilyen eszköz, anyag hiányzik, mindent meg kell tenni annak minél előbbi felkutatására.** Több esetben megtörtént, hogy az így eltűnt eszközzel követtek el súlyos rendkívüli eseményt, akár több év múlva is.

A tárolás helyén az ott lévő eszközökről, anyagokról naprakész tételes listát kell kifüggeszteni, melyen szerepelnie kell a gazdasági vezető és a biztonsági osztályvezető, bv. gazdasági társaság esetében pedig a munkáltatás-biztonsági vezető bélyegzővel hitelesített aláírásának.

Fogvatartott részére ezek a szerszámok, eszközök, anyagok kizárólag munkavégzés céljából, a munkavégzés időtartamára, az elvégzendő feladathoz szükséges mennyiségben adhatók ki. Az ilyen szerszámokkal, eszközökkel, anyagokkal a fogvatartottak elsősorban

felügyelet mellett dolgozhatnak. Sajnos az a gyakorlatban megoldhatatlan, hogy minden esetben felügyeljék a veszélyes szerszámokkal dolgozókat, ezért differenciálni kell. A kiadást és visszavételezést – név, időpont (óra, perc) – megjelölésével dokumentálni kell.

A felhasznált anyagok mennyiségét a nyilvántartó könyvben **azonnal fogyatékolni kell**, a maradványnak **mindig a tényleges készletet kell mutatnia**. A biztonságra veszélyes anyagok mennyiségének ellenőrzéséhez, az erre a célra szolgáló mérőedényeket, mérőpálcákat, mérlegeket biztosítani kell. A nyilvántartást fogvatartott nem kezelheti.

A fogvatartottak a részükre kiadott szerszámokat, eszközöket, anyagokat más fogvatartottaknak nem adhatják át.

A „biztonságra fokozott veszélyt jelentő” minősítésű szerszámokat, eszközöket, anyagokat úgy kell tárolni, hogy azokhoz fogvatartott vagy más illetéktelen személy engedély nélkül ne férhessen hozzá, ne tudja eltulajdonítani, rendkívüli esemény elkövetése céljából felhasználni. Tárolásukat egyéb eszközöktől, anyagoktól elkülönítetten, azonosítható módon, a tűz- és munkavédelmi szabályok betartásával kell megoldani.

A biztonságra a méretüknél fogva fokozottan veszélyes eszközöket, anyagokat (állvány, létra, palló stb.) lehetőleg raktárban, pincében, padláson, vagy a bv. szerv kerítéssel külön elzárt területén, rögzítetten kell tárolni.

A bv. szervnél beruházási, karbantartási, felújítási munkát, illetve egyéb tevékenységet végző külső vállalkozók által engedéllyel behozott, a biztonságra fokozott veszélyt jelentő szerszámok, eszközök, anyagok tárolását, ellenőrzését – figyelemmel a helyi sajátosságokra – az erre vonatkozó intézkedésben külön szabályozni kell.

A fent leírtak betartását a bv. szerv vezetője által meghatározottak szerint rendszeresen ellenőrizni kell.

A veszélyes eszközökkel, anyagokkal kapcsolatos feladatokat az érintettek munkaköri leírásában, ór- vagy szolgálati utasításában, illetve a munkaköri leírás biztonsági mellékletében rögzíteni kell.

XIII. A FOGVATARTÁS BIZTONSÁGÁT VESZÉLYEZTETŐ RENDKÍVÜLI ESEMÉNYEK

1. A rendkívüli eseményekről általánosságban

A bv. intézetekben a büntetés-végrehajtási célok elérése, valamint az intézetek előtt álló feladatok végrehajtása érdekében a fogvatartottak végrehajtási fokozatának megfelelő rendnek és fegyelemnek kell lennie. Ennek megfelelően meg kell teremteni a büntetés-végrehajtási intézet zavartalan működéséhez szükséges biztonsági feltételeket.

A biztonsági feladatok végrehajtása során az egyik fő feladat a fogvatartás biztonságát, a büntetés-végrehajtás rendjét sértő, vagy veszélyeztető rendkívüli események megelőzése a bekövetkezett események megszakítása, felszámolása.

A feladatok végrehajtásához, azonban a szükséges mértékű rend, fegyelem, és biztonság megléte esetén is bekövetkezhetnek olyan események, amelyek zavarólag hatnak, vagy akadályozzák a bv. intézetek tevékenységét. Ebből kiindulva a bv. szerv rendjére, biztonságára sokféle esemény, történés és cselekmény lehet veszélyes.

Rendkívüli eseménynek minősül minden olyan esemény, amely a fogvatartás biztonságát súlyosan sérti vagy veszélyezteti, és külön intézkedések bevezetését teszi szükségessé, így különösen

- a) a terrorcselekmény,
- b) a fogolyzandulás,
- c) a bv. szerv létesítményét, eszközeit, járműveit, valamint a személyi állomány tagját vagy az elítéltet ért támadás,
- d) a bv. szerv létesítményéből vagy járművéből való erőszakos kitörés,
- e) a fogolyszökés,
- f) az elítélt öngyilkossága,
- g) az elítélt halála,
- h) a bv. szerv létesítményét vagy járművét veszélyeztető elemi csapás vagy jelentős tüzeset.

Ugyanakkor a büntetés-végrehajtási feladatok végrehajtása során bekövetkezhetnek olyan cselekmények, történések, amelyek nem minősülnek rendkívüli eseménynek, azonban a bv. szerv működési rendjét befolyásolják, és jelentési kötelezettség alá esnek.

Mivel büntetőjogi felelősségre vonással is jár, ki kell emelnünk ezek közül a három legfontosabbat: a fogolyszökés, fogolyzandulás és terrorcselekmény törvényi tényállásait és büntetőjogi elemzését.

A *fogolyszökés* törvényi tényállását a Btk. 283.§ szabályozza, amely szerint a fogolyszökés jogi tárgya az állam büntetőigényének érvényesüléséhez, a büntetőeljárás sikeréhez, a házi őrizet, a lakhelyelhagyási tilalom, a kiadatási vagy átadási eljárás útján megvalósítani kívánt büntető-eljárásjogi célok, továbbá a büntetés-végrehajtás rendjének, továbbá a reintegrációs őrizet céljainak védelméhez fűződő társadalmi érdek. A fogolyszökés büntetőjogilag öt önálló változatú elkövetési magatartással valósítható meg. Első körben: **hatóság őrizetéből kivonja** magát – tehát a terhelt nem közvetlenül a hatóság őrizetéből szökik meg, hanem a büntetőeljárás alól, illetve a szabadságvesztés végrehajtása alól vonja ki magát.

A második – bennünket is szorosan érintő elkövetési magatartás: **hatóság őrizetéből megszökik**. Ilyenkor az elkövető – esetünkben – konkrétan a szabadságvesztés, vagy elzárás végrehajtása során a hatóság őrizetéből megszökik. A szökés a hatóság által őrzött terület engedély nélküli elhagyásával befejezetté válik. A hatóság által őrzött terület nem csupán a büntetés-végrehajtási intézet területét jelenti, ide sorolható a büntetés-végrehajtási intézeten kívüli külső munkahely is, ahol a fogvatartott a büntetés-végrehajtási személyzet őrizete alatt áll! Fontos azonban, hogy büntetőjogilag nem valósítja meg ugyanakkor a bűncselekményt az elítélt, aki a büntetés-végrehajtási intézet előtt az utcát söpri és kihasználva azt, hogy ténylegesen őrzés, illetve felügyelet nélkül hagyták, elhagyja a helyét és elutazik.⁴³

A cselekmény a hatóság őrizetéből való távozás megkezdésével kerül kísérleti szakba, a távozás feltételeit megteremtő magatartás, (pl. a zárka falának kibontása, az ajtó kinyitása) csak – nem büntetendő – előkészületi magatartás.

A harmadik elkövetési magatartás típus: **nem tér vissza**. Ez a privilegizált eset bennünket például akkor érinthet, ha az elkövető a részére engedélyezett büntetés félbeszakítás, eltávozás, rövid tartamú eltávozás vagy kimaradás tartamának elteltével nem tér vissza a büntetés-végrehajtás őrizetébe. Az elkövető a cselekményt abból a célból követi el, hogy a büntetés végrehajtása alól kivonja magát. A magatartás irányulhat a büntetés-végrehajtás időleges vagy végleges elkerülésére egyaránt. Az elkövetési magatartásnak ez a fordulata mulasztással valósul meg, az elítélt számára előírt visszatérési kötelezettség jelenti a cselekvési kötelezettséget, amelyet az elkövető annak ellenére mulaszt el, hogy nem volt akadályoztatva a visszatérésben.

⁴³ A bíróság indokolása szerint a terhelt őrzéséről nem gondoskodtak, ezért a hatóság őrzéséből nem szökhetett meg. (Legf. Bír. Bf. I. 1.790/2000. sz.)

Az elkövető cselekvési lehetőségének fennállására a jogalkotó a célzat megfogalmazásával utal. Az elkövetési magatartás befejezetté válik a visszatérésre előírt határidő eredménytelen elteltével.

A negyedik elkövetési magatartásnak - **bekerített helyet elhagyja** – két alakzata van. Az egyik a lakhelyelhagyási tilalom és a házi őrizetre vonatkozik, így ezek bennünket kevésbé érintenek, viszont a másik alakzata a kijelölt helye elhagyása. A Btk. 283. § (3a) bekezdésben meghatározott változat a Kódex által szabályozott reintegrációs őrizet hatálya alatt álló személy által elkövethető.

Az elkövetési magatartások alanya csakis az a személy lehet, aki a hatóság őrizetében levő személy vagy kényszerintézkedés hatálya alatt áll! Ennek megfelelően a hatósági őrizet személyre szóló egyéniesített joghátrány, ezért a fogolyszökést megvalósító személyek önálló tettesként felelnek cselekményükért, akkor is, ha többen együttesen követik el a bűncselekményt. És ami még fontos, hogy jogpolitikai indokból enyhíthető korlátlanul a fogolyszökés elkövetőjének büntetése, ha – mielőtt tartózkodási helye a hatóság tudomására jutna – önként feladja magát.

A *fogolyzendülés*, a szökéshez hasonlóan a büntető igazságszolgáltatás, valamint a büntetés-végrehajtás rendjének védelméhez fűződő társadalmi érdekmegsértésének minősül. Fontos azonban, hogy a bűncselekmény nem csupán a büntetés-végrehajtási intézetben, hanem rendőrségi fogdán is elkövethető. A Kódex értelmében (121.§) az elítélteknek szünetelnek a gyülekezéshez és a sztrájkra vonatkozó jogai, így vélt vagy valós sérelmeik miatt csak egyéni panasszal, vagy kérelemmel élhetnek, csoportos fellépésük jogellenes magatartásnak minősül. Ezt nevezzük fogolyzendülésnek. A Btk. 284. § alapján a fogvatartás rendje elleni nyílt ellenszegülés olyan engedetlenség, amely kifejezésre juttatja az elkövetőnek a fogvatartás rendjével vagy a fogvatartást foganatosító szervezet személyzetének konkrét utasításiban megnyilvánuló akaratával való szembe helyezkedését. A szembe helyezkedés egyébként megnyilvánulhat tevékenységben vagy mulasztásban egyaránt. Az ellenszegülésnek együttesnek és nyíltnak kell lennie. Együttes az ellenszegülés, ha abban térben és időben az elkövetőn kívül még legalább két további fogvatartott vesz részt. Az ellenszegülés akkor nyílt, ha az elkövető magatartása közvetlenül és a kívülálló számára is félreérthetetlenül kifejezésre juttatja, a fogvatartás rendjével, vagy a személyzetnek konkrét utasításban megnyilvánuló akaratával való szembe helyezkedést. A nyílt ellenszegülés nem feltétlenül jelent nyilvános elkövetést, nem szükséges, hogy a fogolyzendülésben részt vevő személyeken, és a bv. személyi állományán kívül bárki más észlelje. Az ellenszegülésben részvétel pedig azt jelenti,

hogy az elkövető az ellenszegülésben részt vevő más személyekkel szándékegységben maga is ellenszegülő magatartást tanúsít. Nem szükséges, hogy az ellenszegülésben részt vevő személyek valamennyien ugyanolyan magatartást tanúsítsanak.

A Btk. súlyosabb elkövetési magatartásnak minősíti az együttes nyílt ellenszegülés kezdeményezését, szervezését vagy vezetését. A kezdeményezés tartalmilag szándékkialakító hatású, bűncselekményre vonatkozó gondolatközlés. Az elkövető felbujtás-szerű magatartást tanúsít, azonban ellentétben a felbujtással, magatartása nem reked kívül a törvényi tényállás keretein, hanem maga is tettesként vesz részt a bűncselekmény elkövetésében. Amennyiben a kezdeményezés nyomán nem kezdődik meg az együttes nyílt ellenszegülés, úgy a kezdeményező magatartása csupán előkészületnek minősül. A szervezés a nyílt együttes fellépés feltételeinek megteremtésére irányuló aktív magatartást jelent. A fogolyzandúlést végrehajtó csoportnak több szervezője is lehet. A vezetés pedig a részt vevők formális vagy informális irányítását, a fogolyzandulásban részt vevő személyek cselekvőségének meghatározását jelenti. Mindazok vezetőnek minősülhetnek, akik más cselekvőségét meghatározzák.

Fontos azonban, hogy a bűncselekmény akkor valósul meg, ha a fogvatartás rendjét súlyosan veszélyezteti. A jogalkotó veszélyeztető típusú eredményt fogalmazott meg, melynek megállapítása bírói mérlegelés körébe tartozik! Amennyiben a bíróság úgy ítéli meg, hogy a fogvatartottak magatartása nem veszélyeztette súlyosan a fogvatartás rendjét (pl. a fogvatartottak tiltakozásul valamilyen sérelmük miatt más fogvatartottakra vagy a fogvatartókra nem veszélyes módon éhségstrájkba kezdenek), akkor az eredmény hiányára tekintettel nem jön létre bűncselekmény.

Értelemszerűen a bűncselekmény alanya csakis a fogvatartott személy lehet, viszont a törvényi tényállás szükségképpen többes közreműködéssel valósulhat csak meg, ami azt jelenti, hogy legalább három személy tettesi (és nem társtettesi!) magatartása szükséges az együttes ellenszegülés megállapításához.

A bűncselekmény szándékos bűnösséggel valósulhat meg, azaz az elkövető tudata nem csak azt fogja át, hogy személy szerint ő szembehelyezkedik a fogvatartás rendjével, hanem azzal is tisztában van, hogy más fogvatartottak rá tekintettel ugyanígy tesznek. Az elkövető tudata tehát az együttes fellépés tényét is átfogja. A bűncselekmény megállapítása szempontjából az is közömbös, hogy az együttes fellépésre milyen okból került sor, mint a korábban hivatkozott jogesetből is kiderül jogos igények érvényesítése érdekében sincs helye a fogvatartottak együttes fellépésének.

A fent említett minősített eseteken kívül (fogolyzandulás kezdeményezője, szervezője vagy vezetője), a Btk. szintén minősített esetként kezeli azt is, amennyiben a fogolyzandúléssel szemben fellépő személy ellen erőszakot alkalmaznak. Az erőszak alkalmazása megvalósulhat közvetlen személy elleni erőszakkal (pl. bántalmazás), de megvalósulhat dologról személyre áttevődő erőszak útján is (pl. az ellenállás tanúsító személy – pl. személyállományi tag – bezárása). Az erőszak egyaránt lehet akarat hajlító vagy akarat megtörő szintű.

Szintén minősített eset, ha a fogolyzandulás különösen súlyos következményre vezet (pl. halál⁴⁴, maradandó fogyatékoság, vagy életveszély okozása).

A cselekmény kiemelt társadalomra veszélyességére tekintettel a jogalkotó büntetni rendeli el a fogolyzandulás előkészületét is. Ugyanakkor a bűncselekmény alapesetének megvalósulása esetére korlátlan enyhítési lehetőséget teremt, ha az elkövető az ellenszegülést önként vagy a hatóság felszólítására abbahagyja. Az ellenszegülés önkéntes abbahagyása mindaddig figyelembe vehető az elkövető javára, amíg az ellenszegülés abbahagyásának kikényszerítése érdekében a hatóság nem kezdte meg az erőszak alkalmazását.

Szintén nagyon fontos gyakorlati megállapítás, hogy a fogolyzandulás és rongálás együttesen halmazatban megállapítható, ha a zandulás során a fogvatartottak a zárkáikban berendezési tárgyakat megsemmisítve törnek, zúznak, és ezáltal vagyoni kárt okoznak.⁴⁵

És végezetül a *terrorcselekmény*, amely az állami szervek, más államok, nemzetközi szervezetek zavartalan, kényszerítől mentes működéséhez, a lakosság megfélemlítéstől mentes életviteléhez fűződő társadalmi érdek. A terrorcselekmény nagyon komplex elemzést igényel büntetőjogilag, ezért csak a büntetés-végrehajtására releváns vonatkozásait emelnénk ki.

Terrorcselekményt az követ el, aki abból a célból, állami szervet, más államot vagy nemzetközi szervezetet arra kényszerítsen, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűrjön vagy a lakosságot megfélemlítse, vagy más állam alkotmányos, társadalmi vagy gazdasági rendjét megváltoztassa vagy megzavarja, illetve nemzetközi szervezet működését megzavarja,

1. személy elleni erőszakos, közveszélyt okozó vagy fegyverrel kapcsolatos bűncselekményt követ el.

⁴⁴ Ha a fogolyzandulás halált okoz, akkor két lehetőség van: az egyik eset, hogy a fogolyszökés minősített esete és a gondatlan emberölés, illetve a fogolyzandulás és a halált okozó testi sértés összefoglalt bűncselekményként értelmezhető. Ez akkor áll fenn, ha az elkövető tudata a cselekménnyel okozati összefüggésben bekövetkezett halálra csak gondatlanság formájában terjedt ki. Amennyiben viszont az elkövető tudata legalább eshetőleges formában kiterjed a sértett halálára, úgy a fogolyzandulás és a szándékos emberölés tényállásának halmazata valósul meg.

⁴⁵ Legf Bír. Bf. I. 1086/1992. sz.

2. jelentős anyagi javakat (ez büntetőjogilag: ötmillió forintot meghaladó értékű javat jelent) kerít hatalmába, és azok sértetlenül hagyását vagy visszaadását állami szervhez vagy nemzetközi szervezethez intézett követelés teljesítésétől teszi függővé,
3. vagy terrorista csoportot szervez.

A Btk. a terrorcselekmény ezen három alapesett szabályozza, illetve a sui generis előkészületi magatartásokat, egy speciális tranzit jellegű cselekményt, valamint egy privilegizált esetet is. Az alapesetek szerint az követ el terrorcselekményt, aki személy elleni erőszakos, közveszélyt okozó vagy fegyverrel kapcsolatosan az alábbi bűncselekmények valamelyikét valósítja meg:

- a) emberölés, a testi sértés, a foglalkozás körében elkövetett szándékos veszélyeztetés
- b) emberrablás, a személyi szabadság megsértése
- c) a közlekedés biztonsága elleni bűncselekmény, vasúti, légi vagy vízi közlekedés veszélyeztetése
- d) a radioaktív anyaggal visszaélés
- e) a hivatalos személy elleni erőszak, a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak, a hivatalos személy vagy közfeladatot ellátó személy támogatója elleni erőszak, a nemzetközileg védett személy elleni erőszak,
- f) a jármű hatalomba kerítése, a közveszély okozása, a közérdekű üzem működésének megzavarása, a robbanóanyaggal vagy robbantószerrel visszaélés, a lőfegyverrel vagy lőszerrel visszaélés
- g) a nemzetközi szerződés által tiltott fegyverrel visszaélés, a haditechnikai termékkel vagy szolgáltatással visszaélés, a kettős felhasználású termékkel visszaélés
- h) a rablás és a rongálás
- i) az információs rendszer vagy adat megsértése

A 2. pont ennél is komplexebb, mivel esetében terrorcselekmény elkövetési magatartása két – egymással cél-eszköz kapcsolatban álló elemből tevődik össze: egyrészt a jelentős anyagi javak hatalomba kerítése és másrészt egy követelés intézése (állami szervhez vagy nemzetközi szervezethez). A követelés a címzethez intézett nyomatékos felhívás arra, hogy az elkövető akaratának megfelelő magatartást tanúsítson, amely nem-teljesítés esetére szankciót helyez kilátásba. A bűncselekmény a követelés intézésével befejezetté válik. A követelés teljesítése nem feltétele a befejezettségnek, továbbá az sem tartozik a tényálláshoz, hogy a követelés teljesítése reálisan várható volt-e.

A terrorista csoport szervezésének elkövetési magatartása pedig túlmutat az egyszerű felhíváson. (a terrorista csoport fogalma a Btk. 319. § értelmező rendelkezése szerint: „a három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja terrorcselekmény elkövetése.”)

A sui generis előkészületi magatartás miatt (azaz befejezett bűncselekményként) rendeli büntetni azt, aki az alapesetekben meghatározott bármelyik büntetnek az elkövetésére felhív, ajánlkozik, vállalkozik, a közös elkövetésben megállapodik (tulajdonképpen gondolatközlésben megnyilvánulóak), illetve az elkövetés elősegítése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételeket biztosítja (tulajdonképpen tettekben megnyilvánulóak). Szintén bünteti a jogalkotó a sui generis előkészületi magatartás elkövetőjét, ha felhívást, ajánlkozást, vállalkozást, közös elkövetésben megállapodást, vagy a szükséges vagy könnyítő feltételek biztosítását, terrorista csoportban történő elkövetés érdekében valósítja meg.

2. A rendkívüli események csoportosítása

A rendkívüli eseményeket sok szempont alapján lehet csoportosítani, az alábbiakban az általunk fontosnak és célszerűnek tartott szempontok mentén csoportosítunk.

Történet vagy cselekmény jellegű-e az esemény?

Történet jellegű események az emberi cselekedettől független olyan természeti csapások, vagy katasztrófák, amelyek bekövetkezésükkel veszélyeztetik a büntetés-végrehajtási szerv biztonságának személyi és tárgyi feltételeit. Ilyen jellegű események: a földrengés, az árvíz, a villámcsapás, tűz, a nukleáris baleset vagy a rendkívüli időjárás.

Cselekmény jellegű események közé az olyan emberi cselekedetek, magatartások tartoznak, amelyek a biztonság személyi és tárgyi feltételeit a biztonsági rendszabályok megsértésével veszélyeztetik. Ezek közé sorolhatók, a személyi állomány tagjai, a fogvatartottak, valamint más személyek által elkövetett cselekmények.

Az elkövetés módja szerinti csoportosítás

A cselekmény jellegű események körében már tárgyalt, a személyi állomány tagja, vagy a fogvatartottak által elkövetett cselekmények elkövetésének módját és formáit vizsgáljuk meg. Az elkövetés módjainak és formáinak ismerete azért lényeges, mert ezek alapján határozható meg, hogy milyen, illetve milyen mértékű biztonsági intézkedések, vagy kényszerítőeszközök alkalmazására van szükség. Ebbe a körbe tartoznak az *aktív* és a *passzív* elkövetési módok.

A *passzív elkövetés esetén* a fogvatartottak nem hajlandók sem a bv. intézet rendjét, a büntetés-végrehajtási szabályokat megtartani, sem az ezek alapján részükre kiadott utasításokat teljesíteni. A passzív elkövetés nem tevészel valósul meg, ebből következik, hogy megszüntetéséhez a kényszerítő eszközök korlátozott formája alkalmazható a testi kényszer. Megnyilvánulási formája, hogy az elkövető nem mozdul, leül, lefekszik, (nem fejt ki testi, fizikai erőt) és szándékát általában szóban is kifejezi.

Ilyen eseménynek minősül például: az engedetlenség, az utasítás megtagadás, a táplálkozás megtagadás, a munkamegtagadás.

Az *aktív elkövetés esetén* a fogvatartottak a fogvatartás, illetve a bv. intézet biztonságának személyi feltételei, tárgyi eszközei és rendszabályai ellen, valamilyen tevőleges magatartással lépnek fel. Megnyilvánulási formája, hogy az elkövető(k) fizikai ráhatást, erőszakot alkalmaz pl.: közvetlenül személyre, vagy anyagi javakra támad, ellök, elfut, személybe, vagy tárgyba kapaszkodik stb.

A megszüntetéséhez a cselekmény összes körülményeitől függően alkalmazható bármely kényszerítő eszköz, illetve biztonsági intézkedés.

Ilyen eseménynek minősül például: a fogolyszökés, fogolyzendülés, a kitörés, a terrorcselekmény, a zárkatorlaszolás, a személyi állomány tagjának megtámadása.

A rendkívüli esemény elkövetési formái szerinti csoportosítás

Az elkövetési formák tekintetében beszélhetünk önálló, többes, csoportos, valamint tömeges elkövetésről.

A cselekmény elkövetése *önálló* abban az esetben, ha az eseményt a fogvatartott egyedül, a többi fogvatartottól függetlenül idézi elő. Az önálló elkövetéshez mindkét elem együttes megvalósulása szükséges. Ugyanis az „egyedüli” elkövetés önmagában nem jelenti a cselekmény önálló elkövetését, mert ha a cselekmény elkövetése formailag egyedül történt is, nem biztos, hogy nem áll összefüggésben más cselekményekkel, vagy az előkészítésben más fogvatartottak nem vettek részt. Önmagában a „többi fogvatartottól függetlenül” elkövetett cselekmény sem jelent önálló elkövetést, ugyanis, ha a cselekmény a többi fogvatartottól függetlenül történik, de ugyanazt a cselekményt azonos időben és helyen több fogvatartott is elköveti akkor az elkövetés már többes.

Többes az elkövetés abban az esetben, amikor több fogvatartott egymás tevékenységéről kölcsönösen tudva, szándékegységben hajtja végre a cselekményt. A többes elkövetéshez bármely elem megvalósulása önmagában elegendő.

Ha a fogvatartottak azonos helyen és időben úgy követnek el cselekményt, hogy azokat előre nem beszélték meg, de mindegyikük észlelhette a másik által végrehajtott cselekményt, akkor is többes elkövetés történik. Ezen elkövetéshez nem mindig szükséges, hogy azonos cselekmények, azonos helyen és időben történjenek. Ugyanis, ha a különböző jellegű, különböző időpontban és helyen elkövetett cselekmények között összefüggés állapítható meg, ha azokat több fogvatartott előre megbeszélve, szándékegységben hajtja végre, többes elkövetés állapítható meg. Amennyiben két fő követi el a cselekményt, akkor többes elkövetésről, ha az esemény elkövetésében 3 – 10 fő fogvatartott vesz részt *csoportos*, és ha 10 fő fölötti létszámú fogvatartott vesz részt *tömeges* elkövetésről beszélünk.

A rendkívüli események egyéb szempontú csoportosításai

A rendkívüli események *alanya* szerint:

- a) a személy állománnyal kapcsolatos események,
- b) a fogvatartottakkal kapcsolatos események
- c) más személyek által elkövetett események.

Itt a rendkívüli eseményt elkövető, megvalósító személyek szerint történik a csoportosítás. Ebből az aspektusból elkövető lehet a személyi állomány tagja, pl.: megtagadja a számára kiadott parancs végrehajtását, valamint a fogvatartott, aki valamely utasítás vagy kötelezettségének végrehajtását tagadja meg. A más személy kategóriába tartozik mindenki, aki az előző kettőbe nem sorolható, így lehet látogató, más rendvédelmi szerv tagja, stb.

A rendkívüli események *tárgya* szerint:

- a) a biztonsági rendszer személyi feltételeit sértő, vagy veszélyeztető esemény,
- b) a biztonság rendszer tárgyi feltételeit sértő, vagy veszélyeztető esemény,
- c) a biztonsági rendszabályokat sértő, vagy veszélyeztető esemény.

Ezekben az esetekben a rendező elv, az hogy a biztonsági rendszer mely elemének sérelmére irányul a rendkívüli esemény elkövetése. Így sértheti, veszélyeztetheti a biztonsági rendszer személyi feltételét, pl.: a fogvatartott, vagy más személy megtámadja a felügyelőt, és a tárgyi feltételt, pl.: szökés esetén a fogvatartott megrongálja kamerát, vagy a rácsot, zárat, valamint sértheti a jogszabályi feltételeket, pl.: nem teljesíti valamely meghatározott kötelezettségét. Ezen utóbbi helyzetet lehet szűkebb és tágabb módon értelmezni. Ha szűkebben vesszük figyelembe, akkor olyan eseményről van szó, ahol tisztán normaszegés történik pl.: valamilyen utasítást nem hajt végre a fogvatartott, ha tágabb értelmezést alkalmazunk, akkor pedig úgy történik normaszegés, hogy amellett sérül a személyi vagy tárgyi feltétel is.

3. A rendkívüli események bekövetkezésének okai

Az események bekövetkezését a büntetés-végrehajtási feladatok végrehajtása során lehetőleg meg kell előzni. Ahhoz, hogy a prevenció hatékony legyen, tisztában kell lenni azokkal az okokkal, amelyek nagy valószínűséggel okozhatnak rendkívüli eseményeket. Természetesen itt szinte végtelen a lehetőségek száma, de mégis – alapvetően az eddigi tapasztalatok alapján – meg lehet határozni azokat a veszélyforrásokat, amelyek segítik, növelik a rendkívüli események bekövetkezésének esélyét.

- a) A büntetés-végrehajtás feladatait meghatározó szabályozó jogszabályok, belső rendelkezések, parancsok, utasítások, valamint az eligazításokban meghatározottak be nem tartása.
- b) Nem megfelelő szolgálati rend, szervezettség hiánya.
- c) Az ellenőrzés nem kellő hatékonysága, hiányosság esetén felületes hibafeltárás.
- d) A fogvatartottak jogainak nem a jogszabály szerinti biztosítása, a törvényes bánásmód hiánya.
- e) Nem megfelelő anyagi, egészségügyi, szociális ellátás.
- f) A szolgálati nyomtatványok pontatlan, hiányos vezetése.
- g) A nem megfelelő kockázatelemzés-, értékelés, a különböző veszélyforrások alábecsülése, figyelmen kívül hagyása.
- h) A biztonsági intézkedések (motoszás, biztonsági ellenőrzés, biztonsági szemle) végrehajtásának elmulasztása, illetve nem kellő körültekintéssel való végrehajtása.
- i) A bekövetkezett események hiányos, vagy helytelen elemzése, értékelés elmulasztása.
- j) Egyéb objektív okként megjelölhető még a társadalmi és politikai viszonyok változásának fogvatartottak hangulatára történő hatása is, amely passzív engedetlenségben, vagy egyéb követelések formájában nyilvánulhat meg, (pl.: hangulati tényező lehet az amnesztiára történő várakozás).

4. A rendkívüli események elkövetését segítő tárgyak, eszközök, anyagok

Számos rendkívüli esemény elkövetéséhez – vagy annak megkönnyítéséhez – szükségesek bizonyos tárgyak, eszközök, illetve anyagok. Ilyenek pl.: mászást elősegítésére, testi épséget, életet veszélyeztető támadásra, falbontásra, tiltott kapcsolatra stb. alkalmas eszközök. Ezért nagy hangsúlyt kell fektetni arra, hogy az ilyen tárgyak ne kerüljenek engedély nélkül a fogvatartottak birtokába. Az egyik csoportja az ilyen eszközöknek az ún. intézet területére be nem vihető tárgyak csoportja, melyek körét jogszabály határozza meg.

A bv. szerv területére nem vihető be lőfegyver, lőszer, robbanószer, szűrő- vagy vágóeszköz, alkohol, kábítószer, a közbiztonságra, valamint egyéb, a bv. szerv rendjére és a fogva tartás biztonságára veszélyes tárgy. Adó-vevő készülék, telefon, fényképezőgép, illetve hang és kép rögzítésére alkalmas más készülék bevitelét a bv. szerv vezetője engedélyezheti.⁴⁶

Érdemes kiemelni a konkrétan megnevezett eszközök mellett a közbiztonságra veszélyeseket, amelyek körét szintén jogszabály határozza meg.

A közbiztonságra különösen veszélyes eszköz:

- a) az olyan szűrő- vagy vágóeszköz, amelynek szűrőhosszúsága vagy vágóéle a 8 cm-t meghaladja, továbbá a szűrőhosszúság vagy a vágóél méretétől függetlenül a dobócsillag, a rugóskés és a szűrő-, vágóeszközt vagy testi sérülés okozására alkalmas egyéb tárgyat kilövő készülék (különösen: felajzott íj, számszerűj, francia kés, szigonypuska, parittyá, csúzli);
 - b) a jellegzetesen ütés céljára használható és az ütés erejét, hatását növelő eszköz (különösen: ólmosbot, boxer);
 - c) a láncsal vagy egyéb hajlékony anyaggal összekapcsolt botok, nehezekek;
 - d) az olyan eszköz, melyből a szem és a nyálkahártyák, illetve a bőrfelület ingerlésével támadásra képtelen állapotot előidéző anyag permetezhető ki (gázspray);
 - e) az olyan eszköz, amely az utánzás jellege és méretarányos kivitelezése miatt megtévesztésre alkalmas módon hasonlít a lőfegyverre (lőfegyverutánzat);
 - f) az olyan eszköz, amely elektromos feszültség útján védekezésre képtelen állapot előidézésére alkalmas (elektromos sokkoló);
 - g) az olyan eszköz, amely a zárszerkezetek illegális kinyitására vagy feltörésére szolgál (különösen: álkulcsok, mechanikus vagy elektromos elven működő zárnyitó szerkezetek).⁴⁷
- Ezen eszközök bejutási csatornáit igen változatosak, de alapvetően a látogatások alkalmával, a csomagokban, valamint a személyi állomány által kerülnek be a bv. intézetekbe. Az előtalálásukra a biztonsági intézkedések körébe tartozó motozás, biztonsági vizsgálat és biztonsági szemle alkalmazható.

5. A rendkívüli események megszakításának, felszámolásának követelményei

A rendkívüli események eredményes felszámolása feltételezi az erre vonatkozó szabályok alapos ismeretét, a megfelelő színvonalú gyakorlati felkészültséget. A gyors és szervezett, szabályszerű felszámoláshoz, megszüntetéshez a legfontosabb követelmények a következők:

⁴⁶44/2007. IRM rendelet 3.§ (1) bekezdés.

⁴⁷ A közbiztonságra különösen veszélyes eszközökről szóló 175/2003. (X.28.) Korm. rendelet melléklete.

- A szükséges létszám gyors rendelkezésre állása, megfelelő elméleti és gyakorlati kiképzettsége.
- A felszámoláshoz szükséges naprakész végrehajtási tervek megléte.
- A törvényes eszközök, intézkedések, módszerek alkalmazása. (kényszerítő eszközök, biztonsági intézkedések.)
- A fokozatosság és arányosság megtartása.
- Technikai- és műszaki berendezések, védőfelszerelések biztosítása.
- Megfelelő együttműködés a rendvédelmi, valamint más szervekkel.

5.1. Az egyes rendkívüli események megszakítása, felszámolása

Vannak olyan intézkedések, amelyeket az egyes rendkívüli eseményekre tekintet nélkül minden esetben meg kell tenni, ezek a következők:

- 1.) Tájékozódás a rendkívüli esemény bekövetkezésének valóságáról, annak súlyosságáról.
 Volt már arra példa, hogy az adott esemény meg sem történt, vagy másként, mint amit az első információk alapján gondolni lehetett. Például a létszám ellenőrzésnél hiányzó fogvatartott nem megszökött, hanem rosszul lett a munkahelyén, a fogvatartott nem hagyta el a bv. intézet területét, hanem a padláson bujkált, stb. Ezért azokban az esetekben, amikor azonnal nincs egyértelmű bizonyíték – pl.: a kamera felvételen látszik a szökési cselekmény – a rendkívüli esemény megtörténtére, akkor először arról kell meggyőződni, hogy egyáltalán bekövetkezett-e. Természetesen ezt a lehető leggyorsabban kell megtenni.
- 2.) Információ- és adatgyűjtés a rendkívüli esemény minősítéséhez, valamint a további intézkedések megtételéhez:
 - a) elkövetés helye, ideje, módja,
 - b) van-e *élet*, valamint anyagi érték közvetlen veszélyben, a rendkívüli események értékelése, minősítése során kiemelten kell kezelni azt a helyzetet, ha emberi *élet van veszélyben*, továbbá azt, ha olyan eszközök, anyagok, amelyek *súlyosbíthatják* a következményeket, pl.: robbanó anyagok, tűzveszélyes anyagok. Ilyen esetben mindig az életet kell először menteni, valamint a veszélyes eszközöket, anyagokat kell biztonságba helyezni.
 - c) résztvevők személye, száma, esetleges követelése.
- 3.) Erő- eszköz számvetés elkészítése
- 4.) A személyi állomány értesítésének megkezdése.
- 5.) Az érintett állomány szükséges mértékű tájékoztatása.

- 6.) Eseménynapló megnyitása, vezetése.
- 7.) A helyszín biztosítása.
- 8.) A szükséges elsődleges jelentések, értesítések megtétele.
- 9.) A törzs felállítása.
- 10.) A szükséges eszközök készenlétbe helyezése.
- 11.) A szükséges őrhelyek és szolgálati helyek megerősítése.
- 12.) A szükséges korlátozó intézkedések elrendelése.
- 13.) A szükséges szolgálati csoportok felállítása, eligazítása.
- 14.) A személyi állomány értesítésének beszüntetése.
- 15.) A tevékenység értékelése, állomány tájékoztatása.
- 16.) Intézkedés a felelősség megállapítására (fegyelmi- és/vagy büntetőeljárás kezdeményezése).
- 17.) Írásos jelentések megtétele.

5.2. A fogolyzandulás felszámolása

Fogolyzandulásként értékelendő minden olyan *nyílt* fogvatartotti *ellenszegülés*, - pl.: munkamegtagadás, utasítás megtagadás -, amelyet legalább *három fő* követ el és a *fogvatartás rendjét súlyosan veszélyezteti*. (Bővebben lásd a jelen fejezet 1. pont)

A börtönökben az egyik legveszélyesebb rendkívüli esemény a fogolyzandulás. A legnagyobb veszélyt a nagyszámú – akár az egész fogvatartotti állományra kiterjedő – agresszív elkövetői kör jelenti. Az esetek többségében mind a fogvatartottak, mind a felügyelet esetében nagy esélye van a súlyos, akár halálos eredmény bekövetkezésére. Az alábbiakban megemlítek néhány híres börtönlázadást.

A fogolyzandulás felszámolására teendő intézkedések

- a) információk és adatok begyűjtése az elkövetés helyszínére, az elkövetők számára, az esetleges követelésekre vonatkozóan a helyszínre küldött információs összekötő útján vagy a helyszínen;
- b) intézkedés a szükséges mértékű értesítés elrendelésére,
- c) intézkedés az eseménynapló megnyitására és vezetésére;
- d) intézkedés a bent lévő állomány tájékoztatására;
- e) intézkedés az állomány felszerelésére, az esemény helyszínének biztosítására, körülzárására a rendelkezésre álló erőkkel;
- f) intézkedés az őrhelyek, valamint a szolgálatteljesítési helyek megerősítésére;

- g) intézkedés a fogvatartottakkal való tárgyalás megkezdésére a békés, erőszakmentes felszámolás érdekében;
- h) a szükséges jelentések és értesítések (együttműködő szervek, bv. ügyész, mentők, szükség esetén tűzoltók) megtétele;
- i) intézkedik az esemény eredményes felszámolását befolyásoló munkavégzés azonnali beszüntetésére, zárás végrehajtására;
- j) intézkedés az alábbi korlátozó intézkedések bevezetésére:
- a be- és kiléptetés megszigorítása, szükséges mértékű korlátozása,
 - a bv. intézet területén lévő idegen személyeket és gépjárművek eltávolítása, ennek akadálya esetén ezen személyek biztonságba helyezése,
 - az intézet területén történő indokolatlan személymozgás korlátozása, szükség esetén megtiltása,
 - a kommunikációs eszközök használatának szükséges mértékű korlátozása,
 - működési és biztonsági szempontból fontos épületrészek, területek, helyiségek, mozgási útvonalak elszigetelése, fokozott biztosítására,
 - szükséges mértékben az egyes elítélti jogok gyakorlásának felfüggesztése,
 - a szállítások, előállítást külön rendelkezés szerinti végrehajtása, szükség esetén azok korlátozása, beszüntetése.
- k) intézkedés a válságtörzs felállítására;
- l) amennyiben a tárgyalás nem vezet eredményre, felkészülés az erőszakos felszámolásra;
- m) a felszámolás parancsnoka a kialakult helyzetről történő tájékozódás után, a feladattisztázást követően megkezdí az előkészületeket az esemény felszámolására. Ezen belül:
- a) amennyiben nem ő tette meg az elsődleges intézkedéseket, hallgassa meg az arról szóló jelentést, tájékozódjon az addig tett intézkedésekről, azok végrehajtásáról, majd vegye át az irányítást;
- b) tájékoztassa a törzset a kialakult helyzetről, a személyi állomány értesítésének méretéről, a várható feladatról;
- c) igazítsa el a helyettesét, az osztályok vezetőit, a szolgálatban lévő biztonsági tisztet, illetve a már kijelölt szolgálati elemek (gyülekezési-hely, tartalék erő, stb.) parancsnokát;
- d) intézkedjen a szükséges erők gyorsított kiképzésére, határozza meg, hogy milyen erőt, milyen feladatra kell felkészíteni;

- e) tegyen kísérletet a rendkívüli esemény békés módszerrel történő felszámolására (felkérés, meggyőzés, felszólítás, figyelmeztetés, erődemonstráció).

A felszámolás parancsnoka a rendelkezésre álló időn belül szervezze meg a parancsnoki munkát, ezen belül:

- a) előzetes intézkedésében szabja meg a halasztást nem tűrő további feladatokat az alárendeltek számára;
- b) ismertesse az időszámvetését, ezen belül szabja meg az elhatározások rögzítésének, jelentésének időpontját, a szolgálati csoportok telepítésének megkezdésére és készenlétére vonatkozó időpontokat.

Ha az előjáró az elhatározást jóváhagyta, a végrehajtandó feladatokat, a végrehajtás módját, az együttműködés rendjét, a biztosítási feladatokat *írásos parancsba* kell foglalni. A parancs legyen rövid, érthető és végrehajtható, zárja ki a tévedés lehetőségét.

A parancsnak megfelelően *a felszámolás fontosabb dinamikáját* (a veszélyeztetett körzetet, az elkövetők pozícióját, a biztosítási körzetet, egyes szolgálati csoportok elhelyezkedését, terepszakaszait, közlekedési útvonalakat stb.) *térképszelvényen vagy vázlaton rögzíteni kell.*

A parancs alapján meg kell határozni a felszámolásban résztvevő szolgálati csoportokat, az azon belül működő szolgálati elemeket, azok konkrét feladatait. Ki kell jelölni a parancsnokokat, a III. fejezetben leírtak alapján őket el kell igazítani a feladatukra.

Ha a tömeges cselekmény megszüntetésére bevezetett békés módszer nem vezet eredményre, a felszámolást a helyszíntől függően az alábbiak szerint kell tervezni:

- a) nyílt térben (üzemcsarnokban, étkezdében, körletfolyosón vagy zárkákban) különböző szolgálati csoportokkal:
 - a terület zárásához **záró (biztosító) csoport,**
 - a hangadók kiemelésére, **kiemelő csoport,**
 - a kiemelt személyek kísérésére, **körletre kísérő csoport,**
 - az elkövetők által épített akadályok megszüntetésére **műszaki csoport,**
 - az esetleges gyújtogatás megelőzésére, a keletkezett tűz eloltására **tűzoltó csoport,**
 - a sérültek ellátására **egészségügyi csoport,**
 - az előre nem tervezhető feladatokra **tartalék** alkalmazásával.

- b) kötelékben, (nyílt térben, üzemcsarnokban, udvaron, körletfolyosón) tömegoszlatással.

5.3. Terrorcselekmény és túszul ejtett személy kiszabadítása

A törvény átláthatóbbá teszi a hatályos Btk. terrorcselekményre vonatkozó szabályozását azáltal, hogy három önálló tényállásra bontja azt. (Bővebben lásd jelen fejezet 1. pont)

A bv. szervezet esetében a jellemző elkövetés a *túszejtés* és az ahhoz párosuló, a bv. szerhez irányuló *követelés*. A követelés jellemzően a bv. intézet szabad elhagyására vonatkozik. A félreértések elkerülése végett célszerű tisztázni, hogy a bv. nem terrorelhárító szerv. A rendőrségi törvény meghatározza, hogy a rendőrség Magyarország területén

a) felderíti a terrorszervezeteket,

b) megelőzi, felderíti, illetve elhárítja magánszemélyek, csoportok, szervezetek terrorcselekmény elkövetésére irányuló törekvéseit és megakadályozza azt, hogy bűncselekményt kövessenek el,

c) megakadályozza, hogy magánszemélyek, csoportok, szervezetek terrorszervezet működését anyagi források biztosításával vagy más módon elősegítsék.⁴⁸

Ugyanakkor a büntetés-végrehajtás a bűncselekmény felszámolása érdekében köteles megtenni azokat a szükséges lépéseket, amelyek biztosítékai lehetnek — az erre a feladatra speciálisan felkészített rendőrségi szervezetek által — a felszámolásuk sikeres végrehajtásának.

A felszámolás módszerei

Tárgyalásos módszer. Minden esetben, ha erre lehetőség van, a tárgyalóknak meg kell kísérelniük az elkövetőknek a meggyőzését, hogy álljanak el további bűncselekmények elkövetésétől. Ha ez nem vezet eredményre, illetve a tárgyalás további folytatásától nem várható eredmény, akkor kell más módszerhez folyamodni.

Erődemonstrációs-tárgyalásos módszer. A hatóság bizonyítja, hogy ura a helyzetnek. Demonstrál, meghatározott céllal és mértékben erőket, eszközöket, szolgálati állatokat vet be, erőszakot alkalmaz, fáraszt, nyugtalanít, fenyeget, érzelmre hat, vádalku ígéretek tesz.

Erőszakos felszámolás módszere. Épületben, objektumban folyó terrorcselekmény megszakítása az épület vagy objektum megrohamozásával, rohamcsoport, mesterlövészek, szolgálati kutyák, álcázott személyek alkalmazásával.

A tárgyalás célja

⁴⁸ A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. tv. 1.§ (1) bekezdés 15. pontja.

- az elkövetők rábírása a cselekmény abbahagyására és a hatóságnak történő megadásra;
- a fogva tartott személyek szabadon bocsátásának, illetve a veszélyeztetett javak sértetlenül hagyásának elérése;
- a fogvatartottak életét, a javak épségét fenyegető közvetlen veszély elhárítása;
- engedményekre rábírás, fogva tartottak helyzetének könnyítése;
- az elkövetőkben és a fogvatartottakban keletkező feszültség csökkentése;
- tárgyalási eljárás folytatása a leghatékonyabb válságkezelési taktika kidolgozására, a végrehajtás megszervezésére;
- az elkövetőkről, fegyverzetükről, céljaikról, gyenge pontjaikról, állapotukról, valamint a fogva tartottakról információ beszerzése, a taktikai beavatkozás elősegítése.

A bekövetkezett rendkívüli eseménnyel kapcsolatban az alábbi fontosabb intézkedéseket kell megtenni.

- a) meg kell hallgatni a kialakult helyzettel kapcsolatos (az elkövetés helyszínére, az elkövetésben érintettek számára, a veszélyhelyzetre vonatkozó) jelentést, indokolt esetben a helyszínre küldött információs összekötő útján tájékozódik;
- b) haladéktalanul meg kell kezdeni a tárgyalást (az intézetben bent lévő legmagasabb beosztású vezető lehetőleg ne tárgyaljon), lehetőleg kiképzett túsztárgyalóval, amennyiben nem tartózkodik az intézetben, intézkedni kell az azonnali beszállítására;

A tárgyalás szempontjai:

- *a tárgyalók feladata: hatásos kommunikáció kialakítása és fenntartása, a tárgyalás során lehetőleg kerülje a közvetlen szemtől szembeni tárgyalást, fokozottan vegye át a tárgyalás irányítását és terelje az elkövetőt a cselekmény optimális megoldása felé, szerezzen megbízható információkat az elkövetőkről,*
- *tárgyalóként döntési jogkörben lévő vezető nem osztható be, azaz intézetparancsnok, biztonsági tiszt stb. attól függően, hogy ki van jelen az intézetben,*
- *alapvetően az erő pozíciójából kell tárgyalni, ettől eltérni csak megfelelő taktika okán lehet,*
- *minél többet kell beszéltetni az elkövetőt családról, barátokról, kapcsolatokról stb. azaz tereljük el a figyelmét, és bizonytalanítsuk el,*
- *törekedni kell az időhúzásra, az egész tárgyalásnak az egyik alapvető célja az időnyerés, amit a különböző felszámolási taktikák kidolgozására kell felhasználni,*

- *dolgoztassuk meg az elkövetőt, minden követelésért küzdjön meg, illetve valamit valamiért teljesítsünk,*
- *ne ajánljunk megoldásokat, azt az elkövetővel mondassuk ki,*
- *ügyeljünk a határidőkre, ha nem ad meg az elkövető, akkor adassunk vele a tárgyalással, mint a jelen esetben, ha nem adtak határidőt, akkor mi egyezzünk meg velük lehetőleg egy nekünk megfelelő, de nem irreális határidőben,*
- *a tárgyalás során kerüljük a konkrét „nem-et”,*
- *legyünk hitelesek, szavahihetőek, ha valamit megígértünk azt tartsuk be.*

- c) intézkedés a szükséges mértékű **személyi állomány értesítésének elrendelésére**, valamint az alábbi személyek haladéktalan kiértesítésére: **műveleti csoport** tagjai, **túsztárgyaló**, a résztvevő fogvatartottak **reintegrációs tisztje, pszichológus**;
- d) intézkedés az őrhelyek, valamint a szolgálatteljesítési helyek **megerősítésére**;
- e) haladéktalanul **értesíteni kell** a rendőrséget (TEK), katasztrófavédelmet, mentőket és fel kell készülni az érkezésükre (gyorsított beléptetés, tervek, térképek előkészítése), valamint a bv. ügyészt;
- f) be kell **kérni és tanulmányozni kell** az elkövetők és a túszul ejtettek igazgatási, reintegrációs- és egészségügyi anyagát, bv. dolgozó esetén a személyzeti nyilvántartást;
- g) intézkedés a **hadműveleti napló** megnyitására;
- h) intézkedés a **törzs megalakítására**;
- i) intézkedés a szükséges **jelentések** megtételére;
- j) intézkedés a fogvatartottak különböző **tevékenységének** (munkáltatás, szabadlevegőn tartózkodás, orvosi rendelés, vásárlás, stb.) **beszüntetésére, zárás** végrehajtására;
- k) intézkedés az esemény **helyszínének biztosítására**, körül zárására a rendelkezésre álló erőkkel;
- l) intézkedés a cselekmény közvetlen közelében elhelyezkedő **helyiségek kiürítésére**, a személyek más helyre történő áttelepítésére, a közlekedési utak szabaddá tételére;
- m) intézkedés a szükséges **korlátozó intézkedések** megtételére:
 - *a be- és kiléptetés megszigorítása, szükséges mértékű korlátozása,*
 - *a bv. intézet területén lévő idegen személyek és gépjárművek eltávolítása, ennek akadályá esetén ezen személyek biztonságba helyezése,*

- az intézet területén történő *indokolatlan személymozgás korlátozása*, szükség esetén megtiltása,
 - a *kommunikációs eszközök* használatának szükséges mértékű korlátozása,
 - a *szállítások, előállítások* külön rendelkezés szerinti végrehajtása, szükség esetén azok korlátozása, beszüntetése.
- n) elegendő erő esetén intézkedik a fogvatartottak **különböző tevékenységének** (munkáltatás, szabadlevegőn tartózkodás, orvosi rendelés, vásárlás stb.) **beszüntetésére**, körletre kísérésére és bezárására.

Az intézkedés megtételére jogosult vezető további feladatai:

- a) tájékoztassa a törzset a kialakult helyzetről, az értesítés elrendelésének méretéről, a várható feladatról;
- b) szükség esetén terjessze ki a személyi állomány értesítését a bv. intézet értesítési terve alapján,
- c) készüljön fel az előjáró vagy az intézkedést átvevő rendőri vezető számára történő jelentéshez;
- d) csoportosítsa a bevonuló állományt, igazítsa el őket;
- e) a helyzetmegítélése alapján adjon utasítást a bv. intézet vezető törzse részére a felszámolás tervének kidolgozására. A bv. intézet vezető törzse mindaddig önállóan dolgozik, amíg a feladat végrehajtás irányítását az illetékes rendőri vezető át nem veszi;
- f) az irányítást átvevő rendőri vezető meghatározása szerint vegyen részt a válságkezelő csoport munkájában, biztosítsa a szükséges információkat;
- g) a rendőri vezető elhatározása szerint intézkedjen a szolgálati csoportok megalakítására, parancsnokaik kijelölésére, eligazítására;
- h) intézkedjen a felszámoláshoz szükséges anyagi-technikai feltételek biztosítására;
- i) az események alakulásáról tegyen folyamatosan jelentést az országos parancsnoknak.

A terrorcselekmény erőszakos eszközökkel és módszerekkel történő felszámolására a **rendőrség** erre felkészített állománya **jogosult**. Igénybevételükről és alkalmazásukról az illetékes rendőri vezető rendelkezik. Azonban a rendőri erők megérkezéséig arra az esetre, ha a terroristák cselekménye **közvetlen életveszélyt** vagy **közveszélyt** okoz, a halaszthatatlan beavatkozás végrehajtásához szükséges, az ilyen feladatra felkészített szolgálati csoportot el kell igazítani és fel kell állítani. Amennyiben felszámolásra kerül sor, a terroristákkal szemben

a törvényben meghatározott kényszerítő eszközöket alkalmazhatják. Megjegyezzük, hogy az ilyen intézkedést nagyon alaposan át kell gondolni, mert tény, hogy szükség lehet rá, és a törvény is lehetőséget ad – lásd lőfegyver-használati esetek –, de az állomány kiképzettsége, valamint eszközellátottsága kiemelten fontos.

A túszerkiszabadítására, illetve a hatalomba kerített terület, anyagi javak ellen intézett támadás felszámolására az alábbi **szolgálati csoportokat** kell alkalmazni:

- a) a **biztosító** csoporton belül:
 - a terület (körzet) összefüggő zárására **záró** csoportot,
 - különböző akadályelemek (ajtók, torlaszok stb.) bontására **műszaki** csoportot,
 - az esemény körzetére, továbbá a meghatározott helyekre vonatkozó előírások betartásának kikényszerítésére **rendfenntartó járőrt**,
 - gyújtogatással történő fenyegetés esetén a tűzoltósággal együttműködve **tűzoltó** csoportot,
 - a megsebesült személyek ellátására **egészségügyi** csoportot,
 - az előre nem tervezhető feladatokra, más szolgálati csoportok megerősítésére **tartalékerőt**;
- b) a túszerkiszabadítására, a hatalomba vett területet, anyagi javakat uraló személyek elfogására **elfogó-felszámoló** csoportot;
- c) az elfogott elkövetők őrzésére, meghatározott helyre történő előállítására, **kísérő** csoportot.

A rendkívüli esemény felszámolása során jelentkező egyéb, illetve az azt követő feladatok:

- a) az elkülönítések végrehajtására szolgáló helyiségek kijelölése;
- b) a szükség esetén felmerülő egészségügyi ellátás megszervezése a személyi állomány és a fogvatartottak részére;
- c) a kihallgatások feltételeinek biztosítása;
- d) a felszámolásban résztvevő állomány pihentetésének, váltásának megszervezése;
- e) az értesítés beszüntetése, a normális munkavégzés visszaállítása;
- f) a rendkívüli esemény felszámolását követően a rendőri vezetővel közösen a saját, illetve az együttműködő állomány tevékenységének értékelése, köszönetnyilvánítás az együttműködők részére, visszairányításuk a szolgálati helyükre;
- g) az eseménnyel kapcsolatos összefoglaló jelentés elkészítése és felterjesztése;

- h) a rendkívüli esemény okainak elemzése, a továbbiak megelőzésére a szükséges intézkedések kiadása, fegyelmi, illetve büntetőeljárás kezdeményezése.

5.4. A fogolyszökés bekövetkezése esetén teendő intézkedések

Amennyiben a fogvatartott szökést követ el, akkor az első és legfontosabb feladat az, hogy **mindent meg kell tenni az elfogása érdekében**. A bv. őrizetéből megszökött fogvatartott elfogása a büntetés-végrehajtás személyi állományából szervezett szolgálati csoportok összehangolt, megszakítás nélkül folyó kutatás és késedelem nélkül bevezetett üldöző tevékenységet követel meg.

A csapattevékenység során bekövetkezhet olyan eset, amikor a keresett személy az illetékességi terület elhagyva közterületen, közforgalmú tömegközlekedési eszközön próbál meg elmenekülni. Ilyenkor a **közvetlen** vagy **nyomon üldözést** késedelem nélkül be kell vezetni és azt folytatni kell mindaddig, amíg az üldöző járőrök és a szökevény között látó összeköttetés van, vagy a nyomok és a hátrahagyott személyes tárgyak alapján egyértelműen lehet következtetni a szökevény menekülésének irányára. Az üldözés során előfordulhat, hogy a szökevény magánterületre vagy a nyilvánosság részére megnyitott magánterületre (pl. szórakozóhelyre) bemenekül, és ott próbál elrejtőzni. Ezeket a helyeket a büntetés-végrehajtási szervezet erői **csak a tulajdonos hozzájárulásával** kutathatják át. Ennek hiányában haladéktalanul **értesíteni kell a rendőrséget** és intézkedni kell a rejtőzködés helyének körül **zárására**. Ilyen esetekben ügyelni kell arra, hogy idegen személy a szabad mozgásban, a lezárt területen történő áthaladásban nem korlátozható, intézkedés (igazoltatás, feltartóztatás stb.) alá nem vonható. Tőle legfeljebb információ vagy felvilágosítás kérhető.

Amennyiben az intézkedésre jogosult és köteles előljáró fogolyszökésről kap információt, de azok nem egyértelműek (pl. létszámellenőrzéskor nem teljes a létszám), lehetőség szerint meg kell győződni annak valódiságáról.

Amennyiben a fogvatartott őrzését, felügyeletét, ellenőrzését ellátó személy észleli a szökést és látja a szökést megkísérlő, vagy megszökött fogvatartottat, **haladéktalanul** meg kell kezdeni a **közvetlen üldözést**. A fogvatartott üldözése során törekedni kell elfogására, amennyiben ez nem történik meg, követni kell a fogvatartottat, **jelenteni kell** a szökés irányát az elfogásra intézkedő személynek vagy a kutatást megkezdő művelet-vezető parancsnoknak.

Az elfogást irányító vezetőnek az alábbi előzetes intézkedéseket kell megtenni:

- a) **meghallgatja** a jelentést a szökésről, a tett intézkedésről;

- b) **készenlétet rendel el** a bv. intézetben tartózkodó állomány részére;
- c) amennyiben az még eredménnyel járhat, intézkedik az **üldözés azonnali bevezetésére**;
- d) intézkedés a **törzs felállítására**;
- e) **tájékoztatja** a törzset a rendkívüli eseményről, eligazítja a helyettesét és az osztályok vezetőit, meghatározza részükre az azonnal bevezetendő intézkedéseket;
- f) intézkedés az **eseménynapló** megnyitására és vezetésére;
- g) intézkedés az intézetben lévő **állomány tájékoztatására**;
- h) intézkedés a **rendőrség haladéktalan értesítésére**, a szükséges fogvatartotti adatok biztosítása mellett;
- i) amennyiben a szökés a bv. intézetből történt, intézkedik a **helyszín biztosítására**;
- j) intézkedés a szökevények zárkatársainak, munkahelyi társainak haladéktalan **meghallgatására**;
- k) intézkedés az intézeti munkáltatás teljes vagy részleges **beszüntetésére**, a fogvatartottak **bevonultatására, zárására, létszám ellenőrzésre**. A teljes zárás a bv. intézet biztonságos üzemelését és az ellátást biztosító munkahelyekre, pl. hő-központ, konyha, stb. nem terjed ki;
- l) intézkedés a szükséges **jelentések** megtételére a bv. ügyész **értesítésére**;
- m) **tájékoztatja** a bv. intézetben dolgozó, a rendőrség állományába tartozó **nyomozótisztet**.

Amennyiben a bevezetett **üldözés nem járt eredménnyel**, vagy az időbeni és térbeni korlátokra tekintettel arra lehet következtetni, hogy az elfogásra irányuló tevékenység nem vezet eredményre további intézkedések megtétele szükséges, melyek az alábbiak:

- a) **kiterjeszti a személyi állomány értesítését** a szükséges állományra, kijelöli a **gyülekezési helyet**;
- b) meghatározza az állomány **öltözetét, felszerelését**;
- c) **javaslatot kér** a törzstől az illetékességi területre kiterjedő csapatszolgálati tevékenységre, az alkalmazandó **taktikai eljárásokra**;
- d) a törzs javaslata alapján meghozza elhatározását a szökevény felkutatására alkalmazandó **csapatszolgálati tevékenységre** vonatkozóan, parancsot ad a feladat megkezdésére.

Az elfogására bevezetett intézkedés során a szökevény vélt vagy valós helyzetétől, az intézkedés alá vont terület jellegétől, a rendelkezésre álló erő nagyságától függően az alábbi taktikai módok, **szolgálati csoportok** alkalmazhatók:

- a) a kutatás alá vont terület teljes vagy részleges zárására **záró** csoportot a záró csoport részeként különböző szolgálati csoportokat **biztosító ór, figyelő órsem, járór, ellenőrző átengedő pont, csapda és leshely**;
- b) a szökevény rejtekhelyének felkutatására, elfogására, felszámolására **kutató** csoportot, ha a szökevény rejtekhelye jól behatárolható, akkor a felkutatására **felderítő-kutató** csoportot;
- c) ha pontos, megbízható adatok állnak rendelkezésre a szökevény rejtőzködési helyére vonatkozóan, akkor az eredményesebb elfogás (kitörés megakadályozása) érdekében **bekerítő** csoportot;
- d) ha a szökevény menekülési iránya látható vagy a haladási irányára megbízható adatok állnak rendelkezésre, akkor a közvetlen vagy nyomon, illetve az irányba üldözés végrehajtásához **üldöző** csoportot.

Amennyiben a szökevény a büntetés-végrehajtás illetékességi területén túljutott az elfogásra irányuló tevékenységet – a vonatkozó jogszabályok alapján – továbbra is folytatni kell. Amennyiben a rendőrséggel együttműködve folyik a tevékenység azon taktikai eljárásokat, melyekre a büntetés-végrehajtásnak nincs jogosultsága a **rendőrség irányítja és hajtja végre. Az együttműködés során minden együttműködő a rá vonatkozó jogszabályok alapján tevékenykedik.**

Külső munkahelyről való szökés esetén, soron kívül értesíteni kell a szökés helye szerinti illetékes rendőr-főkapitányságot, kérni kell az együttműködést, közölni kell a körözési adatokat, rendelkezésükre kell bocsátani a szökevény fényképét. A körülményektől függően saját erőt kell küldeni a helyszínre.

Ha az elfogásra bevezetett intézkedések eredménnyel járnak – a szökevényt elfogják -, intézkedni kell annak **elkülönítésére**, jegyzőkönyvben történő **meghallgatására**.

A csapatszolgálati tevékenység befejezéseként az intézkedésre jogosult vezető részéről további intézkedések megtétele szükséges, melyek az alábbiak:

- a) *beszünteti a személyi állomány értesítését;*
- b) *értékeli az eseményt, a végrehajtást, az elfogásban résztvevő állomány tevékenységét;*
- c) *elkészíti és felterjeszti a jelentést (ha arra külön utasítást kap szóban is jelentést tesz az előjárójának);*

- d) *kivizsgálhatja a szökés körülményeit*, a személyi állomány mulasztása esetén fegyelmi vizsgálatot kezdeményez, indokolt esetben fegyelmi eljárást folytat le, a szökevénnel szemben megteszi a büntető feljelentést.

XIV. IRODALOMJEGYZÉK ÉS JOGFORRÁSOK

1. Felhasznált Bibliográfia

CZENCZER, Orsolya (2019): Az alapvető jogok biztosának a Nemzeti Megelőző Mechanizmus keretében végzett vizsgálatait egy bv-s szemével. In: Miskolci Jogi Szemle 14:2. különszám

HAJÓS László, PAKURÁR Miklós, BERDE Csaba (2007): Szervezés és logisztika. Debreceni Egyetem Agrár- és Műszaki Tudományok Centruma Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Kar kiadványa

HAUTZINGER Zoltán: (2002) A rendészeti kényszerítő eszközök alkalmazásának alapelvei. In: Tanulmányok a „Határőrség és rendészet” című tudományos konferenciáról Pécsi Határőr Tudományos Közlemények. 2002/6. Pécs.

LAJTÁR, István (2008): Jogállami biztosítékok a hazai büntetés-végrehajtásban, a garancia és kontrollrendszer komplexitása és fejlesztésének lehetséges irányai. Doktori disszertáció. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem, Állam és Jogtudományi Kar.

SALLAI, János (2000): A fegyverhasználat szabályozása a határőrizetben a XX. században. In: Határőrségi Tanulmányok Különszám 2000/4

2. Jogforrások

Törvények

Magyarország Alaptörvénye

2012. évi C. törvény. a Büntető Törvénykönyvről

A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény

A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény

A büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi törvény

A Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény

Rendeletek

A szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet

A 44/2007. IRM rendelet 3.§ (1) bekezdés a büntetés-végrehajtási szervek területére történő be- és kilépés, valamint a büntetés-végrehajtási szervek területén tartózkodás szabályairól

A közbiztonságra különösen veszélyes eszközökről szóló 175/2003. (X. 28.) Korm. rendelet

Egyéb jogforrás

A büntetés-végrehajtási szervezet Biztonsági Szabályzata

Legfelsőbb Bíróság Bf. I. 1.790/2000. sz. (Kúria)

Legfelsőbb Bíróság Bf. I. 1086/1992. sz. (Kúria)